

Pat.
1002

13
FR 42

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

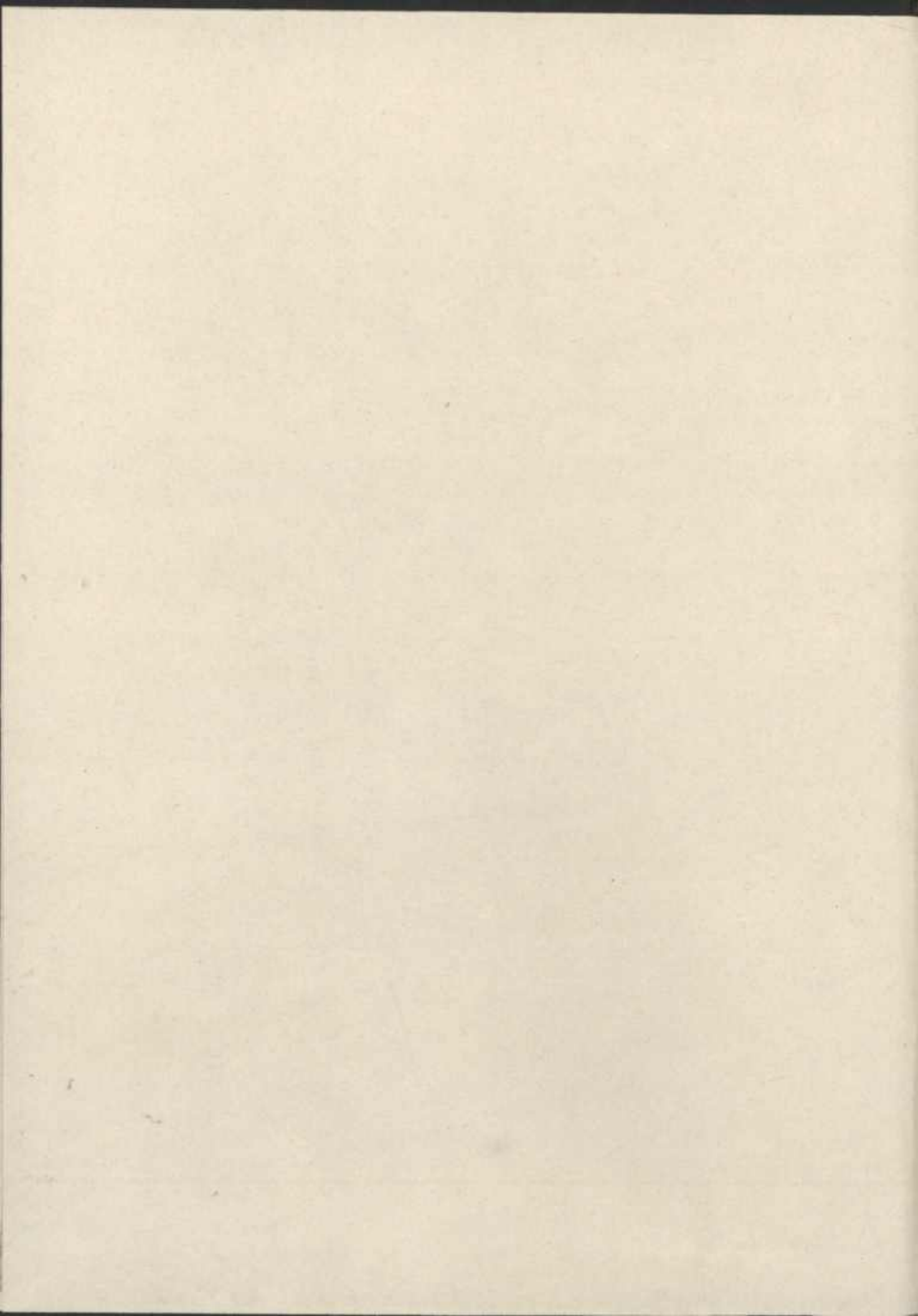
THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Clementissimo in christo iesu patri ac illustrissimo do-
mino, do. Jacobo So. Bracharenſi archiepiſcopo. ac Hispaniarum optimo iure patriarebe Margallus do-
ctor theologus atq; inſignis collegij dñi Bartholomei collega. S. J. D.

Edalijs cudim⁹ vlulātia labyrinthis mōſtra: am

Plissime hispania: optimo iure pmas: aut durissimā profecto glebam versamus: quum velino
iū pbilosophādi oequoz minutule epithomes scrobi fundere conamur. quo nra p epistola phy-
sices cōpēdiū tuā p sequat dignationē: vñ animū tuis dditū obsequijs cognoscas. Certiores q
dem effecti naturalū noritia rerū: ac hydrographice peritia igenij tui celsitudinē generose oblectari. Nā cof-
mographie archana tecū i cubiculo doctrine tippis cūctay exornato velut museo sciaz habitāt: 7 i dies vfanē
ñ pculsallo tuis sūt pietinis pauleis 7 stragul. Et si credere dignū ē sacrum optimi maximiq; dei oraculū. Sēfili
mēbrana orbe elegāissime pictavenustat. 7 astroz sciaz q̄ igenioz mētis humane expiētia i mathematicā pbi-
ficāq; distributa ē: 7 diuerſe Int globos nāe fufiōes obiectioesq; sydex rimat diuina. pmodū āplecterz agita-
tiōe. nō abre qdē cū cādida In ecclesia fulgētissimum emicneris sydus. Et si virtutis face perfulgeas 7 diuina
rū humanarūq; rerū fastigiū teneas: iā iā terrena linguēs: sydera atq; mor⁹ illos celestes: ppius cognitionis
magnitudine accedēs auidē intueris: 7 amplissimis 7 te dignis reb⁹ cōfoueris 7 insignib⁹ tuis virtutib⁹ spes
merito cōcipis. quā In christo maximo seruatore p trinitatis habes diuinitatē: vt aliqādo ad eor. collucētium
syderū subuoles. flammās quod ex mētis tue integritate vēturū sine dubitatioē cōfidim⁹: nā future summum
beatitatis (si theologis credim⁹) inditū ē q̄ viuū dei sermonē ancepti penetrabiliorē gladio intēssime audi-
as: ardētē ames, 7 sāctissime colas. De deo si qdē vocē sinceritate purā nō eloquentie virib⁹ enitā nō aures
mulcētē illecebris. Sui sua in cōstientie p̄cordia irrepētē p̄bas. Quid plura: nōne ab ipsis scietarū emporijs
exteros ēt viros 7 pitos sciamatores accersiuisti nulli p̄ces ipēdio mō sermoni diuino pducibile arbitrareris
muficā cōsulto p̄teribo silētio cū q̄ nō nihil babes comertij. Nā extrarios passiz quātū ad rē diuinā p̄inet mo-
dulatores mirificis donas munerib⁹: 7 in tuoz numero cōtubernaliū ad numeras. Qu. itisq; patrio i solo ge-
niti fortunis attolāf iustitiani romane eloquētie tuba recēseret nulla. Nā ergo in elyada epistolū satiscat pac-
cato suscipe vultu epistole loco pbifices cōpēdiū quo a secūdi exordio solij ad id vsq; vocabulū pbifilogis:
rudimēta pbilosophie perstrinxim⁹: 7 ab eo tandē loco vltimū ad caput mundialē hydrographie atq; cosmo-
graphie fundamēta fecimus. dicitur post hac plura si placere intellerim⁹. q̄ mittim⁹ tuā ad cōmplitudinē. arf
notelis in pbilosophia auctoz itamēta nō cōtēnēda apposita sūt. vt breuitate pelecti ad pbifices studia scbolasti-
ci audiores fiāt. Ceterū op⁹ 7 veterib⁹ depromptū astrologis s̄bere latina qdē ē donatū lingua (quo ad po-
tuim⁹) qñ qd vulgo fertur barbaris scatet voculis. Et p̄portionū opusculū claudit pbifices cōpēdiū. paruum
qdē tua p dignitate obsequiū. ē tñ paruis sua In reb⁹ gratia. pl⁹ nāq; perēnis fonticul⁹ vñ pnr⁹ trepidati aq
scaturiat riuiulus quā voracissim⁹ lac⁹ vñ verticosus erūpat flumē pl⁹ breuis ortul⁹ venustulis holerib⁹ deco-
rat⁹ q̄ lōge patēs felicib⁹ vrticis ribisq; redūdās fund⁹ humanos pascit obtur⁹. Vale.

Arius Bar. Lu. iuuenes studiosos alloquitur.
En opus hoc pbyſicū promit Margallus in ora
Hac doctus nostra: parisiāq; simul.
Ingenio clarus doctrina clarus vtraq;
Que a rebus nomen: nominibus ve trahit
Qui rerū causas possent cognoscere: summus
Dicit felices esse poeta viros.
Hæc hic cum doceat: iam nunc felicibus ergo
O iuuenes vobis omnibus esse licet.

Margallus theologus doctor: vtriusq; lingue parenti

Ario. B. L. S. J. D.

Brea illa vena qua tellus scatet tua: vtriusq; lin-

Argue parens: iustitiam ad nos versiculosos. amiceſſime profecto. Quib⁹ scbolasticos alio q̄ris nostros
7 mibi quātū maxime potuisti dederas. nā qd bol mai⁹ q̄ gloria: la⁹ 7 eternitas: dari pōt: medi⁹
fidius nihil. verū nostris tēporib⁹: vt alta speciosa 7 egregia: laudandi munus exoleuit. nā post
q̄ defuimus facere laudāda: laudari qnoq; inepitū putam⁹: iustitanoz tñ de more (vt i adagio eoz) tēcū io-
cari licebit. dum tua sum⁹ intibicna gaudemus. 7 vtinā secedēt lucē tue post tres miserie: nostros reuſurūpe-
nates comſtaremur. vñ tñ suplicis. 7 pre dñnib⁹ vñ p̄ſam⁹. qñ te familiarit tua p humanitate vtimur. d-
nuo ſterētēs iuuenes: qb⁹ frequēs occaluit obiurgatio ſtimules. viuūda carminis energia. qñ qdē iuuenū intī-
ma ſcalpunt verſis. 7 q̄ duro aspernāf affecti verbere. ſuaui poetices numine pellecti. natiuo amplectuntur ni-
7 qñ argute beatitatē q̄ dinariū cognitio rerū ē. p̄ſaſeris ſummi teſtimonio poete. Nōiſq; acberontis ſtre-
pitū si felices eē cupim⁹ pedib⁹ ſubijciendū (vt ille cecinit) hāc quoq; eſſagitam⁹ ſelicitatis p̄tē: nostris ſuadens
iuuenib⁹. vt tuo pluri labra fonte: valldiores diſputandi acrimonā 7 duos pbilosophādi labores ſubeant.
Vale.

Philices compendium.

Carius Bar. Lu. Argallo theologo doctori. S. D.

Antum ex primis litteris quas ad me misisti: se ti

bi debere mei uersiculi tacent: quantum ab eo adsunt ut merito laudent. Id enim debet quod immerite a te gratis acceperunt: quod certe non deberent: si id quod illis tribuis tanquam meritum profoluisse. Quare istud laudis munus tibi debent: quod fuit totum humanitatis tuae et singularis benivolentiae qua auctorem eorum prosequeris. At enim si eos acutissimo isto iudicio quo omnia diuina et humana scrutaris: examinaisses: remota. s. amore nebula: nec de uena aurea sed plumbea illos fluere: nec ad aeternitatem pertinere iudicasses: nisi fortassis quatenus monumentis tuis: quae aeterna fore credo: conuincta sunt. quod uero me hortaris ut nostrorum iuuenum quasi somnum uersu discutiā. equidem spore mea id ipsum iam pridem ago agitabam: quod tu per epistolam: tam anxie postulas: ardeo enim mira cupiditate inuadi nostros boves: nullusque est tam magnus labor nullum munus tam sordidum quod desugiam: modo instituedis nostris hispanis iuuenibus proferre et educat. Eternum a faciendo me semper deterruit: non tam somnum eorum quae facile excutere si somnum esset: quam letargus et quaedam obliuiosa desidia atque inerpugnabilis pene dormiendi necessitas quae nostri homines adeo obtorpuerunt ut existimem non minus difficulter eos quam uere letargicos excitari posse. Adeo conuinctus his ut illis somnum esset: et (ut galeni uerbo utar) catapboria in qua constituti continue conuincunt. oscitant crebro et oscitantes apto ore aliquandiu stant quasi clauiculae id oblitae. nec nisi egre quocumque modo interpollentur excitant: excitati tamen omnium obliuiscunt: adeo hic morbus esse imedicabilis uidetur ad recta studia et ad antiquam eruditionem nulla re posse euigilare uideant. Proinde timendum est: ubi ego uersificando: tibi doceo et adhortando nihil profecerim: ne tum me obsequi: te uero tunc postulationis peniteat. Sed quae res in huiusmodi statu sit: aggressus tamen sum breue. Carmen ne uidere desperatis patrocina praetextando operam meam homini amicissimo in re praesertim tam honesta et negare. tibi enim uini uel praecipua iustificare uolo mihi Argalle doctissime ut in carmine si tibi studiosae profuerit: uel in obsequio si non profuerit. Vale.

Eiusdem Arij Lusi. ad iuuenes studiosos bonarum artium Carmen.

Barbariam geminis superauit graecia iustis:
 Hic nec barbaries post duo lustra cadit.
 At cur hoc iuuenes. quia sunt ex hostibus ipsis:
 Qui uelstrae classes: agmina quique regunt.
 Lognoicetis eos prop. us ex fructibus: arbor
 Sit qualis fructu noscitur ipsa suo.
 Sic et terra ferax si non trerita cultu est:
 Quae nisi uel spinas uel nisi gramen habet.
 Asterili nam pingue solum non distat: aratro
 Si non excolitur: ruricolaeque manu
 O quales genuisti hispania fertilis olim:
 Omne genus sobriae qui tenuere uiros
 Lucanus tuus est: senecae: et lux altera romae:
 Et multi quos nunc baud numerare uacat.
 Sed tanquam sterilis steriles modo gignis: babesque
 Armozum strepitum: barbariaeque truces
 Non horum ingenium profusa: uel carmine cultum est.
 Hi sari latie dedecus esse putant.
 At decus egregium gotico sermone sonantem
 Inque domo inque foro gymnasioque loqui.
 Hoccine barbariam restingui posse putamus.
 An tolli augeri uiuere stare magis?
 Quod si quis latum uerbum teneauerit: illum
 Et stolidum irrident: grammaticumque uocant
 Jam monstri simile est bos inter graeca sonare
 Ac malla feta mirius illud opus:
 Iure igitur fugiunt grecos: pugnantque frequenter.
 Pro se: proque suis barbariaeque sua.

Qui homelias arces: qui sanctoralia seruant
 Pergama: quae melius iam cecidisse fuit.
 Sed sterilis quibus aliquos hispania gignis.
 Nunc etiam celebres et rara uis illa tamen.
 Ut modo qui totum pedioe absolueret cyclum
 Argallus potuit: rara uis orbis erit.
 Hic ualeat auctores pubes te ferre per omnes
 Non nisi tot ducibus barbara castra fugat.
 Non uno uicis teoiam duce graecia: multi
 Ac pene innumeri tunc coiere duces.
 Et tamen aetides plures sibi nestaras optat
 Preberit: ut citius pergama uicta cadant.
 Unus enim (ut greci dicunt) quasi nullus habetur
 Is sit precellens erimus ut licet.
 Undique collatis in robur uiribus unum:
 Quod plures tollunt non leuat unus onus.
 Singula nulla queunt iterum complere capacem
 flumina sed lectis undique crescit aquis.
 Preterea ut quodam nelides uincere graios
 Exhortabatur non spoliare senex.
 Sic vos barbariae uictae decus ante uelitis
 Uicta ipsa erunt et spolia ampla dabit.
 Nunc doctus erit studium sit an uile quisquis
 Sollicitis audis coputat articulis
 Hoc pacto iuuenes celeri uictoria cursu
 Onabit uestras fronde uirente comas.
 At nunc barbariam decimo nec uincitis anno
 Bis decimo sic uos uincere posse nego
 Teles.

Natura est

principiū ⁊ causa motus quicūq; in eo cui primo inest per se ⁊ nō p accidens. i. sub stātiale pncipiū vni uersalē subiectus et rāsmutatiois aut eiusdē effectiū.

Materia est natura rāsmutatiois cu

iusq; subiectiua, p̄uatio autem est negatio forme in subiecto apto.

Cf orma ē natura rāsmutatiois effectiua. p̄ncipia sunt que cū non sint ex alijs nec ex alterutris ex ipsis omnia alia sūt. ⁊ sunt cōtraria p̄ncipia.

Res naturalis ē que ex naturis constat. Naturaliū rerū quedā ē animās qdā inanimās. Animātia vt animalia plāte herbe. Inanimātia sunt celi astra elemēta ⁊ mixta. nā omne corpus naturale preter ele mēta ⁊ celū mixtū dicitur. eorū vero accidētia quedā sunt naturalia vel s̄m naturā si eis cōueniāt. quedā vero cōtra naturā vel preter naturam.

Et quibus deducitur sensibilis mundus est uatura ⁊ res naturalis ⁊ eorū accidens.

Hypostases.

Et si materia ē natura ⁊ res actu existens cognita. tñ ē p analogiā ad formā sicut ea p sua oparidescō gnoscat. neutra tñ ē tota substātia rei naturalis.

Quarta.

Sicut materia naturalis nō pōt esse sine forma. ita corporalis forma p naturā nō pōt ē absq; materia.

Tertia.

Materia d cui⁹ potētia educunt forme corporales ē corruptiois pncipiū p̄p̄t nouā appetitū formā.

Quarta.

Prope nihil ē materia ⁊ ipsectissima substātia. p̄fectior tñ quocūq; accidēte ⁊ nulli⁹ actiuitatis realis.

Quinta.

In generalis ⁊ incomptibilis est materia. scabibilis tamē ⁊ diuisibilis est: retinetq; corrupte am: ca for me accidētia.

formarum hypostases.

Cū omnes materie sunt eiusdē speciei ⁊ numero distinguant res naturales a forma specie suscipiūt.

Secunda.

Nō se se cōpatiunt plures forme substāciales natu raliter in eadē materia regunt vero accidētia q̄s q̄ litatiuas dispositiōes vocāt ad introductionem ⁊ ad cōseruationē in materia immo ad agendum.

Tertia.

Celi forma peregrinas nō iungit qualitates lumē tamen influentias accidētiaq; motina nō intensibi lia per naturam sociat: quibus ingenerabile incorru ptibile inuariatūmue manet celum.

Quarta.

Omnis forma mixti elementorūmue est generabi lis ⁊ corruptibilis. nulla autem talis forma est mate rie perpetua vel coeua.

Elementorum hypostases.

Elementa quattuor cum sunt eorū forme. duas cu

motiua qualitates determinat. vnam quidem altera tiuarum in summo aliam prope summum s̄m medt um gradum intensam.

Secunda.

Omnes elementorum forme sunt extense ⁊ homo genee velut quelibet cuiuscūq; naturalis entis mate ria: q̄s in continuatis materijs continguas esse. di uersarum specierum formas tueniat.

Tertia.

Nulla substācial forma ex se determinat sibi sue du ratiois p̄odū qd̄ elemētōrū formis cōuenit.

Quinta.

Substantialis forma nequit sine instrumento ope rari ⁊ perficitur operatio melior. determinat tamen certam densitatis ac raritatis mensuram ⁊ figuram ad quas suam trahit materiam.

Caput secundum.

Causa est ad quam ex eius vi aliqd sequitur. dicitur autem ex eius vi ali quid sequi quādo ex ea per eam vel ab ea aut eius gratia res fit. id autem qd̄ taliter sequitur effectus dicitur.

Causarū alia ē materialis alia formalis. efficiens finalis ve alia: materialis ē ex q̄ cui⁹ aliquo fit aliqd̄ bec dicitur materia: quia cū forma fit res naturalis. Subiectum tamen dicitur interdum causa materia lis: qz in eo fit aliquid causa formalis ē per quā res habet eē. nā ip̄a presente res ē ⁊ fugiēte perit per so: mā enī res naturales existūt. Causa efficiēs ē a qua aliquid fit bec interdū d̄r conseruans. pducens non nunq; corrupēs. Causa finalis ē gr̄a cui⁹ aliquid ē ⁊ deducitur in primariam ⁊ secundariam. p̄maria ē que vterius in aliud nō ordinat. secundaria siue nō vltimata vterius ad aliud ordinatur.

Causarū alia p̄p̄nqua alia remota. p̄p̄nqua replicatur singulari nomine aut specie specialissima: vel interquā ⁊ effectū nō mediat eiusdē generis cau sa: remota causa cōtra diffinitur causarū aliqua p se aliq̄ p accidēs. causa p se ē q̄ suapte natura ordinat ad effectū ⁊ exprimit nomine denotāte rationem ad talē p accidēs cōtra diffinit̄ disunctim. vt calidum ē causa p accidēs motus sursum. nā suapte natura nō ordinatur ad illum effectum. vt ambulatio inuentionis thesauri non exprimit nomine causalitatis. Cau sarū per accidēs alia casus alia fortuna alia neutra. fortuna ē agēs s̄m p̄positū eorū que raro eueniunt ⁊ alicuius gratia. casus ratio ē superior ablata parti cula s̄m p̄positum. causa neutra ē vt lapillū pede mo uēs inter ambulandū.

Causarum aliqua ē in actu aliqua in potentia. In actu solum simul ē cū effectūve calefaciens cū calefa ctione in potentia contra tot possunt esse effectum si gure: quia sunt opposita relatiue.

Causarum hypostases.

Ad quattuor genera causarum reducantur omnes alie causandi rationes. vt partis integralis ad duo formalis ⁊ materialis veluti dispositionis ad efficiē tem sub qua est corrupens.

Secunda.

Sicut rei naturalis due sunt intrinsicē cause vel p̄ncip

fortun.
fors ma
la vel bo
na fortus
p̄p̄posi
tus volun
tas rō.

causa
causa

Philosophicum compendium.

pla: ita duo sunt extrinsece que varia sub ratione id causant. nam materialis vt potentia 7 recipiens formalis vt actus efficiens educt effectus (vt ita dicit) de non esse. finalis mouet agentem.

Tertia.

Primum ens in nullo causat genere. sic nec causa t in duobus causandi rationibus. ens vero naturale omnimodo causat. 7 tñ duobus generibus causandi causat. accidens autem causatur 7 causat bisariam tantum.

Quarta.

Omnis casus vel fortuna est causa efficiens sub rene huiusmodi. non tamen aliqua trium. fortunatus vero vt Aristoteli placet ab accidenti aliquo mouetur.

Secutio tertia.

Motus est actus entis in potentia sibi quod in potentia vel acquisitio aut depotitio alicuius in aliquo. vel motus est actus gestioque rei mobilis quatenus mobilis est generatio est substantialis forme in aliquo acquisitio. corruptio vero eius depotitio. augmentatio est maioris cretationis acquisitio. commutatio est a maiore in extensione minore mutatio. alteratio est a qualitate aut a qualitate mutatio alteratio sex modi bis quatuor designati dictionibus. contrarium medium habitus mutatio: latitudo est ad locum aut circa locum mutatio. deducitur in rectam circulearem mixtam.

Mobilis vero quodam subiective mutat quod est mutationis subiectum. id autem terminatiue quod acquiritur vt forma complectitur totum mutatioe acquisitum que vocabula per tribus specie supponit distinctis cognoscere idem non inducunt.

Mobilium quoddam per se mouetur quod motu qui in eo est mouetur. quoddam per accidens quod alterius motu mouetur. Motus quidam acquisitiuus quo aliquid acquiritur. depotitiuus quo aliquid perditur.

Naturalis qui natus est conuenire cui inest violentus qui disconuenit vel contra mobilis natura est indifferens qui neque conuenire neque disconuenire natus proprie est. horum omnium quietem intelligere iure possumus. nam quies est motus priuatio in subiecto nato. id est cum mobile non mouetur quando ubi 7 quo modo moueri natus est. cetera membra quietis diffiniunt 7 diuidunt sicut motus species. Motus quodam uniformis quo vnum extremum sic se habet ad medium. sicut medium se habet ad aliud extremum diffinis contra.

Difformium quidem uniformiter difformis in quo est equalis excessus in partibus equalibus vt si luminosum a non gradu ad octo vsque sibi numeroz serie luminet difformiter difformis. Si non seruat equalis in partibus equalibus excessus vt si primo vt duo post vt quattuor post vt sex. Non gradus motus supponit per mobile cognoscendo id non moueri. ita non gradus caloris per subiecto cognoscendo id nullum gradus caloris habere: vt si aqua nullum habet frigus in instanti frigoris initiatio est non gradus frigoris. de motu uniformi quo ad subiectum tantum 7 quo ad tempus tantum vel huiusmodi in velocitate motus videbitur.

Secutio quarta.

Infiniti quinque sunt modi 7 significationes. nam in finitum primo est quicquid non est quantum. vt angelus mens infinitum. Secundo quantum significat habes transitum incolumabilem vt linea foret cuius nullum dandum esset primum aut vltimum pedancum in decretorum multitudinem cuius nulla vnquam dari possit prima vnitas

aut vltima: idco infinitum. Secundo deducitur in infinitum magnitudine quod sic magnitudinis caret extremis. 7 infinitus multitudinem quod sic discrete diuisisq; multitudinis caret extremis: hinccludenda multitudinem partium continui adinuenit continuatay: cetero quia discreta non est atq; diuisa. 7 lolet huius dici infinitum actu. Infinitum tertio est spatium cuius cum pars vna pertransita sit nondum totum pertransitum est. Infinitum quarto est difficile habes transitum. vt inter ca pedo celi 7 terre. vel circinoz multitudinem. Infinitum quinto est in potentia infinitum cui semp additio subtractioq; fieri potest vt continui. multitudo horum modorum vltimus 7 secundus philosophis sapia cura est.

Quinta.

Locus est extrinsecus terminus corporis alterum continentis deducitur in commune qui multa continet quibus immediatus non est proprius qui est terminus corporis continentis. contento immediatus. terminus autem alius concava superficies que est continentis interior vltima: alius conuexa superficies que est corporis circumdans extrema. finditur denno locus in naturalis. In quo res naturales natura quiescent (tunc res naturales in eo quiescent loco in quo sunt nate conservari) 7 in violentum in quo res naturales natura minime quiescent.

Loci hypostasies.

Quaeris nullus locus sit pars locati nec aliquid eius. ois tamen locus proprius est equalis locato.

Secunda.

Unus locus naturalis est altero aptior 7 vt ita dixerim naturalior locato. 7 ita vnus alio innaturalior.

Locatoz necoterici dicunt aliquod esse in loco circumscribitur 7 aliquod diffinitiuo quando vna pars locati est in vna parte loci. 7 alia pars in altera 7 facit locatum distare latera loci dicitur esse in loco circumscribitur. hinc naturalia corpora dotibus glorie affecta non circumscribunt loca nec occupant quia non faciunt loci distare latera diffinitiuo. aut est in loco quod loco determinatur. id quod sit alicubi non vbiq; est quicquid Obam dixerit.

Sexta.

Vacuum veteres apud philosophos tres non minus insinuant rationes. prima est locus non repletus corpore natus repleri quando vitree latera superficie non inter iacet corpus effusa penitus aqua dicitur vacuum primo quod priuatione vacuum etiam diceretur vacuum. Secundo est dimensio omnia in tra se non cedendo recipiens quod separatum dicebant spatium. Tertio vacuum est priuatio que corporibus immersa plena non est.

Vacui hypostasies.

Naturaliter non possibile est vacuum quod natura non aboret diuisionem vel discontinuationem summe fugit hinc liquet oes res sensibiles mundi esse priuas.

Secunda.

Mobile si in vacuo poneretur successiue moueri est probabile quemadmodum mutari in instanti.

Septima.

Tempus est mensura de priore 7 posteriore motu celi collecta vel numerus prius motus sibi prius 7 posterior deducitur tempus in preteritum quod temporis pars prior est 7 futurum quod est pars posterior 7 presens quod bisariam capitur 7 pro instanti quod

Motus mutatio transmutatio.

Mutatio sibi locus motus loci latitudo.

Primo Secundo

De ptra. suone.

Magister di. 37. Primi ca. 9.

impartibile dicitur et preteritum cum futuro accipi
interdum pro tempore quod non multum ab instanti pre
fenti distat. Esse in tempore est mensurari tempore. Ea
vero mensuratur tempore quibus tempus duratio est aut
que incipiunt et desinunt in tempore.

Nima est actus corporis phisici or
ganici in potentia vitam habentis. id est
anima est forma substantialis in materia
organica phisica vel in corpore organi
co et phisico non artificiali: quod potest ha
bere vitales operationes. sunt autem operationes que
a vita producuntur. videlicet nutritio. augmentatio. hinc nullus
agens artificiale producit vitales operationes in qua
tu huiusmodi sed figuram vel noticiam.

Anima est qua sentimus mouemur et intelligimus
primus: hinc definitio est humane anime: quia illa tria
simul verba solum: rationali anime conueniunt.

Potentiarum anime aliqua est vegetatiua que cui
libet anime conuenit. nam intellectiua anima ita ve
getat corpus ut alie due anime quando abs eminen
ter amplectitur. ideo embryo non tribus successiue ani
mis: sed vna intellectiua viuunt. Augustinus in forme
puerperium ubi non est anima vna sed ad homicidi
um pertinere noliunt.

Potentia vegetatiua nutritiua. augmentatiua. ge
neratiua. attractiua. retentiua. digestiua. expulsiua.
anime vires sunt generare. in creaturis est semen pro
pter conseruationem speciei in aliquod animatum co
uertere. Per potentiam vegetatiuam in corporali
bus cognoscit potissime viuens. Alia est potentia sen
sitiua que communis est omnibus animantibus ut icbe
mate comprehendant omnes potentie.

Potentia anime sensitiua. intellectiua. vegetati
ua. Vegetatiuarum. nutritiua. generatiua. augmenta
tiua. Nutritiuarum. digestiua. attractiua. retentiua.
expulsiua. Sensitiuarum interior. exterior. interior et ex
terior cognitiua appetitiua eisdem nominibus cen
sentur: quia cuiuslibet cognitiue sua respondet appetitiua.
ideo facile cetera subiungere.

Maris tractus summo opere condu
cit ante prospectum eisdemate depin
gere: quod geographi mundi mappam vul
go dicunt: que varia maris nomina et
terre fissuras dilucidant. nam quicquid nigrore asse
ctum est oceanum denotat: quod vnum supponi
mus esse a celeritate dictum. hinc terra instar insu
le inatam quam etiam vnum elementum non dubi
tamus et a notioribus exordium sumamus. at lan
ticum mare a monte atlante maiori qui dorso mau
ritaneam metitur nomen habet. in herculeis vero
angustis ingredientis freti gaditanum herculeum
ue dicitur et tandem citissime ad belespontum contem
dit: spanditurque in propontidem et bosphorum trasi
um. de hinc ad portum eurinum: demum ad bospho
rum cimertium donec coniungatur palludum que meo
tis dicitur. hoc mare nostrum longius inter omnes
maris sinus pingi solet. nam post mare nostrum est
bircanum et phisicum mare et rubrum sinus magnus qui
propter latitudinem dicitur magnus et gaicticus et sar
maticus sinus et complures alij. nam ubi se mare in

sinuat atque incuruat terras. quasi suffodiens sinus di
citur. Est insuper multiplex oceanum appellatio ali
toribus que amplectitur deducta. nam indicus oceanus
septentrionalis. meridionalis. occidentalis dicitur
propter quasdam suis altioribus appellationes. nam
interdum gallicus nuncupatur germanicus oceanus
dicitur. et a singulis quisque terre littoribus varia for
titur nomina. veluti a quattuor celi cardinibus. nam
septentrionale a concreta ut opinantur nonnulli gla
cie dictum est. nullum tamen esse perpetuo gelatum
mare phisice ostendunt rationes. nam in meteo
logicis a septentrione in austrum perfluere maris
portionem septentrionalem. Aristoteles dicit quan
do inapte natura non prepeditus humor in declinatio
nem fuit locum et australe dicimus semper puta
tur. Cum etiam fluxu et refluxu moueri oceanum
propter lune influentiam concessum est. verum et die
naturali quater fluit et refluit et iuxta lune clementia
et decremenda suos patitur fluxus. Hinc septembris
quando lune clementia concurrunt: fit magis a qua
rum exuberantia: quod hispani vocant staguas vitas
quare est septentrionale continuo mouetur non est
gelatum. Plinius etiam testimonio Lomeli dona
tos asserit galie proconsul a rege suorum Indos
quos comere causa nauigantes in germaniam ab
reptos tempestate constabat venisse ab orientali pla
ga. quod foret nisi si glacie concretum esset yd ma
re. Altiores terras oceano esse non modo suis in
montibus verum et quibus vis insulis phisica ratio
concludit. adiuncta theologia suppositio. non esse mi
racula ponenda ubi ratione naturali saluari dubia
possunt. sed si mare terra altius esset perpetuo viol
ter detineretur. nec esset elementorum ordo naturalis:
quia nullum philosophi violentum opinantur esse pe
petuum. et possibile tandem esset naturaliter vniuer
sale diluuium. Ne ergo superuacanea lateamus mi
racula contra theologiam suppositionem. altiores
esse terram oceano phisice concedamus. et quamlibet
insulam mari quo contingit. quod etiam experien
tia concludit. Nam flumina cuncta in mare propin
quam labuntur: quod non fieret si altius esset. Cuius
deest Davidis auctoritas. fundasti inquit domine
terram super aquas. Supponamus etiam meteo
logicam veritatem. mare scilicet esse aque elementum
vel elementi locum occupare. et vnum esse continuum
mare: sicut vnum aque elementum. quod etiam supponi
mus de terra quattuor solum hactenus posita. sunt
elementa. duo que ratio naturalis concludit aerem
scilicet et ignem. ignem inquam quem ceruimus in pla
midis formam sursum ascendere. Hinc superiorum
et naturalem locum ignis concludimus. aerem vero
experimento elipsedere nostrorum alitum probamus.
Duo tamen alia elementa terra scilicet et aqua vni
tibus peruia sunt. Et quibus deditur hircanum
continuari oceano et non per terre superficiem super
nam: ergo per infernam et magnam esse loco terre
biatum. Et equa sequitur ratione omnes terre mon
tes et insulas continuari. Hinc americam vltime ori
entis insulam quam ypanam vocant continuum esse quod
Aristoteles dicit continua esse quorum vltima sunt
vnum. Si vero montium fastigia interdum discon
tinuantur in conuexo. inter iores tamen partes sunt co

Non esse
gratum
mare.

Ter ram
mari ali
oem.

Philosophicum compendium.

tinuare quare totus mundus vnus est mons.

Qute metaphysicorum de more queris quid sint et quomodo fiebant montes.

Respondetur montes esse arduas terre partes in longum latumque porrectas. Diuidunturque montes in iuga pilas articulos. Iuga sunt montium cacumina et eorum portiores partes. Nihil sunt fauces siue porte. Articuli vero et montibus veluti brachia distenduntur. Adonnes autem in terra et insulas in mari. Ita vero similis mihi est deum terram in mundi erordio non creasse in globi speciem nec sphericam: sed ei porrectiores partes nonnullas fecisse: quas in genti magnitudine in mare proiectas insulas dicimus, in terra vero montes, et quando constat noe arcam descendisse super montes armenie. probabile est illos precessisse diluuium. alij opinantur diluuij tempore aquarum inundatione terram in partes maiores aggregatam que montes vel insule dicuntur: quos omnes exuperat paradisi terrestres, quem si Lusitani nunc suis navigationibus inuenirent in eo manentes si deus permitteret veluti ligno vite perpetuo viverent. **S**ed dices non est possibile Lusitanos nunc inuenire paradysum terrestres: quia ut testis dicit Genesis capite tertio ad finem. Collocavit deus ante paradysum voluptatis cherubin et flammeum gladius versatilem ad custodiendam viam ligni vite. Quem locum exponens quidam auctor capite secundo, ubi de locis et mirabilibus mundi loquitur, Inquit septus vndique paradysus est rufa flamma id est muro igneo accinctus est ita ut perne celo iungatur incendium. Cherubin quoque id est angelorum presidij: arcendis demonibus super flantia rubeo: ordinatum est, ut homines ignis, de montes vero Cherubin submoueat ne carni vel spiritui transgressionis additus pateat. **R**espondeo cum Hieronymo in epitaphio nepotiani iam celsi more paradisi illa clausura referata esse et ideo posse Lusitanos non modo celestem veram et terrestrem adire. Verba autem Hieronymi sunt, flamma illa rumpit custos paradisi et presidia foribus Cherubin celsi restincta et referata sunt sanguine. Hoc etiam glossa spiritus sancti sentire videtur in illo verbo versatilem: quia temporaneus erat et deponendus per mortem Christi quibus non dubitem hoc posse intelligi spiritualiter, non autem est negandum ignem illum locum dedisse etiam ante passionem Christi Melie et Enoch.

Si forte mecum dubitas: quo in terre loco est paradysus terrestres. Alii qui Ptolomei explicantes libro septimo capite tertio. Adonunt paradysum terrestrem in loco cui nomen est serata vel ut veteres Ptolomei habent sarappa et ponitur in mappa ultra signum magnum prope satirorum promontorium a quo loco dicunt incipere. Ori son per paradysum terrestrem quod falsus esse liquet quia paradysus ponitur in loco altissimo. decimas septima distinctione secundis, et locus propter altitudinem mediam regionem aeris exuperat quare non pluit ibi ut Genesis secundo capite. Ideo fluvius

egrediebatur de loco ad rigandum paradysus qui in de diuiditur in quatuor capita, ac si diceret textus ibi non plueret cum pluvia generetur in media regione aeris. ut omnes philosophi dicunt, propterea hec quatuor flumina deputata sunt ad rigandum paradysum quem non possunt attingere niuis pluuie gradines et tonitrua. **C**um hinc deluitur questio quo nam pacto originem tanta varia quatuor ab eodem scaturiant loco flumina paradisiaca, nam eminentissimo a paradiso cadunt, ex quorum impetu continuo terra cavatur, ut nilus cadens altissimo a paradiso in principio reperit inferius terram molem non petrosam et sic longissimo tractu fluit sub mari indico et tandem cum ventum est ad montes lune terras rumpit, et ita passim Cosmographi cum ortu eo loco opinantur, ita et de alijs fluminibus, nam Ganges fluvius qui dicitur alio modo Indus sicut Nilus Sion, scaturire dicitur tanto quousque tota Asia diuidat et nunc caucasus nunc imaus vocatur. Tigris vero et Eufrates montibus Armenie scaturire creduntur quibus omnium quatuor ortus et prima scaturigo sit in paradiso quod suadet ex magnitudine et abundantia aquarum quam habent in prima illa sua quam isti dicunt origine ymaginor enim Tigridem et Eufratem habere principia in paradiso et mutuo descendere in locos propinquos sub monte Caucasio, et sic in Armenia rumpunt terram et egrediuntur Ganges vero sub parte meridionali caucasi montis eodem senticosos modo diceret omnes alios fluvios a paradiso fluere per meatus subterraneos. **R**espondeo non esse simile: quia origines aliorum fluviorum probamus ex fontibus et ex tenuitate fluminis a principio et eius augmento quod postea sensibiliter percipimus, scus est de quatuor fluminibus paradisi que magna aquarum copia prima scaturigine erumpunt cuius aqua sicut et aliorum fluviorum, si Aristoteli credimus in merborologicis ex inclusis terre vaporibus gignit, celsi tamen philosophi, ut Damascenus sententiarum libro capite nono, fontes et consequenter flumina ex mari generos opinantur dulcorarique per varios terre meatus. Ambrosius vero sanctissimus et fidei nostre sanctissima basis libro secundo hexameron capitibus tertio et quarto. Veras aquas opinatur super celos esse nobis inquit non alienum videtur atque absurdum, si aquas veras propter causam quam diximus intelligamus, causa autem quam dixerat tertio capite, ideo desuper aquam impetu quodam descendere, vnde frequenter solem videmus madidum atque rozantem quibus de causis disputabitur in merborologicis. Ante omnia aduertendum quaternaria passuum miliaria nunc contractorum nunc distinctorum singulas parasangas quas barbari leucas vocant conficere passus, 125 stadium, octo stadia miliaria conficere, nam latini miliaribus, greci stadiis supputant itinera, hispani leucis, pes autem nudus mediocri stature hominis omnia conficit.

SUPPONANDUS denuo astrologo de more findi mappam in centum et sexaginta myriadas quos nostri gradus vocant, in circulo autem magno veluti est equinoctiali et totius terre et aque ambitus vni gradui celi semper neotericorum supputatio nem nauarum in terra subiunguntur sexdecim para-

sange cum media 7 vna sexta, ergo tota hec congeri
es dum elementorum qui mundus passim vocatur
intercentum 7 sexaginta diniditur gradus conse-
quens est mundū habitabilem vel nauigabilem a na-
uitis sermilia parasangarum continere: etiqz etiam
clarum fm pacta lusitanoruz regis 7 castelle q bunc
mundum sensibilem in duas equas partes diuiserūt
per lineam ab vtroqz polo deductaz Lusitanos por-
tionem suam enauigasse demptis itinere a suo ducē
tum parasangis quādo in hostio ganietici fluminis
lusitana portio finitur orientem versus: incipit autem
ab ea insula occidentem versus, quam hispani vo-
cāt. Isla del fuego. Sequitur totius mundi super eē
mille 7 sexcentum 7 quinquaginta parasangas in lō
gitudine disquirendas nam ab insula sancti Thome
que sub equinotiali est ad melāguazquaru ptolomeo
us vocat 7 nostri dicunt malacam si sub equinotiali
7 per circulum maiorem fieret nauigatio: mille 7 sex-
centum inueniuntur pasangue que subiiciuntur cētū
7 duobus gradibus celi qui intercipiuntur ab insu-
la sancti Thome ad Adelangam vsqz, a Adelanga
vero vsqz ad Sattigaram ē intercapedo quadragin-
ta duorum graduum quibus subiiciuntur septies cē-
tum parasange que simul sumpte: constituunt duo
millia. Et quattuor centum. Si autem ab insula san-
cti Thome occidentem versus ad portum vsqz sicut
nearum quem vocant qui occidentalior scastellanus
inuentus inter capedo supputetur inueniuntur centū
7 decem 7 septē gradus quibus respondent nouies
centum 7 quinquaginta parasange. Itaqz omnis in-
tercapedo ab hispanis simul inuenta est a portu sicut
nearum occidentali vsqz ad Sattigaram orientalem
locum que ducentos. 7 sexaginta 7 vnum gradū am-
plectitur quibus quattuor millia 7 tercentum 7 qu-
quaginta parasange supponuntur. 7 sic restat vt
dicimus habitabilis mundi sub equinotiali nonagi-
ta 7 non vnum gradus 7 mille 7 sexcentum 7 quinqu-
aginta parasangue ab hispanis disquirende vt mū-
dialis longitudo compleatur. Nec autem supputa-
tio nauatarum non nichil a istolomei geographia
7 a numeris mundialis mappe differt. Nam sub eq-
notiali sexaginta 7 quinqz millaria. gradus respon-
dere in mappa describitur qui numerus decem 7 sex
parasangarum est. Istolomeus vero sub equinotiali
vnum longitudinis gradum. Sexaginta 7 duo mil-
liaria: continere profectur adiecto secundo quod est
medietas milliaris.

SI apud veteres celebratissima
terre partitio in tres portiones qua-
rum pre magnitudine prima est Asia
secunda Africa 7 tertia Europa quod
mappa facile ostendit: siue per flumi-
os: siue per maria diuiseris addenda tamen veteri-
bus incognita america a vesputio inuenta que occi-
dentem versus. in mappa pingitur in qua armorum
insignia varijs in locis de picta sunt que diuersas re-
gum Hispanozum possessiones insinuant 7 varias
maris nauigationes. Nam: vbi Lusitanorum arma
inuenies pulchrum passionis dominici monumentū
id insignant 7 si non exacte pinguntur. nam vera re-
gum Lusitanorum arma sex scuta sunt queqz fregit

primus lusitanorum rex interbelandum in fidei bo-
stes. habentqz singula scuta quinqz denarios. quibz
seruatorum nostrum venditum. credimus memo: ia
le profecto sacrosanctum nostre redemptionis quo
Lusitania seros exuperat leones 7 pares aquilas 7
cuncta regum arma: sunt 7 serenissimozum reguz. La-
stelle arma passim non bene picta. quando iubet bar-
tul' in eo qd de armis opusculo fecit aialia pingēda
ferocitate 7 modū se se. habēdi apriorē p se ferre. Nam
leōes sint dextro brachio creto 7 capite ad batā vsqz
pingendi sunt: quia propter tres pardalles seu pan-
tere Anglorum arma non ex acte figurantur ex cu-
sozia tamen. Troianorum serraumenta seu maus cor-
rupto vocabulo Turcarum si pbilerpbo credimus
in epistola quam ad Karolū francozum regem scri-
psit bene picta sunt veluti lunula agarenorum.

Sed tā iam mundialis mappe expositionem locū
da siniamus questione dubitamus an christianozum
numerus in fidelium eruperet multitudinem. Respō-
dendum videtur omnes qui a veritate christiana dis-
sentunt si simul iungatur xpianos late exuperare
quancunqz tamen multitudinem vnus scete epina-
mur christianos exuperare quod probatur tuz ex ter-
re magnitudine quam christiani incolunt. tunc ex eo-
rum numero. Nam india tertia orbis pars: 7 magni-
tudine duas exuperans. tota colit christum 7 ma-
gnum Tartarorum regem excedit. Nam. Agarenī.
mabumeto adberentes in Africe littoribus 7 pera-
lia asie minoris littora subterij ditione viuunt 7 ga-
latiam istampbitiam Liciam Licitiaz famigeratas
quidem prouincias possident parue tamen sunt nec
omnes simul sumpte Equantur Britanie nec Euro-
pe magnitudini in qua omnes: christiani habitāt 7
lz Egiptum Arabiam Siriam partiaz Greciam ha-
bitent partim mabometiste sub eis tamen plures sūt
beretici xpiani cum qbz venim' in principis fidei
7 mali christiani sunt christiani malū aluci quos vo-
cant: qui Babiloniam habitant quencunqz cayro dici-
tur 7 sub soldano militant christiani sunt quiescetes.
vt si sub plutone militarent. Americam autēz exupe-
rare has in fidelium terras in proparulo est.

Pro autem clarior 7 ante oculos
prospectum habetabiles orbis partes
videantur vbi vbi quispiam fuerit sub
duo intuebitur nascentem solem. quā-
do pars quam ante oculos habebit est
oriens. vbi vero occidit ex aduerso est occidentens. pars
autem que vergit ad dexteram eius manum est me-
ridies seu aufter. que vero ad sinistram vergit se-
ptentrio diceretur. Et si forsā isqui solem intueatur
esset in gadiibus Tanai 7 Nilo fluminibus vel per
mare nostrum tres orbis partes cernere diuisas. nā
ea terre portio q ad dexteraz haberet Africa 7 si ab
beretico freato oculos dirigeret dexter oculus videret
mauritaniam quam Hispani berberia dicunt 7 ad
littora dextere manus Numidiam Getuliam istu-
nitiam Africam Lixenem 7 Egiptū. 7 si ad meridiē
sinistrū oculū dirigeret ethiopias videret. Vn tironi
Geographo supponēdū ē ethiopia eē vocabulū sub
se amplectens omnes africe prouincias quas habitāt

Philosophicum compendium.

ab occidentaliore eorundem summit viride promon-
torium. Tandem ab eo per maris litorea vsq; rubrū
finem omnes eas prouincias et opias dicimus.
hij ergo qui primam hanc et hioptiam colunt quam
dicunt guineaysq; ad eum locum quem casa manfa
dicimus maiori pro parte recuti mabumetez vene-
rantur dicunturq; eorum plures gelopbos. mandin-
gos nam regem. habent cui nomen est mandiman-
sa nam manfa eorum lingua dominus est et mandin-
prouincia dicunt hispani mandinga hic autem rex
dices auri et argenti est hinc ad caput bone spei sunt
ethiopes. Idolo latree et regione ad caput hoc sunt
montes lune.

Et hec Etioptia est ultra egyptū et habitatores ei⁹ aba-
sini ethiopes dicuntur: his ē consuetudo vultū et facie
cauterio afficere. non igne baptizantur vt opinantur
non nulli. s; aq; baptismi suscipiunt hereses et falsa
admittunt dogmata et legalia veteris legis cū lege
nostra obseruant aliosq; infideles mores imitant
puralitate vxorum gaudent: a Salomone et regina
sabba originem fabulant suaz. Est etioptia q; interior
asiatica dicitur. et distenditur orientes versus. a mon-
tibus lune barbaricum ad finem in pseudo mabume-
tem colunt versanturq; in auro. cuius est apud eos
copia fodiendo.

Tragoditarū Etioptia vltima deducitur ab interiore
ad extremū vsq; mare bi albozem pre se ferre viden-
tur et felice enascuntur arabia quando arabes olim
milite armato. occuparunt litorea iacobitarum quo-
rum rex a sustano tributa singulis quisq; annis resci-
pit. In africa sunt duodeci. punitie si ptolomeo cre-
dim⁹ mauritania que a nostris dicitur vel barbara
etiq; alia ecastiēsis mauritania que dicitur trebeces
est nomidta que berberia dici solet veluti africa
prouincia que tunc hispanice dicitur. est et cirenaica que
alio nomine. Pentapolis dicitur: sunt et marmaria
et libia et egypt⁹ duplex inferior: et tebais est libia Afri-
ce et Etioptia sup egyptū et Australior illa Etioptia quā
guinea supradiximus.

Europa terminatur ex parte orientis tanai fluuio: et
meotidie et Salude et ex occidente oceano. sicut etiaz
ex parte septentrionis ad meridiē. vtro terminatur
mari nostro amplectitur plures prouincias omnium
primam Lusitaniam Britaniam Hispaniam fran-
ciam Alemaniam Italianam Greciam et Poloniā Un-
gariam vel Danoniam et Valaquiam et Asiam mi-
nozem frigiam Turquias Balauam Lidiam et Pa-
phtiam Mauriam Lictam Cilicem Scythiam infe-
riorem Partiam et Botiam et Tariatiam.

Asiam minorem.

Asia quequid ultra Europam et Africam est am-
plectitur et vtranz magnitudine exuperat habetq;
prouincias Sirtas Mesopotamiā et Partiam Sar-
matiam et Asiaticam Arabiam et Persiam Arme-
niam mediam et Circaniam et Cramaniam et vtranz
indiam ultra gage et cetera. C In sole aut omnes ad eā
speciem terre ppositiōē cui sunt ppropinquiores vt Tibi-
le ad europā sic anglia scotia biberniā. Idē tā quātu
ficani petūt ab indo flumine nomē h; distribuiturq;
in indiā quā mediā vocāt et duas extremas ceterūdo
a flumine orientē versus oēs in die exordiant. Pri-

ma india distenditur ab indo fluuio ad portam quem
dicunt cambaya et incolarū maior pars mabumetū
venerantur reliqui idolo latree sunt media autē inda
quā dicūt mimbab vsq; ad sinū colobicū distēdit ita
etiq; et magna emporiorum copia quibus zinziber
et cinamomum venditur habentq; emporia nomina
gentis colacūt coulem belu fatenur colugur et hic cō-
plures nestoriani. vniūt idolorū frequētia ē. qui ad se-
ptemionem vergunt et idolo latree sunt tertia autem
India que etiam alior dicitur et nomine gentis mo-
abar et protenditur ad gangem fluuū. vsq; et incole
boues colunt habentq; cinamomicopiam hinc colli-
gitur delramētum eorum qui americanam vel anti-
aliasq; ab ea non longe distantes insulas in diaz
vocat et quod inianius est opbir et tharsis insule
ab eis nominantur quod alio loco impugnandum
relinquimus.

Caput vltimum.

Scire et intelligere contingit circa
omnes scias quarum sunt principia
caute et elemēta. inata et nobis via eno-
tionibus nobis ad incertiora et notio-
ra nāe. pcedere necesse ē aut vniū eē p-
cipiū aut plura. Cōtra negantem principia non ē di-
spatandum. finiti et infiniti ratio. quātitati congrue
In infinitū diuisibile ē cōtinuū. Quod vere ē nulli ac-
cidit. Caritas et densitas sunt cōtraria. Oēs pbifici
cōueniunt ex nihilo nihil fieri anaxagoras dicebat ex
quolibet fieri quodlibet ex minima carne nullam se-
gregabitur corpus. Omnes pbifici cōtraria sciunt
pncipia impossibile est vnum tm pncipiū eē. Substā-
tia nō est contraria substantie. Quod potest fieri per
pauitiora non debet fieri per plura. Semper ē aliqd
quod subicit ex quo fit tres. Vniū quodq; resoluitur
in ea ex quibus cōponitur. Adateria scibilis est secun-
dū analogiam ad formā. Et his que non sunt nihil
fit materia est non ens fm accidens. Pduatio au-
tem per se nō ē ens. Adateria dicitur propter et
substantiam aliquā. Adateria appetus formaz si-
cut femina virum estq; in generabilis et incocepti-
bilis.

Secundus liber.

Partum aliqua a natura alia a ca-
su. nā oīz artificialiū eadē ē materia.
forma inseparabilis ē a materia. Cō-
positū ex materia et forma nō ē natura
Pduatio forma quodāmodo ē Per
spectiua armonica et astrologia magis sunt scientie
pbificie q; mathematice. Ars imitatur naturā. forma
ē finis materie et cui⁹ causa fit. summ⁹ quodāmodo
vtrius finis oīz. Sol et hō generant hominē. Quattu-
or sunt cause. finis ē potissima cā. Quedā dicūt cāe ē
potētia qdā in actu causis debēt pponionari effect⁹
qdā negāt fortunā entū. Aliud ens p se aliud p acci-
dens et ita causarum. Partum pro nihilo reputatur
Differunt fortuna et casus. Pbficus tenetur omni-
no considerare quecunq; mota mouent. quecunq; au-
tem non: nō sunt pbificie cōsiderationis. duplicia sūt
principia scilicet mota et non mota. Natura facit qd
melius ē. Vnumquodq; sicut agitur sic natum est

agi ars immittatur naturā nam agit propter finem
Adonāra sunt peccata nature arti a similitatur nā iu
ris ta ponit necessitatem in bñs que sunt ad finem.

Tertius liber.

Innotato motu necesse est ignora-
re naturā. Adnotus ē de numero con: i
nuoz. Continuum est diuisibile in infi
nitum. Entium aliud ē endelechia ali:
ud in potētia. Ad est motus preterres
ad q̄s ē motus. Et mutationis tot sunt species quot
sunt entis. Ser sunt species motus. De mouēs natū
rale cū mouet mouetur ⁊ ipsū. Adnot. ē act⁹ mobilis
in quātum est mobile. Ad pbificum pertinet conside
rare de infinito tēpus ē infinitum. Nullum indiuisi
bile ē numerus vel magnitudo. Omne corp⁹ sensibi
le aut est simplex aut compositū. Anū quodqz resol
uitur in ea ex quibus cōponitur. Locus est equalis lo
cato. Loci differentie sunt ser. Impossibile est locum
esse infinitū magnitudo actu infinita non est: diuisiōe
autem ē. Aliquod ens est infinitū in potētia. Omne
finitū per ablationem finiti cōsumit. Totum est cui
nihil de est totum ⁊ perfectum idem sunt. Infinitum
quantum infinitum est ignotum. Corruptio vnius ē
generatio alterius.

Quartus liber.

Nam quodqz fertur in suum locū
naturalem nō prohibitum. Vacuum est
locus priuatus corpore. Locus ē aliqd
p̄ter corpora. Omne corpus sensibile
in loco est dimensionis sunt tres. Lo
cum contingit separari a locato. Locus nō ē pars lo
cati nec accidēs. Octo modis aliquid dicitur in alio
cōtigna sunt quorum vltima sunt simul. Loc⁹ est im
mobilis. Locus est simul cū locato. Altum cū celus nō
mouetur circulariter. Duo corpora impossibile ē in
eodem loco eē. Omnis motus aut est violentus aut
fm naturā. Vacui ad plenu nulla ē proportio. Nec
motus qui fit per plenum ad motum qui fit per va
cuū. Omnis mous ē in tēpore. Pars temporis tem
pus est: sicut pars circulationis ē circulatio. Temp⁹
ē numerus motus fm prius ⁊ posterius. Tempore
tabescunt ⁊ senescunt omnia. Nūc continuat temp⁹
fueritū ⁊ futurum. In tēpore omnia generant ⁊ cor
rumpunt. Non exilente anima tempus est. Ut cūqz
ens ē temp⁹. est passio ⁊ habit⁹ motus ibi dicim⁹ idē
p̄tatem vbi nulla est differentia.

Quintus liber.

Motus recipit denominationem a termino ad quē medium con
paratum ad vnum extremoz habet
rationem alterius. extremi. fuscuz cō
paratum ad album nigrum esse dici
tur. Mot⁹ ē transmutatio successiuāq
fit in tēpore. Sz mutatio est mutatio subitanea que
fit in instanti. Mutationis pp̄ie dicte sunt due spe
cies. i. generatio ⁊ corruptio. Generatio ē mutatio d
non esse ad eē. Corruptio est mutatio de esse ad nō eē
Ad substantiam nō fit motus quia substantie nihil ē
cōtrariū. Adnotus tātm ē in tribus predicamentis
que sunt quantitas qualitas. ⁊ vbi motus in qualita
te dicitur alteratio in: quantitate dicitur augmenta
tio. i. diminutio: vbi dicitur locatio. i. fm locuz mutatio

ois mot⁹ fit a p̄rio in cōtrariū. Cōtigna sūt quoz vlti
ma sūt viuūt cutis ⁊ caro. p̄tigna sūt quoz vltia sūt
sūt vt cutis ⁊ camisia. Cōsequenter se habētia sunt in
ter que nō ē mediū eiusdez generis: ⁊ inter ea sint alia
media. vt domus consequenter se habet ad aliā do
mum: inter quam non est aliqua domus media. qes
est priuano motus.

Sextus liber.

Allum cōtinuum potest esse ex in
diuisibilitibus vnde linea nō potest cō
poni ex punctis. Diffinitū ⁊ diffinitio
sunt eiusde materis. Omnis quātitas
est diuisibilis. Inter quelibet p̄ticta si
gnata in cōtinuo est dare lineam. In continuum. i.
ad medium punctum non est continuum nec contin
uum nec cōsequēter se habens cū alio. Continuum
ē diuisibile in semp diuisibilia. Omne corp⁹ est mobi
le corp⁹. Omnis motus est in tempore. De quodmo
uel ē diuisibile: qz p̄ticta ē in termino a quo ⁊ p̄ticta in ter
mino ad quē mouet. Ois termin⁹ cuiuslibet rei ē sē
p diuisibilis indiuisibile moueri nō potest nisi fm ac
cidēs nulla mutatio ē infinita fm terminos: sed fm
tēp⁹ bene potest esse infinita vt mot⁹ celi.

Septim⁹ liber.

Quod mouetur ab aliquo mo
uet. In mouentib⁹ ⁊ motis non iure
i infinitū. Ergo necesse ē ducere ad p̄
mū. Adnot⁹ ⁊ motū simul sunt ⁊ inf
ca nō ē dare mediū. Virtus ē dispo
sitiō perfecti ad optimū. Anūquodqz tunc dicitur per
fectum cū attingit virtutē ei⁹ p̄p̄tiam. Ab experientia
particularium accipimus vniuersalē scienciam. In
gescēdo ⁊ sedēdo. i. in frūdanis anima fit sciens. Et
prudēs. Infantes ita bene nō possunt iudicare vcris
tem sicut ienes. Alteratio solū ē in tertia specie q̄ta
tis. Sola vniuersa ⁊ nō equoca sunt cōparabilia. e
uocaciones latent in generibus. Cūnc corp⁹ ē mo
bile ⁊ conuerso.

Octauus liber.

Motus est quedam virtus homini
b⁹ i nā substitūb⁹. Peccat volūtarie
scizs quando cōtrario vitur scitētia.
Adnotus ē eternus. Adnotus ē eter n⁹.
Prius oportet esse cōbustile anteq̄ cō
brator. finiti ⁊ infiniti nulla ē p̄p̄tio. Homo dicit
tur minor mundus. Adnoteri a seipso proprium ē ani
malis. Virtus vltima in virtute p̄cedentis canat la
pidem ⁊ nō p̄cedēs. Grauis ⁊ leuis per se non mo
uentur a separāte sed mouent a remouēte p̄hibens.
P̄ter accidens p̄mum mouēs mouet magis q̄ vlti
mū. Infinitis nō ē dare fmū p̄ncipiū. Accidēs nō
ē necessariū: sed cōtingit. Nō eē possibili posito in esse
nullū sequi impossibile. Quādoqz aliqua cōiuncta
sunt in vnū vnum potest esse sine alio ⁊ cōtrario. vt si
contingit dare aliqd qd simul mouet ⁊ aliquid tan
tū mouet ergo etiā ē dare aliqd qd tm mouet ⁊ non
mouet. Impossibile ē mouēs moueri eo motu q̄ mo
uet. De qd mouet ex se diuisibile ē i p̄tē mouētē ⁊ mo
tā. P̄m⁹ motor oīno ē immobilis p̄ se ⁊ p̄ accidēs
P̄m⁹ motor tātm ē vn⁹ etern⁹ sine p̄p̄tū. Adnot⁹ lo
calis ē prius omnīū motuum: solus motus loca
lis ē continuus vere perpetuus: qz nō ē mediū inter

Philosophicum compendium.

motū q̄tē. Motus circumflectus non ē continuus quia ē inpolatus quietē mediā motus circularis cōdē ad idē in circulo non est dare principium ⁊ finem in actu. Motus circularis est primus motus omnium ⁊ mensura omnium motū ⁊ solus vniformis ⁊ Celū fm se totū non q̄scit sed mouetur. Cōtinue primus motor nullā habet magnitudinē nec finitā nec infinitam. Unde ipse ē incorporeus indiuisibilis eternus. ⁊ Perpetuū p̄t̄ est. Corruptibilis impossibile ē in corpore finitū esse potētiam infinitā. ⁊ Sim̄ motor ē ubi velocissim⁹ ē mot⁹ scilicet in orisēte.

⁊ Sim̄ de celo.

Omne totū ⁊ perfectū super tria ponim⁹. Adhuc cōuenit mot⁹ rōne elemētī predominantis. Mot⁹ circularis nō habet cōtrariū estq; p̄m⁹. Celū nō ē leuene graue sicut nō succipit peregrinas impressiones. De us ⁊ natura nihil faciū frustra. Ad sunt plures mūdi. Extra celū nihil ē: sunt tamē entia optimā vitā du cētia. A p̄mo ente cōmunicatū ē omnibus eē ⁊ viuere. Impossibile ē aliqd esse eternū.

Secūdus de celo.

Celū ē animatū. Habet p̄ncipiū sui motus in semo ueturq; sine labore ⁊ pena. Res ē p̄pter suā operatio nē. Mot⁹ celi ē circa fixū. Nullū violentū ē p̄petuū. Celū ē rotūdū qz ea figura ē nobilissima. Natura facit ex possibilibus qd meli⁹ ē. Ois mot⁹ naturalis ē debilitior in p̄ncipio quā in fine volētū cōtrario. op̄posita turtate posita magis elucescūt. Stelle sunt ei⁹ dē nature cū celo generātq; calorē: Adhuc nat⁹ ē calēfacere ⁊ ignire.

Tertius de celo.

Impossibile ē diuisibile cōponi ex indiuisibilibus. Elemēta sunt ignis aer aqua ⁊ terra. Generabilia sunt ⁊ corruptibilia si vniuersum generet necesse ē vacuū eē. Elemēta sunt p̄ma corpora ex qb⁹ cōstāt alia.

Quart⁹ de celo.

Ignis ē leuis terra grauis. Vacuū vel mediū ē cōtrariū extremo. forme ē p̄tinere matētie p̄tineri. Graua vel leuia ex se ipsis mouent ad loca propria.

De generatione.

Omnium transmutationū eadē ē materia. ⁊ Paucā respicientes de sacili enūciāt. Generatio ē mutatio rotus in totū nullo sensibili manēte eodē. q̄lias simbo la eadē manet i genito. ⁊ i corrupto. Generatio vni⁹ ē corruptio alterius. Oē agēs naturale in agēdo re/patit. Agēs ⁊ pacēs nō agūt nisi apporimata. Ita bitib⁹ p̄sentib⁹ cessat mot⁹. Elemēta manēt in mixto Adhuc tantū ē alteratoz vniō miscibiliū.

Secūdus.

Calidū cōgregat homogenea segregat eterogena frigidū cōgregat vtrunq;. In habētib⁹ simbolū facili ē transit⁹. flama ē summ⁹ ardēs ex elusdē summ⁹ ⁊ nutrimur. Ignis ē cōtrari⁹ aeris aque ⁊ terre. p̄ter motū solis ⁊ planetaz in obliquo circulo sūt ḡnato nes ⁊ corruptiōes. Idē manēs idē semp ē natū facit re idē. Vita cuiusq; habet certā periodū. Natura de siderat semp qd meli⁹ ē: impossibile ē oia manere eadē numero. Generatio ⁊ corruptio p̄petuā ē circulariter. Idē numero corruptū impossibile ē redire.

⁊ Sim̄ meteorologicor.

Necesse ē mūdū sensibile latiorib⁹ celi cōtignū ⁊ vt inde tota virtus ei⁹ gubernet. Corpora celestia suam tu generāt calorē in istis inferiorib⁹ aer ⁊ ignis mo-

uentur circulariter.

Secūdus meteorologicorū.

Quādo gelant nubes fit nix. Quādo vapor cōgelat fit pluuia. Cū aut cōgelat p̄uina fit grādo. Interna terre ⁊ etiam animātū inentate sunt frigida ⁊ in bye me calida. Cōtrariū fortificat suū cōtrariū p̄ ante paritatem. Dulce p̄pter leuitatē fert sursum. Salsum p̄ p̄t gravitatē subras manet ideo pluuia ē dulcis ma re autem salsum.

Tertius.

Humidū non ē sine siccō nec sicū sine humidō. Aque maris plus fluunt de nocte quā de die. Vetus ē vapor terrenus aeris superiora trāscendēs aerē p̄uiciē do fortit impellēs. Adhuc terre causat ex vapore.

Incluso in terra.

Tonitrū fit exalatione in ventre nubis inclusa: ipsas violententer rumpens.

Quartus.

Qualitates p̄me elemētoz sunt quattuor: inter q̄s sunt due actiue ⁊ due passiue putrefactio ē vltima re solutio. Omnia elemēta putrefiunt p̄ter ignē oppositoz oppositē sūt causē. Quēcūq; a frigidō cōponunt a calido resoluunt ⁊ cōtrario. Excellētia frigiditati i pedit putrefactionē. Digestio fit a calido naturali. q̄cūq; liq̄scūt sunt ad modū aq̄. Oia corpora ignita ⁊ subigne facta sūt calidū in potentia vt calē. Vnū quodq; naturalū determinat ad vnā operationem: quā si p̄t dē cns qm nō bz rationē nō entis.

⁊ Sim̄ de anima.

Accidētia magnā partē p̄ferūt ad cognoscēdū qd qd ē. Impossibile est corpa aialū refulgere si sener b̄fet oculuz iuuenis videret vt iuuenis. Rect⁹ ē iudex sui ⁊ obliqui. Intellect⁹ ē diuinū qd ⁊ vix corpore.

Secūdus.

Substātiāz alia materia alia forma alia cōpositus. Aialia sunt aialia p̄pter sensum tact⁹. Separat hoc ab hoc sicut p̄petuū a corruptibili. Actus actiuoz sūt in paciēte disposito. Naturalissimū op⁹ generare si mile. Actus cognoscuntur per obiecta. Adhuc car/ ne aptos mēte dicim⁹ fantasia ē mot⁹ factus in sensu Excellens sensibile corumpit sensum.

Tertius.

Aia ē tanq; tabula rasa in q̄ nihil ē de pictū. ⁊ Sim̄ uatio cognoscit p̄ habitū. sicut res se bz ad eē: ita ad intelligi. Sciētie sc̄gnē quē admodū res de qb⁹ sunt. Necesse ē intelligētē fantasmata speculari. Adhuc vidē m⁹ extra mittēdo sed intus suscipiēdo.

De sensu ⁊ sensato.

⁊ Sim̄ ē sanitatis ⁊ infirmitatis p̄ma p̄ncipia inuenire. Ubi definit p̄bisc⁹ ibi incipit medicus vitus nobis multas rez dfias demōstrat. Odoz ē fumalis euaporatio. Cerebrū ē frigidū: cor autē calid⁹. Color ē extremitas p̄spiciū in corpore terminato. Odoz atū habem⁹ peiorē. tactū veroz gustū perfectiorē brutis Simplex elemētū nō nutrit.

De memoria ⁊ remīscētia.

Adhuc ē tantum p̄teritorum ē tamen alicuius ap̄bēsi sensu vel intellectu. Iterata resumptio cōtinua meditatio saluat memoriā. Remīscētia tm̄ in hominib⁹. Adhuc etiā in brutis. Cōsuetudo ē al tera natura. qdā semel vidētes magis memorant. Quidā nolētes nō p̄nt dimittere vt maleuolici.

De somno ⁊ vigilia.

COmne quod vigilat: necesse est dormire. somnus est quasi ligamentum sensuum. vigilia vero est eorum solutio. **C**or est principium venarum. **C**Adensura patiens policta insciunt specula.

CDe longa et breui vita.

CIn calidis locis longioris vite sunt animalia quam frigidis. **C**Leruus et cerua sunt longissime vite. **C**Adha sculi non coeuntes sunt longiores vite, **C**Labor efficit: senectutem inducit.

CDe senectute et iuuentute.

CCor primo fit in animali. vnde est primum vsuens et vltimum moriens. estque principium caloris naturalis. **C**Vita conseruatur per humidum.

CSphera a ptolemeo cleo

mede proclo aratoque deducta.

Signum est nota sine partibus. punctum nota medium figure tenens. Solitudus est longitudo. et amplitudo et crassitudo. Superficies est latitudo sine crassitudine.

Sphera est solidum vna superficie contentum ad quam a puncto omnes incidentes recte longitudo lines inter se sunt equales atque crassitudines. aut solida figura: extremis rotunda partibus ut ex medio omni fariam equales habeat distantias. Centrum sphaere ipsius medium est quod emisphaerij centrum vocatur. Axis sphaere vocatur dimittens ipsius circa quem voluit. Axis extremae poli seu vertices sunt. boreae alter septentrionalis: australis alter dicitur. australis semper nobis conditur in Lusitania: quae in bone promontorio spei nostrae conspiciuntur est naucleris. Rursus insulam dicitur Thome in Lusitanorum terris inuenies: vbi equabile ambo poli situm habeat. Radatque terram polos uterque. hic duo non ingelascunt cingula nec illinc nostras ad Lusitaniam citius vela dabit nauareli: quam contra.

CAdundus esse globosus pronitur hinc boreae augmenti atque immutatiois causa.

Orbium qui in sphaera mundi sunt alij equidistantes grece paraleli. alij obliqui. alij per polos aguntur, obliqui sunt tres finiens. (quem Cicero vocat) greci orizon. et significat sive zodiacus. et lacteus finies est qui conspiciuntur mundi partem ab inconspicua dirimit. ut alterum hemisphaerium supra terram alteram sub terra linquat. Estque duplex alter qui sensu vsurpat qui a nostro visu in termino visionis circumscribitur. et non amplius duum millium stadiorum dimensionem habet. alter ratione percipitur, pertinetque ad stellarum celum fixarum. mundumque totum in duo secat: nec vero proclis sententia eundem orizonta omnem pertractum esse oportet. sed quadraginta fere stadiis manet finiens idem. aucto vero stadiorum numero ad austrum. boreamue orizon clima. omnes denique apparentie mutantur. cunctaque intereidunt phaenomena. nam sub eodem habitantibus equidistanti in quibus magno stadiorum numero finiens quidem diuersus erit. clima vero idem et apparentie omnes similes. dierum tamen erit initiaque haud quamuis eodem tempore momento euerint. verum si exacte rationis iudicio scire vellimus: pro quolibet puncto in quavis parte mutati sit: omnis inclinatio: cunctaque phaenomena distulerunt. Ceterum orizon quietem amat suapte natura.

ra, idem non incommode situs eius ab aliquo in quo sphaera voluitur: intelligi solet.

Obliquus circulus qui et signorum. id est orizonto et zodiacus dicitur. et tribus equidistantibus constat quorum duo latitudinem significari terminant. Unus per media ductus vocatur hic duos pares et equidistantes circulos attingit solsticialem in prima parte cancri: brumalem in capricorni principio. equatorem in duo equalia diuidit in prima arietis parte et in libere initio. latitudo significari partes continet duodecim. longitudo autem partibus contra. 30. obliqui nomenclaturam habuit quod paralellos secet orbis.

Lacteus etiam obliquus est circulus hic supra tropicos obliquus cernitur. constat autem ex tenui et nebulosa substantia vnde celestium circuitu conspicuus nec certa diffinitus latitudine. vnde tamen maximorum circuituum est. quippe maximi in sphaera circuli sunt quibus idem cum sphaera centrum est. sunt autem hi. 8. equinoctialis significat duo colluri meridians lacteus quem eclipticam vocant latini per media ductum signa et cuiuscumque habitatio nris orizon. **C**Der polos ducti orbis: sunt tres circuli quos nonnulli coluros vocant. his accidit ut in ambitu suo mundi polos recipiant. coluri autem dicitur sunt: quod partis obliquas in se minime conspicias habeant. reliqui enim circuli mundana in conuersione integra cernuntur. sed colurozum partes queppiam que videlicet ab antarctico sub orizon. e latent, cerni non possunt: signatur autem hi circuli per tropica puncta: diuiduntque per duas equas partes circulum: qui per media significari ducitur.

Meridianus circulus qui per mundi polos et punctum quod nobis super verticem eminet ducitur in quem cum sol incidit: medios dies mediaque noctes efficit: hic immotus in mundo est: vno eodemque in tota mundi vertigine seruato situ. sensibus tamen meridianus trecentis fere stadiis idem manet. rationis tamen scrupulosiore indagine ad quemuis gressum qui ortum versus occasum dirigitur nouus meridianus notatur. ad austrum enim boreamue quantumuis progrediare idem meridianus seruatur.

Equidistantes orbis sunt quibus idem cum mundi poli sunt. sunt autem hi numero octo septentrionalis. estiuus tropicus. et quattuor. Borealis: antarcticus: tres quibus significat constat. Arcticus est qui omnium quos perpetuo cernimus plane maximus est quique horizonsa solo puncto contingit totus super terram interceptus. in hoc quecumque clauduntur astra nobis nec ortum nec occasum norunt. Sed circa polum vertit: tota nocte cernuntur. porro is circulus in lusitanie tractu a prioris maioris vise pede describitur. Solsticialis autem circulus is est: qui omnium qui a sole describuntur: maxime septentrionalis habetur. In quem cum sol se receperit. Estiuam peragit reciprocationes longissimusque totius anni dies: breuissimamque noxerit post hanc autem reciprocationes: nequaquam ultra septentridem vsus: solis progredi: quoniam potius ad diuersa mundi regredi cernas. vnde et tropico grece nomen est.

Equator circulozum statuitur. ita nimirum

Philosophice compendium.

ab horizonte dissectus: ut alter eius semicirculus. supra terram: altera sub terra condatur. in hoc sol duplex equinoctium vernū autūnaleq; facit.

Bumalis circulus ē q; omnium qui a sole in mūdi circumactu describunt. maxime ad austrū pertinet i quo sol brumalē reciprocationē facit. maximūq; totū anni nor; maximūq; dies efficiē post hāc metā: nequa; q; ultra p;gredit sol. s; ad alteras mūdi ptes reuertitur. vñ tropic; bic q;si versilis appellat.

Antarticus circulus equalis 7 equidistantans septentrionali circulo 7 orizonta vno puncto contingens: totus preterea no. stris sub terris mergit 7 in quo sicut astra semper nobis occulta manent. maximus autē ex quinque ē equator. deinde tropici. artici vero minimi: porro hos circulos circa omnem latitudinem intelligi conuenit ratione cognobiles ex astrorum situ, dioptrē obtutu 7 nostro intellectu delimitos sensu enī vnus lacteus discerni in celo potest. Reliqui omnes ratione. Sane octo dumtaxat paraleli in sphaera describunt. nō q; hī sint in mūdo soli quādo sol singulo quoq; die facit sua mundi cōuersione circulū equatorū equidistantem quo fit vt inter tropicos bis. clxxx. sint conuersiones vnde autem quinque dierum tempus superficē vsq; fere vnus diei quarta parte interpretatio dicit.

De equidistantium emerſu.

Verum ex memoratis equidistantibus artici nobis totū superne existit. Solstitialis autem tropic; proclit 7 arati sententia bipertito ab orizonte scinditur maior eius parte super terram conspicua 7 pro climatum varietate secatur. nā hīs qui propius septentriones agunt inqualibus ab orizonte scinditur donec eo loco ventum sit vbi totus super terram emineat. verum in grecia vbi phenomenon arat; scripsit vniuerso circulo per octo partes dissecto 5. super terram apparent 7 tres sub terra latent. Cū hinc octo partes siquis diuiserit orbē, qnq; sup terras semp fulgure notabit at tres sub terris bzembusq; lateat subūbris. Cū hinc diuisione sit maximum diem horarū equinocialium. 15. esse eius noctem. 9. Ceterum radius orizon tropicū ita dirimit vt quum circulus vniuersus in octo 7 quadraginta partes seceat vnde triginta sectiones supra orizontem pateant vñ viginti sub terra lateant equa diuisione fit vt apud rodios longissima dies horarū equinoctialis. 14. habeat: nox nouē additis hinc inde semilibus vnus horę singulis.

Equator vero circulus per vniuersum terrarum orbem ita ab orizonte diuiditur vt semicirculus eius super terras eret. semicirculus sub terra linquatur quo fit, vt hoc circulo equinoctia fiant. **B**umalis autem tropicus ea ratione ab orizonte intersectus est quemadmodum estiuus semper enim respondentes ex aduerso sectiones tropicorum equales inter se sunt: eoq; fit vt maximus dies maxime nocti equalis euadat. Antarticus circulus totus sub orizonte nobis latet.

De magnitudine equidistantium.

As integrum	Partes	12
Deus		11
Dextans		10
Dodrans		9
Bise		8
Septans		7

Sed et octo paralelis quorum magnitudine per vniuersum terrarum orbem eadem sibi constant nōnuilorum proclimatibus mutantur. tropici quidem 7 equator; partes per totum orbem magnitudines seruant artici magnitudine euariant quippe: ita qui septentriones versus degunt maiores artici fiūt. nā polo magis in altum sublato assidue maior fieri necesse ē, 7 quando polus supra verticem cōspicitur fit vt tres circuli eundē situm positumq; oblineant rursus hīs ad equatorem qui pergerent cōtra septentrionales circuli minores: quia poli humilitates eis sunt, ideo pro varia habitatione quibusdam res dumtaxat equidistantes inuenias quo fit nec ordo equidistantium circulorum idem apud omnes ē: sed in nostro tractu primum sane septentrionalem dixeris. scdm solsticialē. tertius equatorem. quartū brumalē. quintū antarticiū. p;inde fit equidistantiū intervalla nō stare cō velut eorū potestates. nā q; nobis subialis habet antipedib; cernit bzumalis.

His celli intervallis terre partes subiiciuntur qnq; quas zonas seu cingula vocant vna sub artico nempe septentrione comprehenditur altera supposita spatio quod inter estiuum tropicū 7 septentrionem ē. Tertia inter duos tropicos que mediocriū obtinēs locū incubantē superne sibi habet equinoctialē. Quarta mediū hiberni tropici spatium antartici tenet quinta sub antartico qru; extreme vterq; ob gelu rigorem habitationi non bene obnoxie sunt veluti mediocriū propter estium tute quas sunt temperare quarum vtrāq; in duas dispolcant partis in eam quā superue 7 eā quā inferne opinantur. dimidias. 4. habitatas esse serunt quarum nos vnā alteras quos periecos vocat. i. circum habitantes. qui in eodem quo nos temperato climate sub terra creduntur habitare. tertias antecos quod est ereglone habitantes nobis. quartam antipodas qui obiectam ereglone nobis habitant temperatam. sunt vero iporum qui sub terra clima colum quos etiā antomos quod ē humetis aduersos vocat atqui sub terra antipodes. Omnium namq; in terra gradientiaz ad centrum terre vestigia spectare necesse ē cum figure sit ipa globosse inferne est mediocriū vnde qui circa nos habitant neutiq; fiūt antipodes. sed qui in temperato sub terre climate habitant: qui ereglone nobis obijciuntur. nam eorum vestigia nostris sunt opposita vestigie. qui vero circa nos habitant cum nostra neutiquā spectent vestigia: sed eorum quos antecos dicimus non sunt nobis antipodes. 7 perinde bi rursus inuicē inter se fiunt antipodes atq; sunt nobis antipodes anteci fiūt eis qui circa nos habitāt. Sunt etiā nobis quedā illo; singulis cōmunia 7 seiparata ad periecos quidem communia nobis quod eandem temperatam habitamus 7 eandē byemē 7 statem habemus horarūq; alias 7 augmētā 7 diminutiōes dierum pariter 7 noctium nobis enim quū erit dies illis noctem esse oportet, 7 quum nobis sol occidit sumit initū apud illos. 7 quāto nobis longior dies fuerit tanto eis nox.

Semis partes 6
Quinquans 5
Triens 4
Quadrans 3
Sextans 2

Ex quoque autem zonis. cum due sint omnium confessio
ne temperatores: cleomedes de orbibus ce
lestibus quattuor facit habitaciones. Prima dimi
diaz apparente. Versus articum: quam nos homines co
gniti colimus. Altera dimidiam in eodem climate ter
re nobis circumuersa: quam incolere quos vocat: perse
cos. s. circuncolas: putantur. tertiam habitacionem q
alteram temperatam versus austrum colunt. vocatque
antecos. s. anticolas: et antomos: quod numeros nobis
obuertat. Quarta que antecis aduersam sub terracol
lant regionem: quos antitrones. sive antipodas no
minat quod nobis e diametro vestigia vertat. Astrive
ros: patet non nobis e diametro vestigia: sed antecis no
stris obuertit cum periculis communia habemus. Pri
mo quidem eandem incolimus temperatam. Unde eodem
tempore hyemem atque estatem. aliaque anni tempora habemus
in crementa sunt diminutionesque dierum ac noctium. diffe
rentiam vero tantum in diebus ac noctibus: quod luce apud
nos crescent: apud illos noctem esse oportebit: et
contra. non tamen exacta ratione sol illis oritur cum
nobis occidit. Nam hoc pacto apud nos longa dies
apud illos longa foret nox: et quattuor anni tempo
ra apud nos variaret auctum et diminutionem noctium.
Sed cum terra spherica sol circum agit: eos ex ordine
paulatim illustrat: quibus terre immoribus suppositi
radios primam iniecit itinere. Quare ad huc supra ter
ram nobis cernit: cum alius alius exortit. Cum antecis ve
ro communia simul nobis: quod unum quidem illis et nobis
est hemispherium et dies: unum quod non apud nos marium est dies
apud illos minimum: et contra variatur autem inter nos
anni temporibus et actum diminutionemque dierum et noctium
Cum antipodibus nihil omnino commune habemus: sed
omnia contraria post hec et quinquaginta zonis terris habi
taciones ex umbra solis nominat idem cleomedes. pe
riculos primam vocat eos: qui sub verticibus constituti
sunt: si modo sunt vili: quibus annus in unum diem: unumque
est diuidis: septemque signa perpetuo eadem supra terram et
totidem subsunt umbre igitur illis molarum more circum
uoluunt: altera habitacionem sub equotiali. amphi
cos vocat: quos sol trinis umbris verberat: una per
cathecum: alteris vtrinque descendens. Tertiam vero ha
bitacionem: que terras temperatores comprehendit nostram vide
licet et antecos: qui altera tantum umbram habemus.
nos ex uno polo: illi ex altero. appellatque: heteroc
os sunt et solis antiscia: quando in anno in similem sol in
eodem parallellum. verbi gratia. xxix. pars leonis est an
tiscium. Prima partis tauri. et prima geminorum est an
tiscium. xxix. Laceri sed hec nihil ad habitatores. nisi quod
finitur. Ad mathematicos magna in genesi. et rebus huma
nis protendunt momenta. Preter hec autem umbre ma
iores et minores. dextre ac sinistre dicuntur minores cum
sol est in meridie: maiores vero cum est in oriente aut oc
cidente: ut virgilius. Adioresque cadunt altis de montibus
umbre: dexteras quoque nos habemus. quod polu articum
habitamus. Sinistras que meridiem. Nam omnes un
de inicitur est solis et astrorum. septentrionem dextrorsus ha
bet sinistorsus vero meridiem. Lucanum ignotumque.
arabes et vos venistis in orbem umbras mirati nemo
rati non ire sinistras. Ex quo auspiciis septentrionem versus scli
tiora putabant (ut virgilius. Innotuit) lenum. leuon. n. ex
parte nati orientem respicientium ex parte sui orientis dextrorsus.
Nunc habitate finis spectandus: quam ptolome
us ex parte articuli et austrum ac orientis ter

ra terminat incognita: non tam conscientia rei quam ma
thematica putauerim ratione persuasus: ut ex quibus partibus
descriptione omnia perfectum monstraret. Nam unuer
sam cognitam terram oceano velut insulas circumsa
efficit: in confesso non solum apud. Rome. sed orpheum ita ca
net. Et dionysium poetam. quod quidem experimētis cogni
tum diu Augusti septentrio totus ad scythicum pel
agus remigat: ac teste Plinio ceterum cimbriaco.
cherphonelo glesarie sunt insule a grecis electrides
ab electricopia vocate. Norwegia ac facta bodie p
tam est altera vero parte ex indico pelago ad mare
Mircanum Macedonia armis selenco atque antiocho
regnantibus nauigatum. circa caspium quoque multa oce
ani littora explorata. Ex parte autem occidentis magna
pars meridiani sinus lustrata Alexandri magni victo
rijs. Anno quoque cartbaginensis vir potens a gadi
bus ad arabum finem circumuectus nauigationem eam scri
pto perdidit sed tam veterum testimonio non egemus. del
pudentia ac felicitate nominis. xpiani longe lateque
nobis orbe patefacto. cum insulas britannicas et vli
mam. Tilen olim in adcessas: piscam erutas
humanitatem adiri atque frequentari quotidie: di
uinis personare laudibus videamus. ad zepbirum
progatus sunt terminus regum Hispanie virtute ultra
fortunatas multis partibus: ad uosros pericecos na
vibus transgressis ac insulis re pertis. Ad austrum ve
ro regis lustrante naute ultra capricornium preteruicti
Antecos perigerunt idem quoque mediam zonam hoc est
totam sub zodiaco partes habitata esse monstrantes
poetarum et Aristotelis ipsi falsas de hac re opinionem
patefecerunt. continens tamen nullum ultra zodiacum versus me
ridiem ab eis reperiunt: preter insulam quandam: neque sane
alio credere par est que hoc apparatus: quod unumque aq
locum non
est si decuplo terram ex ipsi per se sententia superet. qua
ppet i mixta est duo aq et terre elementa stat nec dari
in aq gradu ut isti dicunt cui ex aduerso non rideat ter
re gradus et hec duo elementa equari quando cuius
que per unum rident per alterum et per arrio probabile videt
et qui autem sub eorum notum cateto sunt: coloratores
(ut ait ptolomeus) existunt minus autem: proportione re
cedentes: verum quod cause sit quod sub eodem parallelo alijs
magis alij sunt acuti: ut maritani magis quam indi. sra
bo siccitat: aq eorum penurie ad scribitur: que in oriente ma
gis sentent.

Desquiritendum merito quisque
an cosmographie ars esset inuenta facilis: quoniam marini
arte ptolomeus argute castigavit. ptolomei vero ope
rosas mundi descriptionem. Lusitanorum summam nauiga
di peritiam corrigi. Ceterum artis descriptavls ab opinio
nibus et a varietate se iuncta non discrepans a certita
dine ratione et multis rebus diffinitis et cognitis ad opus
aliquod constituta est. Cuius pro huius rei inuentione. Suppo
namus novas terrarum obseruationes que nauigatione
nauitarum pingunt. fieri ad libellam quare none dis
ptiones. Sepe veteres corrigunt. ut in Italia Hispania
et alijs supponam ptolomei reprehensionem in ma
rinum sicut cosmographum fieri: eo quod marinus lo
corum distantias atque situs ex una nauigatione tantum
atque paragracione percuntabatur et ut respotus erat
discrerebat arguit eum quoniam nauigationes irregulares o
mnes modo secundo: modo aduerso latu. nauigatur. simi
li modo itinera interdum vallosa: obliqua: montosa:

Phisices compendium.

esse oportet, quare omnē viā inquit certissimā eē ex superioribus inferna describere q̄ illa regularissima cuz sint nullū in terris parient errorem capitulo secundo libro primo asserit omni borea in omni loco ad amum deservi loca posse eloteris instrumentis et astro labio. Sed ptolomei impugatio non consequitur artē plenissimā quando difficile et ferme impossibile ē singulis quibusq; locis celestium obseruatoz rerū habere qui singula queq; momenta notaret immo et si ex actissimus obseruator detur si loca distent vna parasanga impossibile ē sensu percipere cui prius accedat lunc deliquū et post eleuatio maior nō sentit quāto minus obseruari poterit cui maior accidat dies vt minor quid obsecro fiet si loca distent duob; passuum millibus. Quod mathematice ostendo vt dictū est ex ptolomeo. ca. v. libro. vii. supra vnū terre vel aque gradum marini. circuli vt equozis gngenta est ad ap tinere vnus vero gradus celli vertitur in decimaq; parte bore hoc ē quattuor; minutis; et si decima sexta bore pars scenciatur vnum tamen minutum in. iij. secundis bore vertit cui ferme. respōdet in terra octo aginta et tria stadia hoc autē vix sentitur ergo affozelo et vnum secundum difficilissimē scenciatur cui ferme viginti respondent stadia si ergo decem stadijs distent opida vix possunt perceptibili mētura sensus comprehendendi nec instrumento cuius vis reperte magnitudinis cognocetur quod eozū ad austrū vel boream vergat vel ad ortum vel occasū quare alia via grediendū erit. i. orbe describēdo atq; locozū distātijs ita opinor veteres geographos arē nat. Elegerunt nāque insignes interdū vbes vt romā: bizācium. Venecias. Alexandria. Rhodus. vel similia loca. in quibus q̄ in celo siebāt obseruantes vrbis accessum vel recessum ab equatore vel septētrione ab oriente vel ab occidente et sic loci longitudinē vel latitudinē cōcladebant quādo loca distabant inter capedine tempore perceptibili et que ad libellam describi poterāt intercepta vero loca navigatione vel itinere describēbāt nā lunc eclipsis aut cōgressus planete cū fixa stel la argumēto sunt quanto in longitudine differēt loca polares aut eleuatiōes aut maxima minimaq; distā latitudinē concludunt.

His q̄ artē geographie ita finxit ptolomeus meridiano immobili per summas fortunatus absidas quas punici zenit et immas quas nadir dicunt que orizontis vertices illius atq; vertici opposita sunt posito ergo illo meridiano immobili per vtrosq; polos et vertices fortunatos deducto qui ponitur a ptolomeo terminus occidentē versus considerauit meridianū illius loci cuius longitudinē voluit scire arcum vero inter vtroq; meridianū interceptū appellauit illi loci longitudinē quē admodū latitudinē vocauit eisdē loci meridianū ab equotiali distāte ad loca vt certem itaq; scita cuius vis loci latitudine atq; longitudine suis ex numeris quoq; priores duo q̄ ad sinistram vergunt longitudinē desinant duo posteriores latitudinē in veteribus libris nā ingreis bore latitudinē perfertunt vbi ergo lōgitudō in latitudinē incurrit ē cuiusq; loci orbis terrarum sit est o exempli gra in illa mirtilis forte vnde nos summū cuius lōgitudō ē apud ptolomeū quq; partū cū vna q̄ta hoc est meridianus mirtilis distat a meridiano fortunataz insularū per illas quinq; partes et q̄ta q̄ distātia ē

arcus interceptus inter illos duos meridianos. latitudo autē ē triginta octo partū cum vna secunda et vna quarta hoc ē qd̄ summa absis. orizontis mirtilensis in meridiano circulo distat per tot partes et minutas tot ab equoterebī ergo latitudo et lōgitudō mirtilis incurritur ibi ē illa mirtilis hoc ē in summa ptolomei ars geographie quā oppida montes flumina sinus et boras maris atq; terre singulosq; orbis locos ad celestes circulos qui nullā nobis parietarie tatē deducit sensusq; mundi descriptionē ante oculos nobis ponere videt et hac via polares eleuatiōes que semper eāles sunt locoz latitudinibus subiectas quoq; parasangas tum a supolari terrae vel sub equotere supputādo deduces vsq; ad finarū regionē cuius ptolomeus posuit meridianū alterū immobilē ex orizontis parte longitudinis finē inter hos autē duos meridianos habitati orbis medietas interponit ab eodē hoc ē. ut crepedo. c. lxxx. partū latitudinū vero ab equotiali ad Tyle finit et clarius sequenti constat sectione.

Quarta spere partē specie cblamidis ponit habitatā lōgitudine ab insul fortunatis vsq; ad finarū regionē i ptes q̄ grec mirtili vero mathematici qd̄ vocāt. clxxx. spatio femetoz meridianoz. xxxv. Quinq; gradū quolibet obtinēt tertia bore parte distante gradū itē. xv. bore q̄libet habēt dissimiles: alioq; nec eodē omnes spatio: obmetoz angustiam: quāto magis polo p̄pinquat. bore igitur graduū differentia per remotionem ab insulis ipis fortunatis. Tēporis vero a cluitate Alexandria siue ad ortū: siue ad occasum accipit: borarum equotialiū. xij. spatio martini tyri mensurā interpolādo. q. xv. scripserat: nimium orientē transgressus. totā itaq; nō orbis lōgitudinē sup equotiali. xc. mil. stat metis que miliaribus cōstat. xj. mil. ac. ccl. Super segmentū autem maxime septētrionali qui per Tyle scribit stad. xl. mil. decce lvij. supersyenes. lxxij. super rhodi segmento q̄ mediā sere latitudinem tenet. lxxv. Latitudinē vero a Tyle ad equotiale gradib; lxxij. terminat: et vltra quicquid ad oppositū meros segmentum protrahitur. Ad arini similiter descripsiōe interpolata q̄ vsq; ad capricornū p̄cesserat. Climates in super. vij. segmentis vero (sic enim iplini? lineas vocat paralellas) xxi. distinxit incurbis ob spere obliquitatē: ac boris. vij. differentib; gradū autē nō sicut in longitudine sunt inēq;les. sed eodem omnes cum equotiali obtinent portionem tantum numero discreti. Nam polo viciniora climatū segmenta pauciorib; distant gradibus. ex quo minus habēt telluris plus vero temporis diurni. In primis sub equotiali dies semper. xij. borarum esse voluit: lōgitudinis vero sub eo gradus vnus. lxx. ac semis miliaria continet idē stadia quingenta transit autem per ethiopia regionem trapeobanem et ebersonesus auream primum: segmentum boris. xij. xv. gradib; ab equotere. iij. xv. secundum segmentum boris. xij. xxx. gradibus. lxx. xv. tertium segmentum principium primi climatis boris. xij. xlv. grad. xij. xxx. gradū vñ in eo longitudinis continet miliaria. lxx. Quartum segmentum medius primi climatis diameroc boris xij. grad. xvj. xxx. transit per meroen et extremos arabie fines ac initium gāgetici sinus et magni quintus segmentum principium secundi climatis. et finis pri

grad. lxxv. lxxv. vnus in eo longitudinis gradus millia-
ria fere. lxxv. continet transit per Betuliam & mediā in
ditam extra gāzē. Septimum segmentum principium
tertij climatis & finis secundi bovis. xliij. grad. lxxv.
vii. xliij. transit per libiam interiozem. Octauum segmē-
tum medium tertij climatis. dia Alexandria bovis
xliij. grad. lxxv. vnus in eo longitudinis : gradus
militaria fere. lxxv. continet transit per mauritanā : tun-
gitaniā. africanā minores sirtim magnā. Arabie pe-
tree medius. Ostia tigridis sinum persicum carmani-
am. drangianam : aracosia. C. Anonū. seg. principij.
quarti climatis bovis. xliij. grad. lxxv. vnus in eo lon-
gitudinis gradus continet transit per mediam
numidicum. medium Babilonie & per sidis ac extre-
ma. Asie partem. decimum segmentum medius quar-
ti climatis dia riodu bovis. xliij. grad. lxxv. vnus
in eo longitudinis gradus continet militaria. l. tran-
sit per fretum Herculeum : sardinie finē : libēsis stro-
pbades : mediam Delopontis : mare Adriaticum
Aircou. Rhodum : Haliarnasum : patara : sinum
yfficiū. mesopotamiā : assiriā : partem paropanisades
Undecimum segmentum. Principium quinti clima-
tis. bovis. xliij. grad. lxxv. vnus in eo lon-
gitudinis gradus continet militaria. lxxv. transit per
beticam pelagiam balearicum Deloum sicilie insu-
las veltiam calabrie promontoriū. Epirū. Tebas E-
somenas Tripolim. Iconium. Duodecimum segmē-
tum dia Romes sine hellespontu medium quinti cli-
matis bovis. xliij. grad. lxxv. vnus in eo longitudinis
gradus continet militaria. lxxv. transit per lune mō-
tem qui sinum recepit vlyssipontensem Toletum
Segobricam. Barcinone. Corfice partem septentrio-
nalem. Romam iunum. neapolim : garganum mō-
tem. ditribacium : scandantē montes. Iunum bele-
pontum troadis regionem antitarum : armeniaz mi-
nozem caspios bircanos : scitiā extra imāū fericā. de
amumentium segmentum. Principium sexti clima-
tis per bizantios bovis. xv. grad. lxxv. vnus in
eo longitudinis gradus militaria. xlv. continet trā-
sit per becaros vaccos maiburgos calagurum : me-
dium iberum Tolosam arelantem massiliam alpes
Italie. gennam & eius litora lucam perusiam firmū
insulas dionedeas tragurim extremam messiam
superiorem Bizantium paplagoniaz. Capadociā
poncioziam trapezuntem. decimum quartum segmen-
tum dia pontu medium sexti climatis bovis. xv. grad.
lxxv. vnus in eo longitudinis gradus cō-
tinet militaria. xliij. transit per calceos : asures
cantabros aquitanos. aruernos. austros. allobroges
alpes Venetias Venam Tergestum Illicum pa-
nonie inferiozis extrema dacie partem. danubium.
portum mare caspium sacarum regionem de inceps
ex semi boza differentia. decimum quintum segmen-
tum septimi climatis dia bozylenos bovis. xv. gra-
dib. lxxv. vnus in eo longitudinis gradus continet
militaria fere. xliij. transit per ostia ligeris. galiam lu-
dugensiam parbifios remos argenozacum Ele-
mum eluctozum marcomanos botylibenis ostia.
tauroscytas. tauricam cbersofielum. scythiam ex-
tra imāū. decimum sextum segmentum bovis. xv. gra-
dib. lxxv. vnus in eo longitudinis gradus continet
militaria fere. lxxv. continet transit per ostia secans

vellonacos. atrebates colensiam. agripiniam. lōgo
bardos. Doloniam minorem meoidem. sericam
regionem. decimum septimum segmentum bovis. xv.
gradib. lxxv. vnus in eo longitudinis gradus con-
tinet militaria. lxxv. transit per cantios. laudinum.
ostia rbeni partem oceanū germanici. pbtifios. colo-
niam maiorem ropolanos. tartarios. ostia tanais.
partem sericie regios. decimum octauum segmentū
bovis. xv. gradibus. lxxv. vnus in eo lōgitudinis
gradus continet militaria. lxxv. transit per mediam
butaniam sayones. bozia albi. & vltimū fluminum.
pbenos. gitbones. conuersionem tanais. Rbasium
scythiā. intragangem sericam regionem deinceps
ex boza differentia. decimum nonum segmentum bo-
ris. xv. grad. lxxv. vnus in eo longitudinis gradus
militaria fere. lxxv. continet transit per Berne &
Scotie Batranice partem cbricam cbersofielum in
sulam scandaniam oceanū germanicum leuontos
tybbeos vbi arce alexandri. Cigessimum segmentū
bovis. xv. gradibus. lxxv. vnus in eo longitudinis gra-
dus militaria continet fere. lxxv. transit per extremam
septentrionalem iberiam & oceanum deuca ledo-
num & sarmaticum. hyperboreos & extremos scite
populos. Cigessimum partem segmentum. per tbi-
len bovis. xv. grad. lxxv. vnus in eo longitudinis gra-
dus continet militaria. lxxv. & bec quidem segmen-
ta q̄ eū equatore essent numero. lxxv. Inter climata
vero interualla sunt huiusmodi primum stadiorum
quinqz millium. cccc. secundum quattuor millium
deccc. tertium. iij. millium. cccc. Quartum. trium
millium. dccc. Quintum. trium. millium. cl. Sex-
tum. duum. millium. dccc. Septimum. duum. milli-
um. cclxxv.

Plinius vero vmbra & gnomone. quez vni-
belicum vocat hęc interualla disti-
nt vt quarta pars spbere. xc. gradibus consistis : ita
variet gnomonen. Et quanto is a sole recesserit ma-
iores iaciat vmbra. Et q̄ i egipto ac ei⁹ parallo eū
tempore vmbra paulo plusq̄ dimidiam gnomonis
mensuram efficit in regione venetie eius pararello
qui gradibus. xlv. distat ab equinoctiali. eo q̄ medius
spacium quarte spbere partis consistit vmbra par est
gnomonē vbe roma que gradibus prope. lxxv. atto-
litur nona pars gnomonis vmbra de eū nona pars
de partibus. lx. deficiat que mensura super vmbre
in pararello per bozibbenem gradibus prope. xliij.
distante nositamen postiores qui in hac arte di-
ligenti scripserunt se quamur. qua propter ex pro-
lomei eddictione magna quam almagesum vocant
lib. ij. indicem pulcherrimum subiunxi qui res huius-
cemodi demonstrant. Primo climata. vij. lineas pa-
rallēlas. lxxv. latitudinem cuiuslibet circuli ab equi-
noctiali. Nomina locorum. supra que transiit linee.
quantitatem vmbrauz per partes gnomonis supra
dictis lineis existente in signis equinoctialibus & tro-
picalis preterea in quibus regionibus vmbra est meri-
dionalis & nulla. Nam quando sol distat a tropico
canceri tot gradibus quot ponuntur in linea. vmbra
est nulla. tunc enim supra verticem consistit. at quan-
do paucioribus distat tunc vmbra est meridionalis
quādo vero pluribus est septentrionalis vique ad se-
cundū climā quod trāsit. Diaphenes deiqz septē

Philosophicum compendium.

trionales tantum umbre scribuntur vsq; ad lineam
xxij. inde relique facile deprendi possunt ex annota
tarum proportione vsq; ad lineam, xxxij. postea ve
ro in sequentibus vsq; ad polum umbre voluntur.
ideo mensibus et non horis linea quilibet nota
tur. A linea vero, xxxij. vsq; ad, xxxv. annotantur ho
re ab ea vero vsq; ad, xxxv. semibore. Que deinde se
quantur vsq; ad primam lineam, quarte horarum
pres gnomō aut cōstituitur partū, lx.

Neoterici nona marci descriptio extendi
stat in latū ad borealē vsq; po
lū excedit q̄ antīq̄ i latitudine gra, xvij. extēdit: autē
nostra habitabilis ad aequilonem ad sub pararelluz
qui ad fastigia trium promontorioꝝ in sugeno termi
nat mari in quo prominent quibus non inuenio no
men in positum vocabimusq; primum sancti Odul
pbi propter butus sancti viri basilicam in promonto
rio hoc sitā. secundum plamozam de vergam q̄ re
gio ad ipsum terminata sic inscribitur. Tertium ve
ro vergeat ob firillem causam. Ameridie vero ter
minatur descriptio sub pararellō ab equatore ad
austrium, gradibus, xxxvij. nra autem habitabilis
ad suppararellum, gra, xxxv. distantē ad antarcticum
nostra habitabilis erim ad austrum latitudines ma
rimam habet in sub meridiano qui per medium pe
loponessi describitur qui et per caput bone spei desi
gnatur quod profecto vltimū nre habitabil in hac
positione esse observationes posuere hic quidem est
terminus australior nostre habitabilis quē ad mo
dum lusitanozum ostendunt navigationes. Amen
nostra orbis vniuersalē assignatio vsq; ad subparal
lū qui ab equatore differt sub, grad, xxxvij. extenditur,
quidē per australiorē insule partem designatur quas
scylan io, designatio vocat. Nostra enim temporeto
tus oceanus qui a meridiano per fortunatas descri
ptō et primis orientis partibus intercipitur nauiga
tur vsq; ad hunc sub pararellum pro magna suppar
te et subcardineam sub cardine sitam insulam vti co
lumbi et lusitanozum atq; britanozum quos anglos
nunc dicimus indozumq; de picta maria ostenderūt
latior igitur erit nostra orbis continentisq; assigna
tio atq; longior.

Proportio diffinitur ab euclide quinto
elementozum proportio ē dua
rum quantitatum quācumq; sine eiusdem gene
ris certa alterius ad alteram habitudo dicit quanti
tatum vt notat canpanus non quia proportio solū
reperitur in quantitativibus: quia etiam reperitur in
ponderibus et sonis vt vult plato in tbimeoybi ele
mentozum numerum ostendit: et in sonis vt vult boe
tius in quarto sue musice dicens: q̄ si quilibet nerb?
vel chorda in duas inequales partes diuiditur erit
ipsarum partium suozumq; sonozum conuerso mo
do proportio in qua enim proportione pars longior
nerus excedet partem breuiorem in tali sonus causa
tus a breuiori excedet in altitudine vel in acutie so
nus causatum a longiori sed quia in quibuscumq; re
peritur proportio illa participant matriciam pro
portietatemq; quantitatis cum in aliquibus duabus
rebus non reperitur proportio nisi in eo q̄ vna illa
rum est maior reliqua vel minor vel illi equalis pro
primum autem sit quantitati secundum eam equalis vt

inequale dice, ex quo patet proportionem in quanti
tate principaliter reperiri et per illam in alijs rebus
nec esse proportionem in aliquibus rebus cui simi
lis non reperitur in quantitativibus dixi eiusdem
generis quia proportio est habitudo duarum
quantitatum que attenditur in eo q̄ vna illarum
est maior altera aut minor vel equalis illi. vnde
oportet illas esse eiusdem generis vel rationis vt
duos numeros duas lineas duas superficies duo
corpora duo loca duo tempora duos motus non
enim conuenienter dicimus lineam maiorem aut
minorem superficie aut corpore nec tempus loco
sed lineam linea et superficiem superficie. et sic de
alijs sola enim vniuersa proprie sunt comparabilia
certa dico non q̄ illa semper sit nobis nota vel scita,
sed certa id est determinata ita scilicet q̄ bec et nulla
alia.

Proportionū aliqua ē equalitatis al
qua vero inequalitatis
proportio equalitatis est habitudo supradicta duo
rum inuicem equalium. Proportio inequalitatis
est habitudo predicta duorum inuicem inequalium
vt habitudo inter quattuor et ij, proportiozū ineq
ualitatis alia est maioris inequalitatis alia minoris.
Proportio maioris, inequalitatis est habitudo p
dicta maioris ad minus fundata scilicet in maiori
et terminata ad minus proportio vero minoris in
equalitatis est habitudo predicta minoris ad mai
fundata. s. in minori et terminata ad minus. exemplū
primi habitudo predicta quattuor ad ij. fundata in
quattuor et terminata ad duo q̄ est minus. exemplū
secundi habitudo predicta ij. ad quattuor fundata
super duobus quod est minus et terminata ad quat
tuor quod est maius. ex quo patet quomodo debe
mus intelligere cum dicimus q̄ a proportione ma
ioris inequalitatis non prouenit actio.

Regula datus duobus inequalibus cui; mi
nus se habeat per modum partis
respectu maioris tunc aut minus erit pars aliquota
si aliquota ergo illud min⁹ per aliquem numerum
multiplicatum ad eade reddit maius dato illo nu
mero dico q̄ proportio predicta maioris ad pre
dictam minus sortitur nomen suum ab illo nu
mero et ab illo nomine sortitur nomen per addi
tionem de li sub, proportio eiusdem minoris ad
idem maius. vnde si numerus ille sit vt, ij. maio
ris ad minus dicitur proportio dupla et minoris
ad maius subdupla. Et si ille numerus sit, ij. ma
ioris ad minus est proportio tripla et contra subtri
pla et sic deinceps. exemplum primi, ij. est aliquota
isij. et numerus per quem multiplicatur reddit adēq̄
te, isij. ideo quattuor ad duo est proportio dupla
et contra scilicet, ij. ad quattuor est subdupla et ita
in alijs. exemplum secundi numerus, x. est pars ali
quota, xxx. et numerus per quem multiplicatur adēq̄
q̄te redditur, tertio est, id, xxx. est proportio tripla et
ecōtra: subtripla ita in alijs est dicēdū. si aut min⁹ ē
pars aliquota maioris aut min⁹ et inetur in maiori
semel tantum aut bis a et ita deinceps si minus
est pars non aliquota maioris in illo semel tantum
contenta tunc excessus quo maius excedit illum id
minus aut est pars aliquota minoris aut nō aliquo

ta. si minus est pars non aliquota maioris in illo se-
mel tantum contentum ac excessus quo ab illo eodē
exceditur minus sit pars aliquota minoris notetur
numerus quo excessus ille multiplicatus adequatur.
Reddit minus nam ab illo numero sortitur. nomen
sui disinentiam proportio eiusdem maioris ad
idē min⁹ & sui principii. aliterq̄ & a nomine illo
sortitur nomen proportio minoris ad maius per ad-
ditionem de ly sub ad principium factum unde quod
nunc dicitur de proportione minoris inaequalitatis
habet veritatem vniuersaliter. & ideo si numerus ille
sit. ij. duplā proportio maioris ad min⁹ dicitur sexquise-
cunda vel sexquialtera siue sexqui medietas que tūc
pro eodem caplo si. iij. sexquicerta. si. iij. sexqui quar-
ta & ita de alijs: & conuersē sub sexquialtera: sub sex-
quicerta: sub sexquiquarta & ita de alijs. exemplum
primi vt proportio. iij. ad. ij. dicitur sexquialtera nam
duo est pars. iij. non aliquota in. iij. semel tantum con-
tentus & vnitatis quā. iij. excedunt. ij. est pars ali-
quota. ij. & multiplicata per. ij. facit ipsum minus sci-
licet. ij. exemplum secundi proportio. iij. ad. ij. dicitur
sexquicerta nam. iij. semel tantum continentur in. iij.
& vnitatis q̄ quattuor excedūt. iij. est pars aliquo-
ta. iij. ac multiplicata adequatē reddit min⁹. seria ex-
plum tertij proportio. v. ad. quattuor dicitur sexqui-
quarta nam quattuor semel tantum contentus in. v.
& vnitatis qua quattuor exceditur. a. v. existens pars
aliquota. iij. multiplicata per. iij. facit ipsum minus
scilicet quattuor ita procedas in alijs. Cuius vero mi-
nus est pars non aliquota maioris in illo semel tan-
tum contentum ac excessus quo exceditur a maiori
non sit pars aliquota ipsius minoris tunc aut ille ex-
cessus adequatē componitur ex partibus aliquotis
minoris inter se equalibus aut non si non proportio
maioris ad minus dicitur irrationalis & contra. ex-
plum sicut est proportio diametri ad costam costam
enim est pars diametri ad sanum intellectum non
aliquota in illa semel tantum contenta si plures in il-
la contineat bis scilicet aut ter &c. sequeretur vt pa-
ter per secundam primi elementorū euclidis q̄r dia-
metro & costis duabus non posset triangulus & ita
nuncq̄ in q̄drato diameter posset duet. quod est impo-
sibile excessus etiam quod diameter excedit costam &
pars costae non aliquota alias proportio diametri ad
costam esset rationalis quod est impossibile & im-
pugnatum a geometricis. ac etiam non adequatē cō-
positus ex partibus aliquotis costae inter se equali-
bus vt infra demonstrabo & ideo rationabiliter. di-
eta est illa proportio irrationalis. Cuius vero minus
est pars maioris nō aliquota in illo semel tñ p̄tēū
& excessus quo a maiori exceditur est pars nō aliq-
ta minoris sed cum hoc cōpositus adequatē ex par-
tibus aliquotis eiusdem inter se inaequalibus: aut
tunc. excessus ille est cōpositus adequatē ex dua-
duabus talibus partibus aut tribus & sic de cete-
ris si ex duabus aut dices illas esse duas secundas
aut duas tertias vel duas quartas vel duas qu-
tas. sic deinceps. Cuius primū rationabiliter dici non potest
cum implicet contradictionem minus tantum
semel in maiori contiueri etiam esse partem non ali-
quotam ipsius: & excessum quo ab eodem exceditur

esse partem minoris non aliquota in & adequatē com-
poni ex duabus partibus inter se equalibus quarum
quolibet vel vna est vna medietas vel vna secunda.
minoris nam sequeretur primo vt de se clarum ē mi-
nus in maiore bis adequatē contineri. & semel tantū
quod implicat contradictionem & excessum esse par-
tem minoris & illi equalem quod implicat. secundū
sic nam sic se habet. iij. ad. v. cum. iij. sit pars. v. non
aliquota in. v. tantum. semel contentum ac. ij. quo. iij.
ad. v. sit. pars nō aliquota. iij. sed adequatē cōposi-
tus ex duabus partibus. iij. aliquotis scilicet duabus
vniatib⁹ int se eq̄lib⁹ q̄ sunt due tertie. iij. Quo vt in
gēte proportio maioris ad min⁹ sortitur nomen iū-
salem sui disinentiam a nomine illarum partium &
numero earundem simul vnde quia nomen illarum
in hoc contingente erit vna tertia. & numerus q̄ ideo
proportio maioris ad minus dicitur super ponens
duas tertias. Tertium ad huc non potest esse quādo
implicat minus tantum semel in maiori tantum con-
tineri & esse ipsius partem non aliquotam & excessus
quo a maiori exceditur esse partem minoris non ali-
quotam sed cōpositam adequatē ex duabus par-
tibus aliquotis minoris inter se equalibus quarum
quolibet vel vna sit vna quarta minoris sequeretur
enim excessum illum esse partem aliquotam minoris
quia esset vna medietas minoris cum esset cōposi-
tus adequatē ex duabus quartis minoris quod repi-
gnat formaliter vni parti prius positae. vnde per simi-
le fundamentum nuncq̄ aliquid tale potest continge-
re: vbi numerus a quo partes ille suam denomina-
tionē fuerint sortite verbi gratia si ponas esse duas
quartas duas sextas duas octauas & sic de alijs.
Quartū sic nam sic se habet. v. d. vij. cum. v. sit ps
vij. non. Aliquota in illo semel tantum contentum:
& excessus quo exceditur ab eodem puta. ij. sit pars
v. nō aliquota sed bene cōpositus adequatē ex dua-
bus partibus scilicet aliquotis inter se equalibus
puta ex duab⁹ vniatibus que sunt secunde quinte. v.
quo contingente vt prius proportionem maioris ad
minus sortiri nomen suum sui eius disinentiam a
nomine illarum partium & numero earundem simul
vnde cum nomen illarum partium sit quinta & nu-
merus earundem sit. ij. dicitur proportio minoris
ad minus super ponens duas quintas & ita similiter
contingit proportionabiliter erit dicendum vbi ex-
cessus maioris supra minus vt prius sit cōpositus
ex duabus partibus que forciantur nomen suum ab
aliquo numero: quicunq̄ sit impari prius cum ma-
iori puta si essent due septime super ponens duas se-
ptimas sicut. ij. ad. vij. & si due. ix. supponens duas
nonas sicut. ij. ad. ix. & sic de alijs. si autem minor
existente parte non aliquota maioris: ac tantū semel
in illo incluso excessus quo ab eadem exceditur par-
te minoris non aliquota existente sed cōposito ex
partibus aliquotis minoris inter se equalibus par-
tes ille fuerint tres aut dices illas esse tres secundas
vel medietates vel tres tertias vel tres quāras & sic
deinceps. Cuius primū rationabiliter dici non potest
quia sequeretur primo vt patet minus tantum semel
in maiori contineri & etiam duabus vicibus cum di-
midlo quod implicat secundo sequeretur excessus ma-

Philosophicum compendium.

totius supra minus esse maiorem minore: et esse partem illius quod similiter implicat. Ceterum secundum quia sequeretur primo patet minus semel tantum contineri in maiori et etiam duabus vicibus quod implicat secundo quod excessus maioris supra minus esset illi minori equalis et pars illius quod est possibile tertium est possibile nam sic se habet. *iiij.* ad *vij.* cum *iiij.* sit pars *vij.* non aliquota tantum semel in illo contentus: et excessus quo ab eodem exceditur puta *ij.* sit pars *iiij.* non aliquota et tribus partibus aliquotis. *iiij.* inter se equalibus puta ex tribus vultatibus quaz quolibet est una quarta. *iiij.* unde hoc contingente dico ut prius quod proportio maioris ad minus sortitur nomen suum saltem si desinentiam a nomine illarum partium et a numero illarum simul. et ideo quia partes illae sic dicuntur quarte et numerus earundem. *iiij.* dicitur proportio. *vij.* ad quatuor super ponens tres quartas et ita proportionabiliter dicatur in alijs consimilibus nam ubi partes predictas similes essent et nominarentur quare dicitur proportio super ponens. *iiij.* quintas si erit octo ad quinqz ubi tria et septime super ponens tres septimas sicut decem ad septem et sic de alijs. si autem minus est pars maioris non aliquota et contentum fuerit in maiori pluribus vicibus puta bis ter quater etc. procedas per modum positum supra quoniam non replico: quia diffuse positum est: et ad illud recurrere oportet pro sequentibus. Unde inter talem multiplicationem minoris in maiori contentia: et vicem nulla est differentia. nisi quantum est ex parte principij nominis proportionis in unica enim contentia semper incipimus nominare proportionem maioris ad minus a *ij.* scilicet qui aut a *ij.* super prius finiendo et supra ostensum fuit. In multiplici autem contentia incipimus nominare proportionem maioris ad minus a nomine numeri secundum quem minus continetur in maiori. finimus autem ut in unica contentia puta si minus bis contineatur in maiori etc. incipimus nominare proportionem maioris ad minus a numero binario dicendo quod est dupla finimus autem ut in unica contentia dicendo sequi etc. vel super prius etc. si autem ter contineatur incipimus nominare predictam proportionem a numero triplo dicendo quod est tripla finimus autem unde in unica contentia dicendo sequi etc. vel super prius etc. Oportet patet facili.

Ex his omnibus patet quod cuiuscumque proportio in rationabili nomen sit imponendus et talis in positionis causa. Unde cum omne tale nomen signari possit totaliter et immediate per numerum vel unitatem minutiam vel numerum cum minutia vel unitatem cum minutia quorum quodlibet ut sic dicitur proportionis denominatio sibi correspondens.

Regula cum omnis proportio sit inter duo extrema quanta quibuscumque et alibus assignatis et uno illorum per reliquum diuisio illud quod erit per talem diuisionem dicitur denominatio magnitudinis proportionis diuisi ad diuidens. Quod exemplariter sic ostenditur. et primoribus

extrema sunt equalia captis quatuor. *ij.* *iiij.* diuisio quod primo per secundum: quod erit per talem diuisionem est. *i.* quod est denominatio ut prius proportio nis existentis inter illa extrema diuisi scilicet ad diuidens cum illa sit equalitatis: et ita est in alijs extremis equalibus secundoribus talia extrema sunt inequalia captis quatuor pro primo et *ij.* pro secundo. diuisio quod primo per secundum quod erit per talem diuisionem est duo quod est denominatio magnitudinis proportionis primi diuisi ad secundum diuidens cum illa sit dupla ter diuisio secundo per primum quod erit et dimidium quod est denominatio proportionis secundi diuisi ad primum diuidens cum illa sit subdupla et ita dicendum est in alijs extremis inequalibus. ratione comprobatur. Nam cum proportio geometrica attendatur penes continentiam consequentis siue termini in antecedente siue in fundamento: et illud quod erit per diuisionem fundamenti per terminum denotet quotiens terminus siue diuidens continetur in fundamento siue diuiso. unde propter hoc illud erit ab arithmetice dictum est quotiens quantitas ratio nabile est idem erit esse denominationem magnitudinis proportionis diuisi ad diuidens vel talis proportionis quasi magnitudinem. Ceterum sequitur correlarie primo quod omnis proportionis equalitatis denominatio est. *i.* patet diuiso equali per equalitatem per erit. *i.* secundo sequitur quod cuiuscumque proportionis maioris inequalitatis denominatio est plusquam unum. patet quia diuiso maiori per minus semper erit plusquam unum aliquando enim erit numerus ut diuiso. *iiij.* per. *ii.* erit. *ij.* quod est numerus aliquando cum minutia sicut diuiso. *x.* per. *iiij.* erit numerus. *ij.* cum dimidio aliquando unitas cum minutia sicut diuiso. *iiij.* per. *iiij.* erit unitas et minutia tertia. Tertio sequitur quod cuiuscumque proportionis primi ad secundum denominationem multiplicando per secundum proueniet primum quod sic probamus nam si diuisio primo siue antecedente vel fundamento per secundum sinece sequens vel terminum proueniet denominationem proportionis primi ad secundum ergo multiplicando predictam denominationem in secundum proueniet primum consequentia patet cum multitudo probat diuisionem: et contra secundum arithmetice eos. quare etc. idem exemplo sic ostenditur ut facilius ratio intelligatur nam diuiso. *iiij.* tanquam primo per duo tanquam per secundum erit duo quod est denominatio proportionis primi ad secundum et similiter multiplicando proueniet primum quod est quatuor etc.

Regula quibuscumque duabus proportionibus assignatis illa est maior cuius denominatio est maior et minor cuius denominatio est minor et alterius ad alteram talis erit proportio Quales erit illius denominationis proportio ad denominationem alterius huius notari prima pars primo exemplo ostenditur nam quia quadrupla est maior dupla cum proportio. *iiij.* ad. *i.* que est quadrupla sit maior proportio. *ii.* ad. *i.* quod est dupla et denominatio quadruple que est. *iiij.* maior est denominatione dupla quod est. *ii.* quare etc. secundo eadem ratione sic ostenditur cum enim una queque res altera maior dicatur ex eo

q̄ eius quantitatis vel magnitudo alterius quantita-
 te vel magnitudine sit maior: quia proprium ē quan-
 titati 7c. 7 proportionis denominatio eiusdem sit
 quodammodo quantitatis vel magnitudinis rōnabilis
 sūmū ē v. l. et p̄portione illam maiorem esse cuius
 denominatio alterius denominatio est maior 7 mi-
 nor: cum minori quā 7c. secunda pars eiusdem regu-
 le sic exemplo declaratur quadrupla enim est dupla
 ad duplam cum in duplo maior proportio sit vt ap-
 parēt. iij. ad. i. que est quadrupla q̄. ij. ad. i. que est du-
 pla. Etiam denominationis quadruple que est. iij.
 vt ex septimaregula ad denominationem duple que
 est. ij. est proportio dupla vt patet ex sexto nota-
 to. Eadem ratione cum prima corroboratur. Nam
 vt vna queq; res altera maior in tali sit proportione
 in quali quantitas vel magnitudo illius quantita-
 te alterius. Et proportionis denominatio sit quodā
 modo sua quantitas vel magnitudo: rātionabile ap-
 parēt quod exposita secunda pars illius regule: qua
 re totum manifestum. Ex quo sequitur primo qua-
 cunq; proportione equalitatis omnem maioris in
 equalitatis esse maiorem. hoc correlarium sic osten-
 ditur cuiuscunq; proportionis equalitatis denomi-
 natione omnis inequalitatis maioris denominatio
 est maior ergo correlarium verū consequentia pa-
 tet ex primo notato. 7 antecedens arguitur cuiuscun-
 q; proportionis equalitatis denominatio est. i. 7
 cuiuscunq; maioris inequalitatis plusq; vni ergo
 7c. p̄na patet 7 āns sūt ex septimo notato. C̄Seco
 seq̄ q̄ oī proportione minoris inequalitatis quelibet
 maioris inequalitatis est maior patet quia cuiuscun-
 q; proportionis minoris inequalitatis denomina-
 tio omnis maioris inequalitatis denominatio est
 maior vt patet ex septimo notato patet per hoc no-
 tatum verum esse correlarium. Tertio sequit̄ cum
 proportione minoris inequalitatis omnem equali-
 tatis esse maiorem hoc patet vt prima. ij. quare ali-
 ter non probatur. ex quo sequitur vltra 7 quarto q̄
 omnes proportionones equalitatis inter se esse equa-
 les. patet q̄ omnium denominatio est vnum vt pa-
 tet ex septimo notato cuiuscunq; proportionis mi-
 noris inequalitatis denominatio est minus q̄. i. pa-
 tet quia semper diuiso minori per maius erit aliquid
 minus vnitatis puta semper aliqua minutia vt puta
 vna quarta vna quinta 7 due quinte 7c. ergo om-
 nium tallum denominationes sunt inequales qua-
 re 7c. quinto sequitur q̄ non omnes maioris in-
 equalitatis sunt equales inter se. nec etiam omnes
 minoris inequalitatis patet quia nec omnium maioris
 inequalitatis nec omnium minoris inequalitatis.
 denominationes inter se sunt equales hoc patet ex
 predictis. quare 7c. ex quo sequitur q̄ proportionum
 equalitatis nulla est latitudo difformis siue intensi-
 ua. l. aliqua sit vniuersalis vel extensua prima pars
 patet nam vnica non est maior vel minor altera vt
 patet ex dictis ergo 7c. secunda pars patet nam om-
 nes tales proportionones equalitatis quia equales cō-
 tinent in aliq̄ latitudine vniuersali vñ melius est dice-
 re nullam esse latitudinem proportionis equalita-

tis cum illa consistat in. indiuisibili. sequitur vltra p̄
 portionum maioris inequalitatis aliquam esse lati-
 tudinem. 7 similiter proportionum minoris inequali-
 tatis patet propter inequalitatem illarum inter se.
 sequitur vltra ex notato in infinitum magna esse ali-
 quam proportionem maioris inequalitatis proba-
 tur aliquantum magna est aliqua talis 7 in duplo
 maior est alia talis 7 in quadruplo 7 sic in infinitum
 igitur 7c. consequentia patet assumptum probatur
 cuius talis aliquantum magna est sua denominatio
 7 alterius talis est in duplo maior sua denominatio
 7 sic in infinitum igitur 7c. consequentia patet ex no-
 tato isto antecedens patet duplicem est denomi-
 natio aliquanta quia. ij. quadruple 7 in duplo maior qua-
 tuor octuple in q̄druplo maior quia octo 7 sic in infi-
 nitum quare 7c. sequitur vltra non in infinitum parua
 esse aliquam proportionem maioris inequalitatis.
 probatur sic primo contradictoria est falsa igitur 7c.
 consequentia patet antecedens probatur nam contra-
 dictorie expositio est falsa igitur 7c. consequentia pa-
 tet antecedens probatur illa enim est talis aliquan-
 tus parua est aliqua proportio maioris inequalitatis
 7 in duplo minor est alia talis 7 in triplo minor 7c.
 modo patet hoc esse falsum. nam si aliquantum
 parua est aliqua talis sit illa quadrupla tunc illa ali-
 qua alia talis ē in duplo minor dupla puta q̄ duple.
 denominatio que est. ij. est in duplo minor denomina-
 tio quadruple que est. iij. sed eadem minima ta-
 lis est in quadruplo minor cum proportio equalita-
 tis. que non est talis sit eadem precise in quadruplo
 minor q̄ sua denominatio est. i. q̄ est in quadruplo
 minus. iij. denominatione quadruple quare 7c. secū-
 do si aliqua ē proportio finite magna 7 finite parua
 quacunq; proportio maioris inequalitatis minor ergo
 nō in infinitum parua est aliqua talis cōsequentiā p̄-
 antecedens p̄ nam proportio equalitatis ē finite ma-
 gna cum sua denominatio. l. sic finite magna 7 illa
 quacunq; maioris inequalitatis ē minor vt patet ex
 dictis quare 7c. ex quo sequitur latitudinem proportio-
 nis maioris inequalitatis ē infinitam s̄m partē inē-
 siorem id est in qua continentur proportionones maio-
 ris inequalitatis maiores 7 maiores patet cum qua-
 cunq; tali assignata quātūcunq; magna in omni pro-
 portione finita alia talis illa maior. possit assignari
 vt patet ex dictis. C̄Sequitur vltra eandem latitudi-
 nem s̄m extremum remissius non esse infinitam: cus
 terminetur ad proportionem equalitatis finite ma-
 gnā cum hoc tamen sc̄at: immo ita est: q̄ quacun-
 q; tali signata alia minor illa est assignabilis ex qui-
 bus sequitur non dari maximam proportionem ta-
 lem nec minimam cum quacunq; tali data illa dabi-
 lis sit aliqua talis maior 7 minor 7 hoc propter la-
 titudinem illam s̄m vnum extremum esse infinitā
 7 s̄m aliud terminari exclusiue ad proportionem eq̄-
 leatis omnia patent ex dictis. C̄Sequitur vltra in in-
 finitum parua esse proportionem minoris in-
 equalitatis patet nam aliquanta parua est aliqua
 talis 7 in quadruplo: 7 sic in infinitum ergo 7 in du-
 plo minor ē alia tal vt p̄ q̄ correlarius v̄x. p̄na pa-

Philosophicum compendium.

ter antecedens probatur nam subdupla est aliquan-
tam parua quia eius denominatio que est dimidia est
aliquantus parua. 7 in duplo minor: alia est talis puta
subquadrupla cum sua denominatio sit vna quarta
7 dimidia ad vnam quartam sit proportio dupla 7
alia talis in quadruplo minor puta suboctupla. cuius
sua denominatio sit vna octaua ad quod habet. ij.
proportionem quadruplam quare 7c. Sequitur
vltra non infinitum magnam esse proportionem mi-
noris inequalitatis quod patet primo: qz si sic ergo
aliquantum magna est aliqua talis 7 in duplo ma-
ior 7 in terduplo 7 sic in infinitum 7c. consequen-
tia patet 7 consequens falsum nam si aliquantum
magna est aliqua talis sit illa subquadrupla. hec
talitudo est in duplo maior: puta subdupla cum pri-
me denominatio sit vna quarta 7 secunde dimi-
dia quod est duplum adynam quartam. Eadem ta-
men nulla talis est in quadruplo maior cum equali-
tate eadem sit precise in quadruplo maior cum deno-
minatio equalitatis sit vnum quod est quadru-
plum ad vnam quartam quare 7c. Secundo quia
aliqua est proportio finite magna quelibet minoris
inequalitatis maior 7c. igitur 7c. consequentia patet.
7 antecedens probatur. Equalitatis enim quacunqz
minoris inequalitatis est maior cum prime denomi-
natio sit vnu 7 cuiuscunqz minoris inequalitatis mi-
nus qz vnum 7 equalitatis est finite magna igitur
7c. ex quibus sequitur latitudinem proportionum
minoris inequalitatis esse infinitam in paruitate
patet quia quacunqz tali quantumcunqz par-
ua assignata in quacunqz proportione finita est
aliqua talis minor: igitur 7c. Sequitur vltra eandem
latitudinem esse finitam in altero extremo scilicet ma-
gnitudinis cum terminetur ad equalitatis finite par-
uam vt patet cum quo est stat qz quacunqz tali quan-
tumcunqz magna assignata alia sit maior illa. et qz
bus sequitur non dari maximam talem nec minimam
cum in paruitate in infinitum crescat 7 in magnitu-
dine terminetur ad proportionem equalitatis finite
magnam. Omnia patent ex dictis vnde propter hec
omnia imaginor tres latitudines mediam que est
equalitatis 7 vniformis secundas a latere dextero ma-
ioris inequalitatis terminatam fm vnum extremum
scilicet paruitatis ad equalitatis 7 fm alterum infi-
nitam certam a latere sinistro terminatam fm ma-
gnitudinem ad equalitatis fm alterum extremum
infinitam 7c.

Regula proportionem consideratam in qua
tum est quanta mathematice com-
poni ex alijs datis proportionibus est denominatio-
nem illius fieri vel produci ex denominationibus il-
larum altera in alteram ducta hoc probatur primo
exemplo nam proportio quadrupla puta. iij. ad. j. di-
citur componi ex duabus duplis scilicet. iij. ad. ij. 7
ij. ad. j. quia denominatio quadruple que est. iij. sit
vel produci ex denominationibus illarum dupla-
rum que sunt. ij. 7 ij. altera in altera ducta cum ducen-
do siue multiplicando. ij. in. ij. proueniet. iij. similiter
eadem proportio quadrupla dicitur componi ex vna
sequentia. scilicet. iij. ad. iij. 7 vna tripla scilicet
tria ad. j. quia denominatio quadruple que est. iij.

fit siue produci ex denominationibus sequentis
7 triple que sunt. iij. altera in alteram ducta cum
ducendo. iij. in. iij. proueniat. iij. secundo auctoritate
nam illa est definitio certia posita ab aliquo loco al-
legato. tertio ratione pro quo suppono primo propor-
tionem aliquam consideratam in quantum est qua
ta componi ex alijs datis proportionibus taliter con-
sideratis esse illam taliter consideratam fieri vel pro-
duci ex illis datis taliter consideratis. Hec suppositio
est cum quodlibet consideratum in quantum com-
poni ex alijs taliter consideratis sit illud taliter con-
sideratum fieri vel produci ex illis taliter considera-
tatis quod patet in omnibus fortis. n. in quantum
quantus est puta quadrupla componi ex alijs in qua-
tum sunt quanta puta. ex. a. b. c. d. est ipsemet quartum
in quantum est fieri vel produci ex. a. b. c. d. in quan-
tum sunt quanta vnde dicimus fortis. n. taliter consi-
deratum componi ex. a. b. c. d. quia sic consideratum
fit 7 produci ex illis quare 7c.

Suppono secundam proportionem aliquam
in quantum est quanta fieri vel pro-
duci ex alijs datis in quantum sunt quanta est in qua
titatem fieri vel produci ex quantitibus illarum da-
tarum hec suppositio patet nam a simili dicimus qz
aliquod lignum in quantum est quantum puta bipede
dale fieri vel produci ex duobus lignis puta. a. b. pe-
dalibus. in quantum sunt quanta 7 quantitatem il-
lius fieri vel produci ex quantitibus. a. 7. b. puta ex
duabus pedibus quare similiter in proportionibus?
Tertio suppono quantitatem date proportionis
fieri vel produci ex quantitibus datarum est deno-
minatione illi fieri vel produci ex denominationibus
datarum hec suppositio ex predictis patet proportionis
denominatione eiusdem est quantitas quare 7c. suppono
quarto qz si aliqua proportio componitur ex duabus
alijs datis proportionibus cum quolibet proportio
sit inter duo extrema signatis extremis ambobus
illius composita prima proportionum illam com-
ponentium est inter extremum primum composita
7 aliquam aliam quantitatem: 7 secunda eorundem
est inter hanc quantitatem 7 secundum extremum
eiusdem composita 7 si illa esset composita ex tribus
prima harum esset inter primum extremum compo-
site 7 aliam quantitatem secunda inter hanc quanti-
tatem 7 aliam tertia inter hanc 7 fm extremum illius
composita. 7 similiter dicendum est si componentes
essent. iij. aut. v. aut deinceps hec suppositio patet
nam si proportio. iij. ad. j. componitur ex aliquibus
alijs duabus proportionibus prima harum esset in-
ter primum extremum composita scilicet. iij. 7 ali-
quam aliam quantitatem puta. tria secunda inter
hanc quantitatem scilicet tria 7 fm extremum com-
posite scilicet. j. 7 si eadem esset composita. ex tribus
prima harum esset inter primum extremum illius co-
posite scilicet. iij. 7 aliquam aliam quantitatem puta
tria tripia inter hanc quantitatem puta tria 7 ali-
quam aliam puta. ij. 7. iij. inter hanc scilicet. ij. 7 secu-
dus extremum scilicet. j. quare 7c. 7 ita dicitur in om-
nibus alijs.

Quinto suppono qz denominatio p-
portionis ex alijs proportio

nibus compositis non fit aut producitur ex propor-
tionum componentium denominationibus nisi mul-
tiplicando denominationes illarum inuicem hoc
suppositio probatur supposito vno fundamento arit-
hmeticorum scilicet si primum dividatur per secun-
dum et creat ex tali diuisione aliquid puta. $ij.$ et idem
secundum per tertium et creat aliquid aliud puta. $b.$
diuidendo primum per tertium erit aliquid puta
 $c.$ quod non fiet aut producet ex extremo et ex prima
diuisione scilicet primi per secundum et ex tunc ex se-
cunda diuisione scilicet secundi per tertium nisi vnum
in aliud multiplicetur. Et quod pro nunc exemplo
ostenditur diuido. $vij.$ tanquam primum per duo tam-
quam per secundum id quod erit quod est. $a.$ est. $iiij.$ dein-
de diuido. $ij.$ tanquam secundum per tertium id quod erit
quod est. $b.$ est. $ij.$ si autem diuidere voluero primum
scilicet octo per tertium quod est. $ij.$ erit octo quod
est. $c.$ quod quidem non possunt fieri aut produci ex. $a.$
et. $b.$ nisi in vnum et in alterum multipliciter vt de se-
clarum est quod nunc dictum est et declaratum est in
triplici diuisione intelligatur similiter in quibusque
alijs diuisionibus consimilibus cum sit eadem ratio
in omnibus. Hoc fundamento supposito sic deduco
suppositionem nam assignatur aliqua proportio co-
posita ex alijs puta ex duabus et signetur extrema il-
lius composita et dicamus quod illa sit. $a.$ et. $b.$ et capiatur
sua denominatio que fit predicta erit diuidendo
 $a.$ per. $b.$ que fit. $c.$ deinde capiat prima componentium
que vt patet ex quarta suppositione est inter. $a.$ tanquam
primum et aliquam aliam quantitatem puta. $d.$ tanquam
secundum et capiatur denominatio eiusdem que erit
bit diuidendo primum per secundum quod quidem fit. ex
deinde capiatur reliqua componentium que vt patet
ex quarta erit inter. $d.$ tanquam secundum et. $b.$ tanquam secu-
dum extremum proportionis composita et tertium
in hoc ordine nouo capiatur sua denominatio que
erit diuidendo secundum per tertium que fit. $f.$ isto
stante sic arguo denominatio proportionis composita
scilicet. $c.$ erit diuidendo primum per tertium sci-
licet. $a.$ per. $b.$ et denominationes proportionum co-
ponentium scilicet. $c.$ et. $f.$ ex tunc diuidendo primum id
dictum per secundum et secundum per tertium sed per
fundamentum iam tactum arithmeticoz quod est
ex diuisione primi per tertium non potest fieri aut pro-
duci ex existentibus diuisionibus primi per secun-
dum et secundi per tertium nisi hoc vltima erit vna
inuicem multiplicentur quare suppositio vera.

His stantibus suppositionibus sic pro notato ar-
guitur proportionem consideratam in quantum est
quanta componi ex alijs similiter consideratis est il-
lam taliter consideratam fieri aut produci ex illis ta-
liter consideratis fieri aut produci et illis taliter co-
sideratis est quantitatem illius fieri vel produci ex
quantitatibus illarum. Et quantitatem illius fieri vel
produci ex quantitatibus illarum est denominatio-
nem illius fieri vel produci ex denominationibus il-
larum. et denominationem illius fieri vel produci ex
denominationibus illarum est multiplicare vnam il-
larum in alteram ergo a primo ad vltimum propor-
tionem taliter consideratam componi ex alijs pro-
portionibus taliter consideratis est denominationes
fieri vel produci et consequentia patet de se: quod par-

tes posite in ante sunt quattuor suppositiones supra
habite scilicet prima secunda tertia et quinta quare
et. Et hoc sequitur. primo quod si alius cuius propor-
tionis ex alijs proportionibus composita denominatio
fiet vel producat ex denominationibus illarum
inuicem coniunctis non tamen hoc est formabile
et necessarium in quacumque ex alijs composita but
correlarij prima pars est manifesta hoc exemplo
nam proportio quadrupla puta. $iiij.$ ad. $j.$ compo-
nitur ex duabus duplis vt infra probabitur et vt pa-
tet ex illo notato. et denominatio illius que est. $iiij.$ fit
vel producitur ex denominationibus duarum dupla-
rum que sunt. $ij.$ et. $ij.$ inuicem iunctis vt patet hoc au-
tem contingit quia denominationes proportionum
illam componentium scilicet duo et duo benefaciunt
inuicem sancte quantum multiplicat Secunda pars
etiam patet omnia consequentia cuius denominatio
est. $ix.$ componitur ex duabus terduplis scilicet. $ix.$ ad
 $ij.$ et. $ij.$ ad. $j.$ quarum denominationes sunt. $iiij.$ et. $iiij.$
et denominatio ipsius conclusionis non fit vel produ-
citur ex denominationibus illarum duarum terdu-
plarum inuicem iunctis cuz. $iiij.$ iuncta. $ij.$ faciunt. $vj.$
solum sed bene fit ex inuicem multiplicatis nam mul-
tiplicando. $ij.$ per. $ij.$ habet. $ix.$ hoc autem contingit
quia semper denominatio proportionis composita
fit vel producit ex denominationibus proportionis
ipsam componentis altera in alteram ducta et ra-
ro vel nunquam contingit quod denominationes componen-
tium inuicem inuicem tantum faciunt quantum mul-
tiplicate quare et. Et secundo sequitur quod non simili-
ter componitur proportio quantitas vel denomi-
natio ex proportionum quantitatibus vel denomi-
nationibus sicut linea ex lineis aut numerus ex nu-
meris: aut superficies ex superficiebus et ita de alijs
quod patet nam linea ex lineis componitur per illarum cer-
tam inuicem additionem et similiter numerus ex nu-
meris et ita de alijs. Et proportio autem quantitas
denominatio ex proportionum quantitatibus vel de-
nominationibus non componitur per illarum additio-
nem inuicem factam sed per multiplicationem earun-
dem vt diximus. Tertio sequitur quod si omnis linea
ex duabus equalibus non communicantibus com-
posita adequate sit utraq; illarum precise duplo ma-
ior et ex duabus talibus inequalibus composita illa-
rum minorem plusquam in duplo maior et eandem
maior minus quam in duplo maior non tamen simi-
liter est in compositione proportionum butis cono-
larij prima pars manifesta nam linea bipedalis. $a.$
adequate composita ex duabus lineis pedibus non
inuicem communicantibus. $b.$ scilicet. $7.$ et. $c.$ utraq; illa-
rum est precise in duplo maior vt patet ex dictis secu-
da pars est clara nam linea. $a.$ bipedalis adequate
composita ex duabus lineis inequalibus tripedali
scilicet et bipedali: vt puta. $c.$ et. $b.$ ad illarum maiores
puta ad. $c.$ habet proportionem minorem dupla et ad
illarum minorem habet proportionem dupla maio-
rem vt patet ex dictis quare et. secunda pars princi-
palis correlarij quo ad primam partem probatur.
nam proportio nonupla puta. $ix.$ ad. $j.$ adequate
componitur ex duabus terduplis vt patet ex nota-
to infra declarabitur puta. $ix.$ ad. $ij.$ et. $ij.$ ad. $j.$ que sunt
inuicem equalis vt patet ex dictis quare et. Quo-

Philosophicum compendium.

ad secundam partem similiter ostenditur nam proportio dupla puta .iiij. ad .iij. adequatè componitur ut patet ex dictis et dicendis et duabus proportionibus inuicem inaequalibus quarum una est equalitas scilicet .iiij. ad .iiij. et altera dupla scilicet .iiij. ad .ij. et maiore istarum scilicet secunda non est minus quam in se in duplo maior quia illa non est maior: immo eadem est equalitas: ut patet ex dictis nec minore: earum scilicet equalitatis plusq̄ in duplo maior: immo precise in duplo maior etc. Quarto sequitur q̄ si omnis quantitas et alia composita eadem sit maior: non tamen omnis proportio et alia composita eadem est maior: hoc correlarium patet quo ad primam partem quo autem ad secundam probatur nam proportio dupla puta duo ad .i. componitur et proportionem quadrupla nam ut infra probatur. et ut patet ex illo notato componitur et una subdupla scilicet .ij. ad .iiij. et una quadrupla scilicet .iiij. ad .i. et si dupla non est maior quadrupla quare etc. Ex quo sequitur ultra aliquas duas proportionem componere unam tertiam quarum quilibet illi tertie est equalis quod patet nam proportio equalitatis componitur ut infra ostendemus et duabus equalitatibus: que omnes sunt inter se equaliter componitur enim proportio .i. ad .i. et proportio .ii. ad .i. et .i. ad .i. quare etc. Ex quo sequitur ultra et ultimo q̄ si in quantitatibus continuis aut discretis valeat hec consequentia hoc est subduplum ad illud ergo est eiusdem medietas vel eiusdem medietati equaliter non tamen similis consequentia in proportionibus correlarium. Prima pars est manifesta discurrentis per quantitates continuas et discretas secundam partem probatur nam proportio equalitatis est subdupla. ut patet ex dictis ad proportionem duplam et tamen non est medietas illius aut medietati eiusdem equalis nam si proportio equalitatis esset medietas duple proportionis cum demonstratum sit in geometria proportionem: diametri ad costam esse medietatem duple proportionis. sequeretur q̄ proportio diametri ad costam equalitatis et ita diameter equaretur coste, quod probatum est supra esse impossibile quare etc.

Regula proportionem unam per aliam dividere siue ex una aliam subtrahere est denominationem dividende siue denominationem illius ex qua sicut est subtractio dividende per denominationem dividendæ vel abstrahende. Hoc notatum probatur auctoritate nam aliquis proportionum Aristotelis optime ponit illud pro quarta distinctione ante memorata. Ex quo etiam sic confirmatur. data proportio octupla volo ipsam dividere per duplam vel duplam ex ipsa subtrahere dividam denominationem scilicet octo per denominationem duple scilicet per secunda ex illa divisione erit .iiij. q̄ est denominatio proportionis remanentis post subtractionem duple ex octupla nam subtrahendo duplam puta .ij. ad .i. remanet proportio quadrupla scilicet octo ad ex quibus duabus erat composita. ita in alijs. Idem ratione sic ostenditur nam si proportionem componi ex alijs proportionibus est denominationes oēs compositæ fieri ex denominationibus componentium altera in altera ducta. alteram componentium ex ipsa composita subtrahere non est

aliud nisi denominationem compositæ dividere per denominationem componentis subtrahende. sic q̄ facta tali divisione erit denominatio proportionis remanentis post illam subtractionem consequentia hec patet nam sicut componitur ex aliquibus et aliquid componentium subtrahi ex composito sunt quasi opposita. ut patet ex arithmetica quare etc. Ex quo sequitur primo q̄ non est similis modus subtrahendi unam proportionem ex alia proportionem et unam quantitates et alia hoc correlarium patet ex primo notato quare aliter non probatur. Secundo q̄ facta subtractione alicuius proportionis ex alia proportionem aliquando proportio remanens est equalis illi ex qua est facta subtractio et aliquando maior eadem correlarium prima pars est manifesta nam subtrahendo proportionem equalitatis a proportionem duplam remanet una dupla ergo etc. consequentia patet antecedens probatur. exemplo et ratione. exemplo nam proportio dupla puta .ij. ad .i. componitur ut patet ex notato immediato et infra dicendis et proportionem duplam puta .ij. ad .i. et proportionem equalitatis scilicet .i. ad .i. subtraham illam equalitatis et remanet illa dupla quare etc. Ratione nam denominatio duple est .ij. equalitatis est .i. dividendo .ij. per .i. quod est denominatio proportionis duple quare dividendo denominationem duple quare dividendo denominationem secunde per denominationem equalitatis erit denominatio duple quare et notato proportionem equalitatis et proportionem duplam remanet una dupla quare intentum secunda pars etiam probatur nam subtrahendo proportionem subduplam ex proportionem duplam remanet proportio quadrupla ergo etc. consequentia patet antecedens probatur exemplo et ratione. exemplo nam proportio dupla puta .iiij. componitur ut patet ex notato immediato et infra dicendis et proportionem unam quadruplam scilicet .iiij. ad .i. et una subdupla scilicet .i. ad .ij. ergo subtracta una subdupla .i. ad .ij. remanet illa que est .iiij. ad .i. que est quadrupla quare etc. Ratione sic nam denominatio duple est secunda denominatio subduple dimidiū dividendo .ij. per dimidiū erit .iiij. q̄ est denominatio proportionis quadruple quare dividendo denominationem duple per denominationem subduple erit denominatio proportionis quadruple quare et notato subtrahendo proportionem subduplam ex proportionem duplam remanet una quadrupla quare intentum. Adulta alia correlaria proportionabilia bis sunt posita innotat immediato patet adduci que gratia brevitatis omittit.

Regula quibuscumq̄ duobus extremis interposito medio cuius ad utrumq̄ sit aliqua proportio componitur modo compositio nis iam supra declarato proportio extrema ad extremum ex proportionem primi extremi ad medium vel secundum et medij vel secundi ad tertium et hoc siue proportio primi ad secundum vel secundi ad tertium sit equalitatis aut medietatis maioris aut minoris Notatum hoc primo ostenditur exemplo secundo auctoritate et ratione simul. exemplo dantur secundo extrema puta .iiij. tanq̄ tertium et interponatur aliquid medium inter illa .i. et .iiij. tanq̄ secundum tunc proportio primi ad tertium .i. et .iiij. componitur ex proportionem primi .i. et .iiij.

ad secundū 7 secundū ad tertium. scilicet. ij. ad. j. quia
denominatio primi ad tertium scilicet. iij. sit vel pro
ductur ex denominationibus primi ad secundum
7 secundū ad tertium que sunt. ij. 7. ij. altera in al
teram ducta. Similiter tenentis eisdem extremis il
lis interpono. octo tunc similiter proportio primi ad
tertium. s. iij. ad. j. componitur ex proportione primi
ad secundum scilicet. iij. ad. viij. 7. medij ad tertium
scilicet. viij. ad. j. nā denominatio pportiois. j. ad. iij.
scilicet. iij. sit vel productur ex de nominationibus? pri
mi ad secundum 7 medij ad tertium que sunt dimidi
um 7. viij. altera in alteram ducta nā ducēdo dimidi
um ad. viij. puenit. iij. quare 7c. auctoritate 7 ratiōe
sic nā aliquid loco allegato illud ponit pro secūda
conclusionē quam sic demonstrat sit. a. primū. c. secū
dū inter que ponat aliquid medium habēs ad utrū
qz illorum aliquā pportionē qualēcumqz volueris
quod medium sit gratia exempli. b. quo stante ppo
rtio pportio. a. ad. c. cōponitur ex pportione. a. ad. b.
7. b. ad. c. sit denominatio pportiois. a. ad. c. d. 7. b. ad
c. sit tunc ex supradictis multiplicando. f. in. c. puenit
et. b. 7. multiplicando. d. in idem. c. puenit. a. quare
talis erit pportio. a. ad. b. qualis est. d. ad. f. cui si al
que due quantitates cōponant vnam tertiam talis
sit pportio puenit. tū qualis sit multiplicatium
ut volūt 7 ratiōabiliter mathematici sed pportio.
d. multiplicari ad. f. multiplicatis. e. ut suppono ergo
pportio a puenit. ad. b. puenit. e. sed cū deno
minatio pportiois. d. ad. f. sit. c. sequitur ex supra
dictis q multiplicādo. e. in. f. puenit. d. sed. e. ē deno
minatio pportiois primi ad secundū 7. f. pportiois
secūdi ad tertium. 7. d. primi ad tertium ergo denomi
natio pportiois primi ad tertium puenit ex denomi
natio pportiois primi ad secundū. 7. denominatio
pportiois secūdi ad tertium altera in alteram ducta
ergo ex notato componitur. pportio primi ad ter
tium ex pportionibus primi ad secundū 7. secūdi
ad tertium quare 7c. Similiter demonstrabit q quibus
cūqz duob? extremis quodlibet interpositis. medij
cōponitur pportio pmi ad vltimum ex pportio
bus later medij omnib? vel pportionib? omnium
in medio? exēpli gratia sit. a. primū. d. qrtū. b. secū
dū. c. tertū dico q pportio. a. ad. d. cōponitur ex p
portione. a. ad. b. ad. c. 7. c. ad. d. quod sic ex dictis de
monstrabo. nā per viā nuper positā demonstrabo q
pportio. a. ad. c. componit ex pportione. a. ad. b. 7
b. ad. c. quo facto per eandē viā demonstrabo q pro
portio. a. ad. d. cōponitur. ex pportione. a. ad. c. 7. c.
ad. d. quo facto erit demonstratum q pportio. a. ad
d. componit ex pportionib? omnium intermediarū
scilicet. a. ad. b. 7. b. ad. c. ad. d. quare. 7c. Similiter
procedā vbi essent plura media 7c. Ex quo sequit
primo pportionem maioris inēqualitatis cōponi ex
pportionib? quax vna scilicet tertia ē minoris in eq
litate 7 secūda equalitate. 7 prima minoris inēq
litate: quod sic pz sit. n. a. ad. d. pportio maioris in
equalitate pta. iij. ad. j. illis interpono. b. 7. c. sic q
a. ad. b. abeat pportionem minoris inēqualitate
sit epim. b. octo. 7. b. ad. c. abeat pportioes equa
litate sit. n. c. similiter vt octo quo stante patet ex no
tato q pportio. a. ad. d. cōponitur ex pportione.
a. ad. b. b. ad. c. 7. c. ad. d. 7 pma per casum ē minoris

inēqualitatis secūda equalitate. tertia maioris inēq
litate quare 7c. Secundo sequitur pportionem mi
noris inēqualitatis. similiter componi 7c. nam sit. a. vt
vnum. b. vt octo duo. c. vt octo tertium. d. vt quat
tuor. 7 tunc cum ex illo notato componatur ppor
tio primi ad quartū q est minoris inēqualitatis ex p
portioe primi ad secundū secūdi ad tertium 7 tertū ad
quartum patet propositum. Tertio sequitur aliquaz
pportionē: imo omnē pportionē equalitatis sic etiā
posse componi. nam sit. a. primum. vt. duo. b. secū
dū vt. quartuor. c. tertium. vt. iij. d. quartum. vt. ij. 7
tunc cum pportio pmi ad quartum. ex illo notato
componatur ex pportionibus primi ad secundum
secūdi ad tertium 7 tertij ad quartum patet intentū
Quarto sequitur pportionem maioris inēqualita
tis aliquādo componi adequate ex aliquibus pporti
onibus quarum quelibet ē maioris inēqualitatis. 7
similiter minoris inēqualitatis ex aliquibus quarum
quelibet est minoris inēqualitatis 7 similiter equali
tatis quarum quelibet est equalitatis huius correla
riū pma pars est manifesta. nam sit. a. primum vt. iij.
b. secundum vt. ij. c. tertium vt. vni tunc ex supra
dictis ē manifestum pportionem primi ad tertium ad e
qte componi ex pportioib? pmi ad scdm secūdi
ad tertium 7 omnes ille tam composita q compo
nentes sunt maioris inēqualitatis quare intentū 7c.
Secūda pars similiter inducitur sit enim. a. primū
vt. ij. b. secundum vt. iij. c. tertium. vt. octo tunc cum ex
illo notato componatur pportio primi ad tertium ex
pportionibus primi ad secundū 7 secūdi ad ter
tium patet intentum propter omnes illas esse mino
ris inēqualitatis pportiois: quare 7c. Tertia ps
similiter declaratur sit. a. primum vt. ij. b. secundum
vt. ij. c. tertium vt. ij. 7 tunc ex dictis patet intentum q
re 7c. Quinto sequitur nullam pportionem malo
ris inēqualitatis adequate componi ex pportionē
bus: quarum quelibet est minoris inēqualitatis: aut
quelibet equalitatis: hoc correlarium sic probatur.
si aliqua pportio maioris inēqualitatis sit com
posita sit illa pportio. a. ad. c. 7 sint componentes
a. ad. b. 7. b. ad. c. tunc aut iste due componentes am
be sunt minoris inēqualitatis aut equalitatis ambe
si primum ergo. a. est minus. b. 7. b. minus. c. quare. a
ē minus. c. quare. a. ad. c. est pportio minoris inēq
litate: quod est contra ypotbesim: si secundum ergo
a. est equalē. b. 7. b. equalē. c. qre. a. erit equalē. c. qua
re. a. ad. c. erit pportio equalitatis: ergo non malo
ris inēqualitatis: quod est contra ypotbesim quare 7c.
Sexto nullam pportionem minoris inēqualita
tis esse adequate compositaz ex aliquibus ppor
tionibus: quarum quelibet sit maioris inēqualitatis
aut quelibet sit equalitatis: hoc correlarium probet
per modum quo probatum est quintam quare 7c.
Septimo sequitur nullam pportionem equalita
tis ad adequate esse compositam ex aliquibus ppor
tionibus quarum quelibet sit maioris inēqualita
tis aut quelibet sit minoris inēqualitatis: quod sic p
batur. nam si sic sit illa. ad. c. 7 componentes a. ad. b.
7. b. ad. c. tunc aut ambe componentes sunt maioris
inēqualitatis aut ambe minoris si primum ergo a ē
mai? b. 7. b. maius. c. quare. a. est maius. c. qre. a. ad
c. non est pportio equalitatis quod est contra ypo
thesim si scdm q. a. ē min? b. 7. b. min? c. qre a ē min?

Philosophicum compendium.

e. a. ad. c. non est proportio equalitatis: quod contra-
dicitur potest si fin ergo. a. est minus. b. 7. b. minus.
c. qre. a. e. min⁹. c. q. a. ad. c. non e. proportio equalitatis qd
dicitur potest. sequitur octavo pportiones equalitatis
adeqte coponi ex proportionib⁹: quaru aliqua e. ma-
ioris inequalitatis aliqua vero minoris: qd sic p3 sit.
a. primum. vt duo. b. secundu. vt. octo. c. tertiu vt iduo
7 tuc patet ex dictis proportionem pmi ad tertiu
esse adeqte copositam ex proportionib⁹ pmi ad secun-
du 7 secudi ad tertiu quaru coposita e equalitatis. p
ma coponentiu minoris altera maioris equalitatis.
quare 7c. omnia que ia supra declarata sunt i duab⁹
proportionib⁹ coponentibus similiter probent in plu-
ribus duab⁹.

Regula proportionalitas e similitudo pro-
portionu vnde termini illi dicuntur
proportionales inter quos e similis proportio veleq
lis sicut sunt tales. viij. iij. ij. i. na qualis 7 quata e p-
portio. viij. ad. iij. talis 7 quata e proportio. iij. ad. ij. 7
ij. ad. i. vnde sicut proportio aliq e arithmetica: ita
proportio aliq e geometrica aliq vero arithme-
tica: geometrica e similitudo e proportionu geometri-
caru: arithmetica e similitudo proportionu arithme-
ticaru. vnde aliq sunt termini proportionales propor-
tione geometrica. aliq vero tales proportioe arithme-
tica ex plura pmi. iij. ij. i. na qualis 7 quata e propo-
tio geometrica. iij. ad. ij. talis 7 quata e geometrica. ij.
ad. i. cu vtraq3 sit. ij. Exemplu secudi. vj. vj. v. na qua-
lis 7 quata e proportio arithmetica. vj. supra. vj. ta-
lis 7 quata e. vj. supra. v. cu illi duo excessus sint equa-
les proportionalitatu geometricaru siue arithmeti-
caru alia e continua alia e discontinua. Proportionalitas
arithmetica siue geometrica continua e similitudo
aut proportionu inuicem edtinuarum geometricaru
aut arithmeticarum. Ille proportioes geometricae vel
arithmetice dicuntur continue quarum antecedens
vnius est consequens alterius. verbi gratia propor-
tiones geometricae. iij. ad. iij. 7. iij. ad. ij. sunt continue:
quia consequens prime scilicet. iij. est antecedens secu-
de scilicet. ij. 7 iste proportioes arithmetice. vj.
ad. vj. 7. vj. ad. iij. sunt continue: quia consequens p-
me scilicet. vj. e antecedens secunde que est. vj. ad. iij.
ex quo patet definitio proportionalitatis arithmeti-
ce 7 geometricae continuarum. vnde inter. iij. i. est pro-
portionalitas geometrica continua. primo est proportio-
nalitas: quia est similitudo proportionum secundo
geometrica quia geometricarum. nam quata est po-
portio geometrica. iij. ad. ij. quata est. ij. ad. i. cu3 vtra-
q3 sit dupla tertio continua: quia consequens p-
me. duple 7 antecedens secunde sunt idem realiter
inter. vj. vj. v. est proportionalitas arithmetica con-
tinua simili fundamento. Proportionalitas arith-
metica siue geometrica discontinua est similitudo pro-
portionum arithmeticarum siue geometricarum dis-
continuarum que sunt proportiones geometricae vel
arithmetice continue patet ex descriptione continua-
rum: quare aliter non ostenditur vnde dicemus pro-
portioem. viij. ad. iij. 7. ij. ad. i. componere propor-
tionem geometricam discontinuam: cuius consequens
prime 7 antecedens secunde sunt diuersa realiter pu-
ta. iij. 7. ij. similiter. i. ad. vj. 7. vj. ad. iij. componit
proportionalitatem arithmetice continue: cui⁹
consequens prime 7 antecedens secunde sunt. vj. 7.

vi. quare 7c. Proportionalitatu geometricarum co-
tinuarum aliqua directa aliqua reflexa. Directa est
quando vltimum consequens proportionum illius
proportionalitatis non est alicui⁹ proportionis iam ac-
cepte in illa proportionalitate antecedens exempli gra-
tia accipio proportionalitatem que est inter. viij. iij. ij. i. ibi
sunt tres proportiones geometricae continue: quarum
prima e. viij. ad. iij. secunda. iij. ad. ij. tertia. ij. ad. i. copo-
nentes illam proportionalitatem geometricam primam: etia
haz vltime pns vel vltimum pns scilicet. i. non est ali-
cuius proportionis iam accepte antecedens: quare illa
dicitur directa. se enim quasi ad modum linee recte
Reflexa est cum vltime proportionis existentis in il-
la proportionalitate sequens est alicuius alterius pro-
ris in illis proportionalitate. existentis antecedens. Ex-
plum capio. a. pro primo vt. viij. b. pro secundo vt. viij.
c. pro. iij. vt. viij. 7 iterum. b. pro. iij. vt. viij. tunc in-
ter primum secundum tertium quartum. proportio-
nes geometricae continue: quare ibi erit proportio-
nalitas geometrica continua. sed cum consequens vlti-
mum scilicet. b. quartum sit antecedens secunde pro-
portiois ita3 accepte in illa proportionalitate: q3 etia3
est secundum patet illam esse reflexam ad modum li-
nee supra seipsam incuruate. quare 7c. Reflexarum
autem aliqua est circularis aliqua non circularis. cir-
cularis est quando idem est antecedens primum 7 vl-
timum consequens proportionum in illa proportio-
nalityate ordinatarum sicut se habet. a. primum vt. viij.
ad. b. secundum. vt. viij. ita se habet. b. secundum vt. viij.
ad. b. tertiu vt. viij. 7 ita se habet. c. tertium. vt. viij. ad
a. quartum. vt. viij. nam sicut idem punctus est princi-
pium 7 finis circularita hic vna 7 eadem quantitas e
primum antecedens 7 vltimum consequens illarum
proportionu ordinatarum in illa proportionalitate. non
circularis est quando vltimu consequens e antecedens
alicuius prioris proportionis: s3 non prime: 7 ita hinc
antecedens in aliqua illarum proportionum ordina-
tarum in illa proportionalitate no tam e pmi ahs
Exemplu supra positum e in diffinitione reflexe quia
re 7c. Ex quo sequitur oem proportionabilitate directam
esse ad minus inter tres terminos realiter inter se di-
stinctos. hoc patet de se quare aliter no probat. Secun-
do sequitur oem proportionabilitate reflexam esse ad mi-
nus inter duos terminos inter se realiter distinctos
Tertio omne proportionabilitate ad minus e inter
quatuor terminos inter se rone distinctos. hec correla-
ria patet ex dictis intelligenti que 7c.

Regula argumentu factu a comutata pro-
portione e quando in antecedente suppo-
nitur. q ita pportionaliter geometricae se bz tertiu
ad quartu sicut pportionaliter geometricae se habet
primum ad secundu: 7 ex illo insertur q ita pportiona-
biliter se bz secundu ad quartu sicut pportionaliter
geometricae se habet primum ad tertiu exempli gra-
tia sic arguimus sicut pportionaliter geometricae
se habet. a. primum ad. b. secundum ita pportiona-
biliter geometricae se habet. c. tertium ad. d. quartum
ergo sicut pportionaliter geometricae se bz. a. pri-
mam ad. c. tertium ita pportionaliter geometricae
se habet. b. secundum ad. d. quartum omnia plana
sunt considerati quare 7c.

Philosophicum

thome panis con-
struetur caracterib?
quantū enī p̄stet la-
pillus nōnūcūq̄ cri-
guus ingenti rerū
molle pomeridiana
lūmpidū? luce cōstat
hic p̄physiologis ari-
stotelicam semp̄ do-
gma placuit q̄ mun-

dialem rerū ordinē cōpendio struxisse videt̄ qua de
re suo de more a nature d̄finitione exordiū sumam?
acunctarū cōgerie rerū quē sensilem mūdum na-
turaliom d̄squisitores rerū ante oculoꝝ p̄spectū
crebro intuent̄ de ip̄so quidē d̄squisitio p̄physica ē q̄
p̄pter mūdān? globus v̄ndecim compactus cēlis ⁊
quattuor elemētis ⁊ mixtoꝝ generib? cū eozū affe-
ctionib? varia in rerū genera deducēd? nobis ē.

Kerum ergo vnū substantiarū genus ē: acci-
dentū alterū: substantia quidē res ē
que nō inheret accidēs vero res ē subiecto inherens:
hinc substantias informare dicunt neoterici: acciden-
tia inherere substantiā aristoteles vocat ens p̄ se. i. ens
nullū natū inherere ideo p̄ se dicit̄ excludere inherētie
vnōnē nō autē informationē aut cōtinuationē vel in-
tensionē seu hypostaticā vnōnē. Accidēt̄ cōmunes p̄
p̄rietates sunt p̄ naturā sine subiecto eē non posse de
subiecto in subiectū minime migrare. simile tū in suo
vel alio subiecto aliquid accidēs p̄ducere pōt̄ si ta-
men substantiā habere cōtrariū ⁊ intentionē suscipere
opinamur nō excluderet p̄ se intensionē nō ens deius
rones (vt ita opinemur) nā si q̄litas p̄ partū pene-
trationē ⁊ earū mutuā vnōnē intēdit; q̄ substantie
diuisibili cōuenire hoc pōt̄ nō video quare itē d̄: ma-
gis suscipere nō possit ⁊ contra si partes p̄dantur re-
missionē ⁊ si qualitates q̄ mutuo se expellunt ab eo-
dem suapte natura subiecto dicunt cōtrarie quanto
forme substantiales maiori ratioe que nec minutulas
eiusdē rationis partes scēū alterius forme admittit
nec ad repugnantia intensionē partū erigit̄ vt qua-
litatibus euenit in tēpore vt opinant̄ quidā quare p̄
ma cōtrarietas ⁊ p̄onissima videt̄ in substantiarū for-
mis quando omnes forme substantiales cuiusq̄ gene-
ris sunt contrarie.

Substantiarū aliq̄ ē diuisibilis ⁊ aliq̄ in-
diuisibilis simplicius tria
sunt genera deus intelligētis ⁊ rationalis anima ⁊ is
deus sit tres p̄sone quarū vnū nō ē alia simplicior: ta-
men ē angelis vel rationali anima q̄ ⁊ si angelus ⁊
anima nō habeant partes ala pōt̄ informare corp?
angelus suscipit accidentia. in deo autē nulla ē cōposi-
tio vel accidentis receptio ideo dei cognitio est vo-
lūto ⁊ de? non potest plura scire quā scit nec nostro
de more atq̄ scientificē cognoscit videt̄ eamē quali-
bet partē cōtinuū d̄stinctet̄ ipse in essentia simplex cō-
p̄te cognoscit interdū? alia a se contra aristotelem
estq̄ apprehensua cognito falsi sed nō indicatua est
q̄ infiniti vigoris q̄uis naturali ratione cōcludi ne-
quit vbiq̄ aut deus ē per presentiam potentia ⁊ cēn-
tiam immo ē in loco ymaginario extra celū quod ra-
tionalis anime in corpore presentia declarat nā ala

suo incorpore toto ⁊ eius q̄libet parte existit p̄ presen-
tiam essentia atq̄ potentia. Quod forsā poete pla-
tona inuidentētes senserunt cū omnia ioue plena
ritū int? oia alere cecinerunt quo forsā modo ra-
tionalis aia ē incorpore sunt etate substantie simpli-
ces simplicitate que opponit cōpositioni ex materia ⁊
forma quomodo ois materia p̄physica ex forma extē-
sa ē simplex. Elemēta vero simplicita corpora etiam
dicunt q̄ non ē eis qualitarū q̄tuor cōpletio velut
astrologi dicunt q̄ sunt homogenea idēst eiusdē de
nominacionis eētialis in p̄tib? integratib? q̄s parū
deulat. a vero cetera autem corpora que ex duab?
naturalis constant sunt substantie cōposite que dī-
cuntur mixta ⁊ sunt tria genera scilicet h̄rata ho-
mines ⁊ plante horum autem accidentia d̄stinguit
possunt vt oēs amplectant̄ opinionones in qualitates
quantitates ⁊ relationes qualitates sunt aliquę p̄ti-
me vt quattuor elemētoꝝ caliditas frigiditas siccitas
⁊ humiditas sunt etiam celestium corporū: qua-
litates vt motus lucēs ⁊ influentie qualitates scēū
de sunt colores saporēs relatiōēs vero partunt̄ intrin-
secus aduenientes ⁊ extrinsecus aduenientes figu-
rato. ergo mundo sensili ⁊ intelligibili sic prima d̄f-
initio nature.

Natura est principū ⁊ causa mot? ⁊ quiete
eius in quo ē cui primo conuenit ⁊
nō accidēs vt alijs verbis natura ē substantiale p̄n-
cipiū eius in quo ē culū subet̄ transmutationis sub-
iectiū vel effectiū v̄t Aristoteles dixit s̄m veterē
edicionem natura ē principū mot? ⁊ quietis eius
in quo ē primoz p̄ se ⁊ nō s̄m accidens ⁊ sunt betres
d̄finitiones eiusdem sensus p̄ naturā ex positione ali-
quid discriminis supponamus inter hęc tria voca-
bula p̄ncipiū elemētū causa nam p̄ncipiū ratio seu
appellatio cōsistit in hoc quod ē nō esse ab alto vt ar-
stoteles d̄finitio statim insinuabitum dicit̄ p̄ncipiū
sunt q̄ non sunt ex alijs hinc p̄pria p̄ncipiū appellatio
nō conuenit filio dei causa vero p̄p̄issime dicit̄ de q̄
libet persona in diuinis ⁊ de creatura ex cuius. i. alt?
quid: causatur ⁊ ita esset inferius vocabulū p̄ncipiū
ad vocabulum causa vt in p̄sentiarū p̄ncipiū acci-
pitur a p̄hilosophis nam cū diuidat̄ p̄ncipiū in in-
trinsecū ⁊ extrinsecū ⁊ omne intrinsecū p̄ncipiū
ē causa ⁊ nō econtrario cōstat superioritas. Elemētū
vero ratio in eius d̄finitione cōsistit vt postea in ar-
stotele declarabimus cum ergo natura dicat̄ de ma-
teria ⁊ forma ⁊ nature etimologia q̄ a nascēdo dicit̄
datur p̄pria forme conueniat merito p̄ncipalitus de
forma naturam dicit̄ asseruit aristoteles. Est ergo sen-
sus d̄finitionis natura hoc est materia vel forma ē
p̄ncipiū substantiale ⁊ intrinsecū idēst causa, scilicet
materialis vel efficiens motus. i. naturalis ⁊ nō vio-
lenti ⁊ quietis naturalis ⁊ non violente entis natura
lis in quo ē. i. cuius est pars cul. i. p̄ncipioꝝ cause cō-
uenit p̄mo suapte natura ⁊ nō per aliud neq̄ s̄m ali-
quod accidens hinc colligitur nullum accidens esse
naturam neq̄ ex accidentibus posse fieriens natura
le quod male concedunt non nulli theologi miracu-
la multiplicantes in eucharistie sacramēto hinc etiam
summa colligitur breuior d̄finitionis sensus. Natura
a est substantia que suscipit vel efficit quālibet tran-
smutationem naturalem ⁊ eius quietem seipsa ⁊ vir-
tute propria in qua d̄finitione velut in tota aristotele

Philosophia compendium.

his philosophia supponimus duas substantias specie differetes quod quilibet ens naturale consistat et ideo queritur an sufficiat sola materia ad naturalem transmutationem et ad esse rei naturalis et.

Opponit primo quod materia in metaphisica Aristoteles dixit non est quod neque quale neque quantum ergo non est substantia in transmutatione requisita et primo de consuetudine philosophica materia est unum inquit Aristoteles non ut actus ergo si non est actus non existit et per hunc non requiritur ad esse rei naturalis vel eius transmutationis.

Confirmat ex duobus actu existentibus non sit unum ergo materia non est actus item forma est quodammodo esse a forma ergo materia non habet esse sine forma et ita visum est magistro sententiarum distinctione duodecima secundum deum non posse facere materiam sine forma.

Pro deductione istius questionis ponetur una conclusio et notabilia cum solutionibus argumentorum. Conclusio est.

Secundum Aristoteles philosophiam et sanctorum decreta necesse est ponere duas substantias in ente naturali quarum una est forma penetrat et unum alteri est materia et informans per hanc tamem seclusa fide est Parmenidis et Melisi sententia que materiam totam asserit substantiam rei naturalis. Aliter per huius conclusionis declarationem ens naturale secundum Parmenidem et Melisum supponit per aliam substantiam que est unum continuum ex partibus eiusdem speciei hec opinio Parmenidis et Melisi ponit omnes terminos talis per se genericos supponentes per ente naturali esse conditum et supponere de materiali per tali substantiam connotando de formali accidentia figuras quibus talis res distinguitur ab alia et connotat qualitates vel figuram talis materie ita quod lapis et lignum sunt eiusdem speciei essentialis et solum differunt accidentibus et figuris hec ultima per conclusionis probatur per principium quod Aristoteles summe statim non est ponenda pluralitas rei sine necessitate et sine ratione cogente sed nulla est ratio vel auctoritas que cogat ponere formam substantialem distinctam a materia igitur non est ponenda.

Confirmat quia sufficit etiam secundum Aristotelem et eius amicum commentatorem in celis unica substantia quando non fatentur componi ex materia et forma celos ergo eadem ratione in lapide et alijs mixtis in animatis unica sufficit substantia

Sub confirmat ponendo materiam esse totam substantiam et totum ens naturale in istis in antistis salua etiam philosophia Aristotelis vel per respondendo argumentis ergo non est opus multiplicare tales substantias sine necessitate naturali vel hoc clarificat.

Rpondeo primo ad argumenta in exordio quia ea procedunt contra opinionem ad primum respondet illud Aristotelis metaphisicum intelligendum materia non est quid. non est ens naturale neque quale neque quantum idem non determinat sibi certam quantitatem vel qualitatem nam quod materia sit sub tali vel tali figura vel cum quibus istis vel illis hoc habet a forma quam suscipit et ita secunda auctoritas philosophorum intelligitur ubi Aristoteles dicit materiam non esse actum vel formam bene tamen concedit esse unum ens et existere in actu essendi non tamen in actu formali. *Pro* quo notandum in

philosophia Aristotelis ens in actu semper accipi pro ente naturali et ens in potentia pro parte entis naturalis et hoc est quod alij dicunt bifariam dici aliquid in potentia. scilicet subiectiva ut illud quod est forme subiectum et sic materia est tantum ens in potentia. scilicet subiectiva non tamen ex hoc inferendum est materiam non esse immo potius ipsas esse quod hec sententia est bona materia est subiectum forme ergo materia est in potentia subiectiva ultra quod si sit ille abtutus in potentia caperetur vel distinguitur contra presens quod non nulli vocant potentiam obiectivam sic concedere dicitur non sed negare autem loquendo de materia.

Ad tertiam confirmationem respondeo ex duobus actu existentibus. scilicet ex duobus entibus naturalibus quorum unum non est pars alteri vel specie distinctis voluit Aristoteles fieri unum per se vel ex ligno et lapide et siliis et duabus rebus actu existentibus si una se habeat vel potentia subiectiva et alia vel actus benefici unum per se.

Ad quartam in definitione forme per illud vocabulum rei intelligentem est res naturalis ita ut intelligam formam dare esse specificum rei. scilicet enti naturali et composito est a forma secundum est in alijs entibus ad illud de magistro sententiarum ita visum est ei si non probatur et quod liberis verbis loquuntur philosophi vel Augustinus inquit posset rationabiliter negari quod principium est apud theologos quod due res sic se habent quod una non est pars alterius neque altera est deus neque deus dependet essentialiter a semine deus potest separare unam ab alia et ita concedendum est de materia humanitatis christi inri duo nam est corpus de facto fuit sine forma substantiali quod vel per dixerat perfecta non daturus erat sanctum suum corruptioni et forte ita de corpore matris dei factum est quod super vacante erat si statim assumenda erat ad celos sic corpore et anima suscipere eius corpus formam cada veris quod rationabile erat etiam non dare sanctam suam completionem.

Primo notandum est trifariam posse intelligi opinionem Parmenidis et Melisi uno modo eos velle negare accidentia et tunc lignum vel lapis esset substantia taliter vel taliter se habens ita quod lignum supponeret per aliam substantiam connotando eam taliter se habere qualiter requirit ad hoc quod vocet lignum et ita in alijs nominibus quod alij dicunt inponere per naturale et hic modus intelligendi opinionem responderet ad argumenta si autem multi catholici rident tenentes quantitatem esse rem quantum et relationem esse rem relata et motum esse mobile.

Secundo modo posset intelligi opinio vel supra tamen est ponendo accidentia et negando formam substantialem et secundum hunc modum intelligendi non oporteret esse magnam differentiam inter generationem et alterationem nam si modo fieret in accidentibus ad minus alterationis. Tertio modo posset intelligi opinio admittendo accidentia vel negando addendo tamen agens naturale perducere totam substantiam vel totam corruptionem vel si ignis corruptus stupam et generet ignem diceret iste modus ignis agens corruptum totam substantiam quod erat stupam totaliter. Et de nouo secundum se et quodlibet sui generat unam substantiam que est ignis neque tamen propter hoc creatur in agendo vel corrupto supponit aliquid nam quibus forma substantialis stupe secundum Aristotelem secundum se et quodlibet sui desinat esse in materia non tamen a nihil afficit neque forma ignis creatur quibus secundum se et quodlibet sui de nouo incipiat esse inter hos tres modos intelligendi opinionem primum est probabilior secundus probabilis et tertius difficulter impugnabit propter verum

nota

do ex hac opinione omnia entia naturalia esse unum: ut
 isti assererebant. **¶** Pro quo secundo notandum est multis
 modis aliqua dici unum: aggregatione. Continuatione
 ne per accidens. et unum per se. et unum genere. vel spe
 cie. vel numero. Unde secundum omnem opinionem omnia en
 tia naturalia possunt dici unum aggregatione. quod non
 negaret Aristoteles: non tamen rationabiliter secundum aliquam
 opinionem omnia possunt dici unum unitate simplicita
 tis: vel indivisibilitatis. quod tamen insinuat Aristoteles
 voluisse Parmenidem et Melisum dicere: quod non est
 possibile tantos philosophos velle dicere hominem et
 equum et lapidem esse unum. et idem in isto tamen sententia
 Aristotelis primo philosophorum impugnatos. totum
 autem per aggregationem est aggregatio rerum que ad in
 vicem habet aliquam propinquitatem: hinc lapides in trapa
 na et in anglia non facere unum per aggregationem: et si
 arguas vel ad unitatem per aggregationem requiritur
 propinquitas unum pedis vel unius parasanguis: vel re
 quirat corpora que faciunt unum per aggregationem se tan
 gere. et esse immediata. vel unum informare vel inherere
 re: nullum istorum est dicendum. ergo nulla entia faciunt
 unum per aggregationem: minus probatur: quod si distan
 tia unum pedis requiritur: ligna in face non facerent unum
 per aggregationem: neque capilli facerent unam cesariem
 neque etiam requiritur continuatio: ut liquet: quia non om
 ni unum continuate esse unum per aggregationem: rursus hoc ar
 gumentum solvitur aliquid materie de maximo vel
 minimo: ideo pro nunc relinquas: dare poteris tamen
 minimum spacium requisitum: ad hoc quod lapides
 vel aliqua non faciant unum per aggregationem: et si que
 ris quod est illud spacium: dicam verbi gratia esse pedalem: nam
 per pedem distantes lapides non faciunt unum per aggre
 gationem et per quodlibet aliud minus faciunt.

¶ Unum per accidens est aggregatum ex subiecto
 et suo accidente ut petrus et sua albedo
 hinc aggregatum ex petro et iohannis albedine si non sit si
 mul in duobus illis non est unum per accidens. **¶** Contra dif
 finitionem arguit petrus et sua albedo est ens per accidens
 ergo est ens. Si forte negat ista quero de veritate con
 sequentis: si verum quod quid est illud aliquid: vel substantia
 vel accidens: si dicas est compositum et tertia entitas:
 quero vel est substantia vel accidens: quod omne quod est
 aliquid istorum edices forsam argumentum non concludere:
 quod sic posset fieri de corpore et spiritu hominis que
 rende vel illud esset corpus vel spiritus. **¶** Respondet
 quod est corpus per animam: sed illud aggregatum non est substantia
 per accidens eius ideo. Ad argumentum dicitur concludere
 re totum per accidens esse terminum collectivum: supponere per
 accidens et suo subiecto connotat unum alteri inherere.

¶ Contra replicat capiendum lac. et albedinem eius
 et dulcedinem. illa tria sunt ens per acci
 dens: et tamen non sunt aggregatum ex subiecto et ex accide
 te ei inherente: igitur dices forsas. intelligit ex acciden
 te vel suo subiecto vel ex accidentibus. **¶** Contra eadem ra
 tionem intelligeret vel suis subiectis: et sic aggregatum
 ex omnibus subiectis mundi et accidentibus esset ens
 per accidens: et sic totum univertsum esset ens per accidens:
 forsam concederet: omnes creaturas essentia per acciden
 tia: non tamen ens per accidens. **¶** Unum accidens determinate
 supponat: et nulla sit vera descendens. **¶** Contra quiano
 titia in anima est ens per accidens: et tamen non convenit diffi
 nitio. probatur quia non est ens per se neque aggregatione

neque continuatione. quod partes non sunt continue. **¶** **¶** **¶**
 spondet: spirituales qualitates esse entia per se unde eius
 per se vel unum per se est ens: cuius una pars est informans
 et alia informata vel cuius omnes partes sunt naturaliter co
 stitute: si eas habeat: dicitur primum propter ens naturale
 secundum propter omnia extensa vel intentione unita. ut con
 tinuum corporale. ut materia vel forma. vel spirituales
 qualitates. ultimum propter deum angelos animam que sunt
 entia per se ex quibus sequitur corpus christi esse ens per se
 in sacramento: et quodlibet accidens ei inherens.

¶ Contra diffinitionem opponitur de materia vel
 forma extensa: quod non omnes partes eius
 unum naturaliter: quod non ultima quarta prima: quod inter
 eas interceptum due medie quarte. Dices igitur omnes capi
 colective: vel signum in singulari accipiat idem cuius quilibet
 pars est alteri unita. **¶** Contra hoc replicat. et capio
 virgam cuius medietas est sicca et altera viridis et viva il
 li: quilibet pars est alteri unita: et tamen illa virga non est unum
 per se: quod non est unum ens unum neque etiam est unum ens mor
 tuum: sed duo entia naturalia specie distincta.

¶ Respondet negando quilibet parte inte
 grale illi: verget alteri parte in
 tegrali continuari: quibus quilibet pars materie eius alteri
 parti materie continuatur: et ideo bene materia illi verget
 est continuata: et unum per se: non tamen tota virga idem
 binari: illarum duarum virgarum.

¶ Contra diffinitionem unum per se opponit. humanitas
 a verbo assumpta et verbum unum
 per se: et tamen non convenit diffinitio: quod illud aggregatum ex
 humanitate et verbo non est ens. cuius una pars sit infor
 mas et alia informata: quod neque deus informavit huma
 nitatem: neque humanitas est materia dei: quod tunc deus esset
 per alium: et sic aliquid esset perfectius deo quod totum est perfe
 ctius sua parte neque valet si dicas esse ens per accidens
 quod tunc etiam esset pars talis entis per accidens: quod non be
 ne sonat: si credimus scoto.

¶ Pro solutio supponam esse opinionem iohannis
 de ripa: quod deum informare materia conceditur: et
 tribus rationibus probatur: prima quod quicquid est perfectionis
 creatura a tribuendum est prime cause: deducto aliquo quod
 imperfectionis est: sed informare et dare esse materie ipe
 citate est perfectio: ergo secluso quocumque imperfecto ve
 lut est forma dependere a materia deus affirmari de deo

¶ Respondet hanc rationem esse sophisticam: quod
 sic probaret deum posse esse materi
 am et subiectum: accidentis quod illud etiam aliquid perfectio
 nis. Dico ergo quod informare per se includit imperfectionem:
 neque esse parte et componere et includit per se ordinari
 ad aliud: tamen ad finem et ad totum. quod pars quilibet to
 tum per se habet tamen magis perfectum.

¶ Contra hoc replicat quod eodem modo diceret quod
 efficere includit imperfectionem quod quilibet
 creature actio est imperfecta et dependens: ergo non
 esset aliquid modus probandi aliquam perfectionem simpliciter ex
 creaturis deo convenire.

¶ Ad replicam negat ista quod sunt aliquid vocabula que in
 primaria significatione vel ex philosophorum
 doctrina statim cognoscimus talia involvere imperfe
 ctionem ideo ea negamus deo convenire. Alia vero vel
 sunt dubia vel certa ex doctrina philosophorum: ideo
 concedimus ea convenire deo: et dubia: ratione probamus

Philosophicum compendium.

sic contingit de verbo informare vel esse formam: quia ratione eius imperfectionem arguemur.

Contra hoc replicatur de facto filio dei informatum materiam solam: quia intrinsecus christus erat mortuus: quia que semel assumpsit nunquam dimisit (ut damascenus dicit) ergo cum tunc dimiserat animam, et corpus illa informabat: et modo tota humanitate informat: quia deus et homo unus est christus: sicut anima rationalis et caro: sed anima rationalis et caro per se sunt unum: et per informationem: ergo eodem modo christus. Item ibidem dicitur perfectus deus perfectus homo ex anima rationali et humana carne subsistens. et per informationem.

Respondetur non est intelligenda similitudo quo ad informationem, sed quo ad unionem convenientem filio dei: ita ut sit sensus, sicut per unionem competentem anime, et corpori corpus et anima sunt unus homo: sic christus per unionem competentem verbo et humanitati est deus et homo: ideo opinio de ripa non concludit: sed ob hoc incertilogio conclusionem, xvij. Gregorius de arminio primo distinctione. ij. vij. q. ij. ad calcem questionis tenuit ex humanitate et verbo fieri unum ens per se: et ob hoc patet quod minor veritas quam est nature humane ad verbum sufficit ad faciendum unum per se: ergo illa maior sufficit consequentia videtur bona: probat antecedens deinde forme ad materiam: quia tunc unio illa sit maior (dicit bernardus ad eugenium papam) post trinitatis unionem. nulla maior est quam nature humane ad verbum: et ratione probatur sic per hoc quod prima unio materie. predicata que conveniunt forme in apte natura non attribunt materie neque contrarium. et tamen per unionem nature humane ad verbum et verbum est homo. et homo est deus et verbum ergo illa unio est maior. **Respondetur** non concludere hoc argumentum. nam ita bene probaret patrem et filium in divinis facere unum per se, quia maior est veritas illarum duarum personarum quam unio materie ad formam: ideo dicitur ad argumentum illas uniones non esse comparabiles nam si credimus passim doctores non reperiri in creaturis aliqua unio cui illa sit similis et ideo perfecta generatione eius miratur inquit ens generationem eius quis enarrabit et ideo ad argumentum negandum est omnia que concedat ad sensum quo exponit scotus unionem illam esse maiorem post unionem trinitatis. scilicet ex parte re unum unitarum non tamen propter hoc est concedendum illa duo unita facere unum per se quia sequerentur inconuenientia que gregorius admittere videtur. scilicet reprodesuisse esse et incepisse esse que propositiones conueniente sunt paritas modicum ante tempora nostra ut referunt qui adderant in maturnis. Et si petas si ergo illa duo non faciunt unum per se faciunt unum per accidens vel per aggregationem respondetur non esse dubium (ut ex distinctione supra patet) humanitatem et verbum non facere unum per aggregationem neque etiam vult Scotus pro parte facere unum per accidens quia non bene sonare dicit quod ex illo sequeretur deum esse partem entis per accidens, quapropter respondetur est vocabulum christus vel homo cui sunt connotatiua non proprie accipi per significato materiali et formali simul, sicut neque etiam proprie per solo formali sed solum per materiali ideo christus est ens per se: quia est substantia non habens partes, et ideo includitur in tertia parte definitionis entis per se binarius tamen qui est verbus et humanitas non est ens sed entia sicut binarius que est vestis et homo non est unus per se neque unum per accidens quia non est unum ideo vesti-

tus vocabulum non supponit pro veste neque per aggregationem ex boie et veste: sed solum per boie connotando vestem. Neque valet voluntaria quorum data acceptio vocabuli cri- stus vel homo qui trisaria accipiunt. scilicet interdum per humanitate. Interdum per aggregato ex verbo et humanitate et tertio per verbo que solum ultima significatio deducit ex sacris litteris et non alie due, quia ibi christus est minor patre secundum humanitatem. nec accipitur pro humanitate quia tunc dicendo etiops est albus secundum dentes ibi etiops acciperetur pro dentibus quod est ridiculum, neque ibi per aggregato capitur. Cum dicitur perfectus deus et perfectus homo, quia homo per filio dei supponit, ex quibus claret christus esse ens per se quia est substantia que non est aliquid componibilis neque habet partes quia si des aliquid in diuinis suppositum posse informare maius nullum esse personam neque essent tres in diuinis personis quia sicut anima rationalis a corpore separata non est persona, quia est apud eam pars sic dicitur de deo, et quia libet personarum. In super illa dicuntur unum genere, que sub eodem genere subalterno vel generalissimo continentur illa vero que sub eadem specie specialissima continentur dicuntur eiusdem speciei, et illa dicuntur unum numero quorum unum est aliud, sic nulla sunt eiusdem, numeri in rigore. **Respondetur** declaratis ponit conclusio parmenidis, omnia sunt unum continuum vel eiusdem specie speciali sime probat non est improbable petrum continuari circumstanti aeri et aer ille alteri sic consequenter postquam sunt eiusdem speciei.

Contra positionem arguit. Si esset vera, sequeretur quod homo et equus essent eiusdem speciei, quia si concedas quia consequens tunc sequitur quod homo est asinus probatur, asinus est risibilis ergo est homo consequentia patet a contrariabilibus. asinus probatur: asinus potest ridere ergo est risibilis: quia omne quod est et est potest ridere est risibile quod possit ridere probatur, quia aliquis eiusdem speciei queque a tota specie conuenit uni conuenit alteri per philosophicum principium, sed homini conuenit posse ridere, ergo asino.

Respondetur illud quod per principio sumis non est verum quia quatuor verum, quia duo gradus caloris et octo sunt eiusdem speciei, et tamen conuenit omnibus in diuisis caloris: ut octo posse producere calorem ut octo, et non conuenit omnibus in diuisis caloris ut duo admissio tamen principio negat omnia bec equus est potest ridere ergo est risibilis. Sed oportet dicere est potens ridere secundum tales dispositione, modo hoc est falsum, nam ad hoc quod aliquid sit risibile requiritur in potentia, proinde: et secundum dispositionem quam actu potest habere, possit ridere in tali potentia.

Contra replicat cadaver hominis est eiusdem speciei, et secundum istam dispositionem quam habet et figuram omnino conuenit cum boie, ergo est risibile sic de statua hominis posset dici.

Respondetur illa dispositio vel taliter se habere quod habet cadaver non sufficit, si quidem ponitur accidens, non habet illa que requirunt ad esse hominem vel risibile vel non taliter se habere, et sic de statua hominis dicatur. Si replices secundum istam positionem sequitur nullum esse predicamentum substantie: quia omnes termini essent connotatiui.

Respondetur illud non inueniuntur tenendo positionem, vel dicitur posse dari unum terminum absolutum, sed ille esset trans-

scendens ut ly ens.

Contra oia replicatur: qz positio ē heretica & repugnat fidei: ergo nō ē tenēda. cōse quētia ē bona pbat antecedēs. qz negat positio oēm formā substantiāle sic animā rōnalez. Cōtra symbolū sicut anima rationalis & caro vni ē homo. & negādo omnia accidētia negat species in eucharistia, sub qb⁹ est corpus christi. vt de consecratione distinctione secunda in multis capitibus vbi ecclesia determinat corpus christi esse sub speciebus panis & vini. & tamen ille species sunt accidentia. **Respondeatur** concludere replicā si hec positio ita generaliter intelligat: repugnare fidei & veritati. sed negat p̄na si inferat ergo nō ē tenēda: rō ē qz pōt teneri loquēdo pure naturalit̄: tanq̄ pbabilis nō simpliciter sed pure naturaliter loquēdo. & sic in multis locis opiniones tenuit Aristoteles. nā vt patebit octavo philosophorum eternitate mundi pbabiliter pure naturaliter loquēdo subsistebat. p̄stet tñ opinio limitari. cōcedēdo in videntibus formas substantiales & in omnibus accidētia. & tūc non videt repugnare fidei opinione sic intellecta & probabile ē Parmenidem sic intellexisse. quādo philosophi tūc erat pōderis. cui plato vniuersam theologia suā dicasse videt in dialogo de vno rerū principio. vbi clare pbat multos seq̄ errores. si dicam⁹ in sensibilibus multa esse nullo mō vni⁹ nature participātia. & clare intelligat oia esse eiusdē species & de animis diuinis plato nomine Parmenidis dispartit. Lū tenuit plato anime rationalis in mortalitate. ita Parmenidē sensisse eius discipulū dilectissimū pbabue ē. & libru de haccōrentide Parmenidē scripsisse ait plato quē rapuit quispiāz edidit anteq̄ cōsultaret. si sic intelligeret opinio nō facit cōtra fidē si q̄sp̄ia dicat Parmenidē negare experientia. qz negat calorem. & alia accidētia vt calozē quē videm⁹ si intelligat vniuersaliter negādo omnē formā. ad huc. **Respondeatur** Parmenidē non negare aliquid esse calidū vel frigidū vel coloratū. s; diceret colorē esse rem coloratā. & rē talis se habentes quod ad eo facile subsistentib; sicut nominales subsistent. quantitate rē quātā. & substantiā esse vocē. vel mōtū mobile & puante rem puatā. Cōtra replicas ad huc negat experientia qz Parmenides se distictū azenone ad oculū videbat. & magis reuera distinguuntur odor sortis & calor p̄meuidis q̄ p̄meuides & zeno q̄ ad experientia d; asserere distigui calozē ab alijs accidētibus. **Respondeatur** nō negasset opinio Parmenidē distigui azenone. qz vn⁹ q̄sebat interdū alio moto nō tamē sic intuitiua notitia experiret calozē distigui a subiecto. vel ab albedine alterius hominis. qz dicit nō esse talia ponēda distincta vel si distingueret nō esset cōtra eū intelligendo vt dicitur ē. ne semp experientia vel intuitiua notitia sufficit si sit remissa ad causandā distinctionē vt si primo videro vnum & postea asserat aliud omnino simile: vix scio qd̄ illoz fuit p̄mū & soluit replicatio si fiat de lapide qz pōt velle qz dicit lapis pōt velle vel nolle. S; non potest velle lapis vel lapide existente lapide nō ē possibile visum vel se. sed ē quādo erit talis disposit⁹ vt homo. vel dic accidētia distigui. & pater Parmenidis genuit Parmenidē. sed null⁹ bō potuit Parmenidē generare. vt de tunica d;: vel aiaz admittēdo. & ita Parmenides fuit ab eternofz nōfuit ab eterno p̄meuides. & sic nihil cepit ē ens. vel entia neqz aliq̄ res successiua distigui

tur a permanente s̄m hunc modū sicut nō sufficit figuralis lineatio ad hoc qd̄ aliq̄ sit homo sed q̄ sentierit & sentiat taliter se habens.

Contra tūc replicas non cōtrafuit de cōtradictorio in cōtradictorio sine mutatiōe noue rei. nō verificant cōtradictoria successiue sine acquisitione noue entitatis negat anommatibus illa regula. & instantie patent in de altaco & o. h. & Gregorio.

Ex quibus sequitur Parmenidē & melissum negasse generationē substantie simpliciter. cōcedissent tñ vnū principium rerū naturāliū. substantiam q̄ propter hoc q̄ alr & alr se haberet. diceret diuersuz principū. qz tñ dicit⁹ opinione Parmenidis & melisi in rebus in animans ē pbabile & forte verā supposito q̄ ita neget formas substantiales: & cōcedat formas accidentales. in quibus sicut trāsmutationes naturales. quia sic substantia panis & vini potest desinere esse p̄ diuinā potētiā s̄m se & quodlibet sui manētibus accidentibus itarū substantiarū. que sunt sacramētū eucharisticū. nec videtur repugnare opinio Parmenidis sic limitata alicui veritati fidei.

Contra etiā tamē opponitur qz aqua calida cōtra secliso quocunqz extrinseco frige faciente & quocunqz extrinseco agētiaturali reducit se ad frigiditatem. & hoc non prouenit ab illa vna substantia quā ponit. que subiectum accidentium dicitur vel materia quia illi substantie nō magis repugnat caliditas q̄ frigiditas qz indifferēt ē subiectua cuiuscunqz accidentis. nec melius est ei quantum est ex se ab vno accidente q̄ ab alio. ergo sequit⁹ qz ab ea substantia nō corrumpitur caliditas. Necqz etiam corrumpitur ab aliquo accidente qz non dabit in aqua calida qz humiditas non contrariat calozem cum naturaliter se compatiantur in aere etiam humiditate in sūmo existēte nec color aque vel aliud accidēs rationaliter dabit corrumpitur caliditatis in aqua. ergo ponenda ē forma substantialis in ea & sic due substantie. **Respondeatur** hoc argumentū ē magne apparentie. Cōtra hāc opinionē. **Respondeatur** tamē duobus modis vno modo negādo aquā calidā secliso quocunqz frige faciente extrinseco posse se reducere ad frigiditatem. vt si in vacuo poneret⁹ qz in loco calido poneret⁹ si is locus non haberet rationē frigiditatis in ordine ad aquā calidā semp maneret calida vt p̄ experientia. quādo ē supra ignē. Cōtra modo respondet aquam calidā etiā secliso quocunqz frige faciente extrinseco reducere se ad frigiditatem. sed illud fieri ab humiditate virtuali. nā sicut ponuntur q̄litate formaliter denominantes subiecta ita medici ponunt q̄litate virtuales. & oculis p̄prietates quomodo vinum dicitur virtualiter calidum. & lapillū quem passim gestant supra venam cordis indigito amulati virtutem habere. & proprietatem veluti ozima que venere morbos peritura caducos.

Sed contra hoc replicat supposita opinione q̄ negat q̄litate virtuales vt postea disputabitur argumētū nō ē solutum. Et confirmat replicandū ad hoc qz ignis sit ignis nō sufficit substantiaz solum successiua accidentiū. neqz sufficit calor: nec siccitas neqz color & non experimur alia accidentia in igne quia leuitas vel lux forte sunt aliquod dictionis vel non sufficiunt ad aliquam substantiam esse ignez

Philosophice compendium.

quia multe sunt alie substantie habentes huiusmodi accidentia: et tamen non sunt ignes: ergo propter illa requiritur aliquid substantia: et non nisi forma substantialis igitur. Respondet: hec replica est multum apprensiva: quia facile est in mente corpore aliquid: ut ferrum ignitum: vel ex alio calida: et illuminata in qua est calor lux leuitas et siccitas. sicut in igne sustentando tamen opinionem dicere: calorem facere ut aliqua substantia dicat ignis non tamen in quocumque gradu remisso. sed in summo per naturam: et consistat in nullo mixto repertum calorem in summo.

Sed contra hoc replicat quod eodem modo frigiditas que in aqua est in summo faceret substantiam aquam dici aquam: sed constat omnem frigiditatem posse expelli ab aqua: ad minus formales: ergo sicut aqua non est aqua per frigiditatem in summo: ita neque ignis erit ignis per calorem in summo. Respondet: dandum aliquam dissimilitudinem: quia aqua est aqua propter virtuales frigiditates que non potest ab ea expelli: sicut etiam virtuales humiditates nunquam potest expelli ab aere: et ita ignis estiam per virtuales calores dicitur ignis: est dissimilitudo in hoc: quod forma calorem non potest ab igne expelli: ut dicit Augustinus: corampro potest in frigidari aut minime. in alia aut elementis bene corruptis formam quilibet.

Sed quia opinio Thomae et Scoti semper in philosophia nobis proponenda est: postquam libere fuerimus locuti: supponendum est pro declaratione ricardum quolibet. in questione quarta et Albertum magnum christianos et catholicos philosophos tenere opinionem Parmenidis et melissae. et in re naturali vna solum ponere substantiam. quam recitat. Scotus. xij. distinctione secunda quae vocat formam interdum materiam: ubi tamen catholici non negarent accidentia: thomas tamen et Scotus in loco quem citamus: uterque tenet cum Aristotele duas substantias in re naturali: distemperunt tamen inter se: ut mihi videtur loqueliter: quod Scotus laborat ostendere simpliciter materiam posse esse sine forma. Sed beatus thomas duas materie considerationes fecit: vna est ut materia habet quendam ordinem nature prioris forma: et esse cuius forma non est pars. quomodo materia non diuiditur quidem a forma: ut patet per antea qui naturaliter loquitur in metaphisica sua. Sed si super naturaliter quereretur adiuuato thoma non negasset deus illud facere posse: sicut corpus etiam quod non est substantia non negasset posse esse sine figura. ut si placent ad punctum: secus est quando caput materia conotative. et ut habet ordinem ad formam: et ad tempus: quia impossibile est materiam esse sine forma: et ita intelligit diuus thomas: et hoc modo exposita est nature distinctio: que diuidit ab Aristotele in tria membra in materia: et formam et priuationem ut Aristoteles dicit non longe ab exordio primo philosophorum propriis declarantur definitionibus.

Item materiam diffinitio cuiuscumque transmutationis subiectum in quadam diffinitione subiectum est vocabulum communius quam materia. nam in via aristotelis subiectum dicitur de quocumque ente naturali. et vniuersaliter omnibus substantiis accidentis susceptis neque materia. nam accidentis dicitur solet non est accidentis: et dicitur est transmutationis susceptius. ut inuam. siue teneat opinio que accidentia dicitur recipi in materia. que est compositi pars. siue in toto ente naturali. conue-

nire diffinitionem materie: in duabus illis significatis acceptis: sicut si particulariter et sine signo poneret illud vocabulum transmutationis. si vero distribuitur tunc diffinitio sola continet materie. quam Aristoteles ponit parte mentis naturalis nam ea est cuiuscumque transmutationis substantialis vel accidentalis subiectiva. et ita capitendo materiam cum Aristotele conantur plures ostendere talem materiam esse ponendam in lumine natura li. et probat aliquid ratione sumpta ab aristotele in primo philosophorum capite. vij. quam dicunt esse actissimas ad concludendum et supponunt duas experientias prior nos experiri agens non posse facere sine passio ut ignis non generat ignem sine combustibili appposito: posterior experientia passum disponi quibusdam qualitibus experimur. ad hoc ut fiat actio: ut lignum applicatum igni prius experimur sicari et preparari antequam ignis generans faciat ignem ex eo. Et sic suppositis his experientis probant materiam esse ponendam. quod per hoc quod passus applicat agenti ut lignum igni aliquid disponit ut ex eo fiat ignis vel nihil si nihil disponit sic super vacancum esset apponere lignum quod tunc ita bene ignis posset sine eo producere. immo facilius quia facilius est vni agere quam plura. ergo si lignum non requiritur facilius est ignis producere ignem sine ligno quam appposito ligno. quod facilius est ei producere solus: quam producere et corrumpere quod si quod est contra prioris experientiam si vero dicat aliquid disponi et preparari in ligno ut ex eo generetur ignis. tunc vel illud est totum lignum vel pars eius vel accidentis eius. non totum lignum quod ipsum corrumpit ut experimur neque accidens ligni quia corrupto ligno corrumpunt eius accidentia si vero dicatur quod pars ligni disponit vel ea est per quam lignum dicitur lignum et sic sequitur quod ignis generaret lignum quod est contra experientiam si vero aliqua alia pars ligni disponitur et non est ea per quam lignum est lignum que forma dicitur lignum cum illa corrupta sequitur ergo quod erit aliena pars que est ligni et postea fiet pars ignis et eam vocamus materiam vegetalis est ponenda.

Pro solutione vnius rationis suppono rationem dubia inuolucere multa. primum non est evidens neque experientia cognitum ignem vel aliud agens creatum appposito passio producere aliquid. quod diceretur ad presentiam agentis quod vocant creati deum illud facere et consequenter secundum modum quem gabrielus in quarto distinctione prima offert lectori examinandum omnem creaturam esse causam sine qua non. sicut de sacramentis respectu gratie passim dicitur theologum. et quem admodum ponunt regulam neoterici loquentes de eu caristia ad applicationem causam secundam in sacramento eucharistie semper deus facit illud quod apparet esse per causas secundas ac si esset panis et vinum ita quod ignis non potest corrumpere frigus in hostia. neque agens creatum sed deus igne applicato illud facit ne euacuet meritum fidei. ergo eodem modo diceret applicato igne ligno quod ignis nihil facit. ergo non experientia et cognitum ignem non posse facere sine passio. quod non est cognitum experientia aliqua creaturam aliquid facere. et tunc experiamur ad presentiam et applicationem ignis ligno ignem fieri: non tamen experimur hoc fieri ab igne. immo non experiebatur calde in formare ignem vel calorem fieri. ergo non semper ad presentiam calidum agentium vel passio: sic experimur. neque semper est opus nos experiri prius in passio diffinitiones. ut quod passus et agens coincidit. ut si ignis

Quid sit materia

calefaciat se vel intellectus in se producat notitiam, immo possibile est dare extrinsecum passivum ita dispositum ut agere applicatum statim sine eo quod amplius disponat: corumpatur forma passiva, ergo pro illud quod tunc facit non concludemus materiam.

Immo quibus concedamus reb? quibus de? condidit ex natura sua actiones: vel ex sola dei voluntate non concludit ratio: quod summum est probare in sacramento eucaristie materiam: quia sic arguitur: cum cognoscatur expertentia quod applicatio combustibili, scilicet ostia igni aliquid disponit: ut videmus quod si sit humida vel frigida, primo: corumpitur illa accidentia: et calor introduceat tepidum ignis generet ignem ergo aliquid disponit in hostia: non forma panis: vel accidentia eius: quia illa vel corumpuntur vel sunt corrupta ergo materia disponit. et sic patet quomodo christiano non concluderet illa ratio: neque concludit theologus: neque philosophus in lumine naturalis loquens: quod dicitur quod disponit quod applicat combustibile igni esse substantiam. quia diceret totum ignem ut supra declaratum est. Si dicat quis non concludat theologo nec christiano vel philosopho negantibus principia philosophiae ut principia deus melius fuerit, concluderet philosophus tria admittenti bus principia. Contra replicat, non concluderet ratio principii philosopho auctore quod non sunt metaphysicos concedit agens naturale siue passio agere vel non presupposita materia: quia in cathena aurea sua procedit usque ad nonam intelligentiam. nam prima intelligentia non est producta: et cum se intelligit producit intellectionem quam est substantia: et se eunda intelligentia quam producta est non presupposita materia: et naturaliter ergo non est opus concludere auctore agens naturale nihil producere nisi applicet aliquid passivum ad dicit secundam intelligentiam intelligere prima. a quo est producta et sic producit unam tertiam et illa tertia de nouo intelligendo primam producit celum: et quoniam se intelligit producit aiam celum. et fiebat ab eterno sic talis productio usque ad nonam intelligentiam. quod propter suam imperfectionem non producit aliquid: nam secundum mentem Aristotelis: sunt aliquid intelligentie a prima oportet vel eas esse improductas, vel ex nihilo factas: ut quibus sequitur non concludere rationem iohannis maioris. quam dicitur philosophus eius dicitur postea refertur primo philosopho, qui esset vacuum inter lignum et ignem in sphaera actiuitatis ignis. existens et deus tale agens dimitteret sine nouo aliquo alio miraculo non comburentis ignem, quod tunc esset calor sine subiecto quod agens naturale producere non potest ut declarat de speciebus visibilibus quod non potest per vacuum multiplicari quod tunc accidens produceret sine subiecto et si illud vacuum ostendit consecratis replicat ad huc non calefaceret ignis illas ostias: quod nullum est ibi subiectum necessarium est subiectum vel materia ponenda in actio naturali. nam diceret, cum agens naturale quantum est de se non requirit receptaculum in quo sua actio siue effectus eius recipiat, quod est actio transiens quod non adiuvat receptaculum agens cum non ponat alicuius actiuitatis communis: posse inuacuum producere ignem calorem sic in plenum, et dato quod concedat in vacuum non posse agere, non propterea negandum est in illis hostiis ignem agere, quod ibi iam est plenum cum sit hostia imo rationabiliter posset concedi eundem eodem de arguetur in secunda distinctio de qua, ignem posse generare alium ignem ex accidentibus. et tunc propter ad huc modum procedendum est aliquos sacerdotes differere per eundem naturalis. neque omnes voces esse eiusdem speciei eundem. et ena est non substantiis fieri substantiam. si modo ille non substantia habeat modum substantiae: et declarat hic doctor: sunt modum dicitur. quod cum ille species nutriat inquit, oportet quod in

substantia nutriti et alii. et potest hic modus colorari dicitur b? regat theologis. pro: Augustini non sunt multiplicanda miracula sine necessitate. sed non sunt ponenda miracula quoniam res naturaliter saluari possunt. sed omnia quod dicuntur et patet exprimitur in sacramento eucaristie potest saluari non ponendo deum creare nouam materiam neque alia miracula secundum hunc modum dicendi ergo illa est probabilis sed.

Contra cum opponit quod si concederent illa accidentia nutrire et ex eis generari vermem vel ignem ergo vel accidentia corumpunt in tali generatio, vel manent si manent sequitur quod non nutriunt, neque ex eis fit generatio quod sicut in nutritioe os nutritum corumpitur, ita in generatioe os aliquid corumpitur vel aliud generat, si vero dicitur illa accidentia non manere, sed corumpi, et cum per eum non producat noua materia, sequitur ibi sola forma substantialem generari, et non totum ens naturale, et propter aliud fieri miraculum, scilicet produci nouam formam et non in materia: vel dari aliquem vermem vel ignem quod solus est forma substantiat

Ad hoc argumentum potest dari euasio multiplex uno modo concedendo illa accidentia corumpi sicut ille doctor concedit. Sed generari alia accidentia sine nouo miraculo si virtute potest esse per se et informata forma ignis vel vermis sub quibus non sit christi corpus. quia illa accidentia et si generentur ab accidentibus panis vel vini, non tamen super illa uerunt, dicta uerba consecrationis, id sub eis non est christi corpus sed eis est forma geniti vel nutriti alia euasio dari posset, concedendo illa accidentia sed aliquid sui manere: alterari tamen et disponi, tamen quod sub eis desineret esse forma panis vel vini, si ibi esset et propter tunc tali alteratione facta et dispositione desineret esse sub illi corpore christi sic substantia panis vel vini desineret esse si ibi esset, et tunc in eis introduci nouam formam geniti vel alii, quod modum si teneat conlat non concludere illam rationem iohannis maioris. quod et si concedamus inuacuum ignem vel aliquid creatum non posse agere non propter hoc procedendum est de hostiis, ut clare patet propter ad huc modum probabile neganda esset regula superioris posita, et rationabiliter, quod non propter hoc quod concederem? ignem non agere in hostiis, neque aliquid creatum, et fieri propter in miraculum non vacuaret meritum fidei, sic experientia cooperum, non est euacuata fides erga sacramentum propter aquam et ignem non agere in sacramento eucaristie in intra legouia sicut alibi ubi miracula sunt etiam nostro tempore sed potest augeri vel et fides et deuotio neque etiam sancti tempore augumentum vel fructus quod miracula faciebant erat occasio si delib? ut fidei pderet, vel in eis euacuaret, et ideo quod dicitur dicatur sequitur rationem non concludere materiam esse ponendam neque Gregorij ratio concludit inas ponendam vel subiectum cum dicitur summo ignem genitum quem experientia videmus generari et produci, aut aliqua pars eius primitiue generationi, et aliqua non aut totus presuit, aut nihil eius presuit, non totus presuit quod tunc ipse fuisset ante suam generationem, et sic non esset genitum. Contra positum, neque potest dici quod nihil eius presuit quod tunc fuisset genitum? quibus nihil fuisset corruptum, quod est experientia, quod nunquam videmus generari aliquid nisi per aliquid corruptum, et relinquitur quod aliquid presuit eius presuit in tempore corrupto et aliquid non quod presuit vocamus inas, quod non forma, diceret quod me in des substantia quod generat presuit, quod sola substantia per se habere per accidentia nunc deus ignis nunc lignum, et supponit ita rationem aliquam potest corrupto substantiale, quod generat, cum illi diceret simpliciter nullam substantiam generat, sed taliter vel taliter se habere, vel accidentia sola producat per quod substantia denominatur ignis, et ideo concedimus ponendam esse materiam: primum principium rerum naturalium: quod ita passivum

Philosophice compendium.

ponit sancti theologi: etiam philosophi naturales
nam si veritate fidei materia fuit creata a deo neque in
se deo coeterna: ergo non est ens tantum in potentia: quia
non est modo aliter ens: quod erat antequam deus ipsam face
ret: hanc sententiam Augustinus libro duodecimo con
fessionum tenet: et libro de fide et simbolo: et alibi inquit
credendum est illam ipsam materiam de qua factus est mundus
de nihilo esse factam: et si auctoritate philosopho
rum ponenda est materia principii rei naturalis (passim
videmus in Aristotele) in generabilem et in corruptibilem
lem ponit materiam: et multas et proprietates tribuit
libris philosophorum: et alibi. Sed forsitan dices: si solum propter
auctoritatem ponimus materiam: ergo fidem? non opinio
nem vel naturalem scientiam de materia habemus. Res
pondeat nos posse etiam ad probandum materiam esse ratio
nem philosophicam adducere sicut aliter quam generabilem opinio
philosophicam sicut etiam per rationes quas antebac adduximus
quod probabiliter concludunt: et si sunt solubiles genera
ri potest philosophica opinio: et ideo pro ratione supponen
dum est vix posse concludi efficaciter materiam esse ponē
dam: ex omni actione naturali: ut supra ostensum est etiam
ex omni agente potissime quando agens est causa totalis
etiam negati creaturarum actionem nunquam concludit mate
riam esse sicut cum difficultate concluderet Parmenides: sup
posita tamen actione creaturarum quam passim philoso
phi concedunt: in aliqua actione naturali inveniuntur potest ma
teriam esse principium: et eadem ratione in aliis. Probatur ergo
sic: experimur vnum ignem gignit a posito ligno: tunc
arguitur sic: vel totum lignum iuuat ignem ad producendum
illum non vnum ignem: vel aliqua pars ligni: vel aliquod
accidens vel accidens ligni: et supponimus ut semper vnum
dem? solum ignem sine combustibili non producere nouum
ignem: tunc arguitur: non est dicendum totum lignum: vel accidens
tota eius iuuare ignem agentem: quia sola corumpunt: ut ex
perimur ergo dicendum est quod aliqua pars ligni iuuat:
et non illa per quam lignum est lignum: quia illa corumpit cor
rupto ligno: ergo illa pars ligni que iuuat est mate
ria: quam vocamus? et per hanc est in illa actione naturali po
nenda: et hac ratione sequitur materiam partialiter
producere formam corporalem: quam suscipit: quia materiam iu
uare est partialiter agere: quod probatur quod omnes
philosophos ponentes materiam: ipsa ponit causa for
me: et non est aliqua ratio naturalis concludens quod neque
tur efficientia ab ipsa materia: ergo est ponenda: minus
probatur respondendo rationibus quibus posset probari ma
teriam non esse aliquid actiuitatis realis: maior declaratur:
quia posita est apparens quando in philosophia ni
hil asserendum est sine ratione naturali concludente: me
dium autem per quod philosophi passim probant materiam
esse causam: sicut alie res naturales est: semper illa
posita cum aliis causis: si non sit impedimentum ponitur
ens naturale: et ipsa non posita non ponitur etiam quo
cumque alio posito neque apparet ratio naturalis quod
causalitas negetur ab ea: ergo ipsa est causa partialis vel
totalis. Dicitur in illo medio a philosophis semper
ad excludendam sacramenta: ponitur etiam si non sit im
pedimentum, quod intelligitur ex parte medij vel ex parte
passi totalis. Dicitur neque apparet ratio et cetera:
propter hoc ponit a neotericis accidens causam esse
actiuam forme substantialis, partialis tamen, et equiuoca:
quod non est negandum a materia. Cum ipsa sit essentialiter
accidens perfectior negat tamen rationabiliter efficientia ab
vna parte forme intensiori respectu partis remissio

ris: immo sic negat a parte respectu totius. Cum ergo
materia ab omnibus philosophis ponatur causa forme
in ea recepte: et non appareat ratio naturalis concludens
quare debeat ab ea negari efficientia, respectu forme.
quam recipit: igitur ipsa materia est partialis causa efficiens
ens respectu forme, que educit de sua potentia, scilicet acti
ua, et passiuam quod dixerunt, quia materia non est efficiens
respectu forme rationalis, quia illa non educit de potentia embryonis.

Contra ista opponitur trifaria: primo quod Aristoteles et alii philosophi et nos statim dicimus materiam nullius esse actiuitatis realis ergo male dictum est.

Secundo arguitur materia ponitur ab omnibus tantum receptaculum forme, et ad tales receptionem non requiritur actio, et non debemus asserere in philosophia aliquid nisi ratio naturalis vincat ergo male asseritur materia esse actiuam forme.

Confirmat si materia ligni est causa efficiens forme eius cum non ponitur nisi causa naturalis et non libera sequitur quod in quocumque agente in quo reperitur eadem numero materia que modo producit formam ligni semper tale agens respectu illius materie producit formam ligni sicut respectu forme suae habet etiam productionem: et sic ignis qui habet eandem numero materiam quam prius habuit lignum, producit formas ligni. Ad ista argumenta respondet ad primum philosophos loqui de actione vniuoca, et vel le dicere materiam non esse productiuam alterius materie et sic est actiuam actione reali vniuoca: secus est de actioe equiuoca. Ad secundum argumentum concedit ad receptionem non requiri actionem: quia recipere est pati, sed ad conservandum formam eadem producendam requiritur partialis actio materie, et quia dicitur non esse illud asserendum cum non det ratio naturalis ad illud probandum negat, quia supra date sunt alii rationes immo omnis ratio naturalis que probat animam esse causam notitiae quam recipit: illa probabit materiam esse causam forme corporalis quam recipit et plures ad hoc rationes Scotus in primo ad dicit quod applicare poteris ad hoc probandum et si militer ratio naturalis que probat subiectum esse causam materiam efficientem accidens quod recipit: illa probabit materiam esse causam forme corporalis et substantialis quam recipit. Ad tertia que habet bonam apparatus a fidelibus negando prius, et ratio est, quia non ponimus materiam causam totalem sed partialem: cum forma agentis, sicut sola anima non producit notitiam intuitiuam obiecti extrinseci: quia eius causa partialis habet, respectu alio et alio obiecto, et sic eadem numero producit diuersas notitias, intuitiuas: ita materia eadem numero cum alia et alia forma alio et alio effectu producit, et varios differetes species, sicut in formis contingit, quarum distinctio sequitur.

Forma est natura cuiuscumque transmutationis effectiua

Pro cuius declaratio supponenda est natura eadem vel loci generis habere, respectu varium naturarum que sunt materia et forma et huatio: sicut etiam principium est vocabulum commune ad illa tria et sicut hoc vocabulum cum non quodlibet illo: de sub alia et alia ratione causa natura vel principium, nam huatio de qua minus est natura per accidens ad transmutationem recepta et si militer vocatur causa per accidens quia tamen eadem res est causa per accidens et causa per se non

incōueniēt facere p̄natiōē esse causas p̄ se 7 cōsequen-
ter intrinsecū p̄ncipiū rei naturalis 7 etiaz extrinsecū
Dicit in diffinitione cuiuscūq; transmutationis vbi di-
stribuit vocabulū transmutatio nō tamē ē negādus
dari aliquā transmutationē quaz forma nō faciat vt
de gratis fide 7 alijs ex nihilo p̄ductis ideo intelligē-
da ē illa particula naturalis. nō tamē ē opus in logi-
co rigore pbificas veritates disquirere nisi vbi mate-
ria id postulat ex actū. additur in diffinitione p̄ncipalit̄
q; quōs accidēs sit trāsmuatiōis effectiuū nō tamen
p̄ncipaliter ideo tenēdo op̄inōnē quā supra recensui-
m⁹ addēda ē aliqua particula in illa diffinitione qz
sz illā op̄inōnē cuiuscūq; trāsmuatiōis substantiat
7 corporalis materia ē p̄ncipiū effectiuū. Sed adda-
tur in hac diffinitione extrinsecū vel transeunt vel aliqd
simile vt innat formā efficere omnē naturalē actionē
p̄ncipaliter 7 extrinsecū vel intrinsecū hoc ē agere actū
one transeuntē 7 in manēte q; non cōcedit op̄inō de
materia sed p̄ declaratiōē illius vocabuli effectiuum
E Querit̄ verū forma substantiat̄ efficiat p̄ncipaliter
quamlibet actionē naturalē.

Pro cui⁹ solutione supponēdū ē difficilimū esse
philosophis efficaciter cōcludere formas
esse sicut de materia discussus ē 7 ratio ē qz vnaqueq;
sciētia p̄supponit sua p̄ncipia esse 7 cū tria bec ponun-
tur p̄ncipia rerū naturalū materia forma 7 p̄nati-
tio rationalit̄ philosophus supponit illa ē bec ta-
mē nō nō cōcludit qz quōs illa fortassis sint p̄ncipia
obiecti pbifices nō tamen sunt p̄ncipia scientie natu-
ralis 7 quōs p̄ncipia scientie non probentur in ea
cul⁹ sunt p̄ncipia re itamen de qua habet scientia be-
ne pbant p̄ncipia p̄ sciētia.

Supponēdū ē vterius illud vocabulū
transmutatio interdū acci-
pi posse p̄ materia qz ea ē res q̄ ē transmutatio subie-
ctiua interdū accipitur p̄ forma substantiat̄ vel accidē-
talis qz forma substantiat̄ ē transmutatio substantiat̄
q̄ d̄f̄nitiō substantiat̄ sic accidēs trāsmuatiō accidē-
talis alteratio nō nunq; vero accipitur trāsmuatiō p̄
integro ente naturali sicut cū dicimus materiā ē in-
trinsecū p̄ncipiū transmutationis naturalis ibi trāsmu-
tatio supponit p̄ toto ente naturali sed in diffini-
tionib⁹ supra ex positis ex sensu diffinitionis colligit̄
supponere illud vocabulū trāsmuatiō interdū p̄ for-
ma interdū p̄ toto composito. Istis notatis ē cōmun-
nis op̄inō s̄m quā exposita ē diffinitio q̄ solet dici al-
berti de saponia cuius p̄lo ē: Nullū accidēs ē prin-
cipale effectiuū p̄ncipiū altemus actionis naturalis
vel alicuius effectus pbat̄ cōclusio sicut res se habet
ad esse ita se habet ad operari sed nullū accidēs est
sine cōcursu substantie ergo nullū operatur sine substantia
7 cū substantia sit p̄ncipaliter ens q̄ accidēs erit
effectiuum p̄ncipiam principale accidens vero eius
instrumentum.

Ex hac op̄inione sequit̄ materia sine forma etiaz
si grauitatē habeat nō decēdere naturalit̄: qz
de ē p̄ncipiū illi⁹ mot⁹ naturalis: vt de corpore c̄bi
si diceret sicut etiā de grauitate hostie diceret: nō ē
p̄ncipiū mot⁹ deorsus. neq; ab ea fieri decēsum: qui
appareret qz nō pōt naturalit̄ opari grauitas a sub-
iecto separata: 7 supponim⁹ s̄m hāc op̄inōnē graui-
tatē 7 lenitatē esse q̄litates secūdas: qz cū nō sit p̄me

7 ponantur communiter accidētia restat qz sunt se-
cunde qualitates.

Sequit̄ etiā albertū diciturū mot⁹ 7 transmu-
tatiōes nales q̄ i corpore ipi sine aia
experlebat: nicodem⁹ 7 nos in accidētib⁹ ostie expe-
rimur: totalit̄ adeo fieri: qz s̄m eū ille cause naturalis
agere nequeūt: qz sicut accidēs sine substantia agere
nequit: ita neq; substantia sine accidēte ratio tñ alberti
nō cōcludit: qz non est opus ly sicut in auctoritate arti-
stotelis quā sumit: dicere omnimodā similitudinē: qz
tūc sumpta maiore ei⁹ pbaret animā rationalē non
posse experiri suos actus: qz si vniuersaliter ē verū: qz
sicut res se habet ad esse ita ad operari: 7 anima rati-
onalis se habet ad esse in corpore ergo nō operat̄ si-
ne corpore: tanq; p̄ncipale actiuū. immo illa ratio p̄-
baret quālibet formā substantiat̄ corporeā agere in
nō p̄ncipaliter: 7 suam materiā p̄ncipalit̄: 7 pbaret
d̄m semp̄ p̄ducere infinitū effectū: intelligit̄ ergo arti-
stotelis auctoritas: res operari s̄m suas essentias: qz
operatio ē a forma aq̄ cōpositū bz specifcū eē.

Contra op̄inōnem alberti opponit̄: aliqd acci-
dēs ē causa p̄ncipal̄ alicui⁹ effect⁹ natu-
ralis: ergo op̄inō falsa p̄na ē bona p̄bo antecēdens
qz quādo vidēo albedinē. albedo sola ē causa notitie
intuitiue: nec subiectū vel substantia in q̄ ē aliquid fa-
cit: qz substantia nō ē obiectū visus s̄m cōmūnē op̄inō
nez: neq; valet si dicat potentia esse causas p̄ncipalē
7 obiectū minus p̄ncipale. qz bec solutio non ē ad
mentes op̄inōnis: qz quōs illud sit verū. sequit̄ nibi
lomin⁹ cōtra op̄inōnes. Tales albedines nō esse instru-
mentū alicui⁹ substantie. in p̄ducēdo visiones. 7 etiam
agere sine substantia in q̄ est: 7 p̄ p̄ns est agens p̄nci-
pale ad sensum op̄inōnis: C̄t confirmat̄ qm aq̄ cali-
da calefacit manū caloris in manu p̄ducti causa to-
ta efficiens creata ē calor: aque: qz nō p̄ducit a mate-
ria. Cū sz hāc op̄inōnē nō sit alicui⁹ actiuitatis nec p̄-
ducti a forma substantiat̄ aque qz illa ē corruptiua ca-
loris cū experiamur se ad frigiditatem reducere: quod
nō faceret nisi primo corūperet calorem: itez facit̄ eē
forme substantiat̄ aque cōseruare calorem quez habet
qz nouus p̄ducere: sz nō cōseruat̄ illuz quem bz: ergo
calor est qz nouus p̄ducit in manu: posset aliq; dice-
re ad replicā negādo p̄nas 7 ratio esset qz forma sub-
stantiat̄ aq̄ corumpit̄: 7 violentat̄ per calorem existē-
tem in ea: sz non per calorem quem p̄ducit in passio ex-
trinsecū. Ista ratio nō satisfact̄. qz tunc calor existens
in aqua esset causa quare forma substantiat̄ aque p̄-
duceret calorem in manu: 7 sic traheret ad suaz acti-
onem p̄ncipale agens s̄m istā op̄inōnes. quod nō
est rationale: sed pot⁹ contra esse deberet: quia ma-
nus trahit ad se minus ideo forsam p̄pter illa argu-
menta diceret aliquis contrariā op̄inōnem: qz cum
videamus ad p̄sentiam accidentium sine substantia
existentiā producti formā substantiat̄ vel acciden-
talem: 7 non experiamur hoc ad p̄sentiam corpo-
ralis substantie: sine accidentibus: quia non experi-
mur aliquam substantiam esse sine accidentibus: di-
ceret propterea quispiam hanc secundā cōclusio-
nem: quodlibet accidens corporale est p̄ncipaliter
p̄ductiuum cuius vis transmutationis: in vtrūq; tñ
q̄i volādo ponim⁹ conclusiones. Pro quarū decla-
ratione supponam⁹ motū vel transmutationem que

Philosophicum compendium.

ab agentibus naturalibus producunt quodam esse substantias et quodam accidentia substantie sunt generatio vel corruptio vnde ille terminus generatio non supponit per substantiam absolute sed per formam substantialem connotando quod producat vel esse incipiat et ita corruptio per formam substantialem que corrumpit, augmentatio vel diminutio et per substantiam vel accidentibus connotando quod augmetur vel diminuat in actu. nam quando illa sunt actus vel diminuta desinunt illa vocabula per eis supponere, alteratio vero est accidentis productio vel deperditio et alterationum sicut et aliarum transmutationum quodam sunt inmanentes et quodam transeuntes actio vel transmutatio inmanens per substantiam vel quantitate supponit connotando quod producat ab agente et recipiat in eodem sicut actio transeuntes per similibus rebus supponit connotando non recipi ab agente a quo producat et quodam ponit de omni transmutatione et motu inmanente vniuersale ratione. Omnis actio inmanens est agenti conueniens.

Contra quod rationes viles sunt plures in substantia prima de tristitia et spiritu tristi quod de siccitate ossium medulas ossium secunda de calore innato quem versus ad interemptionem viuens interdum in se auget et producit vel in arboribus aureis et in animalibus frigore obortis interdum experimur. supponamus enim aliam subdiuisionem motuum naturalium nam quemadmodum sunt aliqui conuenientes qui naturales dicuntur ita sunt aliqui discoueniens qui dicuntur violenti nam motus conueniens vel naturalis est qui requirit ad esse vel bene esse agentis vel passivi et ideo subdistinguitur motus naturalis et conueniens quod quidam est conueniens ex parte agentis tantum et quidam ex parte passivi tantum et tertius ex parte vtriusque exemplum primum si ignis producit calorem in aqua est illa quantitas conueniens et ille motus ex parte agentis tantum ex parte passivi tantum conueniens esset si a frigore per antiparesin produceret in igne calor ex parte vero vtriusque si ignis producat in manu mea calidam temperatum calorem et diuerso motus discoueniens vel violenta quantitas est quod disponit ad corruptionem vel male esse agentis vel passivi et subdiuidit in tria membra quod cum aliquo productorum coincidunt nam motus violentus ex parte passivi tantum est naturalis ex parte agentis tantum et ita consequenter in alijs membris nam violentus motus ab Aristotele presinit qui fit passivo non conferente vniuersi. is motus vel quantitas est violenta quod disponit ad corruptionem vel male esse alicuius et sic alteratio caloris in aqua est violenta vel localis motus sursum lapidatus quod contra inclinationem naturalem mobilis fit esse violentus et solet de his poni regula, Omnis motus naturalis velocior et fortior est in fine quam in principio violentus vero e contrario ponit et tertium genus motus vel actionis quod est neutralis vel quod talis non est motus corruptiuus vel dispositiuus ad male esse alicuius vel contra inclinationem mobilis neque contra est conseruatiuus esse vel bene esse nec contra inclinationem alicuius et dicitur communiter exemplum de motu progressiuo animalium et non nulli quod celum ab intelligentia vel angelo moueri dicunt motum celi neutrale afferunt posset et probabiliter negari motus neutrale quod reduceret ad motum naturalem nam brutis in quibus non est libertas progressiuus motus non dicitur fieri nisi sed naturalem inclinationem agentis et eodem modo diceret in duobus exemplis datis nam si aristoteles celum aiatum dicit esse finem eius aie inclinationem dicerem circulariter moueri nec oportet et omnes motum naturalem esse propter quod quibus neque omnibus quibus naturalem propter motum quod mobile est

et fatigabile et si dicas in omnibus experimur alios motus et progressiuos etiam sine intentione et aliquos etiam avoluntate pendentes quos potest finire cum vellet et aliquos experimur quos sistere neque bene ergo impossibile est omnes illos esse naturales et cum non omnes sint violenti sequitur aliquos esse neutrales. Circa idem in motu in re naturali non est in potestate mobilis sistere se nisi ubi ventum est ad locum naturalem neque etiam est in potestate mobilis violenti desistere a motu nisi quod finit impetum quo mobile violentabatur sed quod motus est a mouente libero potest motor finem inclinationem libertatis sistere gradum cum vellet. hinc elicitur solutio dubij communis in quo queritur quod bene sine cogitatione mouetur vel volitione motu progressiuo ad aliquem locum vnde causatur ille motus quod si producat naturaliter ab impetu et sic talis motus est naturalis quod fit finem inclinationem naturalem illius impetum et sic dicitur tantum naturalis ex parte agentis. **Supponamus** vterius quod duo agentia conueniunt ad vnum et eundem effectum si vnum est regulans vel dirigens aliud per hoc quod efficitur dirigat alterum in agendo directum et regulatum solet dici agens minus principale et regulans et dirigens principale quibus suppositis ponuntur conclusiones probabiliores.

Prima alicuius transmutationis accidentalis et inmanens sola forma substantialis est particularis causa efficiens quod conclusio probatur suppositis duabus suppositionibus prima non sunt ponende quantitates virtuales secunda non teneat opinio petri, tunc probatur frigiditas producta ab aqua antea calefacta habet aliam causam particularem et non aliam nisi formam substantialem quod igitur per se vera maior est nota minor probatur quod non producat illa frigiditas a frigiditate aquae formalitatis in bere et quod supponimus aquam calefactam et expulsam omnem frigiditatem ab ea nec producat a materia aque quod tunc esset contra suppositionem secundam nec producat a virtute frigiditatis quod tunc diceret contra primam suppositionem nec ab humiditate aquae quod illa est suapte natura productiua humoris et non alboris.

Secunda per se alicuius transmutationis substantialis et inmanens et conueniens forma substantialis est particularis causa et principalis probatur in nutritione animalium atque est causa particularis partium aie vel in brutis et non est corpus animalis quod cum omnia corpora sunt eiusdem speciei sicut omnia materia etiam nutriunt neque calor est causa principalis quod supponimus omnes calores esse eiusdem speciei ergo ubi inuentur calor illud succipiet nutritionem quod est contra experientiam. tunc quibus sciat calores naturales esse illius nature instrumentum et causa minus principalis quod dirigunt in agendo a forma substantiali propter vnam suppositionem est causa principalis. secunda probatur per rationem non probatur efficaciter quod si calor naturalis est corpus vaporosus et patitur genitum ex subtiliore parte sanguinis. tunc calor naturalis est substantia et sic non habet aliquam formam accidentalem esse casum minus principalis neque versus si dicas per se illam substantiam quam vocas calorem naturalem concludi casum minus principalis in nutritione vel digestionem per hoc quod anima eodem calore naturali sed quod ipsius aliter vel aliter dirigunt magnas operationum diuersitatem producat sicut artifex vno instrumentum diuersimode directo varias facit operationes propter hoc non concludit tum quia videmus instrumentum artificis non directum ab eo interdum ita age

re sicut agit quod ab artifice regulatur ut patet de intellectu caedere supracaput quod ita scindit sicut si ab aliquo regeretur tunc etiam non habet aliud ex probatione nisi unam substantiam esse instrumentalem causam et minus principalem respectu principalis substantie quod gratis concedimus de creaturis respectu prime cause.

Cōfirmat aliqua forma accidentalis ut patet de duabus quantitatibus motuibus est principalis causa alicuius motus et transmutationis immanentis et conueniens igitur illa probatio est insufficientis quia eadem videtur esse ratio in quantitatibus accensis sicut in motibus consequentia est bona probatur antecedens quia quantumcumque vapor substantialiter fit aqua et exalatio substantialiter fit terra ut in meteorologicis probatur leuitas tamen illarum sursum mouet et mouetur et sicut probatur de aqua calida non apparet ratio que forma substantialis bicagat id dubium est an forma substantialis vel accidentalis in agendo sit principalior propterca. Respondit alia conclusio alicuius transmutationis transitus et conueniens sola forma accidentalis est causa sicut alicuius transeuntis forma substantialis cum accidentali sunt una causa prima pars conclusionis patet de aqua calida calefaciente manum tecum da pars patet de igne producente nouum ignem et vix potest dari vniuersalis regula nisi particulariter loquimur nam sunt diuersitate actionum diuersificantur eorum cause particulares ideo solent philosophi ex effectibus et transmutationibus que experiri inuestigare poterit particulares causas et cum hic neoterici plura dicunt per epitomate questionis hec sufficiant. In diffinitionibus tamen tribus expositis supra transmutationis vocabulum si in ambabus diffinitionibus distribuat intelligat de transmutatione substantiali quia illius ponit Aristoteles tria principia quorum diffinitio sequitur.

Principia sunt que cum non sunt ex alijs neque ex alterutris ex ipsis omnia alta sunt si quod diffinitio natura potest intelligi pro genere quia quodlibet principium rei naturalis est natura in hoc quod dicitur cum non sunt ex alijs innuit ad principia requiritur sint prima omnium respectu quorum dicuntur principia hinc elementa quatuor non sunt prima principia rerum naturalium tum quia non sunt prima cum etiam quia ex alijs scilicet specie differentibus constant neque petuntur principium cum supra diffinitionem naturam per principia nam multiplex est acceptio huius vocabuli principium nam. vno modo principium idem est quod res que se est et nullo modo ab alia et sic solus deus est principium ceterarum rerum alio modo principium idem est quod causa et sic est genus vel altus generis vibrat in diffinitione nature. Alio modo principium accipitur pro philosophico requisito tanquam potest ad esse rei naturalis vel ad suam transmutationem quomodo materia significat illi verbo principium et illa dictio ex ut ista dicant dicit circumstantiam partem et sic diffinitionis sensus est principia sunt nature que non componuntur ex alijs differentibus specie neque etiam componuntur ex alterutris idem est sic inueniuntur quia nec forma componitur ex materia neque contrario quibus illa principia ex suis partibus continent quod etiam de priuatione verum est. Unde priuationem supra diffinitur negatio forme in subiecto apto pro vno de duobus supponere potest vno modo per materia et alio per forma nam si priuatio supponit per materia tunc connotat ipsam aliquam formam defectum vel substantialem formam in ea corruptam interdum per forma substantialem

li supponit vocabulum priuatio connotando quod in materia corruptatur et in his duabus suppositioes vocabuli diffinitio priuationis sunt dupliciter sensum exponitur vno modo priuatio est negatio forme in subiecto apto idem est priuatio est materia apta ut in ea corrupta patet forma. Alio modo priuatio est forma que exstrahitur vel desinit esse in materia apta et si queratur que ista forma expositio aptior est. Respondet quod Aristoteles tria ponit principia rerum naturalium et non est intelligendum eum ponere tres terminos significantes ut aliqui dicunt omnia ex quibus consistant res naturales quia sensus disquirendos iusta subiectam materiam voluit ideo illa logica expositio in philosophis non admittimus. Sed tres res ponemus in naturali transmutatione requisitas scilicet materia et due forme quarum vna est introducenda et alia corruptenda hec expositio est per se in alia gesto qui priuationem vocat motum quando priuatio etiam connotat corruptionem que est motus species tria quidem propterca ait esse rei naturalis principia formam et materiam et motum et si forsitan queratur. An priuatio distingatur a re priuata est querere an corruptio distingatur a re corrupta et consequenter an motus distingatur a mobili quia omnis priuatio est motus factus in subiecto apto nato recipere tale motum et ita ad hoc quod aliquid dicatur priuari aliquo requiritur quod non habeat illud et sit aptum natum illud habere et ideo rationabiliter aliqui propositionem de termino priuatio exponunt per unam copulatiuam cuius prima pars est negatio et secunda affirmatiua ut hec propositio petrus est motus expositio petrus non mouetur et petrus est aptus natus moueri et ideo benedicunt philosophi tale esse impossibile petrus mouetur in instanti quia non est aptus natus moueri in instanti sed inter exponendum tales propositiones philosophas opus est rerum naturalium dispositiones ituri nam an non dicitur hec est falsa catulus canis est cecus quia illa venit exponenda philosophice hic catulus canis non videt et hircatulus canis habet dispositiones propter quam repugnat ei aliquando videre et natus est videre vnde. Aduertendum est priuatiuum vocabulorum aliquod dicit unam priuationem aliquod duas et aliquod plures verbi causa hic terminus cecus dicit priuationem videndi et priuationem dispositionis ad videndum et significat aliquam qualitatiuam dispositionem existentem in organo visus propter quam repugnat ei actus videndi et ideo si bene volueris explicare integram significatiuam illius vocabuli cecus exponet hec propositio iste est cecus iste non videt et aptus natus videre et ille non habet dispositionem ad videndum quam natus est habere et iste habet qualitatiuam dispositionem repugnante actui videndi multi tamen sunt termini qui videntur priuatiui et non sunt ut irrationalis in corporeus et de multis differentibus. Sed si contra dicta arguas quia ista est falsa hec talis est ceca quia secunda exponens est falsa hoc argumentum poterat scotus et duplices priuationem ponit quodammodo in genere et alias in specie et ita dicit quod cecum in ordine ad talpam dicit priuationem in genere quia talpa secundum illam speciem non sit apta nata videre et tamen secundum generem. Sed in quantum est alia et ita posset dici de illo vocabulo rationale quod quis equus secundum suam speciem non sit aptus esse rationale tamen bene in quantum est alia vellet habere distinctionem priuationis negare facile diceret talpam non esse cecam nam minusculos experimur in caecis esse bonum argumentum in hac materia.

Philosophicum compendium.

Supposita significatione priuatiua huius vocabuli peccat vel peccatum naz solet dici peccatus est priuatio rectitudinis debite in esse actu quod tunc sequeretur esse concedendum petram peccare supposito quod non habeat aliquam operationem malam neque culpabiliter committit quod iste exponetes sunt vere illo casu petras non habet actum bonum et petrus est aptus natus habere actus bonum. Respondet supposita significatione priuatiua illius vocabuli peccat oportet dicere vocabulum significare aliquam positiuam dispositionem vel modum se habendi quem oportet explicare in exponetibus et ideo hoc positio iste peccat sic exponit hic non facit actus bonum et tenet facere actum bonum per hoc tempore et hoc est quod passim dicitur de peccato est carentia rectitudinis debite in esse actu per hoc quod dicitur carentia si significat priuatio et per hoc quod dicitur debite in esse si significat obligatio vel debitum sed videtur mihi non esse dicendum debite in esse actu quod rectitudo debere in esse habenti actum quod si aliquis peccat peccato quod sit odium dei sequeretur hanc esse falsam odium dei est peccatum quod non est in eo carentia rectitudinis quando bonitas non est apta nata in esse illi actu. Ex quo possit summi regula ad cognoscendum gratitatem peccatorum nam oportet considerare bonum cuius est priuatio quod priuationes mensurantur per habitus secundo consideranda est obligatio. Sed contra omnia dicta philosophice opponit quia si priuatio aliquid est et principium rei naturalis oportet quod sit materia vel forma quod si concedit ut supra in declaratione suppositiois vocabuli dicitur sequitur hoc conclusio priuatio est principium intrinsecum rei naturalis quod si concedis sequitur alia conclusio dissoluta omnibus philosophice priuatio est principium per se rei naturalis ille conclusio nes possunt perari expositioe demonstrata materia vel forma. Respondet illa propositio dicitur per se in libris posteriorum quod connotatum et subiectum est conueniens connotato per predicatum ideo ista propositio non est per se priuatio est principium intrinsecum rei naturalis quod connotatum per subiectum quod est forma non est in materia non conuenit connotato per predicatum quod est componeret naturalem et ideo bene dicit Aristoteles materia et priuatio sunt unum numero et sic potuit dicere forma et priuatio sunt unum numero quod materia et priuatio propter hoc sunt unum numero quod res que est materia et propter aliquam rationem sic appellat eadem propter aliam rationem dicitur priuatio et sic res que est forma propter unam rationem est principium intrinsecum et propter aliam dicitur etiam priuatio sed calidoni qui opinantur priuationem suo modo esse accidens dicerent priuationem et materiam esse unum numero suo modo sicut accidens et subiectum non tamen asserendum est priuationem quam dicimus tertium principium rei naturalis distinctum ab alijs duobus esse materiam seu potius formam et ideo in diffinitione priuationis in corpore philosophice positae transitua constructio capit per in transitua ita ut sit sensus negatio forme id est forma que negatur hoc est corripitur. Circa diffinitionem priuationis queritur.

In omni priuatio forme tam substantialis illa que accidentalis sit tertium principium rei naturalis vel sola priuatio forme substantialis et opponitur si forma que corripitur est principium rei naturalis tertium propterea quia ad generationem et transmutationem rei naturalis requiritur eadem ratione forma accidentalis erit principium

rei naturalis quod etiam oportet formam accidentalem requirit ad formam substantialem que corripitur priuari et corripitur et si dicas forma substantialis dicitur principium rei naturalis quod componit rem naturalem sed non forma accidentalis componit ens naturale. Contra hoc replicatur quod forma substantialis que est priuatio dicitur principium ab omnibus per accidens respectu rei naturalis generande quam non componit ergo eadem ratione forma accidentalis que corripitur dicitur principium per accidens rei naturalis generande. Confirmatur distinctio principiorum conuenit formis accidentalibus quod caliditas et frigiditas fictas et humiditas non sunt et alij neque ex alterutris sed ex eis res naturales efficiunt tanquam ex causis efficientibus igitur sunt principia rerum naturalium si dicas accidentia non componere rem naturalem et ex dicere etiam stantiam partem que quibus ex parte fiat aqua aer non est principium aque. Contra hoc replicatum est de priuatione que dicitur principium per accidens respectu rei generande que ex priuatione non componit. Sub confirmatur alij est transmutatio naturalis cuius priuatio forme substantialis non est principium ergo ad minus illius priuatio forme accidentalis erit principium per consequentiam est bona quod cuiuslibet transmutationis naturalis tria sunt principia antecedens perbat de illuminatione aeris vel perductione notine vel alterius qualitatis non habetis contrarium nam in rebus non oportet perductionem unius esse alterius corruptionem vel e contrario. Ad solutioem huius dubij supponendum nobis est accidentalem formam suas habere hypostases quibus in compendio non sunt posite quod quasi omnes sunt communes etiam formis substantialibus nam si forma accidentalis magna parte confert ad cognoscendum quod quod est non tamen confert totam quod etiam forma substantialis parte confert ad cognoscendum quod quod est quod Aristoteli in libro magna et si forma accidentalis suscipit magis et minus etiam hoc concedimus de forma substantiali et commentator Aristoteles que vocat de formis substantialibus elementorum hoc concessit quasi in finem perfectionis gradum tenere aseruit Confirmatur quod cum in philosophia naturali nihil asserendum sit sine efficaci ratione naturali et quecumque ratione perbet formas accidentales suscipere magis et minus concludit de formis substantialibus que partes habent nam sicut due forme accidentales se penetrant et unam qualitatem constituent quando sunt eiusdem speciei ita diceret de duabus partibus forme substantialis. Unde se penetrare est in eodem adequate esse et si se penetrant qualitates et gradus earum que se intendunt quod libet forma substantialis penetrat suam materiam et albedo et dulcedo in lacte se penetrant forte dices omnes philosophi qui tenuerunt formam accidentalem intendi et non formam substantialem forsas moti sunt hac ratione quod non dicimus unum ignem esse magis ignem quam alium neque unum equum esse magis equum quam alium sed dicimus unum calidum esse magis calidum quam aliud. Respondet hoc ratio non debuit mouere philosophos quod petit principium quod hoc est quod querimus quare non ita bene dicimus unum sicut aliud quam si propter aliquam rationem unum dicimus debemus etiam aliud dicere et commentator ita asserere remissa forma substantiali ignis talis ignem diceret esse minus ignem quam alium qui inferiori formam substantialis haberet cum ergo nulla ratio naturalis concludit aliud et maximus philosophus commentator hoc tenet possibile est illud tenere. nam sicut ego experior calorem in manu au

*et huius priuatio
et huius priuatio
et huius priuatio
et huius priuatio*

geri successiue ita experior augeri igne appposito com-
bustibili 7 dicere forsam priorē formam ignis qz ex
ea cū aduenire de nouo sit maior forma ignis admī-
nus cū paribus forme ignis q se penetrat 7 ideo nō
videt negandū postq ratio naturalis illud nō cōcū-
dit formā substantiāle 7 corporale suscipere magis 7
min⁹ sicut cōcedit de forma accidentali. Est alta hypo-
stasis forme accidentalis qz dicitur eā aduenire toti cō-
posito 7 nō formā substantiāle vel sub alijs verbis di-
cūt formā substantiāle aduenire enti in potētia 7 for-
mā accidentalem enti in actu quod pōt intelligi vt
passim intelligit formā accidentale suscipi subiectiue
in cōposito substantiāle vero in pte cōpositi.

Contra hoc opponit qz materia 7 corp⁹ ho-
minis ē subiectū omnīū corporalīū
formarū neqz pōt dici rationabilē animā suscipere
q̄itates corporeas igit. C forte dicere opinionē itel-
ligi in cōpositis habentib⁹ formā corpoream q̄tis nō
ē homo. Cōtra hoc opponit dabile ē aliquod cōposi-
tū cuius forma ē corporea 7 tñ aliqua forma acciden-
talis suscipit subiectiue in eius materia igit solutio
nulla cōsequētia ē bona pbatur antecēdēs quādo ex
ligno generat ignis q̄tatiue disponēs quib⁹ dispo-
nitur lignū ad suscipiendū formā ignis recipiunt in
materia ligni 7 nō in toto ligno igit aūs probat qz
si reciperetur in toto ligno corumpere corruptio
ligno sed hoc ē falsus qz nō potest dari causa particu-
laris corruptiua illarū dispositionū quia ignis eas p-
ducit ergo eas nō corumpit neqz forma ligni ē cau-
sa particularis qz ipsa corumpit ergo oportet dice-
re eas manere in materia postq̄ ipsam disponūt ad
formā forte diceret aliqs illas qualitatiuas disposi-
tiones corūpti per accidēs ab igne qz cū ignis p-
corumpat lignū totū 7 ille suscipiant in toto ligno
corūpti eas. Cōtra hanc solutiōnē replicat replica.
Gregorij ariminenis in secūdo sententiarū distincti-
one. r. 7. p. colore replicē supponamus primo hanc
replicā nō esse gregorij sicut neqz argumētum a quo
pēdet falso q̄ Hieronymi sunt. Gregorio attribuit cō-
temporane⁹. C. 7. Dicitur argumētū 7 replica forma
ri deminimo 7 etiā denominimo p secūdo ponatur
lignū q̄ disponat ignis successiue p aliquod tempus
vsqz ad instans corruptionis ligni 7 ex parte aduer-
sa ponat aliquod agēs maioris virtutis quod medi-
um disponat 7 sit tale agēs pductiuum forme terre
tunc in instāti in quo lignū ē corruptū postq̄ qualita-
tiue dispositiones q̄s ignis pducit recipiebāt in toto
ligno in illo instāti nō erunt qz supponam⁹ lignū cor-
rumpi p p̄mū non esse ergo cū in tali instāti mate-
ria nō est magis disposita ad formā ignis q̄ ad for-
mā terre postq̄ in eo nō habet q̄tatiuas dispositio-
nes sequit qz agēs fortius pductiuū forme terre pdu-
cet 7 per cōsequēs sequitur materiā prius fuisse dispo-
sitā ad formā ignis 7 tñ in ea nō pducit formā ignis
vel sequit formā esse in materia sine q̄tatiuis dispo-
sitionib⁹. De minimo format Hieronymus replicā
supposito qz sit vniū minimum cui applicetur vnum
agens pductiuū forme terre quod p vnā horam vel
aliquod tēpus disponat illud minimum vsqz ad in-
stans terminatū corruptionis minimi 7 supponam⁹
formā substantiāle pducit vel corumpit in instāti 7 si
successiue disponat ad productionē vel corruptionē

materie 7 supponamus etiā p̄mum instans nō esse
forme corrupte ē p̄mū instans esse forme genite tūc
ponatur aliud agēs ex aduerso productiuum forme
ignis maioris potētie q̄ inflamet medius successiue
7 c. pparet vsqz ad illud instāns in quo forma minimi
ē corrupta tūc in illo instāti materia q̄ fuit minimi
nō ē magis disposita postq̄ nullas habet dispositio-
nes quia fuerunt corrupte ad corruptionē minimi er-
go in eo instāti pot⁹ in eo pducitur forma ignis q̄
forma terre postq̄ ignis ē fort⁹ agēs vt ponit in ca-
su 7 per p̄ns sequit qd pus inferebat.

Respondet nō concludet nobis hec repli-
ca quibus. Aldeat cōcludere cō-
temporaneo p̄mouel illa duo agentia sunt eq̄lia in agē-
do in medio 7 in minimo velant ineq̄lia si eq̄lia sunt
nō corumpet minimū quia se impediunt: ab equa-
litate p̄portionis non fit actio si sint ineq̄lia fort⁹
us corūpet minimū 7 introduceet formā substantiāle
7 quādo dicit in illo instāti materia non ē disposita
magis ad vnā formam q̄ ad altā negatur immo per
quādā cōcomitātiā vel p̄secutionē ē magis disposita
ad suscipiendū formā agētis cui⁹ disponēs nūc p̄mo
sunt corrupte 7 si querās q̄tatiue disponēs forme q̄
p̄mo ē in illa materia a quo pducantur Scot⁹ dice-
ret eas pducit a forma substantiāli p̄mo producta cui⁹
sunt dispositiones sed qz dispositiones ille vidēt ēē
natura p̄ores forma ad quam disponūt ppter hoc
foram dicit eas pducit ab agente a quo forma sub-
stantialis fuit producta 7 etiā alie dispositiones po-
res q̄ ab agente pducebant in corrupto fm illud vul-
gatū dans formā dat cōsequētia ad formā nec con-
cludunt argumēta d̄ elemētis simbolizantib⁹ in qb⁹
ē facilior transit⁹ quia dicerēt hī qui hanc opinionē
sauerit faciliore esse transitū quia pauciora resistunt
nam in elemētis simbolizantib⁹ q̄tates similes nō
resistūt nō tamē pauciora corumpunt in simbolizā-
tib⁹ q̄ in nō simbolizantib⁹ neqz etiā argumentū qd
aliqui ponderāt concludit nā inquit nō qn lignus cor-
rumpitur ab igne 7 disponitur ad formā substantiāle
ignis vel ibi disponitur totum lignus vel forma sub-
stantialis ligni nō totus lignus quia ipsum corumpit
tur sicut sua forma ergo materia ligni disponitur er-
go in ea recipiuntur q̄tatiue dispositiones naq. Ad
hoc argumentū diceretur materiā disponi sed hoc
non esse nisi p̄ remotionē 7 corruptionē ligni forme 7
suarum dispositionū 7 hoc p̄ accidēs disponitur
tamē materia p se p̄ qualitatiuas dispositiones q̄ si-
mul producuntur cum forma substantiāli generan-
da 7 ideo 7 si vtraqz opinio ē pbabilis. recipi corpo-
ralia accidentia in toto composito vel etiā recipi solus
in materia probabilior ē secūda opinio quia fortio-
res sunt rationes p ea ideo exponēdo p̄prietatē fm
pbabiliorē opinionē conuenit formis substantiālib⁹
Si tamen querās rationes quibus mouentur hī q
tenēt formas corporales in toto composito recipi.

Respondet facillime sunt solutiōne p̄mo
quia fundant in aeternitati
bus tum etiā quia rationes si que sunt non p̄cludūt
nā illud Aristotelis generatio ē mutatio huius totū
in hoc totū nullo sensibili manēte id est nulla forma
substantiāli qz non inconuenit aliquod sensibile sicut
ē materia vel accidēs ei⁹ corporale manere sub vtro

Philosophice compendium.

qz transmutationis qz als nō videtur aliq ratio qua
r e lactuca ifrigidat a saluines qn ex ea nutrit neqz et
am dabit ratio quare susquam⁹ disgen⁹ vnū alal
interit 7 nō aliud 7 ita de aconitis nisi quia manet
aliq qualitas disconueniēs vni vluenti 7 non alteri 7
7 illa nō potest manere in susquam⁹ vel in ei⁹ forma
substāciali qz illa corumpitur ergo illa q̄litas manet
in materia ex qbus sequit vnū 7 eundem calozē in vi
uente mediāte vna dispositione cōseruare vitā 7 po
stea in mortuo mediāte alia dispositione disponere
ad corruptionē. Si arguas contra corolariū 7 posi
tionē qz tunc seqret idē individū posse perpetuari p
generationē qz pōt ex aere generari aqua 7 denuo ex
aq̄ aer 7 sic p̄ter 7 cū maneat eadē humiditas i ma
teria sequitur propositum.

Respondet in philosophia Aristotelis o3
generationes fieri in aliq̄ dif
ferētia omnino specie 7 in q̄litatib⁹ disconueniētia qz
nō ē possibile sic semp seruare illū circulū 7 quādo p
ducet aliquod differens specie in q̄litatib⁹ disconueni
entib⁹ oportebit humiditatē corūpt⁹ s3 mediando int
bas duas opiūones ponim⁹ p̄ctōnes.

Prima omnis q̄litas corporalis inest corpo
ri 7 sic est de qualitib⁹ p̄mis vt cali
ditas frigiditas siccitas 7 humiditas vel de qualita
tibus secundis vt albedo nigredo paledo rubedo 7
aliq̄ medij colores vel de q̄litatib⁹ tertijs vt sūt lux lu
men influentia 7 gravitas 7 leuitas pbabile ē tales
inherere materie q̄uis nō sit improbable eas etiam
vel grad⁹ aliquos inherere formis corporalib⁹ mixto
rum vel simplicū corporū. **Prima** ps p̄ctōnis ps p
argumēta que pbant accidētia inherere materie su
pra posita. **Secūda** pars pbat qz forma substācial
corporea s3 oēs philosophos Aristotelic⁹ philosophie
operat actione in manēte ergo q̄litas p̄ducta ē in ea.
Cōfirmatur qualitatiue dispositiōes sunt q̄litates
corporales cōseruatiue forme corporee quib⁹ mediā
tib⁹ operat etiā transeūte actione ergo cū sint instru
mēta forme erūt p̄ncipale agēs qz instrumentū sem
per ē in manib⁹ p̄ncipalis agentis. **Cōfirmat** quia
nō ē aliqua ratio naturalis vincēs corporalia accidē
tia nō inherere forme corporee ergo illud nō d3 asser
tiue negari ab ea in philosophia quādo experiētia vi
det inuare sedam partē cōclusiōis qz si tāgim⁹ aquā
nō experimur aliquā partē eius nō humidā vel frigi
dam cui⁹ cōtrariū deberemus experiri qz si forme aq̄
non insunt ille qualitates medietas aque q̄ ē sua for
ma substācialis esset non humidā vel non frigida
quod non experimur.

Item nulla aqua eēt humidā vel frigida sicut
scito cui⁹ vna medietas ē alba 7 altera
nigra. **Secūda** ois q̄litas vitalis in ē forme substā
ciali 7 nō materie. **Prima** pars liq̄t de oib⁹ notitijs
actib⁹ voluntatis habitib⁹ vel specieb⁹ sensibilib⁹ vt
intelligibilib⁹ vel passionib⁹ q̄ omnia insunt forme
substāciali. si spiritualia sint nō ē dubiū si corporalia
vt visio quā habet equus vel aliud brutū inest anime
sue sed qz corporū materie nō insit pbat qz dato op
posito sequeret corpus brutū videret sentire postmor
tū quia tales qualitates manerēt in materia mortuo
buto sicut calor qui erat in ei⁹ corpore manet idē nu
mero in mortuo.

Cōfirmat fracto oculo bunt⁹ nō videtur
experiētia pbat 7 tamē ē ea
dē materia numero in oculo fracto q̄ fuit in integro 7
p cōsequēs in ea deberet manere eadē visio sicut ma
nēt alie q̄litates corporales. **Ultima** cōclusio ponit
do tertij gen⁹ accidentium vt reales 7 aliq̄ nomina
les multiplicat vt ē quāntitas cōtinua vel discreta re
lationes mot⁹ sonus 7 aliq̄ flux⁹ formaz quos thomi
ste vocāt illa insunt materie 7 etiam forme 7 nō nulla
toti insunt 7 nulli partī eius quod vltimū pbatū est
i libro p̄bermenias alia duo patēt inductiue nā ma
teria separata etiaz a forma perdei potētiā ē longa
lata 7 pfunda 7 habet numerū partū ergo in ea 7 in
ei⁹ partib⁹ ē quāntitas cōtinua vel discreta qz ille de
nominatiōnes nō possunt fieri sm illā op̄inōnē nisi
p̄talia accidētia. De relationib⁹ 7 motib⁹ ps quillacō
ueniūt materie separate sicut cōiuncte 7 eodē modo
probabit illa accidētia inherere forme qz aia equi
ē lōga lata 7 habet tres vel quattuor vel plures p̄ces
distinguit a materie mouet sonat ad min⁹ de p̄ accl
dens ergo in ea sunt illa accidētia qbus sic denomi
nat qz sm hāc positionē realiū denominatio alicui⁹
substātie ē ratio ad cōcludendū accidēs denominatis
inherere subiecto denominato q̄uis in via nomi
nālū duplex sit subiectū inhesionis 7 denominatiōis
7 stat totū hominē denominari intelligentē 7 nō per
accidēs quod in eo toto sit.

Ultima forme accidētalis pueniētia q̄ passis
ponit ē forma accidētalis determi
nat sibi certū intensiōnis 7 extēsiōis gradū ita qz da
bilis ē remissa q̄litas ita qz nō potest dari remissior
p naturā que nō sit pars alterius 7 ita etiā quo ad in
tensiōnē potē dari qualitas ita intensa qz p naturam
nō potest dari intensior sed si tenem⁹ formas substan
tiales corporeas esse intēsiōnes 7 remissibiles liqui
dū ē hanc p̄prietatem etiā cōuenire forme substācia
li qz ita potest dici de forma substāciali qz dabilis est
aliq̄ ita remissa qz nō potest per naturā dari remissi
or 7 aliq̄ adeo intēsa qz dari nō pōt per naturam intē
siōis. **Prō** declaratione tñ huius materie, supponen
dū ē quid sit intensio vel remissio quid sit grad⁹ 7 qd
grad⁹ summus 7 quid grad⁹ medius 7 quid vltiaz
quid nō grad⁹, vt introducā⁹ ad senticosam pbilo
sophiam vnde loquendū ē sm op̄inōnē quā omnes
probabiliorē dicunt in qua intensiōnem 7 remissi
ōnē dicunt fieri per additiōnē partis ad partem 7 re
missiōnē p deperditionē vel corruptionē vel deperditio
nē vnus partis altera manēte q̄ op̄inō p̄bari pōt ex
periētia 7 ratione nā calozem augeti in manu experi
mur paulatim quod fieri p adiunctiōnē vnus ptis
ad alterā pbabile ē tē cōtra hāc op̄inōnē nō fiunt
rationes p̄cludētes 7 aliq̄ modi q̄ concedūt cōmuniē
impugnānt pbabiliter vt alibi videbit igit op̄inō ē
pbabilior sm quā declarant termini vnde hec voca
bula latitudo qualitatis vel remissio p eodē vel eisdē
supponūt. **Cō** est ergo intensio q̄litas vel qualitas in
tēsa qualitates eiusdē speciei simul vnitiue se penetrā
tes grad⁹ vero qualitatis ē certa pars latitudinis si
mul vnitiue cū alia parte cū tota latitudine penetra
tiue existens dicitur in priore diffinitione qualitates
eiusdem speciei qz sicut contingit in substāctijs non
posse duas cōtinuari nisi sint eiusdē speciei specialiss

ratione subiecti e contrario posset diffiniri difformitas ratione subiecti sed hec vniformitas vt difformitas non conuenit omni qualitati quia non conuenit spūalib⁹ q̄litatibus s; tertiam vniformitas vel difformitas ratione partium conuenit oibus qualitatibus vt nunc supponimus q̄s hoc non sit euidens quia forte sint categorizata & alique notitie abstracte non habent partes neq; in eis experimur augmentū vel diminutionē ideo posset teneri tales qualitates non esse intensibiles omnium tamen spiritualium qualitatum intensio intelligitur supposita linea more realiū per eam orthogonaliter rectam cuius punct⁹ super quem erigit significaret non gradus & partes significarent gradus talis forme spiritualis & qualis esset proportio partium illius linee talis esset pportio graduum forme significare per lineā. Ex quo sequitur q̄ intensio forme spiritualis nec proprie nec metaphorice debet vocari latitudo forme quia hec tria vocabula latitudo profunditas & longitudo cōnoscunt corporibus de predicamento quantitatis cōmensurabilibus fm triplicem cathecum & quia latitudo nunq̄ est sine longitudo & profunditate q̄ nō reperiuntur in qualitatibus spūalibus ideo ibi p̄prie non est latitudo forme neq; etiam metaphorice sicut reperitur in qualitatibus extensis ideo ibi potius linealis intensio vel longitudo forme diceretur metaphorice. C In qualitatibus autē extensis declaratur intensio per duas lineas quarum vna iacet in plano & alia orthogonaliter erigitur iacens significat extensionem ratione subiecti & erecta significat intensioem qualitatis que si est vniformis intensio solent perparalelogramū vel quadrangulum intelligi cuius quelibet linea erecta equalis est sicut cōtingit in gradibus qualitatis vniformis cuius q̄libet pars equalis quantitatis equatur gradualiter intensioe toti & cuiuslibet alteri parti eiusdem quantitatis. C Et si queras in quo subiecto reperitur qualitas vniformis opinor in flāma vel igne flāminis candelae modicum vltra basim pyramidis ignis propterea quia basis nigrior videtur vt oculis experimur vtrum si elementalis ignis purus est vt actor sphaere dixit in eo reperitur calor vniformis per totum ex quo statim sequitur tante qualitatis intensioe esse vnum pedale ignis sicut totus ignis acrem circundans: neq; intensius calefaciet totum q̄ quelibet pars eius & ita dicendum esset quando in aliquo mirto reperiet grauitas vniformis vel aliq̄ alia q̄litas. C Et si q̄ras an q̄litas spūal sit vniformis vel difformis. R̄spondet q̄ vis quo ad tempus tenendo notitiā p̄ducit successiue posset reperiri vniformitas vel difformitas tamen quo ad subiectum vel partem qualitatis non reperietur proprie difformitas aliqua vel vniformitas p̄p̄terea quia in diffinitionibus loqui consuetum est de partibus quantitatis quia tamen nomina significant ad placitum potest quis vniformitatem vel difformitatem in partibus qualitatis spiritualis ponere vt in qualitatibus corporalibus. vt si a. assensus habet octo gradus prius indiuidualiter perfectus vt vnum secundus vt duo tertius vt tria quartus vt quarta. & consequenter talis assensus esset vniformiter difformis. C Qualitas vero difformis sub se habet species nam aliqua est vniformiter difformis & aliqua difformiter difformis

¶ Pro quo supponendum est illud cōplexus erat verbi⁹ nomine esse aggregatum ex determinatione dīminuente & ideo hec consequentia ē bona. b. qualitas est vniformiter difformis ergo. b. q̄litas ē difformis & ita seq̄. d. q̄litas ē difformiter difformis ergo. d. q̄litas ē difformis & tā aduerbia illa q̄ noia deducuntur a vocabulo forma capto pro accidente vel qualitate quia forma substantialis incorporea non dicitur vniformis vel difformis neq; forma corporea substantialis non intensibilis vel remissibilis quia sicut verba acomodantur intensioni vel remissioni ideo ad cognoscendum difformitatem entitas ipsius accidentis vel qualitatis. C Inspecienda est ergo qualitas vniformiter difformis cuius medium tantum exuperat minus extremum & in tanta proportione quantum ipsum exuperatur a maiori extremo vt si aliqua qualitas incipiatur in extremo remissionis ab vno gradu & fm seriem numerorum deducatur. ad octo inclusiue tunc illa qualitas vt octo est vniformiter difformis difformis qdē qz quacūq; parte quantitatis data datur alis eiusdem quantitatis maioris vel minoris intensioem vniformiter vero se habet illi gradus quia quocūq; gradu medio dato ē vniformis proportio & excessus inter duo extrema illi in mediata vt verbi gratia capto extremo intensiore & extremo remissionis in latitudine vt octo & signatome dio quanto medium exuperabit minus extremum tanto ipsum medium exuperabitur a maiori extremo vt si latitudo inciperet a quatuor & vniformiter difformis ad octo inclusiue terminaret tūc capto medio inter sex & quatuor quod est sex p̄stat proportionabiliter talem esse proportionem inter octo & sex qualis ē inter sex & quatuor qz sicut sex exuperat quatuor duob⁹ ita octo exuperat sex duob⁹ & limitata ē hec distinctio vt naturaliter loquimur in qualitate finita quis si esset vnum corpus pedaliter latum & infinite longum in quo esset qualitas vniformiter difformis fm longitudinem tali qualitate non conueniret diffinitio qz eius nullam daretur medium. Similiter intelligenda est diffinitio fm eundem ordinem assumēdo partes q̄litas quia possibile est dare q̄litem vniformiter difformem fm extensionem quantitatis partium subiecti que fm alium ordinem scilicet profunditatis non esset vniformiter difformis. C Sed p̄ hac diffinitione & pro alijs supponamus expositionem huius vocabuli non gradus & cum sit terminus in finitus tot modis potest accipi sicut eius terminus finitus scilicet gradus & quia vt supra tactum est aliquando accipitur gradus pro tota qualitate & sic q̄libet qualitas est vnus gradus aliquando vero pro parte certa qualitatis signata vt cum dicimus esse latitudinem quatuor graduum. Tertio modo accipitur gradus pro quacūq; parte q̄litas & sic dicitur in quacūq; qualitate esse infinitos gradus. sicut in quolibet continuo infinite partes ad minus proportionales ita gradus proportionabiles in qualitate signari possunt infiniti fm aliquam proportionem & conformiter ad hoc ille terminus non gradus si infinitaretur vt opponitur prime acceptioni quod libet subiectum est non gradus si vero infinitatur vt opponatur secunde acceptioni sic tota qualitas est non gradus & si infinitatur vt opponitur tertie acceptioni sic etiam supponeret pro tota qualitate & pro

Philosophice compendium.

gradu accepto tertio: In secunda significatione accipitur etiam hoc vocabulum non gradus apud quosdam sicut hoc vocabulum punctum nam dicunt punctum diffiniendum diffinitione quod nominis per hoc complexum in infinitum minor pars et capitur in infinitum sicut beo: geometricè ut sit signum exponibile uno et duobus modis et pari ratione in qualitatibus non gradus diffinitur per hoc complexum in infinitum remissior pars et hoc modo diffiniendo non gradum non oportet dare aliquam partem qualitatis que sit infinite remissa vel infinite remissionis sicut non oportet dare aliquam partem continui que sit infinite parvitas pro qua supponat illud vocabulum punctum et forte hic sensus diffinitionis quam postea ponimus in eodemo sphaera cum dicimus signum esse notam sine partibus ubi illud complexum nota sine partibus tantum valet sicut hoc complexum in infinitum minor pars alius terminus declarandus est qualitas difformiter difformis que diffinitur per ab negationem qualitatis uniformis et uniformiter difformis nam illa qualitas que non est uniformis: nec uniformiter difformis est difformiter difformis quod potest contingere in tota qualitate vel in medio eius et non in extremis vel e contrario ut si signetur una qualitas cuius medium sit uniformiter difforme et duo extrema uniformia et tota qualitas uniformiter difformis ut contingeret si unum extremum esset velut quadratum et aliud velut quadrangulum et medium esset triangulum et consequenter tota qualitas esset uniformiter difformis que qualitas tota uniformiter difformis non mensuraretur per triangulum.

His terminis declaratis pono conclusiones priores quas demonstrabo contra omnes in hac materia loquentes suppositis duabus suppositionibus prior transpositio partium non variat essentialiter denominationem secunda omnis res que est triangulus per transpositionem partium sine additione vel corruptione nove entitatis est quadrangulus declaro secundam suppositionem quia ut supra tactum est de mente omnium qualitas uniformiter difformis mensuratur per triangulum quo ad intentiones que est denominatio essentialiter conveniens qualitati finite sicut intentio uniformis qualitatis proportio natur per quadrangulum tunc scripto triangulo cuius duo latera sunt longiora et equalia et tertium latus est minus ubi triangulus est amplior tunc per ea que euclides in sexto dicit quarto theoremate capiatur medium lateris longioris circino et capto medio lateris minoris trabatur linea recta a medio ad medium tunc ad sensum liquet si ille triangulus qui ex duabus illis medietatibus linearum et linea recta quam durimus applicetur ad acutius latus prioris trianguli ad sensum fiet quadrangulus sine additione nove entitatis quia non est in mathematicis questio de relationibus quia ille non sunt in aliquo gradu certitudinis ergo illa res que prius erat triangulus etiam erat essentialiter res que modo est quadrangulus quia per primam suppositionem si illa denominatio esset essentialis non variaretur. sit ergo prior conclusio omnis qualitas uniformiter difformis est qualitas uniformis sicut omnis qualitas difformiter difformis est qualitas uniformiter uniformis prior pars conclusionis probatur quia omnis

qualitas uniformiter difformis per transpositionem excessus in intensiori extremo ad remissius extremum applicati sit uniformis et per talem transpositionem ut dicit prima suppositio non variatur denominatio essentialis eius et intelligitur per quadrangulum ut dicit secunda suppositio quia ex priori triangulo sit quadrangulus ergo illa pars eodemstrata. Ultima pars probatur quia omnis irregularitas reducenda est ad regularitatem et per talem reductionem et transpositionem non variatur substantia rei ut probatur est ergo si post reductionem et transpositionem qualitas est uniformis et uniformiter uniformis prius erat essentialiter talis. Ex quibus sequitur secunda conclusio omnis intentio qualitatis cuiusvis respondet gradui medio id est est tante intensioris sicut est gradus medius. Declarat conclusio quia si latitudo est uniformis tanta est intentio totius latitudinis sicut medij gradus immo tanta est intentio ut declaratum est cuius vis partis quantitativè sicut totius ut dicitur est de igne in alijs autem speciebus qualitatis difformibus cum ille sint uniformes ut probatum est sequitur eas mensurari per gradum medium quod etiam alij concedunt de qualitate uniformiter difformi et de qualitatibus difformiter difformibus reducendo et partes et totum ad uniformitatem. Ex quibus sequuntur corollaria omnis qualitas uniformiter difformis sive incipiat a non gradu et terminetur ad gradum inclusivè sive incipiat a gradu et terminetur ad gradum ex utroque latere inclusivè semper eius intentio mensuratur per medium gradum. Aliud corollarium omnis intentio terminatur ad non gradum et consequenter incipit a non gradu et terminatur ad rem que est non gradus quia terminatur ad subiectum sequitur ulterius cum omnis distantia sit propinquitas et e contrario et distantia vel propinquitas a non gradu ad gradum summum vel a gradu ad gradum sit ipsa qualitatis latitudo sequitur tres primas opiniones de mensura intentionis vel remissionis qualitatis in se quas in frontispicio introducit calculator re esse unum modum dicendi et utraq; trium opinionum est vera nam si intentio qualitatis attenditur penes propinquitatem a non gradu ad gradum summum attendatur etiam penes distantiam a non gradu ad gradum summum postquam omnis distantia est propinquitas et si remissio attendatur penes distantiam a gradu summo attendatur penes propinquitatem vel distantiam ad non gradum et ita liquet multa in primo capite ubi de intentione sub quadam generalitate loquitur Salsæ sicut in tribus capitibus in secundo ubi de difformibus et in tertio de intentione vel remissione elementum et in quarto de intentione qualitatum mixti multa esse verbaliter diversa et si non re ipsa sicut in se de eim capitibus totius operis aliqua brevitè introduxisse epitome sufficiat quia longius digredimur libris philosophorum.

Sed ad dubium a quo longe digressi sumus de privatione. Respondetur argumenta concludere qualitates dispositiones posse dici principia transmutationum naturalium ad minus per accidens veluti privatio quibus non conveniret secundum modum doctoris de argentina que supra recitavimus concedere accidentis esse principi

me ita in qualitatibus non quod dicitur intendunt vel remittunt nisi sint eiusdem speciei specialissime, dicitur simul in ambabus diffinitionibus quod verbum dicitur summa esse essentia quod ad hoc quod aliquid qualitates se intendunt non sufficit eas esse simul in eodem subiecto vel loco quod extra subiectum et locum qualitates se possunt intendere et ideo si multas essentiae requiritur quod non sufficit quod possunt due qualitates simul existere et tamen non se intendunt si una non vniat alteri sicut est possibile materiam et formam simul esse et alteram non vniat alteri et tunc non facient unum per se et ideo addit illa particula vniatue sed forsam queris qualis est ista vniatio intentionis et quo modo differat ab vniatione continuationis potissime te nedo substantiam intentionis vel remissibile.

Respondet aliqui negantes substantiam intentionis ex natura quod per vniationem intentionis fit unum intentionem que vniat ex natura sua non potest conuenire aliquid substantie quod ut dicunt alii posset unum angelus intendere alteri si sunt eiusdem speciei et vniat animam rationalem aliam quod illesunt forme eiusdem speciei neque est maior ratio in formis corporalibus concedere intentionem quam in formis spiritualibus nam in accidentibus ita bene concedit intentionis in corporalibus sicut in spiritualibus.

Respondet tenedo substantiam intentionis dicitur et negando consequentiam quod quis concedatur intentionis in substantiis non tamen in omnibus quod quis duo angeli forsas ex sua natura possent simul esse et erat forsas de illis spiritibus quod legio nomine erat cum tamen non sunt forme neque possunt materiam informare sicut natura non sunt intensibiles quod etiam non conceditur de animis rationalibus quod intentio non potest fieri nisi in rebus habentibus partes ut patet ex diffinitione intentionis et si inferas duas materias posse se intendere si partes se penetrarent cum sint eiusdem speciei et vniat respondeo non esse incoueniens neque in illo involuit aliqua contradictionem tamen communes opinionem diceretur illas duas vniationes late differre quia vniatio intentionis talis est ex natura sua ut nulli substantie possit conuenire quia nulla est intensibilis sed vniatio continuationis est quasi superior et conuenire potest substantiis vel accidentibus neque potest dari alia ratio quam natura rerum in ambabus aut diffinitionibus addit illa particula penetratue quia datus duabus partibus eiusdem qualitatibus si existant in diuersa parte subiecti non se intendunt neque sunt gradus eiusdem qualitatibus nam propter hoc dicitur est in diffinitione gradus et cum tota latitudine penetratue existens quod si aliqua pars qualitatibus et gradus respectu alieni qualitatibus oportet quod illam totam penetraret illi toti vniat ut si habeat unam partem caloris in manu extensas per totam manum et adueniet alia pars que simul coextendat alteri et illi vniat et eam penetrat tunc tota illa qualitas est intensior ideo alienius qualitatibus intendit quilibet gradus cuiuslibet alteri gradui vniat penetratue inmo cuiuslibet qualitatibus quilibet gradus cuiuslibet alteri gradui eiusdem qualitatibus vniat intentionis et hoc naturaliter est verum quia super naturaliter possibile esse contrarium ut videtur qualitas est quatuor graduum et volo quod primus vniat intentionis secundo et non tertio et secundus vniat tertio et non primo tunc illo dato se quitur contradictorium illi propositionis quia illius qualitatibus aliis gradus vniat et non cuiuslibet gradus

eiusdem qualitatibus. Ex quo sequitur correlarie non valere hanc consequentiam a. et b. gradus se penetrat et sunt eiusdem speciei et sunt vniat intentionis ergo se intendunt vel facient aliquam qualitatibus intentionem quod ut supra dicitur est ad hoc quod aliqui duo gradus intendunt aliquam qualitatibus requiritur quod addequate sint simul et penetratue vniatue quod non contingit de a. et b. supposito quod a. sit primus gradus date qualitatibus. et b. sit quartus vel tertius quod potest contingere et informis corporalibus et in spiritualibus et tamen in accidentibus que sunt intentionis et extensa quam in hiis que sunt tantum intentionis. Et quibus possunt subtilia correlaria inferri primo non valet hec consequentia a. et b. se penetrant et faciunt vniatue qualitatibus intentionis ergo a. et b. se intendunt inmo possunt dari aliquid due qualitates se penetrantes faciendes intentionis tamen ille non se intendunt hec duo correlaria per bantur posito quod deus qualitas quatuor graduum que sunt intentionis diuidat in tres tertias et prima vniatue intentionis secunde et non tertie et secunda tertie et diuidantur ille tres tertie in duas medietates etiam in intentionis et ille due medietates non vniatue intentionis non vniatue e. et a. b. tunc clarum est quod a. et b. si penetrat quod ille tres tertie se penetrant et ille tres tertie sunt a. et b. ergo sunt quod a. et b. si faciunt intentionis qualitatibus constat quia totum intendunt sed quod se non intendunt nec sibi inuicem sunt gradus patet quod non intensius vniatue inter se tertius correlariu aliqua est qualitas finit intentionis cuius nullum est medium intensum correlarium declaratur. Sicut quod qualitas data diuidat in tres tertias et prima vniatue intentionis secunde et secunda tertie sed quartus graduum prima non vniatue secunde vel tertie vel quarte nec secunda tertie vel quarte nec tertie quarte inmo sequitur aliud correlariu subtilius dabilis est aliqua intentionis intensus cuius neutra medietas est intensiorum neque est aliquid pars non aliquota quilibet tamen aliquota est intentionis.

Sed circa ista dubitatur quando tertie vniatue et non medietates an aliquid medietatum sit gradus. Respondet stando in dicta diffinitione quod gradus connotat quod vniatue intentionis alteri consistendo unum totum intensum sic nulla illarum medietatum est gradus sed quod nomina significant ad placitum et possent capi vocabulum gradus connotando quod penetratue aliamque intentionis existendo unum et sic bene possent vocari gradus sed prima acceptio est communior nam contingit aliquando qualitatibus vniatue non tamen intensius sed per medium continuationis intentionis sed omnis intentionis vniatue est etiam vniatue et continuitatis vniatue non tamen dubitandum est accipi interdum gradus per tota qualitate et non pro parte eius ut contingit cum dicitur in aliquo subiecto esse qualitatibus ut septem vel si dicamus gradum sumum esse ut decem tunc illa vocabula numerata accipiuntur pro tota qualitate sed ut sciamus quid sit gradus summus vel pro quo supponat vocabulum. Et notandum est dictionem illam summus esse superlatiuum et ideo potest bisariam exponi negativam et affirmatiue et supponamus etiam intensum et remissum in qualitatibus ita se habere sicut magnum et paruum incontinuis extensis et sicut paruum vel magnum possunt dicere actualem existentiam vel potentialem siue aptitudinalem si primo sic illud corpus est paruum quo nullus esset minus si secundo illud esset paruum quoniam nullum potest esse minus et sic est inegalitatibus illa qualitas esset remissa quam nulla esset remissior si per

Philices compendium.

mo modo dicat relationem ille terminus remissum
Si secundo modo sic illa qualitas diceretur remissa
qua non posset dari remissior et per hoc soluitur que
suo an gradus summus sit remissus nam si ly summus
dicat possibilem aptitudinem tunc distinguendum
est quia vel tenemus deum posse facere infinitam qua
litatem intensiue et sic summus gradus qualitatis
non esset remissus ad minus possibilem et tenendo
vnum infinitum non esse minus alio. Si vero loqua
mur naturaliter tunc distinguendum est vel nos po
nimus in qualitatibus terminum secundum intensiorem
vel remissionem et sic sub distinguendum est quia vel
illud tenemus in speciebus qualitatis et in genere et
sic si loquamur de possibili non supponeret gradus
summus pro aliqua qualitate quia quacunq; data
posset esse in illa specie vel in genere intensior si tamen
ponatur terminus in qualitatibus in specie solum et
non in genere vel in utroq; tunc vel loquimur de fa
cto vel de possibili vel in speciebus vel in genere et specie
et conformiter ad hoc facile esset dicere pro quo lupus
ponit gradus summus et quid sit hoc vel illa opinione
supposita sicut etiam facile est scire quid sit gradus
extra summum nam omnis gradus qui est infra sum
mum est extra summum vel si summus sit ut decem extra
summum erit omnis gradus qui non est decimus.
Sed circa omnia dicta dubitari potest sicut datur
aliqua qualitas intensa que non est extensa an datur
aliqua extensa que non sit intensa respondeo naturaliter omni quali
tate et accidentalis forma est intensa et ideo de facto
non datur aliqua qualitas extensa que non sit etiam
intensa sicut omne longum est latum in corporibus
si tamen queritur simpliciter an possibile sit qualita
tem intensam solum fieri extensam et contrario om
nem extensam fieri intensam aliquibus videtur diffe
rentiam esse inter extensionem et intensiorem quia ex
tensio non essentialiter conuenit qualitati extense quia
dicunt bifariam fieri posse qualitatem extensam non
extensam vno modo per hoc quod omnes partes eius
se penetrant per partes proportionales condensan
te usque ad instans terminatum alicuius horre in quo
omnes manerent in puncto. Alio modo per redupli
cationem vnius medietatis super alteram factam per
partes proportionales infinitas alicuius horre usque
ad instans terminatum eius in quo omnes gradus
se penetrabant et cum nulla sit talis qualitatis exten
sio que non fuerit plicata constabit illam esse non ex
tensam sed si queratur quante intensiorem erit bic di
stinguendum esset quia vel illi gradus vniuntur inten
sive omnes aliter quam prius vinctantur per hoc quod fue
runt simul positi vel si penetratiue existant omnes
non tamen vniuntur aliter quam prius et sic dicerent ta
lis qualitas non maioris intensiorem quam prius erat
si tamen partes se habeant simul vniue et pene
tratiue et intensiue addequate dicerent aliqui illa
qualitate esse infinitam intensiorem quia habet
infinitas partes equales non comunicantes vni cer
te date. Contrarium tamen vnius conclusionis est quia
sicut Scotus tenet per hoc quod vnum corpus ponitur
in diuersis locis non est maioris virtutis quam si esset in
vno et ideo cum illa qualitas corporalis prius erat
in vno loco non habebat infinitos gradus equales
vni certo signato non comunicantes ergo per hoc
quod modo sunt omnes simul non erant maioris perfe

ctionis essentialis indiuidualiter et per consequens
non erit qualitas infinite intensiorem. Confirmatur
hoc quia propterea tenent aliqui in extensas quali
tates non posse extendi quia ad illud sequitur eas esse
infinitas ergo eodem modo diceretur nullam exten
sam fieri infinitam per hoc quod sit non extensa sicut ne
que corpus christi sit infinitum per hoc quod sit non extensum ibi ostia

Ad secundam partem dubij alibi respondemus
et modo videtur non implicare contradic
tionem deum in qualibet parte proportionali ponere
vnam partem notitie vel alicuius alterius qualita
tis in extense extra aliam partem ponendo semper vnam
extra aliam et si hoc fiat ab eo per infinitas partes pro
portionales manentes in instanti terminatio bo
re tunc talis qualitas quia haberet infinitas partes
extensas quarum quelibet esset extra aliam substantia
bile esset eam esse extensiorem infinite immo talem
qualitatem esse extensam et nullo modo intensam quia
nullus gradus esset intra alium per positum nec si ite
rum plicaretur vel tota in anima poneretur ut prius
non oporteret ex hoc eam esse infinitam immo neque
esset maioris intensiorem quam prius erat quia ad quali
tatem esse infinitam intensiorem non sufficit eam habe
re infinitos gradus nisi illi sint intensiue equales non
communicantes vni certo gradui signato ut videbi
tur in materia de infinito et ideo equae probabilis est
vnius modus respondendi sicut alter et imaginatio
videtur inuare modum Scoti quia sola localis varia
tio non mutat vires neque essentialem perfectionem
rei et ideo non videbitur sine augmentatione noue qua
litatis quantumcumque tres gradus alicuius qualita
tis vniuntur intensiorem se penetrant etiam in puncto
quod fiat propter hoc sine additione noue rei qualitas
infinita intensiorem quia propter hoc reprehendun
tur passim theologi qui tenent quinq; millia hominum
ex quinq; panibus sine additione noue substantie satia
tos quibus non oportet id verbum esse impossibile apud
deum nam infinitos homines libra panis potest de
us satiare si in stomachis infinitis eam ponat etiam
sine noua alterius substantie productione. Et intensio
num tamen vel remissionum plures ponuntur speci
es nam aliquod est intensio vniiformis et aliquod difformis
et iterum aliqua est qualitas vel intensio vniiformiter
difformis et alia difformiter difformis. vniiformis aut
latitudo est qualitas per totum habens in partibus
suis proportionabiliter equalem intensiorem id est vna
parte quantitativa non excedere gradualiter aliam
equalem ut contingeret in qualitate cuius quelibet
pars quantitativa alteri equalis esset duorum gra
dum et tota esset equalis. Pro cuius declaratione
notandum est vniiformitatem vel difformitatem trisari
am posse conuenire qualitatibus vno modo ratio
ne temporis alio modo ratione subiecti in quo est qua
litas et tertio modo ratione partium vel graduum
ipsius qualitatis. vniiformitas ratione temporis est
quando equales partes qualitatis in equalibus partibus
temporis accipiuntur et difformitas contrario et hec
vniiformitas vel difformitas temporalis non conuenit
omnibus qualitatibus quia non illis que in instanti pro
ducunt vniiformitas autem vel difformitas ratione sub
iecti conuenit qualitati ratione partium subiecti in
quo est vel si datis tribus tertijs subiecti in equalibus ter
tia sint duo gradus caloris talis qualitas est vniiformis

infinite multitudine in actu: ex qua conclusione sequitur oppositio alicuius, que deum quamlibet partem continui videre possit: si tamen deo videtur primam partem continui proportionalem: non potest videre ultimam: sicut si videtur distincte ultimam non potest videre primam. Sed contra opinionem Arist. opponitur.

Primo sic omne corpus habens infinitas partes est infinitum in actu: quodlibet continuum est corpus habens infinitas partes: ergo quodlibet continuum est infinitum in actu. **Respondetur** sicut dicendum est: quodlibet continuum habere infinitas partes proportionales vel eiusdem proportionis: non tamen habet continuum infinitas partes eiusdem magnitudinis: et vocatur eadem magnitudo philosophice vel geometricè equalis.

Contra hoc replicatur: quodlibet continuum habet infinitas partes eiusdem quantitatis: ergo quodlibet est infinitum in actu: sequentiavideatur bona probatur antecedens: de partibus infinite equalibus communicantibus: si forsam concedis de talibus partibus. **Respondetur** sic expositorie: demonstratis omnibus partibus proportionalibus alicuius continui bene sequitur: iste partes sunt infinite: et iste partes sunt eiusdem quantitatis in hoc continuo ergo partes eiusdem quantitatis in hoc continuo sunt infinite. **Respondetur** conclusionem esse veram sicut premisse quia in quolibet continuo, omnes partes eiusdem magnitudinis sunt omnes partes proportionales collectivè utrobique capièdo omnes et partes eiusdem quantitatis sunt infinite partes eiusdem proportionis, vel proportionales: nulle tamen partes proportionales sunt infinite partes eiusdem magnitudinis quod requiritur ad continuum esse infinitum.

Contra hoc replicatur omne continuum habet infinitas partes equales non communicantes: ergo quodlibet corpus continuum est actu infinitum: probatur antecedens quia corpus pedale habebit duas partes equales non communicantes scilicet duas medietates: et tres partes equales non communicantes scilicet tres tertias et quattuor partes equales non communicantes scilicet quattuor quartas: et sic sine statu. ergo habet infinitas partes equales eiusdem quantitatis: et per consequens est infinitum actu. **Respondetur** per conclusiones quarum prima est, C Infinitas partes eiusdem quantitatis quodlibet continuum habet. probatur conclusio per argumentum et expositionem vocabuli instructive siue cathegoricè. **Secundò** conclusio. C Aut le partes eiusdem quantitatis sunt infinite partes equales non communicantes in continuo: probatur conclusio: quia per contradictorium eius denotatur quod aliquæ partes alicuius determinate quantitatis non communicantes sunt infinite in continuo: quod est falsum: nam ad hoc quod aliquod continuum sit infinitum requiritur et sufficit quod habeat infinitas partes alicuius determinate quantitatis: et eiusdem dimensionis equalis non communicantis: itaque signata una certa parte: verby gratiavnius digiti: os quod habeat infinitos digitos equales non communicantes.

Secundo principaliter arguitur de linea giratina: et suppono pro argumèto:

esse unum corpus colunare. sicut longitudines vultus pedis: cuius diameter crassitudinis etiam sit pedalis: suppono etiam discrimen inter lineam giratam et circula rem: quia linea circularis redit ad idem punctum a quo incipit: sed non linea giratina. ut spinis et giris circumdare solet coluber: supponam etiam quod si aliquod filum sit glomeratum: tam longum est sicut si esset per longum extensum ut patet in globo supponamus etiam quod si aliqua linea circumdet corpus. cuius crassitudo sit pedalis tunc linea circumdans erit pedalis: et forsam maior. quia gira girans idem corpus semper erit in alio: illa circulari: et longior. quod tortuose circuit suppono ulterius: quod quantum ad vis argumenti idem est siue dicamus quantitatem distinctam a re quanta: siue idem tificatam cum re quanta: quia potest dari argumentum de substantia girate in columna istis suppositis probatur quod est dabile infinitum in actu quia omnis linea habens infinitas partes equales vel pedales non communicantes vultus pedali signate est infinita in actu: sed linea giratina dati corporis colunaris est vultus no dirigitur probatur minor. quia gira primam partes proportionales circumdans est pedalis: et gira girans tres partes proportionales includit tres pedales et sunt infinite partes proportionales: quantum que libet giratur pedali gira: ergo magna gira composita ex oibus illis pedalibus giris erit infinite longa.

Respondetur aliquid videtur: quod aliqua linea est infinite longa et curva: ut probatur argumèto de linea girate totum corpus colunare: et quis nulla gira girans præter nam partem proportionalem: sit infinita: nec etiam gira girans duas vel tres vel aliquem numerum finitum partium proportionalium: tamen gira girans omnes partes collectivè est infinita. **Ex** quibus sequitur consolatio: contra buridanum vicinum nostrum aliquam esse giram giratam omnes partes proportionales collectivè: et etiam aliquam esse de facto lineam giratam infinitam. Et si arguas per buridano: quia tunc aliquod infinitum clauderet inter duo puncta: et ita non esset infinitum: ut per diffinitionem infiniti. et scriptum et supra posita posset quispiam concedere cõsequens de in finito curvo. verum est tamen quod nulla pedalis gira versus partes minores proportionales: que terminatur ad punctum extremum colline vultus terminata ad talem punctum. Et si contra hoc arguas suppositis extremis punctis colline in variatis rectificet deo illam lineam incipiendo agit. in medio corporis colunaris existentibus: et semper rectificando per partes proportionales bore. vultus ad finem tandem in fine bore erunt infinite gira abstracte et non est nunc longior quam prius per unum suppositum. ergo illa linea est infinita. **Respondetur** non est possibile lineam giratam in recto duci manentibus punctis corporis colunaris in motis: et ideo non oportet aliquam lineam rectam in corpore colunari esse infinitam longam. esto quod incipiat et desinat cum linea giratina etiam si giratina sit infinite longa probatur quia si aliquæ partes proportionales sicut longitudinem habeant lineam pedalem statim devenient ad partes minores. que vultus continent pedalitatem. Ex quibus sequitur, si aliquid mobile incipit moveri per lineam giratam. et si mille passus in quibus bore dicit petrasse

De Infinito

Philosophice compendium.

cat suum quod tamen veniet ad finem linee giratiue.
Contra forte dices: si aliquod mobile incipiat mo-
 ueri a partib⁹ minorib⁹ ver⁹ sus, maiorē: tūc tale mo-
 bile in tēpore finito pertrāsibit totā lineam giratiuā
 ergo male dictum est. **C**forte respōdebis mobile post
 primum instans non esse motus pertransibit infini-
 tas gīras: quia quocunq; instanti dato, post illud
 in quo mobile non ē in linea giratiua: quod est pri-
 mum instans non esse motus: inter illud & primum
 dabuntur infinite gire pertransite: sicut dantur infini-
 te partes proportionales inter quodcunq; punctum
 & punctum: in quo ē mobile in linea giratiua: quādo
 incipit moueri, do simile, si esset aliqua linea incipi-
 ens a calamo tuo, & in infinitum extenderetur versus
 occidentem: ita q; non haberet versus occidentem
 terminum: quodcunq; mobile quod moueretur per
 eam incipiendo a calamo tuo versus occidentem: nū
 q̄ veniret ad finem talis linee: si tamen ab occidente
 versus calamū tuū: moueri posset quodcunq; etiā mo-
 bile debile venire ad finem. **C**Sed pro completa so-
 lutione argumētū quero vtrūq; linea giratiua in vtro-
 q; extremo suo terminatur: respondetur, proprie lo-
 quendo linea giratiua versus partes proportiona-
 les minores non terminatur proprie, quia quāuis nul-
 lum cōtinuum quod proprie terminatur, habeat vl-
 timam partem habet tamen vltimam digitalitatem
 vel vltimam pedalitatem: immo si ponuntur puncta
 indiuisibilia non datur pars vltimo tangens pun-
 ctum: & ita diameter quadrati non tangit vltimum
 punctum, sed precise aliquam partem: quia quacun-
 q; parte data sūm quam tangit dabitur alia vltra il-
 lam, que immediatior ē puncto: et quibus sequitur
 lineam giratiuam sūm quod esse infinitam: tūm quia
 habet infinitas gīras equales sūm modū girandi: &
 versus partes minores non habet vltimam giram
 nec aliquā digitalitatem pedalitatem vel aliam cer-
 te quantitatis giram: que eam vltimo terminet: ideo
 habet transitum in consumabilem: id est sine termi-
 ne certe quantitatis. **C**Sequitur tertio non esse con-
 tra Aristotelem, concedere lineam giratiuam infini-
 tam sūm quid: quia ipse negat infinitum actu simpli-
 cit̄ rectū vel circulare v: in primo de celo bene dedu-
 cit. **C**Sequitur vltimus si linea giratiua est infinita
 sūm quid (vt communiter conceditur) quodlibet sca-
 bellum aule nostre esset infinitum s; quid: pbatur cō-
 clusio sicut probatum est de linea giratiua nam quod-
 libet scabellum aule habet infinitos digitos equales
 non communicantes sūm profunditatem: probatur,
 quia signatis infinitis partibus proportionalibus
 sūm longitudinem non cōmunicantibus vt sunt om-
 nes partes proportionales cuilibet illarum partū
 proportionalium sūm longitudinem respondet digi-
 talis profunditas: ergo tota profunditas cuiuslibet
 scabelli ex illis digitis nō communicantibus infinita
 ē trāsitudo sūm infero quodlibet continuum & simi-
 liter quodlibet corp⁹ ē sūm quod infinitū: sicut linea grati-
 ua de q; dispartat. **C**Probatur q; vel corp⁹ ē sūm trās-
 itudinē vniforme, & cū longitudinē habeat, q; ē infini-
 te partes proportionales, sequit̄ ē infinitū sūm crassi-
 tudinē: & ita pbatur si corp⁹ sit irregulare sūm crassitu-
 dinē: q; illa irregularitas reducet ad regularitatem: vt
 signata parua, pfunditate ad extremū acutus, & cor-
 pore difformi sūm lōgitudinō dimiso per partes ppor-

tionales sūm longitudinē. **C**Respondet sūm crassitu-
 dinē infinite tales nō cōmunicantes parue crassitudi-
 nis & sic habes quodlibet corp⁹ infinitū: si linea gira-
 tiua ē infinita nec hoc impugnat Aristoteli, tūm q; ad in-
 finitū simpliciter de quo loquitur requiritur sūm omnem
 dimensionē tale corp⁹ habere infinitas partes equa-
 les nō cōmunicantes vnice date sūm omnē dimē-
 sionem. **C**Secūdo arguitur sic cōtra eadē conclusionē
 argumēto cōmuni cōcludenti cōtra Aristotelem: vel in
 finitā multitudinem actū separatorū: & sic in
 finitū multitudine datur: & suppono primo opinione
 Aristoteli, mundū fuisse ab eterno: & sic nō esset dabilis
 sūm eū prima gallina nec primū ouum: sicut nec da-
 retur ab eo primus homo: secūdo suppono q; sicut
 Aristoteli, rationabiliter cōcederet quilibet pulū galline
 habere suam animam: & quilibet lapidē suā formā
 substantialem ab altera distinctam numero ad min⁹ ra-
 tionabiliter deberet concedere: quilibet hominē pre-
 teritū habere suam animā & formam substantialem
 ab altera forma numero distinctam: quia alis supo-
 neret eandē animam in omnib⁹ hominibus: eodē mō-
 do substantaretur eandem formam substantialem in om-
 nibus mixtis, & eandē numero intelligentiam moti-
 cem omnium celorum q; nō admitteret Aristoteles
 loquens in metaphisica: suppono etiam vltimus:
 rationaliter Aristoteli, substantaretur animam rationa-
 lem esse immortalem: sicut tenuit in xi, metaphisica
 ces: eū dicit: omnem formā substantialem in materia
 corruptibilem preter intellectiua: & in libro de anima
 rationalē animā a corpore separari dicit: sicut perpe-
 etum a corruptibili: & in libris ethicoz infortunia vt
 incomoda viuozum redundare in amicos mortuos
 dicit, j. ethicoz: & cōstat non posse ibi intelligi quo ad
 corpora ergo quantum ad animam, & per cōsequēs
 sunt ille in corruptibiles. **C**Itis suppositio opponit̄
 sic cōtra conclusiones, sūm Aristotelem infiniti homi-
 nes cathegorizate capiendo in finitū: s; quilibet eoz
 habuit suam animā immortale: q; non fuerit: corn-
 pte: q; erant imortales pynā suppositionē: nec fuisse
 dem aia in oib⁹ hoib⁹ preteritis ergo nūc sūm Aristoteli
 sunt infinite aie rationales: & per cōsequens infinita
 multitudo in actu. **C**Rūdē argumētū cōcludere: sup-
 positio principis Aristoteli, naturalit̄ loquēdo: nec tū ptra
 argumētū (in qua negat infinitū) videt̄ cōcludere
 quia intendit Aristoteli, vbi infinitum negat: de corpore
 recto vel circulari loquitur: nec fortis sūm memor de ani-
 mis rationalib⁹: q; pster ad aliq; falsa respondēdo q;
 demonstrare opinabat̄: cōcessisset etiā illud falsū.

Caput quintum de loco.

Quius proprietates preter signatas
 in textu ponunt alie sūm Aristoteli, q; ē pn-
 cipalis cōclusio in illo capite. i. duo co-
 pora nō pnt eē in eodē loco: nec vnū
 corp⁹ in duob⁹ locis. **C**Prima ps cō-
 clusio pbatur auctoritate Aristoteli, vbi loquitur de vacuo in
 ge. si duo corpora possunt eē in eodē loco: ergo & tria
 & quattuor: sic in infinitū q; ē impossibile, itē p experit̄
 am probatur. nā experit̄ si ingreditor locū in quo pri-
 us erat alie: oportet illū mihi cedere & locū dimittere
 q; vnū locū video nō posse nos capere, si ē loc⁹ ppi⁹
 secūda ps cōclusionis pbatur etiam experit̄: q; na-
 turalit̄ nullus experit̄ nec naturali rōne pcludit se ali-

phia intrinseca alicuius rei naturalis? sic erunt quatuor principia cuiuscumque transmutationis naturalis in genere quia in specie quinque principia necessaria sunt ad transmutationem substantialem rei naturalis scilicet tria substantialia materia forma et privatio de quibus solum loquebatur Aristoteles cum dixit tria principia rerum naturalium sunt? duo genera accidentium scilicet qualitativa dispositiones forme substantialis generande et qualitativa dispositiones forme substantialis componende et si velle etiam addere qualitativas dispositiones spiritus forme agentis tunc erunt tria principia accidentalia transmutationis naturalis et sic sex principia transmutationis substantialis de quibus pro introductione ad philosophicum compendium scripta sufficiunt.

Ause diffinitio vix est sufficiens: quia non convenit cause efficienti corruptive, nec etiam convenit cause finali, nam non oportet eam esse ad causandum finaliter: ideo ad eam non est opus sequi effectum. **I**tem illa particula ex eius vi aliquid sequitur, supposita opinione que efficientiam dicit non convenit rebus creatis natura, sed ex institutione divina, non convenit diffinitio alicui creaturae agentis: immo supposita alia opinione quam aliquid dicunt probabiliorum scilicet actionem ex natura reaturarum et ex earum inclinatione et essentia convenire eis: et distingui causalitates creaturarum: sicut essentia earum ad huc diffinitio non valet quia potest quomodo exponitur illa particula ex eius vi aliquid sequitur quia si ly sequitur exponatur et in tertio per quatuor rationes causandi: tunc diffinitur genus per species, et inepta est diffinitio, sicut si animal diffinitur per hominem et brutum, **I**tem si ly sequitur dicit sequellam vel potius similitudinem unius rei cum altera vel concomitantiam non valet diffinitio quia tunc omnis creatura que simul est cum alia vel aliaz concomitatur esset causa eius nec potest ly sequitur dicere consequentialem illationem quia ad nullam creaturam in bona consequentia sequitur altera: immo nec ad deum vel eius voluntatem: si non est efficax formaliter, sequitur aliquis effectus? immo sic quo libet impossibile esset causa cuiuscumque rei: et ideo illa vel non est diffinitio vel non valet sed solum explicatur per illam orationem: hoc vocabulum causa vel causare, quod est superius ad talia vocabula: efficere agere conservare in aliqua significatione: nam causalitas causa efficientis nihil aliud in sua ratione importat: quam dare esse vel producere: sic quod res cui datur esse quantum est ex se non habuisset illud nisi talis causa eisdem: et ideo semper deus est causa efficiens cuiuscumque creature: quam conservat et sic si ab eterno produceret aliquam creaturam ab eterno esset causa efficiens eius, nam inceptio vel incipere de nouo non est de ratione causalitatis efficientis: et sic pater non efficit filium in divinis: nec est eius causa efficiens, sed causalitas cause materialis est suscipere formam: et cognoscit quod ex eis fiat unum per se: sicut causalitas forme substantialis est informare materiam, vel eam actuare ita quod fiat unum per se, ex quibus sequitur, nullam formam accidentalem informare quibus in

inbereat, ratio autem causandi cause finalis vel eius causalitas difficilior est: nam causare in genere cause finalis est esse amatum vel odium: ab agente ratione cuius producitur amor vel odium, et interdum exterior operatio: et ideo impossibile est invenire causam finalem sine efficiente nunquam tamen respectu eiusdem dicitur eadem res causa finalis et efficiens sub eadem ratione causandi: declaro si volo accipere positionem amarum propter sanitatem: sanitas dicitur causa finalis voluntatis et amoris potius a mare et sumptionis eius exterioris: et illa non fuerunt producta a sanitate ideo respectu illorum non est causa efficiens sed finalis, quia sanitas movit agentem hominem illarum duarum operationum: propter eius amorem: et ideo amor sanitatis fuit causa efficiens: sicut etiam hominis voluntas amoris amare potius respectu cuius dicitur causa finalis: ideo semper procedunt efficientes cause finales ad minus natura.

Tertia sectio vel caput tertium de quantitate disquirat que motus est nam apud veteres duo sunt genera quantitates unum permanens et aliud successivum permanens dividitur in quantitatem continuam et in quantitatem discretam: de quantitate continua permanenti in sectione de loco quia locis est permanens quantitas de quantitate successiva, que dividitur in motum et tempus in duobus capitibus scilicet de tempore: et in hoc de motu disquirat, dubium est tamen inter philosophos que res sit motus quibusdam assertantibus ut veteres reales presentantur motum localem esse accidens iuberens mobili quod localiter movetur ita ut sicut albedo corpori iuberens est accidens denominans ipsum album ita motus localis est successiva quantitas quo mobili moveri denominatur, et in motu generationis per formam quod producit: et generatur in materia: ponit quanda successione et quendam fluxum forme: quo forma dicitur successively generari, sed de motu generationis vel alterationis non est tanta controversia inter reales nam aliqui negant illud fluxum forme sed dubitas est de motu locali: que dicunt duo genera partium habere quedam quo ad successione que per momenta quedam continuatur quo ad subiectum vel in ordine ad subiectum: etiam localis motus habet extrinsecas partes per diversas subiecti: portiones contra hunc modum sunt argumenta. **C**onfirmatur quoque accidens separato a re quod potest localiter moveri, deus potest ab uno loco ad alium deducere mobile: ergo non est necessaria talis quantitas successiva quantum ad fieri: ad hoc quod mobile moveatur quia deus potest ponere tale accidens successivum: potest esse res absoluta (ut albedo) in aliquo regescente: et tunc aliquod subiectum habebit motum localem: et tamen non movebitur. **C**onfirmatur quoque quia si illa opinio esset vera sequeretur esse impossibile aliquid mobile localiter moveri sine interruptioe per unam horam, probatur quia in quolibet instanti horae non est motus: quia nullus motus localis est in instanti ergo infinites illud mobile in illa hora definit moveri: quia in quolibet instanti non habet motum: immo in nullo instanti esse verum dicere motus horalis huius mobilis est, et per consequens nunquam movebatur motu ad minus horam. **C**onfirmatur: quia tunc esset processus in

Philosophice compendium.

Infinittum in motibus: quia moto mobilis mouetur quod cumque accidens extensum: quod est in illo, et cum motus ponatur: quantitas extensa immobilis: quod habet partes et in extensa in angelo: qui mouetur, sequitur si ponitur motus per quod denominatur substantia moueri: debet poni per quod suus motus mouetur: et eadem ratione de quocumque alio motu. ergo erit in infinitum processus vel ad motum substantie producentur infiniti motus. forsam dicitur ut Scotus in regula ubi est quod et quo oportet stare in quo id est ubi est denominans et denominatum non oportet querere denominantis aliquid denominans. Contra hoc replicatur per Aristotelem in predicamentis: motus nobis mouetur ea que sunt in nobis: cum substantia sint accidentia: sicut isti ponunt motum: ergo illud accidens mouetur, quia non est maior ratio de vno accidente concedere quod mouetur quam de aliis. propter hoc et similia argumenta est opinio falsa non multiplicantium res: tenens motum localem esse mobile quod mouetur: vel locus vel spacium in quod mobile mouetur pro ista opinione sunt argumenta que sunt contra aliam. sicut probationes que pro hac sententia arguitur. quia non sunt multiplicande res nec rerum pluralitas ponenda sine ratione concludente. auctoritate sufficiente. vel aliqua experientia sed nihil horum datur ad concludendum motum distingui a mobili: ergo non est illud asserendum.

Contra hanc opinionem opponitur quod si lapis mouetur esse quando lapis definit moueri: et eius motus de lapidis non est lapis. Item motus est velox vel tardus. et res successiva et non lapis. ergo motus non est mobile. Item motus est causa caloris. et non lapis ista argumenta parum concludunt: quia quando motus lapidis definit esse etiam lapis definit esse. quando vero lapis definit esse motus. etiam eius motus definit esse motus: et si lapis non definit esse. et lapis est res successiva quando mouetur. quod successive acquirit alium et alium locum. et lapis cum fustili ferro taliter vel taliter se habens excutit ignem et ideo aliquis motus localis idem aliquid res localiter mouetur cause caloris: non tamen omnis motus est causa caloris. ut liquet in motu aque fluentis. et in motu spherarum et celorum. et in motu status nostri. quo offam infrigidamus. Ad argumenta contra opinionem reallium probabiliter respondent. Ad primum et confirmatio nem respondet. negando illos casus quod implicat contra dictionem: quod sicut est impossibile aliquid esse album sine eo quod ei inheret albedo. ita est impossibile aliquam substantiam secluso quocumque accidente moueri: ita non est possibile. motum esse in re quiescente: sicut non est possibile albedinem inherere rei non albe. Ad secundum argumentum respondeatur in quocumque instanti in seculo continuatio partis unius horum verum est dicere motus est. in hora vel in eius parte. ideo oportet verba in quibus existit affirmata demonstrari. semper cognoscere tempus: quod sicut mobile nunquam mouetur. quando est in loco sibi equali. ita nunquam quiescit in instanti. nec mouetur in instanti ideo in instanti in seculo non est in seculo ruptus motus. quod in eo est mutatus esse. vel motus continuatio duarum partium motus. Ad confirmationes que habent magnam apparentiam respondent reates motus moueri sed non per aliquid. quia ipse est ratio formalis. quo denominatur moueri ideo standum est in eo. sed hec solutio petitoria videtur. quia queritur causa.

Apud de infinito. interpretatur Ari.

in tertio philosophice: primo de celo. quod loquitur de infinito ratione discreti. In finitum tamen apud nostros interdum cathegorum matice interdum sine cathegorum matice accipitur. et exponitur sine cathegorum matice bifaria vno modo aliquam et non tantum quin mat. alio modo aliquid quantum et quantumlibet mat. hec acceptio non est philosophice. sed philosophice et cathegorum matice accipitur infinitum. per ut supponit per multitudinem vel magnitudinem. In finitum magnitudine est extensus sine termino. infinitum vero multitudinem est numerus. cuius consequenter numerum do non est dabilis vltima vltimas. et in his distinctionibus diffinit infinitum in secunda significatione textuali: nec curandum est de logico rigore quod per Aristotelem linea est que in textu reputatur infinita: et tamen est duo sunt termini sine latitudine immo si teneat realium positio. linea infinita sine longitudine ex vtroque latere reputatur infinita simpliciter et sine latitudine non censetur infinita et ita de infinito multitudinem dicatur. nam numerus partium proportionalium continuus est infinitus cathegorum matice. quod incipiendo sine aliquo ordine consequenter numerando. non est dabilis vltima vltimas pro cuius declaratione supponendum duo genera partium in continuo. nam quedam sunt partes eiusdem quantitatis. alie sunt partes eiusdem proportionis. partes eiusdem quantitatis sunt partes equalis sine omnium dimensionum. sicut omnes tertie omnes quarte et omnes decime partes vero eiusdem proportionis sunt partes proportionales. quorum media in tanta proportionem exuperat a maioribus sicut eadem media exuperat minoribus verbi gratia. sic corpus bipedale cuius pes est prima pars proportionalis. et medietas alterius pedis est secunda pars proportionalis. et medietas alterius residui est tertia pars proportionalis et constat quod sicut secunda pars proportionalis que est media exuperat a prima in duplo. ita ipsa media exuperat a tertia in duplo: et ita posterius est similis proportio in quibuscumque partibus proportionalibus. Et sequitur nos posse scipere a partibus proportionalibus continuus interdum a minoribus et tunc damus vltimam. interdum a maioribus. et tunc non datur vltima pars proportionalis. quod probatur quod illa est diuisibilis vel indiuisibilis. si sine non est pars continuus quod continuus componitur ex semper diuisibilibus sine Aristotelem si deest partium tunc medietas talis vergens ad finem est pars anterior. et per hanc data non erat vltima pars proportionalis. quod illa diuisibilis est in duas medietates et medietas vergens ad finem iterum in duas alie quare quehabet est pars proportionalis respectu medietatis vergentis ad finem. et per consequens. non erat vltima pars proportionalis. Et quod sequitur hanc consequentiam non valere. aliquid est prima pars proportionalis continuus ergo aliquid que est vltima pars proportionalis continuus. quod quibus partium et vltimum referant non tamen prima pars proportionalis et vltima pars proportionalis immo non valet ista illis consequentia. aliqua est prima pars proportionalis continuus. ergo aliquid est prima pars continuus quia sicut nulla est vltima pars continuus ita nulla est prima quia quacumque data est prior vel posterior eius medietas. Et quod sequitur quod dabile esse multitudinem infinitam et infinitum in actu si ens in actu capiatur per actum valet sicut res actualiter existens si vero capiatur ens in actu pro parte separato. et quod non est alterius pars sic Aristoteles dixit quamlibet partem continuus esse in potentia Et ita ponitur conclusio Aristotelica: non est dabile

quādo simul est in duobus locis proprijs: igitur illud nō ē afferendū. **Tertio cōclusio.** sup naturalit duo corpora possunt esse in vno loco pprio. sicut vñ corpus in duobus locis proprijs: dicitur in ysaia: prima pars cōclusionis pbat: qz reat corpus xpi numero ē in diuersis altarib⁹ 7 si dicas verū ē diffinitive 7 sacramentalit sed nō circūscriptive. **Cōtra hoc** si de⁹ pōt facere duomiracula ergo pōt facere vñ solū sed ponēdo idē corp⁹ sacramentalit 7 diffinitive in dno b⁹ locis facit plura miracula quā ponēdo idē corp⁹ in duob⁹ locis circūscriptive igit vtrūqz potest facere postqz ad nullū sequit cōtradictio vel incōueniens nec ad vñ plusqz ad aliud 7 eodē modo pbatur secūda pars de corpore cbristi 7 de clauis rovirginis 7 de lapide sepulcri 7 hostia dom⁹ cū qbus fuit simul corp⁹ cbristi in eodē loco proprio in quo tunc duocorpora erant in eodem loco.

Contra primā pōne opponitur qz materia 7 anima equi sunt duo corpora 7 tamē sunt naturalit in eodem loco. si in loco pprio in quo ē equus igit illa prima pars cōclusionis falsa. **forte** respōdes sicut dicendū ē illa esse corpora de p dīcamēto qntitatis de qbus nō ē negādū talia posse esse in eodē loco penetratiue sicut de albedine 7 dulcedine q adeqz sunt in eodē loco pprio in quo ē lac.

Contra hoc replicat ferrus 7 ignis sunt duo corpora de p dīcamēto substantie 7 la sunt in eodē loco pprio in quo ē ferrum igitū ergo cōtra solutionē: **Si** dicas nō esse illa duo in eodē loco qz ignis ē in pōis ipsi⁹ ferrū 7 ferrū igitū ē in aere vel alio loco 7 sic nō sunt adequate in eodē loco quia: ignis ignis existens in ferro igitū cōburat supā nō facit hoc ferrum ipsum.

Cōtra hoc replicat 7 volo qz ferrū igitū longissimo tēpore sit in igne tunc totū incēdet ppter diuturnitatē tēporis ergo tūc ignis 7 ferrum se penetrabūt 7 simul erūt. hoc meli⁹ pbati pōt de pane existente in vino qz ppter diuturnitatē tēporis totū bumetatur ergo tūc vinū 7 humor vini q sūt duo corpora de p dīcamēto substantie sunt in eodē loco

Respondet quātuncunqz ferrum lōgo tēpore sit in igne vel frustuz panis in vino nō ē possibile p naturā totū penetrari ab igne ferrum: vel panis a vino qz quis sit possibile totū panē bumetari vel totū ferrū calefieri ab igne nō ppter hoc habes duo corpora de p dīcamēto substantie esse in eodē loco sed vñ de p dīcamēto substantie 7 aliud de p dīcamēto quantitatis qz humiditas ē accidens sicut calor. **Cōtra** hoc replicat qz incōdēsatione pris integralis corporis cōdēsatis sunt corpora de p dīcamēto substantie 7 tū se penetrant in cōdēsatione: ergo sunt in eodē loco proprio. **Respondetur** cōmuniter a nominalib⁹ in cōdēsatione corporis nō acqritur noua quantitas nec p dītur prior sicut nec i rarefactione sed per hoc corp⁹ dī condensari qz partes sūt ppinquiores absqz p dīctione nouentitatis 7 ita in rarefactione p hoc quod partes fiunt distantes absqz p dīctione noue quantitates dicit corp⁹ rarefieri 7 intellige manēte cōtinuatē partū. **Ex** qbus sequitur raritatē vel densitatem non oportere esse qualitates. **Cōtra** secūda partem cōclusionis multiplariā opponit pferēdo 7 p solutione breuitatis gra

tia propositiones ponuntur.

Prima ppositio stat eūdem hominē in duo b⁹ locis in vno mori 7 i alio viuere. tūc nō valet bec cōsequētia petrus mori⁹ rome ergo petrus moritur sicut nō sequit qescit rome ergo qescit qz illa includunt negationē. 7 ideo ista copulatiua nō est concedēda petrus mori⁹ 7 petrus mori⁹ imo bec copulatiua nō ē possibile petrus mori⁹ in aliquo loco 7 petrus viuere sicut stat petrus in aliquo loco mori 7 petrum viuere sicut stat eoz in diuersis locis mori 7 petrum viuere sicut stat eoz in diuersis locis vt naturalit de anima nostra experitur. **Secūda** ppositio vna gutta aque tot naues ferre pōt sicut totū mare 7 tot pisces 7 vñ frustū panis quinqz milia hominū sine creatione noui panis facere pōt si ponat in tot locis quot sunt acalculi hominū. **Ex** q b⁹ sequit cōtra Gregoriū ariminēse: i secūdo potuisse deū sine creatione noue materie ex costa adde posita in plurib⁹ locis facere corpus eue quod nō ēēt rari⁹ igne ideo rationes gregoriū nō cōcludūt cōtra aserentē deū sine creatione noue substantie peruisse p dūce re corp⁹ eue ex costa. **Ex** quib⁹ sequit esse vbiqz non ē pprium dei qz vbiqz forsam vbiqz ex sua natura esse solū deo cōueniat petro tamē cōuenire pōt nō ē natura sed miraculose. sicut in vno loco dānari pōt 7 in alio saluari nō ē tamen possibile petrū dānari 7 petrū saluari loquēdo de damnatiōe qz ē pena damni qz pena sensus in infinitis locis potest damnari 7 simpliciter saluari sicut potest petrus in infinitis locis cū infinitis obiectis distinctis pōt infinita peccata cathegore matice comittere 7 p cōsequēs damnari infinita pena intensiue 7 extensiue ex hac positione seqz diametrū esse posse comēsurabile si diameter vnus quadrati ponat in duob⁹ locis 7 in vno sit costa 7 in alio dī antea 7 ideo possis tibi soluere viginti aurcos vno posito i diuersis locis 7 si dicas postqz ē possibile me esse in duob⁹ locis 7 nō scio an de⁹ hoc fecerit de me vel de te ego debeo dubitare an ego sim in duobus locis vel tu. **Respondet** ponēdo regulam quando mihi constat deū nō posse facere aliquid sine miraculo i debeo credere quod nō facit illud miraculū nisi p babiliter appareat mihi oppositum. **Ex** quib⁹ seqz socratē in trib⁹ locis positū si moriatur in duob⁹ 7 viuatur in vno in quovis comedat se mortuo in duob⁹ potest ita bene augeri 7 nutriri sicut vñ antropag⁹ qui comederet duos homines 7 ita crescit apparent sicut camballus in eo tamen nō erit ppria augmentatio vel nutritio non obstat quod videat ita magn⁹. **Sequit** etiā petrū positū in duobus locis resistere sibi ipsi ne ascendat per scalam 7 disgladiari poterit secū 7 tantum exercitū cōstitueret sicut ferrantes rex cū illipallam subegit multa similliter inueniunt quod idē sit ferrus 7 liber in duob⁹ locis cū eodē obiecto quis positus eandem notitiam forte product sicut si sunt obiecta diuersa variabitur notitia.

Caput de vacuo.

Recipua habet dubitationē de mobili in eopposito: ioanni calidonio 7 neoterico videtur Aristotele demonstrasse mobile positū in vacuo mutari in iustā si nec posset successiue moueri 7 dicit

Philosophicæ compendium.

ratione Aristotelis sibi esse demonstrationem quam deducit quia dato opposito. scilicet mobile in vacuo moueri successiue sequitur quod equali velocitate vel velocius mouebitur mobile in vacuo sicut in pleno consequens est falsum quia omnis resistentia que reperitur in vacuo inuenitur in pleno et cum hoc aliqua alia inuenitur in pleno que non inuenitur in vacuo ergo non est ratioabiliter dicere mobilia equaliter moueri in pleno sicut in vacuo. Et supponam per argumentum successione immo tu puenire ex parte resistentie consequentia tamen argumentum probat datur duo lapides equaliter graues et eiusdem figure et moueantur in pleno et alius in vacuo per te qui mouet in pleno mouetur successiue et ita mouetur successiue ille qui mouet in vacuo et cuiuslibet finiti ad finitum est aliqua proportio in magnitudine tarditate velocitate ergo lapis qui mouet in pleno aliquam proportionem habet tarditate sui motus cum lapide qui mouet in vacuo et ita lapis in vacuo qui velocius mouet mouebitur velocius in aliqua proportione sit verbi gratia decupla proportio. Tunc sic arguitur lapis in vacuo in decuplo velocius mouet quam lapis in pleno signetur velocitas in lapide moto in pleno quod illa erit finita sit quinq; vel tria et moueatur per medium rarius ut pigne iam constat velocitari eius motum sicut quattuor velocitas ponam ignem rarefieri vel aliud medium rarius ut octo capiat tunc talis lapis in illo pleno velocius mouebitur quam alius lapis similis in vacuo quia hic mouet iam ut duodecim et alius mouebatur in decuplo. immo possibile esset mobile in pleno in infinitum velocius moueri quam mobile positum in vacuo si deus in infinitum rareficeret medium plenum et ipsius subtiliaret in infinitum cum ergo consequentia sit probata et consequens ostensum est esse falsum sequitur opinionem que est antecedens. scilicet mobile in vacuo positum moueri successiue esse falsum. Ad solutionem huius argumenti. Suppono illud non concludere de mobili cuius una medietas esset grauitatis ut quattuor et alia medietas leuitatis ut tria quod moueret per vacuum et de alio mobili quod moueret per plenum grauitatis ut duo et uolo quod quantum resistit tres gradus leuitatis grauitati mobilis quod mouet in vacuo tantum resistat medium grauitati ut duo mobilis quod mouet in pleno quia tunc equaliter mouetur illa duo mobilia ut per intelligenti ergo argumentum non est demonstratio vltima.

Secundo dico argumentum non concludere in mobili simplici habenti grauitatem uniformem ut octo quod nullam habeat leuitatem ut de pedali plumbeo vel alio simplici mobili diceret et suppono communem distinctionem resistentie nam aliquid quod vocant extrinsecam que est extra mobile et est res que impedit cum existat extra mobile ne ipsum ita velociter moueatur resistentia vero intrinseca est quelibet creatura que mouetur que propter finitam et limitatam essentiam sibi ipsi est resistentia in agendo suppono vltimum similem esse proportionem in arguendo infinitam perfectionem notitie quam aliquid ex obiectis concludet infinitam notitie perfectionem que deus ab homine cognoscit calculatorio argumento dicens cognoscere petrum est notitia aliquid cuius perfectionis et cognoscere obiectum perfectum ut esset angelus est longe maioris perfectionis in notitia ergo cognoscere deum est cognitio infinitæ perfectionis illa cognoscens notitia non valet quia in notitia est duplex perfectio

et intrinseca ratione obiecti et intrinseca ex parte sue essentie et gradualis entitatis et ideo ad hoc quod aliquid notitia sit infinita simpliciter requirit eam habere infinitos gradus et quales non communicantes imperfectione individuali vni gradui signato et ideo ex parte extrinsece perfectionis quam ab obiecto habet notitia non sufficenter concluditur infinita perfectio in ea nisi capiant duplicando ambe perfectiones et eodem modo in peccatis non concludet peccatum infinitæ grauitatis ita calculando velle interficere vnum hominem est alicuius malitie et grauitatis et velle interficere duos est maioris et velle interficere tres etiam est amplioris grauitatis ergo velle interficere infinitos homines est peccatum in finite malicie vel grauitatis et ita deducere velle interficere christum esse peccatum infinitæ malicie illa argumenta non concludunt quia non calculat malitia intrinseca sicut calculatur extrinseca et oportet duplicare intentionem in actu et in gradibus eius nam omnia talia argumenta calculatoria tenet apparatus virtute huius regule. Regula vbi pluralitas arguit perfectionem tarditatem vel velocitatem maior pluralitas concludet maiorem perfectionem tarditatem vel velocitatem sed hec regula ut octo declaratur tenet in hijs que sunt eiusdem rationis quod non contingit regulariter in argumentis calculatorijs quia si sunt in notitijs vel actibus voluntatis ad variationem obiecti sunt actus alterius et alterius rationis et speciei essentialis et ideo in eis non concludunt illa argumenta. Tercio suppositis ad formam argumenti que opponitur mobilibus positum duo eiusdem figure et dispositionis per totum in vacuo et altero in pleno quis vtriusque moueat successiue velocitate finita non tantum concludet ex sola medijs resistentia extrinseca maior vel equalis velocitas tunc quia illa non sunt eiusdem rationis quia nulla est proportio medijs ad nullum medium tunc etiam quod non accipit calculando vtriusque resistentia ideo illud argumentum non est demonstratio nec efficaciter concludere videtur nisi forsam precepto et eius duobus decipulis dulare et suo contempto. Alia mihi videtur solutio tertia respondendo ad formam argumenti nego presuppositionem argumenti scilicet quod mobile in vacuo aliquo modo moueat quod probatur quia vel motus est quantitas accidens absolutum quo acquiritur vbi et relatio vdicatio nis ut Scotus et reales communiter tenent vel motus localis est relatio ut tenet barleus quocumque istorum modorum dicatur impossibile est talia accidentia esse in vacuo quia si est relatio non est potest sine fundamento et termino sic est absoluta quantitas nunquam dicitur motus nisi per eam accipitur vbi que est relatio ut tenet Scotus in quarto vbi loquitur de sacramentis quomodo sunt causa gratie si vero teneat opinio nominalium que bipartita est Gregorio de armino tenente motum localem esse spacium in quo mobile mouetur vel circa quod mouetur tunc manifestum est in vacuo non posse esse motum localem postquam nullum est spacium si vero teneatur opinio nominalium communis et motum localem esse mobile quod mouetur probatur impossibile esse id moueri in vacuo ut Aristoteles finitum demonstrare cognoscitur quia bene sequitur illud mobile positum in vacuo in eodem instanti in termino a quo et in termino ad quem et in medio quocumque imaginabili in vacuo per quod dicitur moueri ergo tale mobile non mouetur probatur consequentia quod da oppositum consequens

tis. sequit̄ q̄ si illud vacuum est plenum ⁊ de⁹ in eo-
dē instanti poneret illud mobile in omnibus locis il-
lius pleni in q̄bus maneret per viginti annos sequit̄
illud tale semper moueri vel mutari q̄ semper est in
termino a q̄ ⁊ termino ad quē ⁊ in medio b̄ ridiculū
ē quia cōcederet mihi aiaz meā p̄ hoc q̄ ē ⁊ capite ⁊
pedib⁹ ⁊ in medio corpore in eodē instanti localiter
mutari. Cōfirmatur s̄m Aristotelem implicat cō-
tradictionem mobile moueri in instanti postq̄ in
eodem instanti illud mobile simul est per totum il-
lud vacuum ergo non mouetur in illo instanti taliva-
cno. C̄ Sub confirmatur tota ratio successione est
⁊ causa in motu ⁊ resistentia mediū s̄m Aristotelem
sed in vacuo nullum est medium ergo nulla erit suc-
cessio nec motus localis q̄ autem. Etiam motu alte-
ratiois nō possit in vacuo mobile moueri etiam ex
hoc ostendit̄ quia passim tenetur visibile nō posse di-
sindere species p̄ vacuū ergo eadem rōne nec aliq̄
agens extrinsecum p̄t̄ actione transeunte immobili
in vacuo posito agere. Sed cōtra vltimam solutionē
opponitur quia si per hoc q̄ mobile in vacuo simul
ē in termino a quo ⁊ in termino ad quem non moue-
tur in illo instanti sequit̄ quod corp⁹ x̄pi in consecra-
tionis hora non descendit̄ celo ad hostiam postq̄ si
mal̄ ē in celo quia donec sintatur seculum iurium est
dñs oppositū est cōtradiūm Gregorius cui⁹ verba
sunt quis fidelium dubitat in illa consecrationis ho-
ra ⁊c. ⁊ habet̄ textus de consecratione distinctione se-
cunda capite quid sit sanguis. C̄ Respondet̄ theolo-
gi cōmuniter nō cōcedunt moueri localiter corpus
c̄bisti in consecrationis hora ⁊ celo ad terrā q̄ vt di-
ctum est inter arguendū ⁊ dicit̄ Augustinus donec
sintatur seculū sursum ē dñs. i. vsq̄ ad cōsumationē
seculi semp̄ humanitas c̄bisti circumscrip̄tue erit in
celo ⁊ regulariter vt dicit̄ Scot⁹ semper ē in celo cir-
cumscrip̄tue preter aliquos casus speciales in q̄bus
circumscrip̄tue etiam apparet in bis inferioribus vt
de oratione petri romē ⁊ aliorum sanctorum apa-
ritionsibus ⁊ ad tertium Gregorij. C̄ Dicit̄ Gabrie-
lus in canone nō ē illaverba intelligēda vt sonāt in
rigore q̄ i textu d̄ celos aperiri in p̄secratiōis hora
⁊ p̄bifice constat non esse celos corruptibiles s̄ illa
verba metafisice ⁊ quo ad intelligentiā ⁊ deuotionē
vt ille dicit̄ intelligunt̄ q̄tū ad intelligentiā fidē ⁊ nil
aliud volunt verba nisi q̄ in cōsecratiōis hora huma-
nitas x̄pi nō relinquēdo locū quē habet in celo sic pre-
sens sub speciebus panis ⁊ vini sacramentaliter s̄ illud
nō ē descendere nec localiter moueri. C̄ Vltimocōtra
opinionem sit cōmune argumentū q̄ si mobile pos-
tum in vacuo moueretur in instanti sequeretur vnus
pedale esse equale corpori decem pedum p̄bant po-
sito corpore decē pedum in vacuo ⁊ descendat mobi-
le simplex in p̄ncipio illis corporis decem pedū pos-
tum vsq̄ ad finem tunc sequit̄ instanti mutetur sequi-
tur in eodē instanti illud pedale ē in p̄ncipio medio
⁊ sine eregiōe ad quālibet partes corporis decē pedū
⁊ p̄ cōsequēs illa duo corpora sunt equalia per illam
maximā quādo aliqua corpora sic se habent q̄ cuius-
libet parti vnus respondet ps alteri ⁊ conuerso illa
corpora sunt equalia sed. sic ē de corpore pedali ⁊ de cor-
pore decem pedū in illo instanti ergo illa duo corpo-
ra sunt equalia respōdent neoterici negantes consequē-
tiā quia illa maxima dicunt̄ debere intelligi duz mo-

do corpora per tēpus ⁊ per manenter sic se habeant
q̄ cuiuslibet parti vnus respōdeat pars alteri ⁊ con-
uerso permanenter ⁊ in tēpore s̄ solutio nil valet q̄
tūc sequeretur muscam ēē equalē toti mundo si in vno
instanti ponat̄ in qualibet parte mundi tūc cuiusq̄
parte musce respōdebit aliq̄ pars mundi ⁊ cōtrario
rediculū tamen ēē fateri muscam nō rarefactam nec
extētas in substantia sua variatā esse mundo equem ⁊
idē ad hoc q̄ ad aliq̄ corpora sint equalia simpliciter re-
quiritur q̄ s̄m dimensionē habeat̄ partes equalē siue
illud sit in tēpore siue in instanti sicut terra siue in ma-
ri s̄ ad hoc q̄ corpora sint equalia s̄m aliquam dimen-
sionem requirit̄ s̄m illam dimensionē in vnū corpus
alterū nō eripere de veritate t̄ illi⁹ maxime vide-
bit̄ in cosmographia nā p̄ ea probare p̄t̄ quip̄a ter-
raz ⁊ aquam esse elementa equalia quia cuiusq̄ parti
terre correspondet pars aque. Et cōtrario ⁊ signata
insula cui nomē est zipangri in oriente vsq̄ ad aliquā
aliā partē terre potest supputare centū ⁊ octuaginta
gradus ex latere vno ⁊ eodem ex alio q̄re conue-
quens erit aggregatam ex illis duob⁹ elementis con-
stituerē vnū contiguū in q̄ cuiusq̄ parti terre respō-
debit pars aq̄ ⁊ cōtrario vt in globo mundi sensibi-
li ostenditur oculis.

Caput de tempore.

Recipiam difficultates habet qd
sit temp⁹ reales diuidunt̄ nam qd a te-
nent temp⁹ esse successiuam quantita-
tē distinctam a motu celi ⁊ a celo quā
dicunt̄ esse passionem mor⁹ nam tēp⁹
ē passio mor⁹ alij vero vt scilicet tēp⁹ dicūt̄ ēē motū
celi nec duas ponūt̄ i celo successiuas quantitates no-
minales vero qui nullam rem successiuam distin-
gūt̄ a permanentē celos motos dicūt̄ ēē tēp⁹ ⁊ quia
p̄mū mobile habet regularissimū motū illud dicūt̄
esse diē naturalē q̄ vigēties quater terras circuit q̄
tamē celū solis nobis est notius ⁊ nō nullā duratio-
nē rerum solis motu ecclesum sup̄tamas b̄inc tēp⁹ p̄
celo solis non nunq̄ supponit ⁊ equa ratione apud
hebreos celum lune tēpus erat quia lunari circuitio-
ne dies ⁊ annos supputabant quod genesios tertius
innuit cū duo luminaria magna solis. ⁊ lunari tē-
pora dies ⁊ annos accipit non nunq̄ tēp⁹. poro lo-
gio scriptura vel quacunq̄ re qua usas mensura-
m⁹ operationes quo modo celū solis annus of pro-
quāto tercēties ⁊ sesages quinquies. cū quibsdam tra-
sitionibus graduum ⁊ minorū mouetur circa terras
⁊ ita idē celū of dies nātis p̄ quāto in viginti quattu-
or horis quattuor elementa circuit. Et ita dies artificial-
is ē latio sol sup̄ terrā sicut latio sol sub terra ē noc
⁊ itaq̄ nor vel dies sūt termini cognotati supponē-
tes p̄ celo solis ⁊ dies cognorat q̄ sol ex altera pte
nostri orientis existens ipsam superiorē mundi par-
tez illuminet ⁊ ita de alijs vocabulis dicat. C̄ Ex ista
opinionē nominalium sequuntur cōtrolaria dies
est notannus erit dies paracebes vel veneris sancta
erit sextum pasceatis crastina die erit refectio mor-
tuor̄ iste cōclusiones ⁊ similes p̄bant expositioe celo
demonstrato. C̄ Bene sequitur in hoc celum resu-
rectio mortuor̄ erit ⁊ hoc celū ē. i. Erit crastina die
es ergo crastina die resurrectio mortuor̄ erit ⁊ ita in-
ferē in die veneris sancte licet et comedere carnes vnū

tamen philosophice advertendum est ut in sphaera videbitur quod
 tiens nobis est dies celum in eodem instans nunc antipodi
 bus celum est non nec oportet illam terminum nos ne
 gative diffinitur sed respectu. oportet loqui de die. non
 esse in ordine ad orientem et illo modis iudicij erit in die
 et dies iudicij erit in nocte et matutinum est vespere imo quod
 quod non in vno horizonte est meridies in altero et ideo quod
 tunc quod mane surgat surgit postprandium nunc in
 respectu eiusdem orientis et eiusdem partis terre est dies et
 non quia quando sol est ex vna parte terre ut tenet cam
 panam et communiter loquens vmbra sol terminat inmer
 curio et ideo ex vna parte solis semper est dies et ex alte
 ra non sicut in vulgariter loquens negarent conclusio
 nes ad sensum eorum quod intelligant respectu eiusdem ori
 entis in quo vivunt. Et si dicas ex hac positio sequi
 tur contradictio ergo positio falsa nisi probatur quod in
 casu quo petrus scribit bodiserna die et non sequenti die
 iste die probabunt expositioe celo demonstrato in isto
 anno petrus scribit et in isto anno petrus non scribit
 per demonstrato celo in isto die petrus scribit et iste
 dies est annus ergo isto anno petrus scribit et eodem mo
 do probatur negativus demonstrata crastina die isto die
 petrus non scribit et iste dies est annus ergo isto anno
 petrus non scribit et eodem modo poterit probari primum
 instans esse cuius est primum instans est ante christi et si nega
 beris cum copula de presenti in terre poteris facile cum
 copula de futuro. **S**ub confirmatur. aris reputat opi
 nionem falsam que tenet tempus esse motum ergo non est
 de mente aristotelis. **I**tem impugnatur opinio argu
 mento apparati nominales tenent vocem esse rem successi
 suam et non qualitatem permanentem etiam quantum ad esse
 fieri ergo eodem modo potest substantari tempus esse
 rem successivam quantum ad esse fieri. **P**ro solutione
 istorum notandum est istos terminos temporales dies an
 nus mensis et interdu capi completere apud communiter
 loquentes ut qui dicimus adam et abel fuerunt in eo
 dem tempore quod intelligimur quod tot vicibus quibus revol
 utebat celum. illa vice qua vertebat celum quando erat
 abelus illa vice. l. tot vicibus vertebat qui erat ada
 mus et ideo si termini in argumentis capiuntur incom
 plete negativus positiones sunt false utendo tempore per
 anno quia si uteremur tempore per diversis resolutioni
 bus et termini caperentur completere negativus concederen
 tur nec tunc contradicerent ultra tamen significatioes istorum
 terminorum temporalium aliquando dies accipitur pro
 aere sereno cum dicimur die clarum vel tenebrosum
 l. potest accipi pro celo et dicitur ab effectu dies tunc cla
 ra. l. nubila. **A**d argumentum de voce. l. somno dico illud
 habere magnam apparitionem contra istos nomina
 les quod vocem ponunt qualitatem. l. somnum quia eadem ra
 tione reales substantiant suum modum dicendi et
 scilicet illud tenet tempus esse idem cum motu. **C**ontra quos
 opponitur quia tunc tempus est velox. l. tardum quod est con
 tra aris. Et similiter tempus est circulationem quod motus
 est velox. l. tardus et similiter circulatio. **R**esponderent
 licet tempus sit velox vel tardum nullum tamen tempus est
 velox. l. tardum sed si queras quando tale tempus esse
 vtrum in instanti medio. l. principio vel fine respondet
 ab aliquibus quod quotienscumque aliquod instans intrin
 secum continua tunc tempus est totiens tempus et ita bu
 ridan? si utatur tempore presenti ad placitum videat
 sicut hunc cognotatio copule propositionis per quam loqui
 mur de quo plerumque in libro philosophorum. **U**ltra circa

principia totius philosophice in generali solet queri verum ad
 tria predicamenta sit per se motus solus et movetur dubium
 propter aristoteles secundo philosophorum qui ponit conclusio
 nem affirmativam dicens ad qualitates quantita
 tem et ubi est per se motus unde aliquod predicamentum esse
 per se motus est dicibile illius predicamenti non posse in
 cipere verificari de aliquo nisi per motum vel mediata
 re motu. **C**ontra quibus sequitur quod ad relationem non est
 per se motus quia si dextrum vel sinistrum incipi
 unt verificari de petro non tamen oportet ipsum
 moveri quia solo platone moto illa predicata pos
 sunt de petro verificari similiter ad habitum non
 est per se motus quia stat petrus incipere esse vestitum per
 solum motum vestis similiter ad predicamentum quod
 do est per se motus ratio autem quod ad substantiam non
 est per se motus est quia substantia non est per se hoc ali
 quid et si dicas sequeretur quod ad situm est per se motus
 quod non potest verificari de petro sedere vel iacere ab
 seque motu et ita ad actionem vel passionem est per se mo
 tus quod dicibilia illius predicamenti non possunt incipe
 re verificari de aliquo nisi per motum. **R**espondetur
 multasiam possumus ymaginari dicibilia predica
 menti situs verificari de aliquo sine motu. **P**rimo in
 vacuo in quo non potest localiter moveri quia ut dicit
 cometeor ad lationem requiritur mobile esse in loco
 similiter si stante petro sub eo ponat vel ad tergoza
 eius mensa vel lectus tunc fortis dicit cubas etiam si
 non motu est. **A**lio modo si tenemus vnum probabile
 scilicet ad aliquod mobile moveri localiter regri medietate
 tem eius et plusquam medietatem moveri localiter tunc
 clarum est motum brachij incipere verificari aliquod
 dicibile de predicamento situs sine motu. **A**d aliquid
 gumentum respondeo quod verba importantia motum non
 possunt verificari de aliquo quod movetur sed ex hoc non
 sequitur quod ad actionem sit per se motus. **C**ontra conclusionem
 opponitur quod stat petrus esse in vacuo et postea fiet locus
 circa eum tunc ipse erit in loco et non verificabitur tale
 predicamentum mediante motu similiter quiescente so
 crate in hac domo si domus fiat ginasium tunc socra
 tes est in ginasio et non tamen motus ita si socrates quiescit
 in aliquo aere. l. aqua et continuo fluit aer. l. aqua tunc
 socrates est in alio loco et tamen non movetur ad ista respon
 det. **A**d primum non inconuenire talia dicibilia verifi
 cari de socrate sed hoc non fit sine motu loci ut patet
 in vacuo. l. aere vel aqua fluxibili tamen. et hoc non in
 fertur quod ad ubi sit per se motus quod non verificat tale
 dicibile immediate per motum illud de quo verificatur
 quod debet intelligi in diffinitione illius completi ad
 aliquod est per se motus ideo si logice interpretat ad
 relationem. l. ubi est per se motus demonstrata qualitate
 vel substantia tales conclusiones sequuntur ad relationem
 est per se motus non tamen est per se motus ad relationem
 simili liter ad substantiam est per se motus et ad actionem
 est per se motus non tamen infertur ergo est per se motus ad actio
 nem vel passionem quia quando a parte predicati ponunt
 illa complexa logice denotant repugnantiam in
 cognotionibus terminorum.

Caput de anima.

Animus caput anime diffinitiones
 et eius potestas brevitate complectitur
Contra autem diffinitionem opponitur
 quia tota diffinitio continet deo nam de
 est actus mundi et cuiuslibet corporis per

fice & organice & habet in potentia vitam quando
 quascunq; vitales operationes quia actuosissimus e
 producit. C Secunda anime definitio etiã fm aposto
 lum deo conuenire videtur nam in ipso inquit sum
 mus viuimus & mouemur si ergo deus est quouiuim?
 s; vinere genus est ad sentire & intelligere sequitur
 deum esse quo sentimus & intelligimus & mouemur
 primum nam si mediante anima rationali quispiam
 dicatur sentire & intelligere & moueri non tamen pri
 mum quia prius mouetur & uiuit mediante deo.

C Pro solutione arguendi & definitionum expositi
 ne supponendum est illud quod iubemur credere de
 anima rationali cuius diximus esse secundam diffi
 nitionem animam scilicet intellectiuam esse substan
 tialem formam humani corporis vere & per se motus
 & essentialiter vt ecclesia percipit in clementina de
 summa trinitate in paragrafo porro vbi ecclesia non
 solu tanq; hereticus censet enim qui contrarium asere
 ret verum & censet hereticum qui dubitaret cum per
 tinacia & hoc forsitan est quod iubemur cognoscere de
 anima nostra in sacra scriptura fm Hieronymi in
 interpretationem cum dicitur cognosce te opuleberis
 am inuulerim quod apollinis oraculum si iuuenalis
 credimus p̄ferebat grece in quiens notit se autem su
 peruacancum namq; videretur si sensibile corpus
 nostrum credere suberemur vel cognoscere quando
 nec parentibus de filiis diligendis vel honorandis
 preceptum datum est quando suapte natura amor
 veluti graue descendit nec nos corpus ignorare nos
 strum experientia finit ergo anime nostre immortalitatem
 & intimam corporis humani atq; substan
 tialem informationem credere firmiter & fideliter te
 nemur ex quibus deducitur eandem veritatem esse
 pbificam & theologam sequitur etiam probabiliter
 conclusisse aristotelem animam esse substantiam phi
 sice quando alique operationes ab ea producuntur
 vt vegetare nutrire a sensitiua vel vegetatiua anima
 & intelligere. l. velle a rationali vegetate. l. nutrit que
 operatiões a nullo accidente produci possunt. C Cõ
 firmatur quia experimur varje affecto corpore nos
 stram delectari vel torqueri anima quod esset nati
 q; si humani corporis non esset forma non enim
 torqueretur nauta nec gaudio vel dolore afficitur ma
 dida. l. aliter affecta nautæ nõ ergo extrinsecus motor
 est corpori anima. C Itẽ edocemur experientia mane
 re nonnq; calidum & humidum cadauer & alijs acci
 dentibus que prius habuit affectum corporeis nec
 tamẽ augetur nutritur intelligit vult ergo aie absen
 tia est in causa sequitur etiam ex dictis primum diffi
 nitionis terminum scilicet actus nõ accipi pro actua
 li operatione. l. accidente sed pro substantiali forma
 que pro tanto dicitur actus primus qui nauq; est in
 corpore octosa sed creatoris instar qui actuosissimus e
 semper suo in corpore operatur ideo habitus & si in
 alia significatione dicatur actus primus non tamen
 substantialis sed corporis additur vt innuatur nul
 lam animam actare spiritum nec eum informare
 posse solu enim corpus est anime subiectum & non q̄
 lecuq; sed organicum. Unde organizatio qua cor
 pus organizans nutritur est debita qualitatum prima
 rum & complexionis proportio cũ determinata quã

titate & figura ideo nullum elementale corpus est or
 ganicum nec aliquod metalorum corpus & ideo du
 ctiles tube organa salterium chor? quãtuncunq; per
 sonent modulatione non sunt corpora organica phi
 sica tamen corpora sunt nam omne corpus duabus
 constans naturis. fificum & naturale est. C In prima
 tamen diffinitione per pbificum corpus si Scoti opi
 nio tenetur intelligendum naturale compositum ex
 materia & corporeitatis forma qd e anime subiectu
 si vero teneretur opinio diui Aboine Gregorij ari
 minensis & nominalium preter ocbam per pbificum
 corpus intelligenda est materia q̄tibus affecta pre
 paratorijs vt sit anime receptaculum; & hec opinio vi
 detur conuenientior verbis fidei catholice que ani
 mam intellectualem per se & non per aliud dicunt for
 mam corporis nam fm hanc opinionem immedia
 te & seipsa rationalis anima informat corpus quod
 est materia cum qualitatibus organizata non tamẽ
 informat qualitates sed solam materiam fm tamẽ
 Scotum & Ocbam qui sensitiuam animam cum ra
 tionali in homine ponit concedendum esset vnã
 formam alteram informare & vnã animam aliam
 q̄p cõsequens aliquod animal ex duabus animab?
 compositum corruptibili & perpetua nam compositum
 ex anima sensitiua & rationali est substantia quia
 non est accidens & animata duabus animis ideo in
 fictua quia si sola anima redit compositum sensitiuũ
 quãto plus due ergo est animal & iam querendum
 esset cuius speciei animalis nec valet solutio si gratis
 addatur totalis vel aliquid huiusmodi quia illud e
 de nomine contendere cum res constet illud autem
 quod in diffinitione ultimo additur in potẽtia vitaz
 habentis tantum valet sicut potens pducere vitales
 operationes que vita in diffinitione nominantur
 nou enim accipitur in diffinitione vita pro eo quod
 essentialiter & intrinsece & per se uiuit vt deus se
 cundum illud & vita erat lux hominum nec accipitur
 vita pro intrinseco principio quod corpori dat viue
 re veluti est anima sed pro accidente vel substantia q̄
 anima producit viuens ex quibus sequit expositio
 tio prioris diffinitionis & eius sensus anima est for
 ma substantialis cuius subiectum est organicum cor
 pus & fificum etiam sub ratione qua fificum & natu
 rale est & non sub ratione qua artificiale. nullum enim
 naturale corpus est anime subiectum sub ratione
 qua per artem disponitur quia nulla ars humana
 l. creata facit corpus viuens quantumcũq; immit
 tetur naturam potens dicitur exercere vitales ope
 rationes quia anima a corpore separata nec e corpo
 ris forma nec etiam vita. C Contra primam partem
 diffinitionis opponitur quia dabilis est aliqua ani
 ma que non semper est actus ergo male dictum est
 consequentia est bona & probatur antecedens de ani
 ma vegetatiua que interdum non vegetat nec nutrit
 vt patet de animalibus q̄ vocat vrsõ lites que nõ sũ
 munt ad extra ciuum per aliquos menses vt refert al
 bertus & eodem modo de anima sensitiua & rationali
 que non videtur in profundo somno operari. confir
 matur vel anima rationalis informat totum corp?
 & quamlibet partem vel caput solu. l. cor solus si vnã
 partem solum informat sequitur animam non esse

Philosophicum compendium.

actum corporis organici quia quacumque parte data
quae in informat eam aliqua pars illius non organica
ut carovicartilago vel cranium vel aliquid huiusmodi
si dicas animam esse in toto corpore in qualibet par-
te sequitur quod facta divisione in partibus quelibet
diuisa maneret animata et sic unum animatum esset
plura animata. Et pro solutione huius est unus mo-
dus plures commenta. oris secundo regni quam sequi-
tur albertus magnus secundo de anima solum cor-
in animalibus perfectis tanquam vite sensus informati-
anima in reliquis autem corporis partibus esse ani-
mam per suas virtutes quas insunt in illis partibus
mediantibus spiritibus quibus operatur in illis parti-
bus et citat Aristotelem hic modus in libro de motu
animalium. ubi anima in onarche civitatis simi-
lem dicit. Contra istum modum sunt rationes
facte et determinatio ecclesie quia anima non dat esse
alicui corpori nisi ei uniatum tanquam forma nec opera-
tur anima per essentiam nisi ubi est per essentiam et po-
tentiam. Item tunc solum cor esset homo et animal ra-
tionale nec homo totus esset per se unum. Item expe-
rimur pedem nostrum manum et iuras sentire et hoc
non fieri potest nisi mediante anima: ergo ille par-
tes informatur anima si dicas animam tunc ad il-
las partes moveri quam tanguntur veluti araneus qui
in centro telechidit et movetur ad circumferentiam
tele si eum tangit fucus: nonnulli philosophi di-
perunt. Hoc non valet: quia si tres luci palmariter
distantes periferiam tele tangerent ad unum solum
moveretur araneus: ergo si in tribus distantibus
corporis portionibus humanum tangeretur corpus non
sentiret nisi in una quae est contra experientiam. Alia sunt op-
tio quorundam philosophorum qui animam solum
caput informare opinabantur ut in libro de placitis
philosophorum recensetur. Alia est catholica opinio
que animam in fundendo in corpore et non extra cor-
pus creati dicit loquendo de rationali et esse totam
in toto corpore et in quavis eius parte per essentiam
presentiam et potentiam singulas quascumque partes co-
poris informando quia indivisibile et impartibile si
in aliquo est in qualibet parte illius et propter hos
tres dicendi modos quos forsitan probabiliter veteres
opinabantur habet referunt christum spiritus corona-
tum et cor eius divisum et totum denique corpus vul-
neribus et verberibus affectum satissimum tamen au-
ctores christum verberatum ferunt et si a iudeis non
peter: tur propter legem romanorum qua sancitum
erat neminem morte plectendum quod primo verberibus non
esset affectus ut constat de eo qui filios securi percussit
quos antea verberibus affecti. His notatis ad for-
mam argumenti contra primam definitionem posse
dici verba in definitionibus dicere acutudinem. et
ita ad hoc quod anima dicatur actus sufficit quod sit apta
nata a terra in potentia propinqua sed quia ille termi-
nus actus nihil aptitudinis videtur imponere sed
actualem tantum operationem cognoscere sicut illo
participium agens. Respondetur ut supra tactus
est animam semper agere in corpore et ad illud de
animalibus que per aliquot menses in terra forami-
nibus manent siue exteriori cibo respondeo tunc il-

la animalia internum humorum habere. cibum quem
in calore haurire conquesierunt quem in byeme di-
gerunt in quo anima eorum et si dormiant semper
agit vel tertio potest dici animam ideo dici actum
quia quam diu est in corpore et si non semper agit
semper actualiter causat scilicet in genere cause for-
malis et propter hoc potest dici actus sicut quilibet
alia forma. Et ad illud de anima rationali quando
homo non solum dormit verum etiam soporatur et
profundissime precipitur anima mole corporis dici-
tur quod si dormire et soporare dicat non solum cessare
animam ab operationibus sensuum exteriorum sed ab
operationibus intellectus sic non dormiebat in na-
ticula christus quia semper videbat et intuitu co-
gnoscebat deum quomodo nunquam dormiunt beati
neque danati. Alio modo dormire idem est quod cessare ab
operationibus sensuum exteriorum propter vapores
a stomacho erumpentes. ut declarabitur in libro
de somno et vigilia. Et isto modo anima quando dor-
mit non cessat operari operatione interiorum sensuum
vel intellectus interdum et a nutritione vel alijs ope-
rationibus anime vegetative nunquam cessat. Ad se-
cundum argumentum quod bonam tangit difficul-
tatem verum anima rationalis creatur in corpore
vel extra corpus et si sit per aliquod instans vel tem-
pus creata extra corpus ad quod respondendum
sunt mentem Augustini et christianorum non oportet
re concedere formam hominis rationalem per ali-
quod tempus vel instans creati adeo extra corpus.
nam cum anima habet esse in corpore et si informa-
tione et ideo cum creatur simul in corpore est. Et hoc
est quod passim dicitur de quod anima creando infun-
ditur in corpore et infundendo creatur hoc est non prius
creatur quam corpus informet nec prius corpus
informet quam creatur quod probatur si per aliquod tem-
pus vel instans haberet esse extra corpus in celo vel
alibi tunc vel esset in peccato vel sine peccato si se-
cundum iniustum esset ei corpus informare per eum
informa-tionem originale contraheret peccatum. Si
vero dicitur primum iam anima haberet primum
peccatum et non via generationis a primo homi-
ne immo ab eo qui eam creasset virtus est hereticus
quia quis nos iniquitatibus conceptus id est in ori-
ginali delicto regius profecta dicit non tamen ante
conceptionem a quo semper erimur aia christi quis
quis in puris naturalibus sit perfectior anima in-
de ut dicit articulus Parisiensis non tamen. i. ani-
ma iude essentialiter et specificiter et individualiter per-
fectior. Nam licet omnes forme substantiales et ani-
me aliorum hominum sunt eiusdem speciei specia-
lissime ita et specificiter et individualiter conveniunt cum
eius anima articulus tamen parisiensis facile expo-
neretur sicut diuum Thomam qui potentias anime
accidentia dicit et eas ab anima distinguit esse christi
sunt animam perfectiorem in illis potentis natura-
libus quam anima iude loquendo tamen more nomina-
lium per illa naturalia intelligende sunt corporis di-
positiones quomodo dicimus moliores carne me-
te naturaliter aptiores et tamen tamen glorie intelli-
gi potest quod qualitas ponitur a multis etiam a

beatu sine distincta. Ad formam argumētū posset
 dicit ponēdo minimū naturale si cor primo dispo
 nitur quia sōns vite animaz prius informare illud
 t̄ anq̄ minimū naturale hominis quod potest per
 se existere ⁊ postea alias partes si alie cōsequēter di
 spōntur sed cum hec informatio fiat ab eo a quo
 est anime creatio quia quantūcūq̄ embrio sit orga
 nizatus nō poterit anima suis viribus naturalib⁹
 tale corpus informare quia tūc eiusdem corrupti
 reproductio esset naturaliter possibilis cōtra Aristo
 telem verū ⁊ resurrectio hominis naturaliter esset
 possibilis quod non modo negaret Aristoteles ve
 rum ⁊ theologus ⁊ ideo si aliqua prioritas in huius
 modi informatioe inueniatur illa erit nature pri
 oritas ⁊ non temporis vt subtilis doctor dicere so
 let quia passim tenetur opera quea prima causa im
 mediate sunt non cōcurrente agente naturali
 in instanti temporis fieri vt productio gratie fidei
 vel aliarum creaturarum: quia nulla inuenitur suc
 cessionis sibi ratio ⁊ sic patet quomodo anima ra
 tionalis informat totum corpus organizatum in
 instanti. ⁊ nil est corporis quod informet qd̄ nō sit
 organizatum nam craneum quantūcūq̄ videat
 ur vniforme sicut etiam caro organizationem ha
 beret. supra declarata est. Ad illud quod tangit
 de diuisione animati corporis non habet lo
 cum in anima rationali que indiuisibilis ⁊ impar
 tibilis ē ideo digito hominis accisō non se retrahit
 anima ad reliquū corporis: quia prius tota illud
 informabat: sed solum desinit informare digitum
 quem prius informabat in animalibus aut̄ anulo
 sis experimur diuisas partes longo tempore vire
 re. vt in laceris. ⁊ ideo brutorum animas multi di
 cunt extensas ⁊ diuisibiles. Alij vero omnem ani
 mam indiuisibilem ferunt. Et ideo hac vel illa opi
 nione supposita facillis est argumētū solutio ad ar
 gumentum contra ambas diffinitiones simul qd̄
 tangit dubium veterum philosophorum an deus
 sit anima mundi quidam ex antiquis tenuerūt mū
 dum animatum ⁊ consequenter deum eius animā
 dicebant. ⁊ quia supra probatum est non posse deū
 informare materiam. ideo nullo modo deum esse
 alicuius corporis animam fatendum est. Nam ⁊
 si in triduo vnebat deus sibi corpus etiam nō ani
 matum. non tamen erat eius anima. ⁊ si dicas erat
 actus corporis philosophici organici in potentia vitam
 habentis: quia illud corpus organicum erat quia
 nunq̄ fuit escauer. vt supponimus ⁊ superuacane
 um: videretur perdidisse organizationem: quia sta
 tim erat vnicendum anime: ergo tunc filio dei con
 ueniebat anime diffinitio sicut ⁊ modo videtur cō
 uenire: quia modo filius dei factus est actus: quia
 deus nullo modo est potentia ⁊ illud corpus nunc
 est organizatum. Ad hanc replicam responderetur
 omnia verba diffinitionis que ab Aristotele ponū
 tur videntur conuenire filio dei vt patet discurrens
 do per ea ideo subintelligenda est illa pericula for
 malis. modo deus non est actus formalis corporis
 organici. ideo non est dicendus anima. Ad ideo
 quis deo viuamus ⁊ summus ⁊ moueamur tan

q̄ per extrinsecum principium ⁊ causam omnium
 creaturarum non tamen deo viuimus tanq̄ princi
 pio formali ⁊ intrinsecō. Et illud verbum primo in
 intelligendū tanq̄ principio intrinsecō ⁊ formali qd̄
 essentialiter viuens est. Ultima artis pars est de
 potētis anime. ⁊ solet queri de eis qd̄ sint an sine
 anima vel aliqua anime inherētia sanctus Tho
 mas passim potētias rerum ponit accidentia qui
 bus ad agendum est aptum natum producens vt
 aliquid faciens. vt potentia currēdi est qualitas
 qua potens est q̄s currere. ⁊ ita in anima omnes
 potētias anime dicit accidentia quibus animā va
 rias oprationes producit. nam mediante accidē
 ti ⁊ qualitate que est intellectus est potens produ
 cere noticiam sicut mediante qualitate que est po
 tentia vegetatiua animā vegetatiua corpus. ⁊ ita me
 diante qualitate que ē nutritiua potentia. Con
 tra hanc opinionem est facilis solutio ratio no
 minālim cum inquit. Quando aliqua duo distin
 guuntur ⁊ vnum non est pars alterius: nec alter
 um est deus: nec est relatio nec propria passio. de
 us potest destruere vnum cōseruādo aliud. Sed
 potētie anime nō sunt relationes nec proprie pas
 siones anime nec eius partes ⁊ sunt accidentia: er
 go deus potest illa destruere cōseruādo animā
 ⁊ tūc sequit̄ hanc esse impossibilem anima potest
 intelligere: quia nulla potētia tūc erit potens.
 Et s̄m hanc opinionem quisequit̄ est potens al
 quid producere aliqua potētia est potens. Tho
 miste passim dicunt potētias anime fluere ab eis
 essentialiter inuunt eas dependere ab ani
 ma. ideo negarent deum posse cōseruare animas
 sicut nec etiam eas destruere cōseruatis illis potē
 tijs nec potest deus ponere intellectum vt volunta
 tem vnius hominis in altero vel cōtrario nec po
 tentias an zeli potest deus in hominē ponere vel
 cōtrario. ⁊ s̄m hos intellectus ⁊ voluntas nō so
 lum nūm̄ro differunt verū ⁊ specie. sed nomina
 les innituntur rationi quam cōmunit̄ faciunt: q̄
 nō est rerum multiplicitas sine efficaci ratiōe. ponē
 da ideo omnem potētiam vel ideuipficari dicē
 cū ipa rē sicut thomistē dicunt de potētia dei. ⁊
 ideo s̄m hos potētie anime diuiduntur: quia ali
 que sunt exteriorē ⁊ alique interiorē. Exteriorē
 sunt anima cum organo ⁊ est ad nōmen supposito
 nam potest quispiam dicere potētia visua vel vi
 sus supponere pro cōposito ex anima ⁊ organo
 vidēdi quod icludie tunicas oculi ⁊ humores eius
 ⁊ neruum opticum. vt declarant medici. Vel dici
 potest supponere illa vocabula pro anima ⁊ cogno
 scere organum vel organa: si primō loquimur po
 tentia sensitua differt specie a potētia intellectiua
 vel volitiua. Secundo modo loquendo visus ē vo
 luntas ⁊ intellectus potētia anime interior que
 dicitur sensus communis est primo modo compo
 situm ex anima ⁊ ventriculo anteriori caput si
 cut memoria que est sensus interior est aggregatum
 vel cōpositum ex anima ⁊ cōspite hinc habentes
 magnum occipit̄ habent amplam memoriā
 nec oportet. sine efficaci ratiōe multiplicare eeliu

Philosophicum compendium.

las et ventriculos, et secundum numerum istorum multum
 multiplicare potentias interiores anime postquam ad omnia
 que dicuntur in philosophia sufficit unus sensus
 communis. Sed de potentijs anime precise
 quas habet etiam a corpore separata est subtilis
 controversia inter Scotum et nominales. nam quibus
 eis conveniunt in hoc quod intellectum et voluntatem
 et memoriam esse. Dicunt realiter animam siue
 sit a corpore separata siue in corpore. differunt ta-
 men: quia Scotus dicit formaliter illas tres potes-
 tates differre. et si sint idem realiter. Sed contra
 Scotum opponitur: quia secundum eum cum quocumque ali-
 cui rei a tota specie veniat aliquid operatio que non potest que-
 rere alteri etiam a tota specie illa distinguuntur specificiter.
 producere noticiam a tota specie veniente intellectui
 quod non potest convenire voluntati: ergo intelle-
 ctus et voluntas differunt specie. et per consequens
 realiter. Respondetur in via Scoti supposito
 quod anima a corpore separata habeat memoriam, ut
 patet de Epulone diuine fratrum reminiscente suorum
 concedenda est subtilis conclusio intellectus et me-
 moria et voluntas distinguuntur formaliter specie:
 quia est principium eius, talis est ordo vniuersali-
 ter in distinctis solum formaliter et ex natura rei qua-
 lis effectus illa distinguuntur realiter. Sed constat
 si intellectus et voluntas distinguuntur realiter
 differre specie, ut probat ratio: ergo nunc est talis
 ordo inter illa, et per consequens distinguuntur spe-
 cie formaliter cum quibus stat intellectus realiter
 amare vel odire et voluntatem intelligere: quia si
 anima realiter intelligit et anima realiter est volun-
 tas: ergo voluntas realiter intelligit in via nomi-
 nalium similes conclusiones sine aduerbijs reali-
 ter vel formaliter concedende sunt. Et modus lo-
 quendi veterum exponendus est cum dicunt poten-
 tias anime fluere ab eius essentia intelligunt cogno-
 tata per vocabula intellectus vel voluntas, vel alia
 verba pro sententijs potentijs supponentia produ-
 ci ab ipsa anima. nam cognotata per talia vocabu-
 la sunt operationes, ideo rationabiliter dicunt fluere
 id est partialiter produci ab essentia anime que
 in via nominalium est ipsa anima. Nam hec tria vo-
 cabula essentia existens et esse conuertuntur. et quibus
 diuidatur esse in esse essentie et esse existente non
 tollit diuisio conuertibilitate terminorum. sunt ta-
 men absoluti isti termini essentia esse et esse essentie
 et ista duo cognotatiua existens esse existentie, et sup-
 ponunt pro aliqua re cognoscendo eam esse extra suam
 causam efficientem. Et circa illud quod tange-
 batur de embryone. queritur an embryo successiue
 tribus animabus viuatur. Augustinus visus dicere, ut
 exabatur in textu nullam animam precessisse ratio-
 nalem in embryone: quod si qua mulier abortus passa
 fuerit, et id ante infusionem anime fuerit, non est is
 qui fuit abortus causa puniendus ut homicida, ut
 si id contigeret ante sexagesimum vel quadragesi-
 mum diem in masculo vel femina: ergo embryo non
 informatur anima ante illud tempus: quia tunc si-
 le puniendus esset tanquam occisor vniuersalis. hec ratio
 concludit animam rationalem, non statim creati
 in embryone. sed aliquod per tempus manere em-

brionem sine anima rationali. Sed non concludit
 de alijs animabus: quia diceret quidam embrio
 non primo informati anima vegetatiua et post ea cor-
 rupta anima sensitua, ut dicit Okam, et nihilomi-
 nus semper informati puerperum vsque quo ani-
 ma rationalis adueniat, et ideo pro illa conclusioe
 aliter opponitur: quia si embryo primo viueret ani-
 ma vegetatiua, sequeretur quod homo generaret ar-
 borem vel herbam: quod omnia aia vegetatiua componit
 plantam fructuum arborum vel herbarum, et inde si embryo vi-
 neret aia sensitua mulier generaret brutum etiam in spe-
 cie complexi animalis. Confirmatur non est pe-
 nenda animarum pluralitas sine ratione efficaci vel
 auctoritate sufficienti, sed nil horum hinc reperitur
 ergo superuacaneum est ponere in embryone talem
 successiuam animarum infusiones. Item anima ra-
 tionalis secundum hanc opinionem sufficit post eius ad-
 uentum ad exercendas omnes operationes alia-
 rum animarum: ergo superuacaneum est alias du-
 as successiue introduci et postiuere: quia non manet
 in aduentu anime rationalis secundum hanc opinionem
 et hec de philosophica arte suffiunt.

Incipit tractatus de intellectu et remissione formarum.

Darius

de more philosophice
 opposita que vocat
 lite cum in lapide
 sedet aggregatur
 et ante oia in octo
 philosophorum libros
 luebetur cuius pacto
 aringitur serua-
 tur consuetudine.

Queritur quod non
 bis sit primum nature oppositum. Respondendum
 diximus cum anglicano id quod in frontis pitio
 ponit penes quid habeat intensio et remissio qua-
 litatis attendi et plures inquit sunt opinioniones que
 ad tres deduxit, pro quarum declaratione supponi-
 mus significantias horum vocabulorum intensio re-
 missio que nis in principijs deluce habemus.
 Prima ergo opinio est intensio cuiuslibet quali-
 tatis attenditur penes appropinquationem gra-
 dus summo illius latitudinis, et remissio penes di-
 stantiam a gradu summo.
 Secunda opinio dicit intensioem attendi pe-
 nes distantiam a non gradu et remissionem penes
 distantiam a gradu perfectissimo.
 Ultima opinio dicit intensioem attendi penes di-
 stantiam a non gradu, et remissionem penes pro-
 pinquitatem ad non gradum.
 Contra suppositum in hijs opinionibus et contra
 titulum sectiois opinio ponit: quod nulla qualitas inten-
 dit vel remittit: ergo titulus est indecens, probat autem
 quod vel tenemus opinionem que qualitates dicit esse indiuisi-
 biles et simplices et non gradualiter nec ex partibus compo-
 sitas, et tunc manifestum est nullam qualitatem inten-
 di vel remitti quod nullum indiuisibile auget vel minus
 tur: que nec intendit nec remittit, ut constat de aia vel de
 angelo, et nihil aliud est intendi quam augeri vel crescere

sicut remittit est minus: ergo per locum a coniungatis intensio erit augmentatio et remissio erit diminutio. **S**ed vo tenet opinio quod qualitates dicuntur gradualiter diuisibiles et ex partibus constare. **C**eterum probatur et significatur una qualitas que intenditur. I. remittitur et sunt verbi gratia eius partes. I. gradus tres tunc arguitur sic vel primus gradus intenditur, vel secundus vel tertius vel aggregatum ex illis nullum est dicendum igitur minor probatur quia si primus gradus intenditur ergo ille augetur vel crescit consequens est falsum quia vel ille primus gradus ante hanc augmentationem fuit vel nunc primo est si autem hoc fuit ergo nunc non crescit vel augetur quod per hoc quod aduenit secundo gradui non variatur nec fit maior quam vnus gradus ergo non crescit vel augetur quia sic dicerem animam crescere vel augeri quando adertur corpori in resurrectione et lapidem augeri per hoc quod parietum iungitur si vero dicatur primum gradum nunc est primo nec ante hoc fuisse ergo nunc primo non intenditur quia augmentatio dicitur motus sicut et intensio et res cum primo incipit esse non mouetur nec crescit ergo non intenditur et eodem modo probatur de secundo gradu quod non intendatur et per idem nec aggregatum ex illis quia si fumus in tempore intensiois continue vel supponimus in argumento ante instans terminatum totum illud aggregatum non est acquisitum ergo non augetur quia augeri presupponit esse sicut et crescere nec in instanti terminatio in quo primo totum aggregatum est intenditur illa latitudo quod in eo instanti de finit esse motus definit esse illa qualitas intensio et per hanc non intenditur in illo instanti et eodem modo probaretur nullam qualitatem remitti et per consequens ille tres opiniones supponunt falsum sicut et titulus prime sectionis. **C**etero solutione argumenti de clarificatione operis supponamus distinxisse actorem totam philosophicam in sexdecim fissuras quas suis titulis premuniuit nec capitibus distinxit more neotericorum et in francisci calcographia que ab annis viginti et duobus. et vno mense in lucem edita est perspicue ceruatur et more Aristotelico in genere de sex speciebus motus vel Aristoteles in octo libris philosophicorum et in tota philosophia disquirat et ante omnia de motu alterationis qui est intensio vel remissio et supponit significantias vocabulorum nam interdum dicit accipi intensioem vel remissionem pro fluxu per quem acquiritur forma interdum vero per ipsa forma et qualitate cum acquiritur vel perditur quod distinctio vera est secundum opinionem diuini Thomae nam non solum ponit diuinus Thomas qualitates acquisitas in subiecto vel perditas sed motum quo acquiritur talis qualitas quem admodum Scotus auctori vicinus ponit ubi accidens per motum localem acquisitum quo acquiritur vel perditur ubi et solum dicit auctor se locuturum de qualitate que acquiritur vel deperditur mediante motum quod dicitur intensio vel remissio quia suscipere magis vel minus quam est intendi vel remitti est proprium qualitati secundum Aristotelem qui in quarto philosophicorum intensioem vel remissionem disquirat aliquod fieri ex minus calido magis calidum etiam sine acquisitione partium materie profice

etur et ibi cometator id fieri dicit per intensioem quod tatis et quanto philosophicorum et sexto ubi de motu fit primo quod est rei acquisio vel deperditio de intensioe et remissione fieri digressionem oportet et septimo philosophicorum ubi calculationes Aristoteles septem regulis restringit de velocitate et tarditate intensiois et remissionis et aliorum motuum disquirat et ita in octavo philosophicorum ubi instans attribuit posteriori passioni constat igitur non vnico in loco sed pene in infinitis Aristotelem intensioem et remissionem pertraxerit in genere et in specie ut anglicanorum illa sectione generaliter de intensioe et remissione et sequentibus specialiter de difformi intensioe vel remissione et etiam de elementorum quo ad duas qualitates augmentatioem vel diminutionem et difficultates materia ostendens plures magis esse opiniones quod sententia nostra id euenit quod dubium est non paruum quod res sit qualitas quod dicitur intendi vel remitti nam christi philosophus et argutus theologus Petrus cardinalis opinatur probabiliter cum fide christiana defendi posse et probabiliter esse opiniones nec fidei repugnare que qualitates corporales et accidentia in substantiis extensis tutatur non distinguuntur ab eis secundum quem modum dicitur vel intensio et remissio pro nullo supponunt secundum eorum opiniones vel per ipsas substantias supponunt connotando eas taliter vel taliter se habere vel denominari et tactum est in opinione permenidis et melissi.

Cetero supposita opinioe Aristotelis quod qualitates distinguuntur a substantiis non est vsque quaque certum quod sit entitas qualitatis quod intendit vel remittit, nam beatus Thomas et Egidius romanus et Burleus in tractatu de intensioe et remissione et ante hos altissimos opinantur qualitates quod intendit vel remittit esse simpliciter nec gradualiter componi sicut anima rationalis et ideo apud hos non habet dubitatio est quod entitati simpliciter pueniat intendi vel remitti quod non procedunt de anima rationali et de angelo. Alij vero ut Scotus et Calculator vicinus et cathedra nominalium opinantur qualitates quod intendit vel remittit esse compositas ex partibus gradualiter vnitis et penetratiue apud quos etiam sub dubio venit intendit qualitas vel remittit per additionem partium ad partem vel deperditionem et impio opiniones patroni nostri quam passim probabilem opinamur etiam alijs in rebus per conclusiones subnectimus.

Cetero prima ratio intensioem vel remissionem forme sit per hoc quod magis vel minus radicaliter in subiecto et sic intensioem vel remissio forme est maior vel minor radicaliter in subiecto. **C**etero conclusio probatur ut supponimus qualitates intensioem vel remissioem non habent partes vel gradus intensioem vel remissioem in ea non potest fieri per partes et in ordine ad entitatem forme: oportet intensioem vel remissionem qualitatis puenire in ordine ad subiectum: quod non est aliter modus probabilior quam per radicationem vel erradicationem. et patet. **R**espondeo quod illa ratio vera quam dicitur diuinus Thomas scilicet scilicet qualitates vigesima quarta et alibi.

Cetero ex hac conclusione sequuntur alij correlaria primum quod vna hostia consecrata non est albius altera. probatur quod cum hostia consecrata. ut nunc supponimus est color panis vel vini cum alijs accidentibus que omnia constat non esse in subiecto: ergo non habet radicationem aliquam in subiecto. et per consequens non sunt illa accidentia intensioem vel remissioem.

Cetero forsitan dices ea esse in quantitate vel in subiecto

quod hoc non conducit: quia radicatio subiecti de qua loquitur dominus Thomas est respectus substantie: quia clarum est in noticijs et habitibus virtutis esse intensiorem et remissionem. et illa non habent radicacionem in quantitate. ergo ad intensiorem talis radicatio non requiritur.

Tertia conclusio radicatio vel eradicatio qualitate in subiecto non est firma adhesio vel difficultio: separatio accidentis a subiecto vel facilior probatur conclusio: quia tunc quilibet habitus esset intensior actu a quo producitur cum sit difficultior mobilis a subiecto, sed constat causam equari in intensiorem effectum. **C**omprobatur conclusio: quia tunc in aqua intensior esset humiditas quam frigiditas. quia difficilius est separare humiditatem ab aqua quam frigiditatem, et tamen constat in aqua frigiditatem esse in summo et humiditatem in remisso: ergo non est radicatio maior qualitate maior firmitas vel maior adhesio eius ad substantiam cui inest.

Et si queras naturaliter eas difficultatis accidentis a subiecto in separatione. **R**espondeo interdum est resistens forme substantialis que cum determinat sibi interdum duas qualitates. vna in remisso et aliam in intensiori stat formam substantialem determinare sibi et in intensiori et convenientiorem qualitatem eam que remissior est et ideo inclinatus ut ita dixerim. **C**onseruabit illam et resistet corrupti eam quam alteram intensiorem: et secunda causa interdum est: quia qualitas remissior vel non habet contrarium. vel si habet illud est debilius in agendo vel corrumpeudo. et ideo remissior caliditas erit difficilius separabilis a subiecto quam forsitan qualitas intensior.

Quarta conclusio radicatio vel eradicatio forme in subiecto non est pars habere perfectius et perfectius esse accidentale vel essentialis in subiecto sicut neque talis radicatio est inherens qualitate vel eius unio ad subiectum que sit relatio extrinsecus vel intrinsecus adueniens. ut de inherencia Scotus diceret.

Probatur conclusio: quia calor existens in subiecto sibi connaturali in quo est secundum naturalem inclinationem forme substantialis. ut contingit in igne habet perfectius esse accidentale quam habet alius calor in subiecto in quo est violentior et contra naturalem inclinationem passus. et tamen stat calor in subiecto quo est violentus esse intensiorem. et subiectum talis caloris esse calidius: ergo intensio eius non attenditur penes perfectius et perfectius esse in subiecto. **C**onfirmatur secundum sanctum Thomam sententiarum secundo distinctione trigesima septima questione vltima in solutione ad primum argumentum. **D**upliciter aliqua qualitas dicitur intensior altera vel remissior. **U**no modo per se. **A**lio modo per accidens. **P**er se qualitas dicitur intensior ratione sue nature et principiorum eius. **A**lio modo de per accidens et propter magnitudinem superficiem cui immediate vnitur. ut albedo dicitur maior per accidens ratione magnitudinis superficiei. **S**ed per se propter illa que conueniunt nature talis qualitate, sed constat perfectius esse et perfe-

ctius esse accidentale quod habet qualitas respectu subiecti non est natura qualitate nec principia naturalia eius cum sine illis qualitate esse possit extra subiectum: ergo penes illa non attenditur eius intensio vel remissio per se. **H**ec pars conclusionis est contra Thomam maiorem exponentem sanctum Thomam in diffinitione adducta. vbi dicitur de opinione sancti Thomae hoc quod forma habet perfectius et perfectius esse in subiecto magis radicari in subiecto: et sic magis intendit. et ita finem cum per maiorem vel minorem radicacionem in subiecto intelligit doctor sanctus perfectius vel minus perfectum accidentale esse forme in subiecto. quod ex hoc probatur salius quia tunc sequeretur animam rationalem intendi vel remitti in corpore et in subiecta materia: quia ipsa potest acquirere perfectius vel imperfectius accidentale esse in materia vel maiorem vel minorem dispositionem materie et sic magis vel minus radicabitur. et sic per consequens intendetur vel remittetur quod manifeste negaret sanctus Thomas cum Aristotele qui substantiam nec recipere magis vel minus nec intendi vel remitti possentur quibus hoc non foret grande inconueniens si concedatur opinio compendi philosophicum. sed manifestum est non esse tenendum secundum opinionem sancti doctoris.

Secunda pars conclusionis probatur: quia omnes ponentes relationem distinctam a rebus asserunt illam non suscipere magis nec minus. ut Aristoteles in predicamentis. et quis concederemus in via Thomae inherencias caliditatis habere latitudinem et posse crescere vel minui sicut in via Scoti est probabile de relatione que est similitudo: non tamen ratione talis inherencie forma accidentalis absoluta potest dici intendi vel remitti de per se: quia talis inherencia accidentalis est forma absoluta: quare dictum est in conclusione. ut Scotus diceret de inherencia liquet cum ponat actualem inherenciam que accidens est in accidentibus absolute ab eisdem distinctas et aptitudinalem ideopreficatur eis. in relationibus tamen coeunt ille due inherencie et sunt idem essentialiter cum relatione.

Vltima conclusio maior vel minor radicatio qualitate in subiecto est qualitas talem vel talem modum habens in subiecto: sicut motus localis vel motus alterationis est qualitas vel mobile in via nominalium talem vel talem modum habens. probatur conclusio supposita opinione Thomae. si magis calidum applicatur minus calido. intenditur calor in subiecto minus calido: quia alteratur et mouetur minus calidum. ut constat experientia. et tamen ibi non producitur nouus calor. sed idem numero inherens intenditur per maiorem radicacionem in subiecto. et non potest dari quod aliud sit illa radicatio maior quam ille calor: magis radicatus in subiecto. ut patet per conclusiones probatas: igitur illa pars est vera.

Confirmatur et probatur secunda pars conclusionis: quia per hoc quod per tardius vel velocius currit maior vel minor cursus in via nominalium non est nisi per se vel remissio currit: ergo ca-

lor magis vel minus radicans in subiecto vel sua radicans maior vel minor est ipse calor sicut cursus tardior vel velocior est ipse currus: ergo idem erit in motu intensio vel remissio.

Et confirmatur secundum multos nominales caracteres sacramentorum sicut beozemata mentalia sunt qualitates simplices non habentes gradus nec partes. et tamen non inconuenit concedere recitum et baptizatum sicut presbyterum intensiorem habere caracterem et sicut beozemata intendi vel remitti et non per gradus: quia eos non habent secundum nominales: ergo per maiorem radicationem in subiecto.

Et si dicas talia non esse qualitates intensibiles vel remissibiles eadem facilitate negaretur intensio vel remissio in omnibus qualitatibus.

Et confirmatur exemplo clauis qui in tabula magis vel minus figit et radicans in tabula. et tunc illa maior vel minor radicans in tabula non est nisi clauus in via non minimalium: ergo ita erit in maiore vel minore radicans in subiecto. Est ergo resolutio supposita indiuisibilitate qualitatis intendi vel remitti qualitatem non per essentialem et indiuidualem variationem sicut perfectionis. Sed qualitas que subito producit et instanti habet esse successive intenditur vel remittitur per hoc quod aliter et aliter se habet in subiecto. ita quod secundum hanc expositionem Thomae. agens in vno momento producit totam essentiam qualitatis gradualiter indiuisibilis. et postea augere vel intendit qualitatem hoc esse radicans eam in subiecto et nihil qualitatis de nouo producendo. ut si a longe videas corpus in illo instanti esse visionis produci totam entitatem qualitatis que est visio. et postea si visibile successive accedit magis ac magis distinctus video eandem numero visionem continuo et successive radico in subiecto et per hoc distinctus et perfectius video. Et eodem modo si voluntas eliciat aliquem actum illa tota substantia actus est producta. et postea si intenditur vel augetur nihil producit de nouo. et hoc est quod Robertus bolko prima questione de mente Thomae intulit quod periculosum reputabat argutissimus. Sardo mereri plus dominum per quemcumque primum actum quam per quemcumque alium secundum. et sic restrictio si est primus actus est longe maioris meriti quam martyrium si est secundus actus: quia per primum actum meretur homo totam essentiam gratie et glorie et a pena eterna liberationem. Sed per secundum actus meritorios nihil de nouo charitatis vel gratie meretur: sed solum radicans gratia eadem numero que per primum actum producta est. et eodem modo de corruptione qualitatis dicendum. nam si remittitur aliqua qualitas per tempus remissionis nihil de nouo qualitatis perditur: sed successive eradicat a subiecto usque ad instanti terminatiuam remissionis in quo desinit esse. et hec est resolutio opinionis Thomae secundum quam possit intelligi prima opinio que qualitatem intendi vel remitti dicitur per mixtionem vel depurationem a contrario per quod non intelligitur nullas qualitatem intensibilem vel remissibilem nisi habeat contrarium: quia multe intenduntur sine contrariis sed per illam depurationem vel mixtionem cum con-

trario intelligatur maior vel minor radicans in subiecto in quo interdum est qualitas que intenditur vel remittitur contrarium. Et tandem memoria tenendus multa superuacanea multiplicari ab oppositoribus diu Thomae. ut illud de esse existente qualitatis per quam dicunt intenditur vel remitti qualitatem et esse accidens qualitati extrinsecum a quibus libenter querens rem si est qualitas et precise durat per instanti in continua intensio vel remissione et vnum non manet cum alio sed infinita producantur quomodo talia intenduntur vel remittuntur. quia si per radicationem maiorem. l. minorem in subiecto. factum est illa esse ponere ut per ea qualitas radicans. l. intendatur.

Item quando qualitas remittitur et continuo illa imperfectiora esse producantur querendum esse quare non intenditur qualitas per ea sicut per alia perfectiora: quia stat dare duas qualitates. ut albedo et nigredo. et remittatur albedo que est essentialiter perfectior nigredine. ut probat Bartolomeus in tractatu de insignis et armis et intendatur nigredo et tunc illa esse que producantur in intensio nigredinis erunt longe perfectiora essentialiter quam illa que producantur in remissione albedinis: quia ceteris paribus res essentialiter perfectior habet perfectius esse existentie: ergo si nigredo intenditur per sua esse existentie imperfectior a fortiori intendatur albedo quomodo remittitur postquam in eius remissione perfectiora esse existentie producantur. ideo opinor in casum capitolium sese macerare quando diuus Thomas argutissime et clarissime se exponit in solutio ad tertium argumentum secunda secunde questione vigesima quarta cuius verba sunt. Quidam dixerunt charitatem non augeri secundum suam essentiam: sed solum secundum radicationem in subiecto. l. secundum seruitorem sed huius propriam vocem ignorauerunt cum enim accidens sit cuius esse est in esse vnum nihil est aliud charitatis sed essentialiter augeri quia ea magis in esse quam in subiecto augetur essentialiter. non quidem ita quod incipiat. l. esse desinat in subiecto: sed ita quod magis ac magis in subiecto esse incipiat.

Et hinc verbis Thomae liquet impertinens omnino esse opinioni eius fingere illa esse existentie: sicut etiam impertinens est qualitatem tenere indiuisibilem. Nam supposita compositione ex partibus gradualibus ad hoc potest sustentari opinio Thomae scilicet qualitatum et suorum graduum intensio fieri per hoc quod magis radicans in subiecto. et tunc clarior erit opinio Thomae nec coincidet cum opinio Scoti. l. non minimalium: quia illi per additionem gradus ad gradum intensio fieri dicunt Thomae et si teneret gradus in qualitate diceret intensio. l. remissio fieri per radicationem maiorem. l. minorem in subiecto cuius opinionis tota difficultas est exponere quid sit radicans forme in subiecto quod nunquam dixit nouus interpret et archiepiscopus Hippolytus quis soluens augmenta Gregorii et primum herbei negare videtur multiplicationem esse que Egidius romanus et Theotricus albanus fingerunt in via Thomae. ponit tamen in subiecto dispositionem et qualitatem quas minoris vel maioris intensio causam dicit. Sed contra cum opponitur: quia stat aliquem per

Philosophicum compendium.

num actum. l. primam qualitatem in subiecto indivisibili producti antequam nulla preceserit alia qualitas. et tamen illa erit intensior. l. remissior et sine dispositione preuia subiecti: ergo non oportet subiecti dispositionem esse causam maioris. l. minoris intensificationis in qualitate.

Confirmatur si aliquod corpus sit siccum et in eo producat calor non est maior ratio intensificationis siccitatis caloris quam e contrario. quia secundum Thomam tota ratio et causa intensificationis. l. remissionis est radicatione forme in subiecto. Sed constat siccitatem non esse radicationem caloris: nec e contrario: ergo non est causa intensificationis. l. remissionis. Item secundum Thomam essentialem et formam essentiam qualitatis augetur: ergo secundum essentiam eius intenditur. sed quaecumque dispositio subiecti que non est qualitas que intenditur est extrinseca qualitati que intenditur. l. remittitur: ergo per talem extrinsecam dispositionem non potest essentialiter intendi quod expresse est contra eum in loco supra citato. Et iterum confirmatur beatus Thomas impugnat eos qui dixerunt charitatem intendi. l. remitti per seruos charitatis qui est secundum theologos actus. l. actualis amor. et dicit propriam vocem ignorasse eos qui essentialiter dixerunt intendi charitatem per seruos quia ille seruos est extrinsecus et non essentialis charitati ergo cuiusque dicit per talem seruum extrinsecum charitatem intendi essentialiter charitatem ignorat hanc propriam vocem essentialiter. l. essentialiter quia quicquid essentialiter et per essentiam conuenit alicui non conuenit ei per aliquod extrinsecum sed per se et per naturam suam et per principia essentialia eius et non per accidens ut sanctus Thomas dicit in secundo sententiarum in loco supra citato ex quibus sequitur secundum sententiam Thomae ignorare propriam vocem quicumque diceret radicationem maiorem. l. minorem qualitatis esse aliud quam ipsa qualitas et essentialitas quia si aliter ab essentialitate sit non per illud essentialiter. l. secundum essentiam intendit. l. remittit qualitas sed per accidens et extrinsece et sequitur solutio multarum objectionum quia quoniam aliqua forma intendit non est opus ut sit nouus per radicationem aliquam qualitatem produci quia nouus modus inherendi. l. noua intensio sufficit ad nouam intensificationem. l. remissionem sicut noua impressio. sicut clauis sufficit ad magis radican- dum clauum non tamen intelligendum est qualitatem que intenditur per maiorem radicationem in subiecto migrare de parte superficiali subiecti ad partem centram quous forsan qualitas in superficiali parte possit aliam producere in partem centram que tamen semel producta est in vno subiecto nunquam amplius deserit illud nisi per corruptionem et stat qualitatem intendi in subiecto quod non est penetrabile etiam per quasque res corporales ut contingit de spiritu et ideo maior radicatione forme non est maior penetratio eius in ordine ad subiectum ut contingit in formis substantialibus penetrantibus materiam quam in formant hanc ergo radicationem maiorem. l. minorem qualitatis intelligit Calculator per maiorem. l. minorem distantiam penes quam dicit attendi intentionem. l. remissionem nam summa radicatione est gra-

uis summa intensificationis sicut non gradus intensificationis est non gradus radicationis et supponit non gradus radicationis pro subiecto connotando quod non radiceatur qualitas talis. l. talis inter eos ergo terminos scilicet non gradus summus gradus radicationis est distantia. l. propinquitas penes quam attenditur intensio. l. remissio. Calculator tamen videtur tenere expositionem diuini Thomae quam diximus esse clariorum que supponit qualitatem habere partes graduales et qualitativas quia in solutione ad secundum argumentum cum querit in questione an gradus summus sit remissus dicit gradum summum componi ex partibus qualitatis sicut quantitas continua componitur ex partibus quantitatibus ideo probabilior videtur expositio sancti Thomae que admittit qualitatem habere partes quod probatur quia si dicitur albedinem. l. rubedinem esse qualitates indivisibiles certitudine sequeretur eas non inesse subiecto extenso quod omnis opinio tenent indivisibilia accidentia non inherere subiectis diuisibilibus et precipue secundum sanctum Thomam secundum quem quicquid recipitur in alio quo ad modum eius recipitur et pari ratione immo et maiori diceretur tibi inherere albedinem. l. nigredinem anime rationali et calorem spiritibus quia postquam illa sunt indivisibilia entitatiue magis conueniunt cum subiectis diuisibilibus et secundum maiorem modum eorum in eis recipiuntur hoc autem est contra communem opinionem theologorum qui non torquentur animas. l. demouas per calorem ignis l. corporalia accidentia sententur. Et si dicas huiusmodi in accidentia que corporalia vocantur habere partes extensivas ratione subiecti quia non alio modo possunt extendi per subiectum corpus. Contra hoc opponitur quia tunc aliquod indivisibile esset continuum et quantum probatur si albedo habet partes extensivas ratione subiecti ergo est quantitas continua quia continuum est secundum omnes habens partes loco et situ distantes sed tales habet albedo. l. nigredo ut dicitur igitur. Confirmatur insolubilitate sententia nostra nullum totum potest esse sine suis partibus etiam per quacumque potentiam sed albedo potest esse sine illis partibus extensis in subiecto quas fingis ergo non componitur ex illis minoribus probatur dupliciter de facto in albedine bestie consecrate que cum non sit in subiecto ut communis opinio concedit tenens quantitatem identificari cum re quanta non habet partes extensas in subiecto. Secundo probatur quia ut passim concedimus deus potest duplicare albedinem pedalem secundum extensionem per partes proportionales hore future ponendo in prima parte proportionali duplicando versus minores duas semipedalitates unam supra aliam secundum extensionem et iterum in secunda parte proportionali totum residuum sic duplicare potest sicut fecit in prima et ita consequenter usque ad instantem terminatum hore ergo in instanti terminatio hore ut communiter concessum est illa albedo erit in extensa ergo non componitur ex partibus extensis et per consequens ita est illud totum sine suis partibus extensis quas fingebas prius. Confirmatur quod eadem ratione posset propter unum rationabiliter

cre animam rationalem habere partes extensas ratione subiecte materie quam informat et angelus habere partes ratione loci extensi quo existit.

CItem si albedo digitalis subiecti est indivisibilis in essentia albedinis et divisibilis secundum extensiones ratione partium extensarum subiecto volo quod corruptur una pars digitalis in subiecti quero. scilicet aliquid illius albedinis et essentie sue corruptum est. scilicet nihil si nihil ergo totum manet idem cuius aliqua pars corruptum si aliquod illius totius corruptum ergo non erat sua essentia indivisibilis quod concedebatur. ideo opinio diuina et bonam qualitatem habentiam intendi. scilicet remitti concessit opinatum eas habere gradus et partes interdum intensas et extensas ut in qualitatibus corporalibus interdum vero intensas tantum ut in spiritualibus.

CSecundum ergo hanc intelligentiam pro faciliore expositione trium opinionum quas recitat calculator in prima assura bulus sectionis supponendum est primo mediam opinionem non solum sic esse mediam duarum extremarum verum etiam esse mediam secundum rem quia participat realiter cum duabus extremis nam prima pars eius est simonina cum prima parte tertie opinionis et secunda pars eiusdem medie est sententia eadem cum secunda parte prime opinionis nam solum ab ea differit illud verbum gradu perfectissimo quod pro eodem penitus supponit cum illo verbo gradu summo nam omnis gradus perfectissimus alicuius latitudinis est gradus summus eiusdem et e converso.

CSecundo supponendum est propinquitatem. scilicet distantiam inter aliquas extremas inter hos parietes distantia est aer interceptus. scilicet scotizando aliquas relationes habent distantia vocabulum supponit pro re intercepta inter extrema et connotat magnitudinem talis rei intercepte et quanto illa res intercepta est maior tanto distantia erit maior habent propinquitatem vocabulum supponit pro re intercepta inter aliqua extrema et connotat puritatem talis rei intercepte et ita quanto intercepta res est minor tanto propinquitatem est maior et quia omne magnum finitum est parvum et e converso et ratio omnis propinquitatis est distantia et e converso. Ex quibus sequitur impossibile esse aliqua extrema distare a distantibus. scilicet per aliquod indivisibile quod cum tale non sit magnum. scilicet parvum non potest esse propinquitatem. scilicet distantiam.

CSecundo sequitur nullum infinitum distantiam. scilicet propinquitatem tenendo infinitum non esse magnum. scilicet parvum nec esse minus. scilicet minus alio.

CTertio supponendum est in hac materia brevia vocabula tractanda. scilicet talia adverbis tanto quanto cuius istis magis. scilicet minus interdum capiunt ita dicuntur differentialis et interdum proportionalis quando capiunt differentially dicunt equalitatem. scilicet inaequalitatem unius rei supra aliam quo ad excessum.

CProporionaliter vero dicunt equalitatem. scilicet inaequalitatem proportionem et ideo quando duo comparantur ad unum tertium ut si gradus ut sex et gradus ut septem comparantur ad gradum summum qui esset ut octo tunc potest duplex proportio in illa comparatione inveniri una est arithmetica que attendit penes excessum. scilicet differentias et sic tanto gradus illorum duorum dicitur intensior quanto maior excessum habet et propinquitatem ad gradum summum ideo gradus ut septem est intensior quam gradus ut sex quia gradus ut sex per duo propinquior est gradui summo gradus vero ut septem propinquior

est per unum ergo cum propinquitatem gradus ut septem est maior propinquitatem gradus ut sex erit maior intensio. C Et quibus sequitur regula qualis est proportio latitudinum arithmetica. scilicet geometrica aliquorum duorum ad unum tertium talis erit proportio distantiarum. scilicet propinquitatum ut si petrus distat a martino per unum pedem et iohannes distat ab eodem martino per medium pedem qualis est proportio unius pedis ad medium pedem talis est proportio distantie petri a martino ad distantiam iohannis a martino et ita de propinquitatem que est inter petrum et martinum ad propinquitatem que est inter iohannem et eundem martinum. C Et eodem modo descendendum est de propinquitatem. scilicet distantia tarditate. scilicet velocitate nam si duo appropinquantur uni tertio unus per parasangam alius per mediam qualis est proportio inter parasangam et mediam talis est proportio inter appropinquationem huius et appropinquationem alterius et eodem modo si aliquod mobile movetur velocitate ut quattuor per aliquam horam et alius velocitate ut duo qualis est proportio inter quattuor et duo talis est proportio inter velocitatem unius et velocitatem alterius.

C Sed dubium est si tantum duo extrema comparantur scilicet petrus et martinus qui pedaliter distant an tantum distent quantum sunt propinqui. scilicet magis. scilicet minus. scilicet equaliter et forsitan cum eadem res interposita inter eos sit distantia et eadem sit propinquitatem nec sit maior magnitudo illius rei quam paritas quia est eadem diceret aliquis quod tantum distent petrus et martinus quantum sunt propinqui.

C In oppositum arguitur quia equalitas. scilicet inaequalitas sicut et quilibet proportio sit ad minus inter duo extrema sicut proportio maioris. scilicet minoris inaequalitatem ut dictum est ergo eiusdem ad seipsum cum non sit proportio non erit maior. scilicet minor distantia. scilicet propinquitatem postquam ibi propinquitatem et distantia sunt idem ideo propter non est e converso. scilicet proportio inter propinquitatem et distantiam ut petri ad martinum.

C Istis notatis declaratur prima opinio que dicit intensiorem attendi penes appropinquationem gradui summo id est dato istis duobus gradibus. scilicet in radicatione qualitatis. scilicet imparibus eius quanto illi duo gradus erunt propinquiores gradui summo tanto erunt intensiores ut si equaliter sunt propinqui erunt equaliter intensi et si unus erit altero propinquior qualis erit proportio inter propinquitatem unius et propinquitatem alterius talis erit proportio inter intensiorem unius et intensiorem alterius.

C Et intellegimus semper de proportionem arithmetice que attenditur penes excessum et differentiam ita quod quanto excessus unius gradus erit maior quam excessus alteri tanto intensio erit maior ut si gradus summus sit ut octo et queratur in illa latitudine quis gradus sit intensior an septem. scilicet sex considerabitur propinquitatem illorum duorum graduum ad sumum ut quantus est excessus unius propinquitatem ad alteram tanta erit intensio unius gradus supra intensiorem alterius et quia gradus ut septem propinquior est gradui summo quam gradus ut sex et excessus unius propinquitatem supra alteram est unus gradus sequitur quod gradus ut septem est in duplo intensior quam gradus ut sex

Philosophicum compendium.

ut ser quia propinquitas gradus ut septem est in du-
 plo maior propinquitas q̄ propinquitas gradus
 ut ser qz propinquitas gradus ut ser est ut duo 7 ppin-
 quitas gradus ut septem est ut unū 7 cū in duplo sic
 maior distantia gradus ut ser distantia gradus ut se-
 ptē sequitur q̄ in subduplo erit minor distantia gra-
 d² ut septē per cōsequens ppinquitas erit in duplo
 maior 7 eodē modo declaranda est secūda pars opi-
 nionis nā tanto erit remissior aliquis gradus altero
 quantus erit excessus distantie eius super distantiam
 alterius. l. eius excessum ideo gradus ut ser est in du-
 plo remissior q̄ grad² ut septē qz in duplo maior spa-
 tio ē distantia ei^a gradu sūmo distantia gradus ut se-
 ptē 7 ita patet sensus prime opinionis que opinio p-
 batur auctoritate aristotelis in metabaphisica qui in
 vno quoqz genere dicit oportere inuenire unū qd̄ sit
 alioz mensura ut in genere entis inuenit unū p̄fectū
 summū quod ē deus in ordine ad quē cognoscitur p-
 sectio. l. imperfectio alioz entium nā penes appropin-
 quationem creaturarū ad deū cognoscit p̄fectio eaz
 ut quia duo homines eq̄lter acedūt 7 equaliter pro-
 pinqui sunt ipsi deo sunt equaliter p̄fecti sed si com-
 parent homo 7 equus ad ipsū deum. quia maior
 ē ppinquitas hominis ad deū q̄ equi ad deū itō
 homo ē p̄fectior 7 equus imperfectior qz magis di-
 stat 7 distantia eius a deo est maior ipsa distantia ho-
 minis a deo 7 ita in vna q̄qz latitudine qualitatis di-
 cit opinio oportet inuenire vnum summum penes
 cuius appropinquationem. l. distantiam attendat in-
 tensio. l. remissio gradum illius latitudinis. C Et sup-
 ponendū ē istud summū ē naturaliter summum s̄m
 dispositionē 7 actiuitatem agētis qz forsam naturaliter
 nō ē habilis simpliciter qz quocūqz dato qui ab
 aliquo agente pducitur. l. pot dari fortius agens na-
 turale quod pducet maiorem gradum. l. per augmē-
 tū virtutis agētis 7 fortificationem eius augebitur
 effectus etiam intelligēda ē opinio de gradu summo
 finito intensiue quia si daret qualitas infinita capis
 duob² gradib² in ea etiam finitis nō posset per a p-
 pinquationem. l. distantiam a gradu summo infinito
 attendi. l. mensurari. l. cognosci a posteriori 7 quo ad
 nos eius intensio. l. remissio 7 clarū ē s̄m hanc opi-
 nionē nō posse nos cognoscere intensiōem gradus
 summi quia nō habet ppinquitatē. l. distantiam a se
 ipso ideo dixit hanc opinionē solū ponere modū co-
 gnoscēdi intensiōē. l. remissioē a posteriori 7 etiam
 quoz dēūqz gradu ū finitōz extra summum etiam fini-
 toz 7 rātū intelligēdā opinionē in excessu vnus gra-
 dus super alterū finito ideo resolutio huius opinio-
 nis est qz quantus fuerit excessus vnus gradus su-
 per alterum accedendo. l. recedēdo ad gradū summū
 tanto erit intensior. l. remissior vnus gradus altero 7
 ideo cauendū est ne opinio intelligat de proportionē
 geometrica q̄ attendit penes magnitudinē. l. paruita-
 tem rei q̄ ē distantia. l. propinquitas 7 ideo facile est
 his intellectis soluere argumēta calculatois cōtra
 hanc opinionē ad formā tñ eoz respōdet. C Ad primū
 qd̄ formatur ab eo sic volens pbare gradū summū
 ē infinite intensam 7 ponit casum qz aliqua qualitas
 intēdat in boza vsqz ad summū tunc arguit sic quon-
 to illa qualitas in illa boza appropinquabitur gra-
 du summo tanto erit intensior s̄m opinionē sed in il-
 la boza illa qualitas in infinitū erit ppinquoior gra-

duī summo ergo infinite erit intensa antefinem boze
 pbat minor qz aliquantū illa qualitas erit ppinqua
 gradui summo in illa boza 7 in duplo plus erit pro-
 pinqua 7 sic consequenter ergo minor vera. C Rōndē
 tur hoc argumētū esse sobrius sicut alia. in. 7 solut
 tur per notata superius nam si loquat de excessu 7
 arithmetica quā vocant p̄portionē sicut opinio de
 clarata est multa falsa inter arguendo summū. fal-
 sum est qz illa qualitas in illa boza sit aliquantū in-
 tēsa 7 in duplo ad illud 7 in triplo 7 sic cōsequenter s̄
 infinitum quia excessus vnus gradus super alterū
 nou sic in infinitum s̄m Arithmeticeam p̄portionem
 cōparat 7 ideo si tunc cōcedat p̄na ex falsis nihil p-
 batur si vero duplū 7 triplū dicant p̄portionē geome-
 tricam verum est qd̄ assumitur sed tunc negatur cōse-
 quētis quia opinio nō intelligitur de illa p̄portionē.
 C Secūdo principaliter arguit cōtra aliam partē cō-
 elusionis de remissione qz si illa pars eēt vera seque-
 ret qz nullus grad² eēt duple remissionis ad gradū
 dum totius latitudinis pbatur p̄na quia nullus gra-
 dus per in duplo plus distat a summo q̄ nō gradus
 quia nō grad² tñ distat a summo plusqz in duplo 7
 ille est qui magis distat a summo ergo sequitur intē-
 tum. C Ad hoc argumētū respōdetur sicut ad p̄mū
 qd̄ pbat loquēdo de p̄portionē geometrica conclusi-
 nem s̄ nō arithmetice nō tñ negandum est p̄portio-
 ne geometrica q̄libet extremū i duplo distare a me-
 dio 7 p in duplo pl² distare ab altero extremo 7 cōse-
 quenter medium in duplo distare a quolibet extre-
 mo ideo si qualitas eēt octo nō grad² in duplo di-
 stat a medio. l. quattuor 7 p in duplo plus distat ab
 altero extremo. l. octo q̄libet grad² extra mediū. l. vlt-
 tra mediū q̄ in duplo distat a medio s̄mo q̄libet
 vltre mediū sic lādif intra mediū 7 sūmū nō distat p
 in duplo a s̄mo nec etiam a medio 7 eodē modo de p-
 pinquitate dicat qz postqz distantia ē ppinquitas q̄
 augeat ppinquitas geometricē minuit distantia. C Ter-
 tio principaliter arguit quia q̄libet gradus motus eēt
 infinite intensus qz q̄libet infinite distat a gradu sum-
 mo si gradus motus supponatur infinit². C Forsam
 dices si argumētū de motu locali loquitur euz sit su-
 stantia qua mouetur nominalizando. l. quantitas
 successus realisando nō intēdit nec remittitur becū
 plene soluit qz fiet replica de latitudine qualitatis cu-
 tus gradus summo supponat infinitus tunc sequere-
 tur qz in illa latitudine nulli duo gradus possent ea-
 pi finiti quia q̄libet in infinitū distaret a gradu sum-
 mo. C Ad hoc argumētum responsū ē innotabilib²
 quia dictū est intelligi opinionē suppositis extremis
 finitis posset tñ aliter dici qz quilibet gradus finitus
 posset dici summus s̄m aliquē ordinē si nō esset ex-
 tremū s̄m illū ordinē 7 in ordine ad ipsū posset me-
 rari intensio. l. remissio omnium duoz gradum in
 fra ipsū. C Quarto arguitur quia sequeretur qz q̄li-
 bet qualitas extra summū esset infinite intensa si
 ne gradus summus sit finitus siue infinitus si detur
 s̄m cōstat qz q̄libet gradū extra illū infinite distare ab
 illo qz ab infinito quodlibet finitū infinite distat si ve-
 ro summus gradus sit finitus tunc pbat sic cōclusio
 quia quocūqz gradu extra summū dato in infinitū
 ppinquoior ē aliquis gradus extra summum gradū
 summo igitur in infinitū intensior 7 si quilibet grad²
 extra summum ē infinite intensior null² extra summū

est remissior. **C**Responderur hoc argumentum etiā probat pportione geometrica in infinitum propinque gradui summo se habere gradum ultra summū s; nō concludit tantum quantum arithmetice adverte tamē tales cōsequēntias nō valere isto gradu citra summū in infinitum remissior ē aliquis gradus ergo aliquis gradus ē infinite remissus sicut nō sequit isto gradu in infinitum intensior ē aliquis gradus ergo aliquis gradus ē infinite intensus sicut etiā nō sequit isto gradu infinite intensior ē aliquis gradus citra finitum datus ergo iste gradus ē infinite remissus citra summū vel ultra summū bene tamen sequit citra vltra certum gradum finitum infinite intensior isto est aliquis gradus ergo talis ē infinite intensus nā ad gradū esse infinite intensus requirit eū habere infinitas ptes equales nō cōmunicātes vni certe pti date.

CQuinto arguitur sequeret ex opinioe bec conclusio aliquid duo eque velociter intendunt per vnam horam et tamē in fine vnum erit infinite intensus alter opinioe hac conclusio sit vna caliditas que p vna horam eque velociter intendat cum vno motu locali et in fine bore summus gradus motus localis sit infinitus et qualitas sit finitus tunc ex dictis claret conclusio et ideo esset si in duabus qualitatibus casus poneret q continuo p bore eque velociter intendant et appropinquetur gradui summo et tū in instanti terminatio bore summus gradus vnus sit finitus et alterius sit infinitus. **C**Respondeat ad argumentū sicut nō cōcedimus q quāta pportione vnus gradus ē propinquior gradu summo tanto ē intensior sed tantū quantum arithmetice ita nō ē cōcedendū q tanta pportione quanta aliqua duo appropinquetur vel equaliter intendantur tantum et equaliter arithmetice erunt intensus nā sint due latitudines quarum summus gradus vnus sit intensior summo gradu alterius vel sine latitudines diuersarum specierū itat q aliqua duo eque sint propinqua gradui summo vnum quodque sue latitudinis etiā finite et datis sumis gradibus finitis et tū nō erunt in fine eque intensus possibile tamen ē aliqua duoeque velociter intendi vel remitti. etiam in infinitū et tamē in fine bore vel nullum erit intensum vel remissum vel vnum erit intensum et aliud nullū intensiois.

CSexto arguitur si positio vel opinio esset vera sequeretur q aliqua duo essent equaliter intensa que non essent equaliter inter se remissa pbatat conclusio datis diuersis speciebus latitudinum quoz summus gradus vni ē maior summo gradu alteri. tū capiant duo gradus equaliter distantes vnusquisq; a suo extremo summo. **C**Respondeat opinio intelligit in latitudinibus eiusdem speciei aut si sint diuersarum specierum supponenda est equalitas summorum graduum.

CSecunda opinio quam calculator tertiam dicit est intensio vel remissio forme cognoscit pportioe geometricae penes distantiam vel propinquitatē ad nō gradum ita q distantia a nō gradu claudit intensioe propinquitas vero cōcludit remissionē. et ita cōtingit in quātitate nā ceteris paribus datis duabus quantitatibus illa ē minor que magis accedit ad nō quātū illa vero ē maior que magis recedit a non quanto.

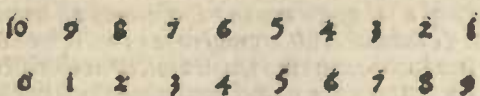
CContra hanc opinionē opponit q; tunc gradus summus est remissus q; si latitudo ē finita eius gradus summus finite distat a non gradu et finite est propinquus ergo si penes propinquitatē ad nō gradū attendit

remissio talis gradus summus erit remissus qd si recedat opponit q; remissus dicit respectue ad intensus sed nihil ē intensius summo gradu ergo summus gradus nō ē remissus. **C**Confirmat et capio duas latitudines eiusdem speciei vel diuersarum specierum et volo q summus gradus vnus sit maior q summus gradus alterius. vt si summus gradus sit octo. et summus gradus secunde sit octo. tū arguitur sic octo est gradus summus et ē propinquior non gradui q alter gradus summus. vt. 10. ergo ē remissior. et per consequens remissus: forte respōdet argumēta nō cōcludere. siue tenet positio que tenet gradus summus esse remissum. siue alia que hoc negat: quia si tenet secunda positio. **C**Ad argumēta respōdet intelligi opinio nē secunda supposita pstantia remissiois sit sermo de remissione vel supposita constantia intensiois. **S**i loquimur de intensioe. ita vt sit sensus tertie opinionis remissio attenditur penes propinquitatē ad non gradum scilicet in gradibus remissis. scilicet vbi gradus non sunt remissi. **C**Si vero teneatur opinio calculatoris q recedit gradū summū ē remissus argumēta nō cōcludūt etiam pro illa opinioe efficaciter.

CReplicat tū q; si gradus summus ē remissus cū nō possit dici remissus respectu gradus alicuius latitudinis in qua ē summus: ergo dicit remissus p admittione sui cōtrarij: q; nō p radicationē fm hanc opinio nē qd si concedit. qualitates cōtrarie se cōpatentur etiā in gradibus summis qd nulla opinio recedit.

CEt hanc dubitationē mouet aliud ppositū principale qd calculator explicite nō tangit et mouet forte in tertio philosophico. vtrū qualitates cōtrarie se cōpatiant in eodē in quo philosophico dubio sunt due opinionones famose. prior tenet nullas qualitates cōtrarias nec aliquas eiusdem speciei specialissime cuius qualitatibus cōtrariis se posse cōpati in eodem subiecto dicit eiusdem speciei et. q; in sensu cōposito omnes tenent qualitates cōtrarias nō posse se cōpati in eodem sed hoc ē logice dictū. et nos de cōtrarietate rerum in philosophico et non terminorum loquimur. ideo fm priorem opinionē nec qualitates primas. vt caliditas vel frigiditas siccitas et humiditas. nec etiā secundas. vt albedo nigredo recedit posse se cōpati in eodē subiecto.

CSupponam tū ad primas cōtrarietate requiritur fm omnē opinionē vnaz cōtrariarum qualitate immediate agere in alia: q; lumē nō cōtrarietate frigiditatis huius media te sit corruptiū frigiditas: q; pducit calorem. et calor corripit frigus immediate. ponit ergo conclusio fm hanc opinionē. **C**Conclusio caliditas et frigiditas non se cōpatunt in gradibus intensis. nec in gradibus remissis. et ita de alijs qualitatibus cōtrariis. prima cōtrarietate pbat conclusio. calor remissus agit in frigiditate remissus loco et situ ab eo distinctum: ergo a fortiori agit in eodē subiecto adequate. anis ē notū experientia. et conclusio videtur euidentis: ergo conclusio que est opinio ē vera. **C**Secunda opinio que videtur etiam sancti Thome declaratur in hac figura.

CContra priorem tū opponit q; sol calefacit mediā regionē aeris qd calefacit bec inferiora: q; vt. vii. philosophico

Philosophicum compendium.

corp' dicit Aristoteles agēs naturale fortius agit im
propinquus q̄ in distās: sed semp' media regio aeris
ē frigida, vt in metheorologicis habet igit' ibi sunt 3
re qualitates. Cōfirmat de aqua tepida que ca-
lescit aquā frigidā ⁊ frigescit aquā calidā: ergo in
ea ē caliditas ⁊ frigiditas. Cōspōdet. nō ē in eo
dem loco adaequitate: nec in eadē pte medie regionis
adequate calor ⁊ frigus, sed in diuersis partib'. ⁊ co-
dē modo de aqua tepida. nā in vna pte eius ē calidi-
tas, ⁊ in alia ē frigiditas multū p̄p̄nqua tñ pti p̄oz.
Cōt' quo sequit' tepiditatem s̄m hāc opinionē nō ē
aliquas qualitatē: sed ē terminus collectiuis tepedi-
tas supponens pro calore ⁊ frigore conotādo illā ēē
in partibus multum p̄p̄nquis, ⁊ sic patet quomodo
aq̄ tepida s̄m diuersas ptes calescit ⁊ frigescit.
Cōsecundo p̄ncipaliter arguit de motu ante ⁊ retro
quo mouetur longa scafa in aqua. Cōt' cōfirmat de
motu solis ab oriente ad occidentem: ergo illa mo-
uent' motibus contrariis. ⁊ ita de musca in lāca.
Cōad illa facilis ē respōsio: q̄ ibi ē duplex motus. s.
p se ⁊ p accidēs vel interdū duo motus p accidēs
et parte diuersor' mouētiū. ⁊ si ponatur mobile tñ
moueri ab vno quātū a se vel ab alio manebit semp'
in eodem loco. si vero magis ab vno q̄ ab alio non
sequit' motus contrarios illi mobilis conuenire.
Cōtertio p̄ncipaliter arguit de igne calescente aquā
in olla qui p̄ducit maiore calorē in superficie superiore
a. que q̄ in medio: ergo cum agat p̄us in propinquus
q̄ in remotum cum inferiores partes aq̄ sensu ap-
pareant frigide sequit' in eis ēē cōtrarias q̄litates.
Cōfirmat ⁊ suppono q̄ nō tenet' minimum natura-
le grana argumētū q̄ calor successiue p̄ducit sicut
frigus in aqua successiue corūpit ⁊ dicit' argumen-
tū sicut de aq̄ calidā reducētē se ad frigiditātē sicut de
igne calescente aquā illis suppositis non possumus
dare instās per q̄s frigus incipit p̄ducit in aqua post
calescentia calor incipit ēē omnino dep̄ditus p̄ pri-
mū instās sui nō ēē ⁊ tunc vel frigus ē in aqua in il-
lo instanti vel nō si sic: 3o illud p̄ducit in instanti.
Si vero frigus tūc nō ē in aqua: s̄ immediate post illud
erit. dat' ergo instās in quo nec frigus nec calor ē in
aq̄ q̄ ē naturalit' impossibile respectu ill' subiecti.
Cōad terū argumētū r̄ndet' p̄mo illi q̄ ponit' minimum
naturalit' dicerēt aliquid frigiditatis in illo instanti p̄ducit: s̄
admissis suppositiōib'. s̄q̄ calor ⁊ frigus p̄hibet' p̄du-
cant'. ⁊ successiue o3 dicere q̄ p̄mū instās nō esse calo-
ris in aq̄ q̄ r̄ducit se ad frigiditātē ē vltimū instās
nō ēē frigiditatis in eadē aq̄. ⁊ sequent' p̄cedētū ē nō in
ēuenire aq̄ per illud instās nō h̄re caliditātē nec
frigiditātē. ⁊ idem cōm' tñ in p̄trariis immediatis si
am' tam' illa successiue p̄ducit ⁊ successiue corūpit, er-
gob' s̄q̄ nō ēē qualitatinas dispositiones aq̄ frigidit-
tātē ⁊ caliditātē. ⁊ h̄c argumētū fit de agēte successi-
ue itro succēte totū in substantiāle ⁊ successiue corūpēte
q̄: sic forte p̄ instās nō inēuenit materiā esse sine for-
ma. ⁊ h̄c argumētū accipit a Scoto: cōt' sc̄do instāz.
Cōtra cui' solutiōne si replices ponēdo aliquid agēs

speditū aq̄ reducētis se ad frigiditātē vel ignis cor-
rūpētis frigiditātē. tūc seqt' toto tpe quo illud impe-
ditū agētis māserit manere materiā sine forma vel
subiectū sine aliquo p̄trarior' immediatōz. Cōsi dica-
tur forsā subiectum esset aial illo tpe periret hoc
nō soluit in subiecto in aiato q̄d ēē immediatū duor'
contradictōz: vt in corruptōne qualitatarum
dispositiōnuz necessario req̄s̄r̄ ad ēē forme in subie-
cto. ideo tenenda ēē opinio veter'. s̄ in instanti p̄ducit
formā substantiāle eius suis qualitataruz dispositiōib'
⁊ ita in cōtrariis immediatis ⁊ tūc in instanti q̄d ē p̄mū
instās ēē genit' p̄cederet ēē aliq̄ q̄litate in subiecto
q̄ ē illud instās p̄mū ēē eius ⁊ p̄mū nō ēē corūpti. ⁊
tūc negent' suppositiōes argumētū: q̄ ad illas sequit'
naturalit' impossibile. s̄ materiā esse sine forma p̄ tpe
vel instās vel subiectū p̄ tēp' sine aliquo de immediatis
p̄trariis q̄d Aristoteles reputat impossibile cū aliter
illoz dicat necessarium in ēē in postp̄dicamentis.
Cōquarto p̄ncipaliter arguit, ⁊ suppono ḡsa argumē-
ti. p̄mo quālibet partē mixti ēē mixtā integrālem. s̄
quēadmodū quibet pars integralis corporis organici
ē organica. Sc̄do suppono opinionē p̄babilē for-
te verā cōplectōne bois esse aggregatū ex quatuor q̄lita-
tib' p̄mīs p̄portione nō in intēsiōe ⁊ remissione
⁊ bec cōplectio ē q̄litate dispositiōes necessario req̄-
s̄r̄ ad ēē ale in corpore i quo sensu elemēta manēt in
mixto s̄m q̄litates. ⁊ q̄libz mixtū cōponit' ex quatuor
elemētis: q̄ bz q̄litates s̄nt i specie q̄litatez quatuor
elemētōz: q̄ nō s̄nt elemēta formalit' in mixto: q̄ tūc
mixtū nihil ēē. Cōt' h̄c suppositis arguit sic. in q̄libz
pte integrali bois vel alteri aial ē caliditas siccitas ⁊
humiditas: q̄ s̄z suppositiōnem ē mixtum vel orga-
nicū. vel ḡ caliditas ⁊ frigiditas distinguunt subiecto
⁊ situ ⁊ separant' situ ⁊ diuersa pte subiecti. vel solū di-
stinguunt' s̄m essentia. si p̄mū seqt' 3o suppositiōnem ali-
quā pte integrali mixti nō ēē mixtā: q̄ nō bz in mixto
in quatuor q̄litatez p̄max: imo nec tal' ps ēē organi-
zata nec cōplectōne affecta. si det' sc̄do seqt' q̄litates 3ri-
as ēē in eodē subiecto q̄d ē p̄positū argumētū. Cōt'
forsā dicat' vt aliq̄ dicit' nō ēē in p̄tib' integralibus
mixti nisi simplicē q̄litate p̄ducta ē ex actiōe p̄max
sic vlti sum' dicere in p̄ncipiis de organizatiōe nō va-
let solutiō. tum q̄ ē p̄trapositiō: tum etiā q̄ s̄ntas ē di-
cere 3rias q̄litates ēē p̄ductiuas diuersor' effectuz
per hoc q̄ p̄iungunt' in agēdo vel separant'. nā experitē
tiā cognitū ē calorē semper p̄ducere aliū calorē. ⁊ fri-
g' aliud p̄ducit suapte natura: q̄ per h̄c q̄ p̄iunguntur
in agēdo cū nō variēt spēs nō p̄ducēt effectū differētē
specie sicut frigidit' ē dicere caloz ⁊ frigiditātē in aq̄
tepidā in partib' p̄p̄nqs iuncta p̄ducere certā q̄lita-
tē q̄ sit tepiditas specie differēs ab vtroq̄z parētē: q̄
eadē rōne dicere q̄ illa tria cū aliq̄ duaz p̄max p̄du-
ceret q̄rtā. ⁊ sic in infinitū. Itē ponit' pluralitas rerū
sine efficacī rōne q̄ saluatur oia i physica sine tali m-
ultiplicandō. Cōt' firmatur p̄ncipalit'. hō moritur in-
terdū senio vel hoc ē q̄ calidū agit in humidū plūmē
do. vt dicūt medici. vel q̄ vñ 3rius agit in aliud nō ē
dicētū sc̄do: q̄ cū i eodē subiecto adēq̄te sit caliditas ⁊
humiditas. sic caliditas corūpet humiditātē ḡnaret i
eodē subiecto caliditatem. q̄ corūptio vñ ē genera-
tio alteri. ergo idēz ageret in suo simili omnino q̄d
p̄bi h̄re p̄ incouenienti cū dicit' s̄nt non agere in sibi
omnino. Cōt' itē si calor agit in humiditates q̄ cū nō ē

paria eadē rōne ager in albedinē vel nigredinē. vel in oēs qualitates illius subiecti: q̄ nō dabitur sufficiens ratio quare agit potius calor in vnā qualitatem non contrariā ei q̄ in aliā q̄ si cōcedit sequit̄ p̄ra experientia: q̄ experimur calozē corūperē frigiditātē vel humiditātē panis nigri nō eius nigredinē. Si vero dicat̄ vnū contrarium agere in aliud. vel illa duo sunt in eodē subiecto. sic habet̄ p̄positū. vel in diuersis partibus subiecti tunc sequit̄ vt p̄us p̄ra suppositum.

Confirmat̄ si calor agit corūpēdo humiditates vel hoc eēt: q̄ humiditas eēt aliquid. repugnās forme substantiali subiecti in quo ē caliditas et hoc nō: q̄ humiditas vt supponit̄ ē qualitatiua dispositio et p̄plexionis subiecti: ergo cuius sint plures alie qualitates ad eē forme substantialis requisitē nō ē ratio quare corūpat potius calor vnā de illis q̄ alteram.

Contra solutiōe istoz argumentoz suppono regulas: p̄bilitatē q̄n̄ aliquid subiectū ē qualificatum s̄m aliā quā formam et in actu habet illā cōplete non oporet q̄ intendat̄ vel agat in se augmētādo. eandem declarat Scotus regulam in p̄ma questione de characterē in solutione ad p̄imum argumentum questionis. Si querat̄ quare ignis postq̄ in se habet certuz gradum calozis. verbi gratia vt octo quare nō auget calozē in seip̄o. **C**oncedet̄ per regulā q̄ postq̄ subiectū in actu habet qualitatem s̄m gradum sue actiuitatis terminatur nec ager in se qualitates q̄ntis in subiecto extrinseco possit̄ p̄ducere. **C**onsequit̄ ergo p̄cto bois corūpēto vel mors etiā illa q̄ sit sentio nō ē per hoc q̄ intrinsece vnū contrarium agit in aliud. vel calidam in humidū. vt p̄bat̄ argumenta. et declarat̄ conclusiō p̄ regulā Scoti: q̄ sicut subiectū calidū in actu completē nō auget suū calozem. ita nec ager in aliis qualitates non contrarias ei in eodē subiecto adēquate existentes. p̄babilē ē tamen in partib⁹ eterogeis et diuersa complexionē affectis animantuz fieri actionem vnus partis in aliam. vt interduz cor agit in ep̄m vel renes et summa cerebri frigiditas in partē parit calozis.

Consequit̄ sequit̄ totā animantis corūptionē ab extrinseco esse q̄ Aristotelis diffinit̄ q̄to meteorologicorū cum de putredine disquisit̄. manifeste p̄cludit̄ dicēs putrefactio ē corruptio in humidū vnoquoq̄ p̄p̄ie s̄m naturaz qualitatis ab aliena qualitate in qua diffinit̄ōe per alienā qualitatem intelligitur extrinseca qualitas extra putridum existens vt ē qualitas ambientis loci vel alterius corporis extrinseca ab eo q̄ corūp̄itur. ideo si eēt aliquid corpus homogeneū et in dispositionib⁹ vniformit̄ nulla eēt qualitas extrinseca alterius corporis diuersitatis vel dissona tale mixtum nō corūp̄eret.

Consequit̄ quibus sequitur nullo mō corūp̄i mixtum per actionē contrariā elementoz ex quibus componitur.

Consequit̄ etiam in mixto nō esse intrinsecum principium et actiuum sue corūptionis: sed t̄m principium passiuum quod simūtat̄ur et alteratur a sua naturali distinctione per extrinsecuz corūp̄ens. ideo homo per diuinam prouidentiam conseruabatur in paradisiaco loco qui temperatissimus est vtereturq̄ cibis purissimis et conseruatiuis naturalis dispositionis. ideo homo nō erat p̄ naturam immortalis: sed ab extrinseco corūp̄ibilis sicut cetera animantia.

Consequit̄ notatis ad quatuor argumentuz credūt aliqui

respondere. vt. xvij. distinctione p̄mi questioe. r̄ij. Joannes maior et post eū discipuli defendentes hāc opinionē et supponentes cū Aristoteli inde generatiōe calozē naturalē eē substantiā et spirituz. vt declaratum ē in principijs. et tunc concedunt frigiditatem compossibilem corpori q̄ calozē naturalē vocāt. non t̄m calozē qui sit accidēs et sic dicerēt non haberi in partibus mixti compossibilitatem contrarioz qualitātē: sed hec saga nō euacuat argumētū quod ipsi faciunt: nec tangit nostrum quod probō: quia vel illa substantia quā vocant calozem naturalem ē viēs et informator animi in homine vel nō. Si p̄imū cum vita s̄m Aristoteli: et visum ē de longitudine et breuitate vite consistat in calido et humido. Sequit̄ q̄ ille calor naturalis erit calidus et humidus. vel ergo per alium calozem qui sit accidēs et humiditatem que sit qualitas vel per alia corpora calida et humida. Si p̄imum habeo intentuz: quia quocūq̄ nomine ille calor naturalis. Si ē substantia et pars integralis hominis habet humanam complexionem et est organizatus: ergo p̄ suppositum in argumētō p̄ncipali s̄m opinionem p̄bilitiorem in eo ē aggregatus quatuor p̄max qualitatum. et tunc vel caliditas et frigiditas sunt in diuersis partibus illius substantie quaz vocas calozem naturalem vel adequate in eadem parte. Si p̄imuz impugnatum ē in q̄to p̄ncipali. Si secūdū habet̄ int̄cū.

Consequit̄ vero dicat̄ calozē naturalem p̄ aliud corpus et substantiā aliā eē calidū rationabiliter respondet: q̄ nō dabitur causa quare eūtel p̄cessus in infinitū. vel quare potius calor naturalis p̄ aliud corpus q̄ aliud p̄ ipm sit complexionē affectū. Si vero dicat̄ calozē naturalē nō esse animatum tunc fiet argumētū de membris et partibus animatis in quibus ē organizatio. nam de superfluitatibus in animato vt p̄li vnus s̄m spiritum et alij humores non est dubitatio.

Confirmatur q̄ q̄ntis aliqua opinio medicoruz tenet calozem naturalem esse substantiam que in humidū fouet. vt ignis in oleo libani. vt tāgit̄ Jacobus de solutio in tertia questioe seu p̄ma. et. xxxvij. questioe melius in scdo tegni. **C**onsequit̄ illa ē opinio forte p̄bilitior p̄clatoris discreti. que tenet calozem naturalem esse accidēs quod p̄bat et auctoritatibus et ratione que omnia vide in loco citato. et ratio nominis est p̄opinione Calculatoris. Nam calor p̄ hoc q̄ ē vis lentus vt naturalis non erit genus qualitatis: ergo ineptum ē substantiā vocare calozē naturalem sicut in proprium eēt eā vocare calozē violentū. ideo videtur ad nomē disputatio et tenentes secūdā opinionem p̄p̄ius loquunt̄: ergo illa ē p̄bilitior. nam realiter oia que ponūt tenētes calozē naturalem eē spirituz omnia asserūt tenētes ipm eē accidēs qualitātē p̄max hāc ergo opinione supposita nō soluit̄ isti argumenta sicut etiā ea nō soluit̄ opinio que ponit̄ qualitates virtuales et diceret complexionem eē aliquā qualitatem scūdā simplicē que virtualiter calozem et frigiditates cōtineret: q̄ argumenta currunt supposita opinione que negat qualitates virtuales. et ideo concludo illa argumenta suppositis illis fundamentis que probabilia sunt solide concludere opinionē diuī Thomae quam opinor probabiliorem qui tamen vellet sustentare aliam opinionem neget aliquid de illis suppositis et tenent complexionem nō esse aggregatum et

qualitatibus primis: sed simplicem qualitatem, et sine
opinionem diu et hinc responderetur ad argumentum
per alteram opinionem partim per regulam Scoti postquam
ignis in se producit totum calorem completum non am-
plius agit in se quam agit in aliud extrinsecum: ita
vnum per se non agit in aliud extrinsecum in eodem sub-
iecto cum eo quod agit in extrinsecum passum.
Cōtra hoc replicatur secundum sententiam Aristotelis libro de
longitudine et breuitate vite calidum et humidum in
quo consistit vita debent esse proportionata et eadem
ratione frigidum et siccum quod est completum. ut di-
ctum est. sed ille qualitates ab intrinseco vel extrinseco
possunt facilius disproportionari et differari: quod per
aria agit et patientur ad invicem si sint differate.
Cōtra solutionem proponam librum de longitudine et
breuitate vite. per cuius expositionem supponendum mul-
tiplex esse genus vite: nam quedam est longa et alta est
brevis. ut vitis et operis innuit. Et longa vel brevis
vite. Quedam est spiritalis et spiritualis. Alia est com-
pōsitibilis et hinc secum spiritualis: vita tribus regulis
distinguitur. Prima in rebus et in rebus distinguitur
et sine ulla ratione in vniuersali vel particulari deesse.
tunc quia et tempore si cum circumstantiis id fiat et deo
gratis. Secunda ante quod dicitur bonum opus. ut se-
cure operetur et vult: contratur ante operis ince-
ptionem. Tertia cum virtualis operis: in deum rela-
tio sufficiat nisi cum conductu actualis: quia sola ha-
bitualis non sufficit cum humanum non reddat opus
corruptibile vero vita que qualitatem proportionem
primam elongatur vel attenuatur impugnat potest
quia differata proportione qualitatum primarum
vnum contrarium agit in aliud: ergo secundum Aristotelis
sententiam alterum reparetur ab altero: quod videtur
in agendo reparetur sic: ergo calor ut octo agens in
frigus vel sex. Si omne agens in agendo reparetur quo
eius modo exponatur illud gerendum. sequitur quod
calor ut octo reparetur a calore ut sex. et sic ab equali-
tate minoris proportionis fiet actio. vel sequitur in-
tentum nostrum qualitates scilicet contrarias esse in eo-
dem subiecto: quia si est aliquod calidum ut octo quod
agit in frigidum ut sex: quia agens et patientis sunt
vnum secundum Aristotelis sententiam virtuali simultate. se-
quitur quod per reparetur calidum ut octo simul calefit et frige-
re. et sic contraria se compatiuntur. Cōtra
matur in spiritalibus qualitatibus in quibus repe-
riuntur etiam contraria. si amor petri et odium eius.
dem sunt qualitates contrarie suppono te amare pe-
tram et aliqua ex causa incipere ipsum odire quod sic
et potest etiam manente eadem cognitione petri tunc
illud odium corrumpet et agit in amorem: ergo in-
ter agendum vnum contrarium in aliud erunt in ea-
dem anima: quia suppono amorem esse intentum ut
octo qui propter resistantiam non possit statim cor-
rumpi ab odio sibi contrario. et eodem modo dedu-
cetur argumentum de opinione et scientia fide et con-
fidentia et aliis qualitatibus spiritalibus contrariis.
Cōtra solutionem horum argumentorum forte al-
quis negat re actionem. et exponit Aristotelem: sup-
positis conditionibus scilicet convenientiam
in materia et quod vtriusque sit in sphaera actiuitatis alteri
eum aliis. omne agens in agendo. si agit vel quia
agit vel quando agit reparetur. resistit passo sicut om-

ne passum in patiendo. reagit. resistit agenti. et lo-
quimur de naturali agente corporeo.

Cōtra istam expositionem opponitur: quia car-
bo ignitus proiectus in aqua frigida frigitur et cale-
fit aquam: ergo ibi est actio et reactio. forte dicitur. ut di-
ctum est de ferro ignito cum ignis et calor sint impo-
rati extinguuntur per grauitatem aque et ingressus hu-
midus in poros ignis et calor. sed non est hoc per acti-
onem frigoris: quia ita bene extingueretur carbo vel
ferrum ignitus in aqua calidissima sicut in aqua fri-
gida. Et ratio est: quia ignis flamma requirit euenti-
tionem et non fit illa corruptio propter qualitates con-
trarias. admittendo tamen reactionem respondere
tur aliter ad argumentum positum stat dare qua-
litates maioris actiuitatis et minoris resistantie. et
ideo frigiditas partis reparetur maioris resistantie
etc. et qualitas partis non reparetur maioris actiui-
tatis. et ideo cum in diuersis partibus sunt actio. et re-
actio stat dare frigiditatem passi principalis que fit
in maiori proportione quam qualitas principalis age-
tis: quia continue magis debilitatur passum per prin-
cipalem actionem quam agens per reactionem. et ideo
non erit inter illa perpetua actio. Cōtra alia argu-
menta sine solutio dari potest. ut supra tacta est. sed
ad illud de equalitate proportionis. Respondetur ne-
gando consequentiam: quia licet comparando acti-
uitatem agentis ad actiuitatem passi sit proportio
maioris inequalitatis. tamen actiuitas etiam facit ad
resistentiam unde quotiens aliqua duo agunt in se in-
uicem secundum qualitates primas debet considerari acti-
uitas et potentia agentis. et etiam debet considerari
resistentia et potentia resistendi que est tam in agente
quam in passo. et ita non est inconueniens. quod actiuitas
passi excedat resistantiam agentis: quia maior est re-
sistentia in passo quam in principali agente: sed actiuitas
agentis excedat tam resistantiam quam actiuitatem passi
et tunc actio proueniens a passo in agens proueniet
a proportione maioris inequalitatis sicut vniuersali-
ter omnis actio quod resistantia fiat ab equalitate p-
portionis sepe ideo resistere non est agere. Sic tamen
aduertendum est quod sicut resistantia est actiuitas. ita
omnis actiuitas naturalis est resistantia. et ideo duplex
latitudo in qualitate qualitatum primarum conside-
rari potest. ut latitudo actiuitatis et latitudo resisten-
tie ut in calore ut octo gradu. si actiuitas sit ut octo
et resistantia ut quatuor tunc tam magna res est resi-
stentia sicut actiuitas. tamen subdupla est resistantia
ad actiuitatem. et hoc est: quod passum Aristoteles et
philosophi dicunt. duas qualitates primas scilicet
calorem et algorem esse maioris actiuitatis et mi-
noris resistantie alias autem duas maioris resistantie
et minoris actiuitatis. et eque proportionabiliter po-
tente declarari maior resistantia et minor actiuitas in
siccitate vel humiditate. Cōtra contra hoc opponi-
tur et volo quod latitudines actiuitatis et resistantie vni-
formiter minuantur. sequitur dari aliquam de quali-
tatibus primis vel aliquem gradum eius qui vel est
tante resistantie sicut actiuitatis. vel est aliam acti-
uitatis et nullius resistantie. quorum vtriusque natura
est impossibile. probatur primum si aliquid calori
ut octo actiuitas est ut octo et est verbi gratia re-
sistentia ut quatuor volo quod sit aliquod agens appli-

catuz illi calori qđ in prima parte alicuius temporis inuatur tres gradus actiuitatis 7 medium resistentie. 7 in secunda parte temporis auferat duos gradus actiuitatis 7 aliud medium resistentie. tūc clarum est manere tot gradus actiuitatis in illo calore quot resistentie: ergo illa qualitas prima ē tante actiuitatis sicut resistentie. Secundum probatur appposito aliquo agente illi calori qđ ymformiter tantum in aliquibus partibus temporis equalibus diminuat actiuitatem caloris 7 resistentiam eius. tūc liquet exariri resistentiam manente actiuitate, 7 sic daret qualitatem primam sine resistentia.

Respondetur argumentum esse difficile: quia si cut dari potest vnum agens naturale quod minuat aliquantam partem illius caloris. ita potest dari aliud eque fortius qđ tantūdem in actiuitate auferat equaliter sicut solet reprobari opinio dicitū suffragia valere damnatis 7 minuere eorū penas proportionabiliter 7 per partes proportionales: qđ si datur aliquod suffragium auferens aliquantam partem cum possit dari aliud tanti valoris auferet equalē partem inquit pene. 7 per consequens per multiplicationem equalium suffragiorum tandem erit exbausta tota penanibilominus tenendo Aristotelem 7 communem philosophiam.

Respondetur ad argumentum non esse possibile per quocūq; agens naturale sic equaliter posse inuiri actiuitatem 7 resistentiam sicut in argumento ponebatur ideo si aliqua minutio potest fieri in illis duabus latitudinibus actiuitatis 7 resistentie oportet qđ sit eque proportionabiliter geometrice 7 per partes proportionales actiuitatis 7 resistentie sicut simile dicitur in posterioibus de euidētia assensus premissarum 7 assensus cōclusionis. Istis declaratis non plene respondetur ad argumentū Pauli 7 cōmunicat loquentium tenendo qualitates contrarias in nullis gradibus se compati. 7 tenendo naturaliter reactionem esse possibilem: quia negando reactionem vt superius tangebatur exponendo auctoritatem Aristotelis facile est respondere. nam si calidum. a. inquit paulus agit in. b. frigidum. 7 si est reactio vel. b. reagit in quamlibet partem ipsius. a. Vel datur aliqua pars propinquo ipsius. a. repassa 7 alia remotior a. b. non reparatur ab ipso. b. quia si reagit in totū 7 in quamlibet partem eadem pars repassa erit calida 7 frigida. 7 eodem modo deducitur argumentū de medio inter cepto inter agens 7 patiens in quo simul erit caliditas 7 frigiditas. quia non est possibile naturaliter agens naturale agere in propinquum quin prius agat in propinquius. si vtrūq; est eque dispositum vt supponitur quidam multiplicat species caloris vel frigoris quam virtualiter dicunt ē contrarias 7 non formaliter per quam dicitur fieri reactionem. 7 in parte repassa ponit calorem formaliter 7 speciem frigoris que nō ē formaliter frigus nec contrariatur formaliter calori. sed quia experitur calorem producere calorem 7 non tales species. 7 sic respondentes irrationabiliter multiplicatūz sine nominales tales res sine necessitate 7 alibi probabiliorem tenet opinionem que visibiles species albedini vel nigredinis. negant ideo probabi-

lius erit non multiplicare tales species in qualitatibus primis: quia etiam non ponendo qualitates virtuales non essent multiplicandē tales species qđ sint virtuales calores vel frigiditates. Alij fugiunt respondentes ad vnum de tribus visis in philosophia scilicet ad naturam agentis vel passi sicut potuissent fugere ad celum vel partes proportionales. 7 sic patet quomodo opinio qđ tenet qualitates contrarias in gradibus remissis 7 nō in summis se cōpati in eodem subiecto ad eade diceret oportere proportionari qualitates primas immixto vt in figura supra declaratus ē in opinione Thomae 7 Buridanii 7 aliorū qui ponit latitudines summā in qualitatibus primis vt decē sūm quos gradus vt decē calores nullum in eodem subiecto ad eade frigus admittit: quia summus ē. nam addito quocūq; gradu frigoris aggregatum exaperaret numerū denarius qui ē summus. 7 ideo quibus quinq; gradus caloris 7 quinq; frigoris proportionentur in eodem subiecto ad eade. non tamen quinq; gradus caloris cum sex frigoris. 7 ideo sūm hanc opinionem qui libet gradus citra summum comparitur 7 proportio natur cum alio gradu citra summū sui cōtrarij dū modo sit sumpti nō exaperarent numerū summe latitudinis que ponit 7 idem ē si dicatur gradū summam esse vt octo vt cōmuniter loquentes dicūt.

Ex quibus claret quid intelligit hec opinio per gradum remissum. nam si summa latitudo ē vt octo qđ libet gradus citra octo ē remissus 7 octo non ē remissus. ideo qui libet citra octo proportionari potest cum aliquo gradu sui cōtrarij citra octo si vt dictū ē simul sumpti nō exaperentur numerū octanarius. Cū dic tamen aduertendū ē. 7 si detur gradus summus naturaliter sūm certam dispositionem agētis vel passi vt experientia ostendit. 7 Aristoteles dicit. habitibus presentibus cessat motus. i. postq; agens produxit tantum quantum ē aptum natum producere sūm dispositionem passi cessat ab actione. non est tamen intelligendū qđ semper in gradu summo naturaliter: quia sūm Aristotelem aliqua sunt composita naturalia que si in sua dispositione naturali existant semp determinat sibi aliquā qualitatē in remisso 7 nō in summo. vt p̄ de aere 7 ei⁹ calore 7 alijs elementis in sua naturali dispositione existentibus.

Secundo aduertendū ē hanc opinionem in spiritualibus qualitatibus conuenire cum priore. nam nullos gradus etiam remissos contrariarum qualitatū ad eade in eodem subiecto admittit. 7 ideo scientia 7 opinio in nullis gradibus se comparantur etiam remissis amor tamen 7 odium respectu eiusdem mediante eadem noticia 7 ratione causata 7 si non se cōpatiantur in aliquibus gradibus amor tamen 7 odium comparitur secum forsitan aliquam qualitatē eiusdem speciei essentialis cum odio petri sibi contrario. nam supposita opinioe que tenet noticiam intuitiuam Petri 7 intuitiuam Pauli esse eiusdem speciei. ita odium Petri 7 odium Pauli erunt eiusdem speciei. 7 amor Petri admittit se cum odium Pauli. quando ergo Aristoteles dicit. Calidum 7 humidum in quo consistit vita 7 cōsequenter frigidum 7 siccum oportere esse proportionata. intelligas sūm hanc opinionem in gradibus

remissis et circa summum ut declaratum est. C. Co-
 tra quam opinionem opponitur primo argumen-
 to de qualitatibus spiritualibus quia cum ille in nul-
 lis gradibus se compatiatur ut dicit opinio ergo
 nulle qualitates se compatiuntur ista consequentia
 est bona ab inferiori ad suum superius in materia
 philosophica virtute illius non est maior ratio de vnoque
 de alio. Et forte dices non esse simile quod etiam alia opinio
 debet concedere qualitates spirituales eiusdem spe-
 ciei eius qualitatibus contrariis se compati in eodem
 subiecto quod non concedit in qualitatibus corpo-
 ralibus ergo non est inconueniens etiam hanc opi-
 nionem concedere aliquid in contrariis spirituali-
 bus quod non conceditur in corporalibus. forsitan
 quia in qualitatibus spiritualibus est repugnantia
 et in essentia qualitatam et signatione vel attingen-
 tia actus. C. Contra hoc replicatur quia aliquodue
 qualitates corporales contrarie in nullis gradibus
 se compatiunt quia non est maior ratio de illis corpo-
 ralibus quam de omnibus alijs igitur et per repli-
 ca suppono qualitates medias non coniungi ex ex-
 tremis vel non esse aggregatum ex extremis quia
 tunc rubedo vel palido nihil esset antecedens repli-
 ce patet de albedine et nigredine. C. Respondetur in
 qualitatibus. Primum non actiuis conuenit hec opinio
 cum alia nam in nullis gradibus se compatiuntur
 et sic limitatur opinio de qualitatibus primis de quibus
 quibus sit verum quod vna agat in altam quando
 sunt in diuersis subiectis quibus tamen sunt in eodem
 proportionata non agunt in se invicem quia nullum
 agens naturale corrumpit aliquid nisi per generati-
 onem et per hoc soluetur vnum argumentum Gregorij
 et soluetur etiam argumentum quod fit ad proban-
 dum dari aliquod contrarium in gradibus remis-
 sis sine ad mixture vel proportionem alterius quia si
 ponas in agente calorem ut ser et frigus ut tria non
 potest dari agens quod corrumpat precise frigus
 quin de per accidens corrumpat aliquid caloris per
 partes quasi prius erant illi gradus proportionati quod
 cuiusque parte frigus ablata si non auferatur aliquid
 caloris manet proportio et sic de per accidens
 oportet subiectum corrumpi corrupta complexione
 sine et armonia. Et si dicas ad hoc manere propor-
 tionem et compossibilitatem gradus ut ser cum gra-
 du ut duo vel gradu ut vnum. C. Respondeo si pri-
 or proportio erat qualitativa dispositio necessa-
 rio requisita per ablationem cuiuscumque parte
 frigoris corrumpuntur et subiectum et totus calor
 si vero non corrumpendo tandem ventum erit
 ad aliquam partem partem frigoris quod si cor-
 ruptum propterea quia ipsa cum calore facit qualitati-
 uam dispositionem necessario requisita tandem desi-
 net esse subiectum et sic nunquam habes in gradu re-
 missis calorem in mixto in quo complexio est aggre-
 gatam ex quatuor qualitatibus primis sine frigidi-
 tate quia in elementis si sunt in sua naturali dispo-
 sitione non inconuenit immo forsitan nec mixtus in
 animatis si vera est opinio quam in principijs tetigi-
 mus dari aliquod mixtum in quo est intensior calidi-
 tas quam in elemento. C. Secundo principaliter arguitur
 contra hanc positionem auctoritatibus quarum
 alij videntur expresse et hunc modum vnam Augustini

rvij. capite in multris dicit nullus scibus est si dechi-
 cis et amarus nullum corpus ubi album ibi nigrum et
 ita in alijs contrariis. et secundo de generatione Ari-
 stotelis mole dicit esse quod facile cedit diuidentou-
 rus quod non facile cedit ergo nihil esse potest durus
 et mole ergo ille due qualitates contrarie durities
 et molities non se compatiuntur quia sunt distinctio-
 nes Aristotelis sequi videtur contradictio. C. Item
 in predicamentis substantia inquit inceptibilis
 est contrariorum sed eodem tempore non susci-
 pit quia nullus simul est sanus et eger albus et ni-
 ger et primo philosophorum contra anaxagoram clare
 disputans et intentione dicit contraria posse esse in
 eodem in potentia sed non in actu. C. Ad oes has
 auctoritates et si vniuersaliter sustentetur omnes
 qualitates corporales contrarias in gradibus re-
 missis se compati dicitur non quolibet gradum qui-
 litatis sufficeret ad denominandum subiectum phi-
 losophice quod gradus remissus non sufficit in quacumque re-
 missione quia non quilibet gradus albedinis deno-
 minat subiectum album si sit nimius remissus sicut
 nec quilibet gradus dulcedinis vel amaritudinis
 denominat cinnum dulcem vel amarum et hoc vole-
 bat Augustinus quia quis idem cinnum habeat
 dulcedinem et amaritudinem ut experitur hoes di-
 uersi gustu philosophice tamen ab intensiore qualitate
 denominabitur et hoc volebat Aristotelis contra
 anaxagoram quod cum ipse poneret quodlibet et quilibet pone-
 ret gradum summum vnius contrarij in gradu
 summo alterius et tunc quodlibet sufficeret et deno-
 nare subiectam quod Aristoteles ostendi esse fal-
 sum et ita in predicamentis nititur ostendere nunquam
 simul et semel contraria vocabula verificari de eo-
 dem et eodem modo definitiones duri et molis si-
 durities et molities sunt qualitates non ois contra-
 ctorie definitiones dari quia duri et mole etiam di-
 cuntur in respectu nam plumbum est durius herba et mo-
 lus calidus et ideo sufficit plumbum ut mole dicitur
 quod ferro facile cedat sicut durus est quod herba vel ligno
 non facile cedit. C. Alia solutio dari potest ad has
 auctoritates vniuersaliter concedendo qualitates non esse
 contrarias in actu in gradibus remissis sed bene in gra-
 dibus summis quod Aristotelis iure videtur con-
 tra anaxagoram primo philosophorum ubi contraria
 dicit posse esse in eodem in potentia id est per hoc
 remittentur non tamen in actu si sint summe reue-
 ritate in eodem. C. Ex quibus sequitur si teneamus albe-
 dinem et nigredinem se posse compati in gradibus
 remissis quod dixerim quod probabile est oppositum in-
 quitatibus non actiuis modus dicitur simpliciter aliorum
 veterum de intensione vel remissione per purgationem et de-
 purationem vel mixturem cum contrario si intel-
 ligat de qualitatibus habentibus contraria et teneat in
 gradibus remissis se compati contraria est probabile
 modus si intelligat quod tunc intendit vnum contra-
 riorum quando aliud corrumpit supposito quod ad
 corruptionem vnius contrarij in primis qualitatibus
 sequitur alterius productio et consequenter intensio
 et ita per hoc quod gradus remissus vnius contrarij au-
 getur et augmentatur et intenditur aliud remittitur et co-
 rumpitur et ita purgatur et depuratur vnum quod
 intendit et aliud quod remittitur miscetur in hoc

sensu cum suo contrario quia debilitatur cum re
 mittit et impicitur. Tertio principaliter arguitur quia
 res virtuales contrariantur et tamen in nullis gradibus
 se copatiuntur igitur opinio falsa consequens est bo-
 na probatur maior quia sicut per se caliditate et frigi-
 ditate esse contrarias qualitates hoc quod apposita ma-
 nu calido et tamen frigidum experimur effectus contrari-
 os ita de molli et dentibus pipere experimur calorem
 et masticata cicuta etiam formaliter calida experimur
 frigus quod clarum constat experientia in opio cale-
 facto et epoto et vino delinato et illi contrarij effectus
 non sunt a qualitatibus quas experiamur in illis mixtis
 ergo oportet dare aliquas virtuales qualitates contrarias in
 eis minor probatur quia si ille virtuales qualitates contrarie
 se copaterent in eodem subiecto ad eam in gradibus re-
 missis experiremur mixtum in quo eent. pducere contra-
 rios effectus sicut aqua tepida calefacit frigidum et
 et frigidum facit calidum et omnia experimur vinum ali-
 quando frigidum re epotum si in eo esse virtualis frigi-
 ditas sicut experimur ipsius calefacere quia est in eo
 virtualis caliditas. Pro solutione huius argumenti
 sciendum est magnam esse inter philosophicos controuersiam
 an proprie qualitates actuales quas experimur proprie
 de sine qualitates in sensibiles in elementis vel etiam mi-
 xtis quas virtuales vocant et est prior opinio oportet
 et in elementis propter formas substantiales et for-
 males qualitates ponere virtuales corresponden-
 tes actualibus et ita supposita opinione que in ele-
 mentis solum ponit duas qualitates formales ponunt
 etiam secundum hanc opinionem due virtuales nam sicut in aqua
 est formalis frigiditas ita et virtualis. Secundo di-
 citur hęc opinio virtuales qualitates non intendi nec remi-
 tti: quia si in aqua virtualis frigiditas remitteret
 tunc tamen de corruptione et sic aqua calida non posset se re-
 ducere ad frigiditatem quod contra experientiam. Tertio
 dicitur hęc opinio produci qualitates virtuales per mo-
 dum sequente cum forma substantiali elementorum et po-
 nunt in elementis ut discretata elementa per se redu-
 cunt ad actuales qualitates hęc opinio probatur quatuor
 rationibus. Prima quia non potest dari particularis causa que
 aqua calida redueat se ad frigiditatem nisi ponatur virtualis
 frigiditas quia forma substantialis aque non operatur na-
 turaliter sine instrumento. Secunda ratio quia tunc daretur
 aliquid corruptum cuius nulla esset causa particularis ut
 per se calorem corruptum in aqua. Tertio probatur quia
 tunc sequeretur quod aliquid ens naturale esset per aliquid tempus
 cum pluribus qualitatibus dispositibus discordantibus et
 discordantibus quod est inconueniens quia si ens naturale quod dicitur
 habet esse cum pluribus qualitatibus conuenientibus quod discordantibus
 tunc probatur de aqua seruentissime calida in qua si non
 ponitur frigiditas virtualis plura essent discordantia
 conuenientia. Quarto in multis mixtis reperitur
 effectus quorum nulla causa particularis formaliter
 in eis existens potest esse causa ergo si in mixtis procedimus
 qualitates virtuales et qualitates mixtorum sunt in ele-
 mentis ergo etiam in eis indumentum virtuales qualita-
 tes iste ratione non efficaciter procedit multiplica-
 das esse qualitates virtuales ideo antequam ponatur alia op-
 inionem rideo ad eas. Ad primam formam substantia-
 tialem actione intrinseca agit sine instrumento quod pro-
 bo quia secundum istam opinionem frigiditas virtualis quas
 ponitur agit seipsa et non mediante aliquo instrumento
 corruptio caliditate et introducendo in subiecto

in quo est caliditatem ergo non est inconueniens
 hoc concedere de forma substantiali que fortior videtur in
 agendo actione in manere et per hoc potest responderi
 ad secundam dando causas immediatas corruptio cal-
 lore effective scilicet forma substantiale. Alio modo
 posset responderi ad secundam rationem concedendo non esse
 inconueniens dari aliquid quod corruptio et tamen a nulla cau-
 sa effective creata et particulari sed solum per absentiam
 et seruantis ut contingit in corruptio scientie aliquando
 in corruptio luminis per absentiam luminosi. Ad ter-
 tium posset dici quod intentio humiditatis superius vires
 frigiditatis ablate et sic semper virtualiter aqua calida
 est cum pluribus conuenientibus quod discordantibus
 rideo esse inconueniens in tempore quo res est proprie quod
 corruptio et morti habere tunc plura discordantia quod
 conuenientia. Ad quartam rationem respondeo si volumus tenere
 in mixtis qualitates virtuales et negare eas in elemē-
 tis respondeo negando prius quia multe sunt in mixtis
 qualitates etiam formales que non reperiuntur in elemētis
 in naturali dispositione existens vel alio modo respondeo
 hic oportet in mixtis ponere qualitates virtuales pro-
 pter effectus quos experimur illa mixta agere in passis
 extrinsecis quod non experimur in elemētis quia in eis so-
 lum ponunt virtuales qualitates ut agatur actio in ma-
 nere ut per in quatuor rationibus opinio que solum intē-
 dit in elemētis ostendere virtuales qualitates et ita quod
 ut procedant in mixtis non tamen in elemētis si tamen de vir-
 tualiter qualitate negare volumus ponatur secunda opinio
 probabile est philosophice loquendo non esse ponendas qualitates
 virtuales quibus in mixtis probabilius est eas ponere quod
 in elemētis. Prima pars rationis probatur philosophice loque-
 do nihil est asserendum quod naturalis ratio vel experientia non
 procedat sed nec ratio efficax nec experientia procedit in mi-
 xtis vel elemētis tales qualitates virtuales igitur ille
 non sunt asseruntur ponende per medium Aristotelis primo
 philosophice frustra sit per plura et quod omnia operatio qua
 ista attribuit virtuali qualitati et medici proprie tunc oc-
 culis potest saluari attribuendo eam forme substantiāli
 mixti que proprie variā dispositione passu alium et alium esse
 etiam producit et interdum mirabile et occultum minor est
 pro alio quod reductio aqua calide ad frigiditatem in ele-
 mētis non procedit virtuales qualitates ut ostendit et tamen
 dedit sed quod nec in mixtis procedat pro et suppono pri-
 cipium philosophice agens non habet ultra gradum seu. si calor
 est ut octo numerus producit calorem plusquam ut octo et ita
 de frigore tamen probatur sic vinum calefactum reductum se ad
 frigiditatem ut constat experientia etiam maiore quam prius
 habebat antequam calefieret et ad maiorem etiam frigiditatem
 quod sic frigiditas medi vel circumstantis si illa reductio
 non sit a frigiditate virtuali quia tale vinum non habet quia ea
 haberet sequeretur quod simul haberet caliditatem
 virtuales et frigiditatem virtuales que sunt contrari-
 et hęc opinio non admitteret quod si non haberes
 inconuenienti sequitur experientia quod vinum istas corporibus
 manū aliquando deberet frigidare quod manifeste est exper-
 rientiam nec potest dici illam frigiditatem vini pro-
 duci a medio vel circumstante quia illud non agit ultra
 gradum sue perfectionis sed intensior est frigiditas
 in vino ut constat experientia quod in circumstanti me-
 dio imo quam prius habebat vinum antequam calefie-
 ret ergo nec a frigiditate virtuali nec a medio pro-
 ducitur illa intensior frigiditas in vino per suppositum. Item probatur qualitates virtuales esse remissas

biles ut patet experientia impipere antiquo et cina-
 rionio de octo que non tantum si conterantur den-
 tibus pducunt caliditate. **C** Item ille qualitates virtus
 ales sunt sicut habitus ut dicit opinio et oēs habitus
 sunt remissibiles et a subiecto separabiles ut dicitur
 aristoteles quibus sunt difficultatē mobiles a subiecto co-
 rumpantur tamen per contrarios actus et interdū
 per absentiam conservantis ut dicitur est. **C** Confirmatur
 ut vltimo quia omnia saluatur in philosophia
 forsan eque bene non ponendo in elementis quali-
 tates virtuales ergo superfluum est in illis ad mi-
 nus eas ponere. **C** Secunda pars cōclusionis pro-
 batur quia in mixtis ad min⁹ animatis experimur
 multas operationes que non possunt per solas q-
 litates primas rationabiliter produci ergo ad illas
 producendas aliquid aliud ponere oportet cōse-
 quentia videtur bona probatur minor de nutritiōe
 augmentatione et generatione et alijs naturalibus
 actionibus. **C** Item in mixtis animatis est comple-
 rio que sicut vnum probabilem opinionem est virtu-
 als qualitas in istis animatis eminenter continēs
 quattuor qualitates primas quia viuētia median-
 te tali complexionē et sua forma substantiali produ-
 ctiva sunt qualitatum contrariarum. **C** Item si in
 mixto animato formaliter sunt qualitates contra-
 rie elementorum in gradibus remissis proportio-
 te quo vel sunt violenter compossibiles vel non si
 primum ergo ē in eis aliqua actio et aliqua expulsio
 ad sensum distinctionis aristotelice. **C** Contraria sunt
 que eadem susceptibili vicijs in sunt et maxime se ex-
 pellunt. Si vero detur sicut dandum est quia a
 agens nunq̄ per se corrumpit sed semper agit ut a
 similes sibi passum et quando assimilatum est cessat
 et ideo dicebatur superius nō agere in gradib⁹ re-
 missis in quibus se compatiuntur qualitates contra-
 rarie nec propter hoc definiūt dici qualitates contra-
 rie sicut distinctionem aristotelis quia maxime ex-
 pellunt sicut aliquas eiusdem speciei scilicet gra-
 dus summos tunc tale aggregatum ex contrarijs q-
 litatibus sic proportionatum cum sit productiuus
 aliquarum operationum quas non possunt produ-
 cere alique due qualitates contrarie nec vna per se
 sicut nec illud totum aggregatum quantumcūq̄ p-
 portione in aliquo mixto in animato quia ista p-
 portio nō fiet nisi per remissionem vnius qualitatis
 et intensionem alterius vel e contrario et hoc potest
 fieri in mixto in animato et tamen non est possibile
 illud digestionem augmentationem generationem
 vel alias naturales operationes facere ergo prope
 qualitates formales quattuor elementorum componen-
 de sunt in animatis alique virtuales productiue ill-
 lozum effectum naturalium. **C** His duabus opini-
 nibus coloratis respondetur ad formam tertij argu-
 menti principalis si tenemus opinionem que po-
 nit qualitates virtuales ad minus in mixtis que ē
 multum probabilis conceditur non inconuenire
 esse aliquas qualitates virtuales cōtrarias ut patet
 de frigiditate virtuali in vino et tunc neganda ē mi-
 nor et dicendum est sicut de qualitatibus formalib⁹
 si vero negantur qualitates virtuales solum est
 argumentum.

C Quarto principaliter arguitur non est possibile in

mixto animato esse formaliter quattuor qualita-
 tes primas in quo maxime videntur contraria se
 posse compati ergo eadem ratione nec in alijs mi-
 xtis vel elementis consequentia videtur bona phy-
 sica quia nullibi videtur effectus tantum similes que
 tuor qualitatum primis sicut contingit in mixto
 animato antecedens probatur quia si in mixto ani-
 mato esset aggregatum quattuor qualitatum pri-
 marum formaliter illud tale esset complexio mixti
 sed hoc est falsum ergo illud ex quo sequitur conse-
 quentia est bona per illa que partim supradicta sūt
 partim ē manifestum ex operationibus mixti. **C** **S** fal-
 sitas consequentis probatur quia stat dare aggre-
 gatam quattuor qualitatum primarum dispropor-
 tionatum in mixto si in eo formaliter ē quando nō
 erit complexio disproporatio nota et ergo vnum nō ē
 aliud. antecedens probatur in flegmatico tempera-
 tissimo qui reductus ē ad gradum caloris et siccita-
 tis temperatissimum si accedit ad ignem tunc aggre-
 gatam ex quattuor qualitatum primis dispropor-
 tionatur per calorem extraneum ignis quia inten-
 tenditur et tamen complexio discretatur quia ope-
 rationes omnes naturales perficit ut corpus tempe-
 rissimum ut constat experientia ergo intentum.

C Confirmatur chimia et ebullit per calorem na-
 turalem stomachi facta transmutatione nutrimenti
 generantur in stomacho et tamen in alijs membris
 ut in capite vel oculis similis calor vel aggregatus
 ex primis qualitatum nunq̄ generabit per digesti-
 onem ebullit vel ebullit ergo non ē tale aggre-
 gatam qualitatum primarum formaliter in quolibet
 membrone ē complexio. **C** Subconfirmatur
 et suppono opinionem probabiliorē que tenet febrem
 qualitatem primam si aggregatum quattuor quali-
 tatum primarum proportionatum in quolibet mē-
 bro reperitur formaliter sequeretur quod quotienscum
 qz aliquis sanus accederet ad ignem vel aquam fri-
 gidam cum per extranea contraria dispropor-
 tionata aggregatum incureret statim febrem et mor-
 bum quod est contra experientiam.

C Pro solutione argumentorum quia tot modis
 dicitur vnum oppositorum quot reliquum pro ex-
 positione libri de longitudine et breuitate vite sup-
 pono calidum et humidum in quibus consistit vi-
 ta et mixti complexionem qua mediante forma con-
 seruatur in materia et perficit suas naturales ope-
 rationes immediate et principaliter trifariam posse
 disproporionari vno modo ratione intensionis que
 litatum ut contingit quando calor naturalis inten-
 ditur ultra gradum requisitum ad dispositionem
 qualitatum forme mixti et hoc in magno excessu
 ut contingit in vehementi febre secundo modo sit
 disproporatio per remissionem ratione altius co-
 agentis et destruentis calorem ut contingit in co-
 lica febre vbi putridus humor magna exaltatione
 cepit nimium deficere et humidum nimium remi-
 tit consequenter destruit calorem. Tertio modo
 sit disproporatio ratione occulte proprietatis que in-
 uentur in corpore continuo ipsi mixto contingit
 in disproporione que fit per venenum. **C** **S** **C** **S** **C**
 ca hoc forsan dubitas que res est proprietatis occulta
 respondetur quod nimium vellet nominalizare et multi-

itudinē reꝝ nō multiplicare diceret proprietatem oc-
cultā esse formā substantialem mixti sicut de q̄litate yir-
tuali dictū ē s̄m vnum modum s; Averbois arguit
sime quinto colligit nitē ostendere proprietatem oculi
tam esse aggregatum quatuor qualitatum primariū
sed utraq; opinio potest impugnari quia forma sub-
stantialis nō suscipit magis ⁊ minus nec intenditur
nec remittitur ⁊ tamen proprietates occulte intenditur
remittitur vt constat experientia. ¶ Item in quolibet
mixto formaliter vel virtualiter s̄m duos modos di-
cedi supra tactos reperit aggregatū ex quatuor quali-
tatis primis ⁊ tamen non ex permixta occultas il-
las operationes in quolibet mixto ideo est tertia opi-
nio que communiter reputatur probabilior q̄ vtra
qualitates primas ⁊ secundas ⁊ tertias quas decla-
ramus in principio ponit duo genera qualitatum
ta sensibilibus scilicet virtuales qualitates de quibus
in tertio argumento principali dictum est. ⁊ occultas
qualitates quas proprietatem occultam dicunt.
¶ Et si queras a quo agente producitur in mixto ca-
lis proprietates occulte solvuntur ⁊ melius currunt
ad celum ecclesie dicunt influentias s̄m variū mo-
dum se habendi pducere butas inodi proprietates oc-
cultas cum nesciant dare particularem causam effi-
cientem inarum proprietatum. ¶ Sed cōtra hos op-
ponitur quia possibile est qualitates elementorū appo-
sitiōis s̄m intensiōem vel remissiōem ⁊ pducunt in
aliquo mixto coplerionem vel dispositiōem qua-
litatiūam necessario requisitam ad esse forme substā-
tialis mixti ergo tunc sicut producunt ille cause par-
ticulares in mixto virtuales qualitates ⁊ formā sub-
stantialem ita possunt producere proprietatem occu-
lam si est qualitas vel qualitates. ¶ Confirmatur
multe sunt proprietates occulte que consequuntur fo-
mā substantialem specificam ⁊ cuiuslibet individui
alicuius sp̄s conueniant vt patet de occulta propieta-
te magnetis ergo sicut damus particularem causam
in dispositiōe qualitatiūam necessariā requisita ⁊ in cō-
plerione talis lapidis ita non oportet negare parti-
laris cause concursum in illis occultis proprietatib;
nam ea rōne qua a solo celodictis pducunt tales occultas
proprietates negando concursum particularium ⁊
inferiarum causarum eadem rōne negare in alijs
virtualibus qualitatiūam particularis actio immo
⁊ in quocunq; effectu sic facile eēt philosophari ⁊ re-
rum causam inuenire. Sub confirmatur atque sunt
proprietates occulte que insequuntur materiam ⁊ ab
extrinseco pducuntur alique vero insequuntur forma
substantialem ⁊ specificam ergo ad minus illa que in-
sequuntur materiam habent causam particularem
quando experimur appposito aliquo extrinseco sequi
effectum cum tali occulta proprietate vt experiantur
sepe operosi alchimiste ⁊ in lapide fulgureo occultas
experimur proprietatem conseruandi lanem solum
si circulariter ligetur in igne positus ⁊ particularem
causam lapidis illius nonerunt medicorū logicis ideo
frivolū ē inuenta causa particulari ⁊ immediata
alicuius forme negare talem causam particularem
non producere accidentia consequentia formam vel
individuum quia qui dat formam vt dici solet dat cō-
sequentia ad formam. ¶ Item nūq; est fugiendū ad
vniuersalem causam nisi ratio cogat sed nulla cogit

vt liquet ergo superuacaneum ē sic respondere. Licet
ca resolutionem huius materie de compossibilitate
contrarioꝝ quia efficaciori modo concludere videntur
rationes que sunt pro opinione Thomę ⁊ Scoti ⁊
alioꝝ veterum q̄ neotericorū teneo opinionem
veterum qui solidus loquuntur in philosophia qua-
litates scilicet contrarias esse compossibiles in grad-
bus remissis vt expositum est quod probō aliquib;
experientis ⁊ rationib;. ¶ Prima minus calidum
vt apparet manifeste agit in magis calidum remis-
tendo caliditatem subiecti calidioris ⁊ illud nō ē ra-
tione caloris: quia simile potius fouet suū simile
ergo ratione frigiditatis existens in minus calido.
¶ Confirmatur in aqua tepida vel in eadem parte
adequate sunt caliditas ⁊ frigiditas vel nulla ea-
rum si in diuersis partibus sunt caliditas ⁊ frigiditas
minutulis sicut supra dicebatur non potest dari
ratio sufficiens quare potius vna parte minutula sit
calida potius q̄ frigida ⁊ suppono illam esse que di-
spostam ad suscipiendū calorem vel frigiditatem.
⁊ si dicas tepiditatem esse vnam tertiam qualitatem
sequitur q̄ forma substantialis stabit in materia sin-
qualitatiua dispositiōe necessaria requisita quia ele-
mentum aque habet frigiditatem etiam in summo p-
qualitatiua dispositiōe vt Aristoteles p̄fiter.
¶ Secundo probatur apparentiori argumento ⁊ sic
aliquod calidum in quo remittitur ⁊ percat calidi-
tas vsq; ad instans. d. in quo tota erit primo expul-
sa experientia cognitum est in illo instanti terminati-
tius totius expulsiōis passus ē frigidū ⁊ in illo in-
stanti nō ē frigiditas pducta nec pducebat in eodē in-
stanti ergo aut hoc sic producebat sicut caliditas corru-
pebatur. ⁊ per consequens in illa continua producti-
one ⁊ corruptione erant simul. ¶ Ultimo probatur
⁊ pono aliquem ignem conuertendū in aqua in in-
stanti terminatiōe ⁊ completo totius expulsiōis ca-
loris. quero aut in illo instanti est forma ignis in ma-
teria. ⁊ hoc non quia tunc ignis esset sine calore. vel
in illo instanti est forma aque. ⁊ hoc non: quia tunc
staret sine frigiditate: quia nec ante hoc presuit frigi-
ditas in isto instanti productur. ¶ Ita argumenta
partim sunt Scoti secundo sententiarum ⁊ quia sunt
apud me maioris ponderis quā non sint infinite
grauia. concludo hanc opinionem relicta alia.
¶ Et ad formam quarti principalis cum suis con-
firmationibus. Respondeo q̄ sicut vinum letificat
cor hominis. ita aqua. non tamen quilibet excessus
in leticia vel tristitia facit morbum vel febrem. ⁊ ita
si temperatus accedit ad ignem ⁊ intenditur calor
etiam naturalis non est statim febre correctus: quia
non quilibet intensio v̄ remissio in calore humidita-
te vel frigiditate facit morbum. sed illa que no: abili-
ter ledit operationes humanas. Dulce tamen
cū dubium medicum vtrum oportet ad esse febrem
discrassiatum ē cor. Quidam tenent cor esse origi-
nem totius caloris. ⁊ ideo nunq; satētur esse febrem
nisi calor extraneus a corde originē habeat ⁊ inflam-
met cor ⁊ notabiliter ledant operationes viuētis.
¶ Alij tenēt ⁊ forsā pbabilius possibile esse aliquod
membrum febrere anteq̄ febris ad cor accedat vel
si impedit calor propter aliquod extrinsecum ex-
traneum anteq̄ intensio caloris excessiua accedat vel

Physices compendium.

cor: stat disproportionatus esse pedet: qz agens extrinsecum secundum regulam physicam prius agit in propinquum quam in remotum et intensius ceteris partibus.

Sed iam est dubium pro quo supponit ille terminus sebris an pro gradibus caloris extrinseci solum intendit calorem naturalem vel per aggregato ex calore naturali et extrinseco adueniente vel pro solo calore naturali nam supponit hic omnes calores esse eiusdem speciei et supposita opinio est quod calor est cum alijs quantitatibus primis dicit esse completionem non ponendo potentiales quantitates vel virtuales que sint completionis positis eadem est difficultas nam sicut extrinsecus calor interior et naturalis intendit ita virtualis virtualis.

Respondet ergo ad dubium quod nomina ad placitum signant potest dici quod totus calor constitutus ex utroque est febris cognoscendo lesionem in operationibus et tunc quilibet pars caloris naturalis est febris et morbus quod si constitutus ex illo ledit et quelibet eius pars nam ordo potentis vel posterioritatis in productione nihil facit quo ad actionem ideo si gradus aduenientes cum precedentibus penetrant in eodem ad eam extentum totus calor est disproportionatus et totus febris ideo quando disproportionatus aggregatum quantatum primarum oportet quod quelibet qualitas prima per intensiorem vel remissionem disproportionetur sed ad febrim requiritur proportio in calore que si fiat in frigiditate per hoc quod ea intendit per aliquam extrinsecam sicut contingit in oripilatione et sincopi precedentia inflammatione cordis et febris extensa per totum corpus est morbus sed non est febris ideo temperatus quod ad ignem accedit non statim est febris nisi si fuerit cor per unum modum vel si alium probabiliorem membrum in quo est febris notabiliter sit discretatum in completionem quod non contingit per quemcumque accessum ad ignem vel ad aliquam extrinsecam alteratiuum.

Ad confirmationem respondet non esse naturam possibilem omnino similitudinem calorem cum alijs tribus quantitatibus primis omnimodo proportionatis quomodo et igitur proportio et completio in stomacho reperitur in aliquo aliorum membrorum quia tunc aliud membrum esset stomachus quia qualitativa dispositio regit ad esse stomachi non sufficit ad esse capitis vel crani si tamen ponas per diuinam potentiam ponit quantitatibus dispositionem vel completionem stomachi in cerebro ponit quintum pedes in ore et tamen dicit cerebrum esse stomachum in eo fieret ebrius et ebrius id est substantia illa humidam sicut tunc dicit ab oali.

Ad sub confirmationem per solutio ex dictis. Ex quibus omnibus sequitur brevis resolutio libri de longitudine et breuitate vite nam quod Aristoteles dixit vitas consistere in calido et humido proportionatis sequitur opinionem que tenet completionem calidam et humidam esse longioris vite ceteris partibus quod plus comestor secundum legem et alij tenent esse de mente Aristotelis qui ponit humidum in quo consistit vitas oportere esse digestum et aerum et debitis nature calor melius fouetur et non putrescat secundo quod tale humidum sit in bona copia et sufficiens quia modicum facile consumere.

Tertio dicit Aristoteles non oportere humidum esse superfluum quia tunc in eo calor naturalis non bene regitur ideo secundum Aristotelem intrinseca causa longitudo et breuitatis vite est proportio quattuor qualitatum quia quod de humiditate dixit intelligendum est de calore siccitate et frigiditate et ideo morbus natura

lis intrinsece sequitur ex consumptione humidam atque ex distinctione calidi quorum quodlibet armoniam et proportionem mixti deussat.

Caloris vero violenta et prepter naturam est ab extrinsecis et prepter naturales causas ut sunt illatio vulneris alteratio venarum et humorum putrefactio nam humores quattuor cum anima non informantur inter extrinsecas causas longitudinis et breuitatis vite computantur. Extrinsicarum tamen causarum quedam sunt vniuersales et quedam particulares vniuersales sunt celus in fluencia et sidera et oroscopus qui magnam in generatione et in fine et breuitatis vite sunt aer aqua et alia res que mixtum consequuntur de quibus alibi.

Ultimo de intensiione et remissione formarum quantitates in ordine ad se et intrinsece queri potest penes quid attendit et recitantur communiter tres positiones.

Prima quod penes non gradum attenditur intensio vel remissio id est data quacumque qualitate citra summum per totum gradum est intensa vel remissa per quot adequate distat a non gradu quia eadem latitudo qualitatis est propinquitas et distantia a non gradu ut si calor est ut quatuor est intensus ut quatuor quod per totum partem distat a non gradu caloris.

Secunda opinio est attendi intensiorem vel remissionem penes gradum medium in excessu vel recessu aut participationem.

Tertia opinio dicit intensiorem et remissionem non esse compositibilia.

Prima opinio solet reprobari supposito principio euclidis quod alij duo comparata ad unum tertium non habent eandem proportionem illa inter se non sunt equalia sed si sit aliquis calor ut quattuor probant non esse equalis eius intensiorem et remissionem per geometricum illud principium si intensio et remissio illius caloris comparantur ad gradum ut duo claj est quod intensio est in duplo maior caloris ut quattuor est caloris ut duo et tamen gradus ut quattuor non est in duplo remissio est gradus ut duo et sic eius remissio non est equalis eius intensiorem nec valet si dicatur quia eadem latitudo est distantia et propinquitas a non gradu propter hoc erit equalis intensio vel remissio quia idem est albus et dulce ut per delacte et tunc stat dare lac intensius albu est dulce si sit accidens et idem homo est logicus et philosophus et interdum est maior logicus quam philosophus.

Pro solutione argumenti suppono illud principium geometricum intelligi supposito quod fiat comparatio secundum idem genus propinquum proportionis scilicet maioris inequalitatis vel minoris inequalitatis et ideo quando intensiorem caloris ut quattuor comparas ad intensiorem vel remissionem caloris ut duo fit comparatio secundum proportionem maioris inequalitatis sed quando comparas remissionem caloris ut quattuor ad intensiorem caloris ut duo fit comparatio secundum proportionem minoris inequalitatis quare nego consequentiam quando concludis postquam sunt diuersa genera proportionis secundum que comparas. ideo si aliquid inferendum est concludendum est remissionem caloris ut quattuor esse in subduplo minor quam remissio caloris ut duo post intensio caloris ut quattuor est in duplo maior.

Pro declaratiōe secunde opinionis pono tria dicta.

Primum quilibet gradus medius alicuius latitudinis

adequate est ita luteus sicut remissus. Secundum quilibet gradus ultra medium est magis intensus quam remissus. Tertium quilibet gradus contra medium est minus intensus quam remissus probatio horum est quod decretae quantitate summa usque ad non gradum proportionabiliter quanto minuitur intensio tanto augetur remissio. et per consequens aliqui fieri transitus per equalitatem gradus medium. et hoc fundamentum est supponendum in hac opinione. scilicet quod equalis proportionabiliter acquiritur remissio sicut patitur intensio. et ideo remissiones uniformiter maiorari ad duplum est intensio minorari ad subduplum. Contra hanc opinionem potest fieri argumentum procedens propter quod relinquitur ab aliquibus. opinio quia si sit qualitas ut octo a non gradu incipiens cuius medium est quattuor probabitur contra primum dictum illud medium non esse equaliter intensius et equaliter remissius comparado eius intensioem et remissionem ad gradum ut duo. ut in argumento ad quod sufficit solutio data.

Et contra fundamentum huius opinionis opponitur quod non est in quantitatibus primum quod una corruptio alias generat si bi sitis equalis proportionabiliter et equaliter generatur unum contrarium sicut alio corruptio quod in primo instanti actiois quod unum primum agit in alio est maior resistencia in passo quam in alio tempore postquam aliquid passum est corruptum quod resistebat agere et agens augetur et agendo ut equalis ad minus manet actiois ergo fortis agere et velocius in secunda parte temporis quam in prima vel si dicas in instanti agere fortius agere in omnibus instantibus post primum quam in primo ergo non equaliter sicut augetur unum contrarium minuit alio et contra.

Confirmatur huius sententia Aristotelis cum agens citius agit in primo punctum quam in remotum ergo non equaliter agit sicut corruptio nec productio corruptio sunt duo motus ergo stat dare aliquid quod impediatur unum motum et non alium et per primum tunc non equaliter sicut unum contrarium corruptio alio productio dicitur. Et subfirmatur Aristoteles dicitur facile est destruere quam construere ergo agens quod velocius facit citius facit et quod est ei facilius quam quod est difficilius et per primum non equaliter sicut nec productio corruptio sicut corruptio vel constructio et eodem modo de intensioe et remissioe dicendum videtur quod omnis intensio est noua productio sicut omnis remissio est corruptio. Et pro solutio tangit dubium a calculatore utrum equaliter et equalis proportionabiliter sicut unum contrarium introducit reliquum expellat et proportionabiliter de veritate sufficit huius opinionis dubitari potest.

Et opponitur quod non equalis proportionabiliter et suppono quod sit gradus summi ut octo et sint. a. gradus ut quattuor et similes. b. sic volo quod a et c. intensio maior et crescat ad suum duplum et remissio ipsius. b. maior et equaliter ad suum subduplum tunc si suppositum opiniois. est verum se quatenus iste dicitur contradictorie. a. et b. sunt equaliter. a. et b. non sunt equaliter. probatur affirmativa quod in principio augmentatio actiois intensio. a. et remissio. b. sunt equaliter et equaliter augetur per aliquod tempus ut ponitur in casu et equalis proportionabiliter ergo in instanti medio illius temporis erunt equaliter intensio. a. et remissio. b. quod in principio augmentatio erat equaliter et sic per equaliter augetur ergo in illo instanti medio ad hunc sunt equaliter. scilicet quod non sunt equaliter probatur. quod a. in medio instanti est intensius ut sex. et per primum sua intensio est maior in illo instanti quam in principio in tertio et remissio ipsius b. est maior quam in principio in tertio ergo in illo instanti intensio. a. et remissio. b. non sunt equaliter quod in illo instanti. a. b. sex gradus et b. b. tres. Et confirmatur secundum hanc opinionem non potest cognosci intensio vel remissio sine primo

quod secundum neotericos theologos est infinita quod ut dicitur in a gelu non est ei datus spiritus ad mensuram ergo talis caritas nullum habet gradum medium quod sit equaliter intensus adeque ut remissus. et eodem modo probari potest de motu locali si est entitas successiva nullus est gradus medius quod da oppositum sequitur successiuum habet omnes suas partes simul. Et pro solutio supponam principium intelligi de proportionate arithmetica et non geometrica ita quod ratio quanto arithmetice augetur intensio tanto arithmetice diminuitur remissio. et ideo remissio gradus et intensio gradus ut sex sunt equaliter arithmetice quod per quot gradus distat a summo intensio ut sex per tot distat a non gradu remissio ut tria. Aliud argumentum de graa percludit non nisi in quantitate finita intelligenda opinio est. De motu in via reali est difficile argumentum. et ideo possit limitari opinio in quantitatibus quod in motu locali non est proprie intensio vel remissio nisi forsitan qualitas. ut albedo bonie si descendere localiter. et intendere eadem albedo vel remittere tunc bene probatur ista per hoc albedo proprie intendere vel remittitur. et hec albedo est motus localis ergo motus localis proprie intenditur vel remittitur. non tamen intenditur vel remittitur proprie motus localis quod est motus localis in illo casu intendatur vel remittatur. et videtur huius opinio est equalis proportionabiliter lateat maiorari intensioem sicut minoratur remissio et in mixtis quantitate equalis proportionabiliter sicut una qualitatum contraria remittitur eque proportionabiliter alia intenditur supposita compossibilitate contraria referenda sunt illa aduerbia equalis proportionabiliter ut tamen quantum ad gradus et partes quantitate. et ita per tot gradus in casu priorum. a. distabit in illo instanti medio a non gradu sicut. b. a gradu summo. et ideo est equalis proportio in gradibus et partibus arithmetica. Et si replices b. i. illo casu non distat plures gradus ab aliquo nisi per tot quot habet per gradus quod caret non de distare ergo in illo casu. b. solus distat a gradu summo per tria in instanti medio. Rides quantitas carere et puatio nis proportio attendenda est penes habitum et penes gradus quantitatibus quos apta nata est habere puatio latitudo. et ideo huius modum loquendi calculatus ponenda est duplex proportio. quod puatio. et alia puatio. et in quantitate vel proportioe vel magnitudine vel paritate vel grauitate puatio attendenda est habitus quod puat. et ita solet dici in peccatis dari aliquod grauius primo peccato contra Robertum si scilicet vel tertium natum sit puatio maiorem latitudinem gratie. ut si primum sit furtum et secundum sit homicidium ceteris paribus.

Ultima opinio ad vitandas difficultates dicit intensioem et remissionem in suis rationibus formalibus et conditionibus non esse comparabilia sicut termini puatio et puatio ut motus et quies motus circularis et circuitio non stat aliquid velocius motus circularis quam sit ei circuitio velocius vel tarda esto quod eadem res sit motus circularis et circuitio sicut contingit eadem re esse proportioe maioris inaequalitatis et minoris inaequalitatis et tamen secundum suas rationes formales illa non sunt comparabilia quod si a. ad. b. est proportio maioris inaequalitatis quod eadem est proportio minoris equalitatis. b. ad. a. non tamen tanta quanta est proportio maioris inaequalitatis inter. a. et b. tanta est proportio minoris equalitatis inter. b. et a. propterea quod illa non sunt comparabilia et eodem modo intensio et remissio quod remissio est puatio intensiois non oportet quod si aliquid quantitas in summo remittatur usque ad non gradum

Philosophice compendium.

q̄ trāseat a maiore ad min^o p̄ egle in itēsiōe 7 remissiōe q̄ dato q̄ trāseat p̄ gradu mediū ei^o tñ intēsiō 7 remissiō nō sunt p̄portioabiles nec p̄portione egle itis nec etiā p̄portioe inēgilitatis q̄ p̄portio ē inter illa q̄ sunt eiusdē generis. 7 cōparatio vt p̄ ex diffinitioe p̄portiois. nā nō dicimus lineā eē egle sup̄ficiet: nec maiore^o vt minore^o q̄nis s̄z noiales eadē res sit lignea 7 sup̄ficiet. Et si arguas ille due sup̄ficiet sunt cōpabiles. 7 ille due sup̄ficiet sunt lignea 7 sup̄ficiet s̄z lignea 7 sup̄ficiet sunt cōpabiles. Rñdēt nihil aliud p̄cludit nisi q̄ stat dare aliquas duas res q̄ s̄z aliq̄nā rōnē sunt cōparabiles 7 nō sunt cōpabiles s̄z aliq̄nā rōnē 7 iō q̄uis remissiō numeret sic etiā intēsiō q̄ dicim^o caliditate^o itēfaz vel remissiōz vt duo vt tria nō tñ p̄p̄ hoc p̄cedēdū ē illa eē cōpabilia sicut q̄uis numerem^o duas lignea^o vt tres sup̄ficiet. nō tñ p̄cludē dū ē lignea 7 sup̄ficiet eē separabiles in quātum b̄mōi. 7 sic patēt apparētie bui^o tertie opinionis.

CSⁱ tñ q̄ras i tāta opintonū varietate q̄s pbabilior mod^o videat. Rñdēt int̄ ceteros videt pbabilior ille q̄ d̄ intēsiōe 7 remissiōe discretū sicut d̄ magnitudine vt p̄nitatē p̄tinuū. nā sicut p̄tinuū ex infinitis p̄tib^o cōstat 7 i infinitū diuisibile ē. ita supponim^o cōnuilibz q̄litate^o infinitū eē numerē suaz p̄tū 7 sic i p̄tinuo dat p̄tes egle nō cōdicātes 7 eiusdē q̄ntitatis. 7 p̄tes etiā p̄portioales. vt alibi d̄claratū ē. ita in quibet q̄litate spūali vt corpali 7 dant infinitū grad^o vt p̄tes graduales 7 etiā finite egle vni certe p̄ti signate nō cōdicātes 7 p̄tes istas p̄tes vt grad^o p̄tes attēdit intēsiō vt remissiō formata q̄ multitudine forme in p̄tib^o egle d̄ nō cōdicātib^o infert maiore^o intēsiōe sicut paucitas talū p̄tū infert remissiōe 7 tāte itēsiōis ē aliq̄ q̄litas quāt^o ē numerē suaz p̄tū egle nō cōdicātib^o. vt si. b. q̄litas habeat q̄ttuor p̄tes egle huic vt illi nō cōdicātes vni certe dāt illa ē intēsiō q̄ttuor p̄tes distat a nō gradu vt ē p̄tinū gradū sūmo. Et q̄b^o legē fieri intēsiōe s̄m buē modū p̄ additionē talū p̄tū egle 7c. 7 remissionem fieri per de p̄ditionem talū p̄tū egle. 7 p̄ hoc possit solui argumētū Burlei 7 alior^o d̄ luminoso q̄d p̄ aliq̄b^o tēp^o appropinquat alicui medio i quo p̄ducit lumē: q̄ si i quolibz instāti appropinquātib^o p̄ducit nouū lumē. vt ill^o ē mai^o vt min^o vt egle illi q̄d p̄duxit i illo instāti q̄d cūq̄z illoz triū dicat seq̄t inquam luminosū p̄ducere lumē infinitū: q̄ si quāt^o quocūq̄z instāti post p̄mū inf̄ ill^o 7 p̄mū sunt infinita instātia i quoz q̄dlibet siue luminosū p̄ducere rit lumē mai^o q̄ i illo instāti siue p̄duxerit egle semp̄ seq̄t q̄ p̄duxit infinitū: q̄ i maiori includit egle. 7 idē ē si dicat q̄ i quolibet alio instāti a p̄mo p̄ducit a luminoso min^o lumē q̄ i illo: q̄ cū nō oporteat ad p̄tes p̄portioales lumine fugere q̄n luminoso form^o ē rōne maiore^o dispositionis mediū vt ad min^o egle forte i quolibet instāti alio ab illo sicut ē in p̄ducēdo in illo i nā itē: in quolibet alio instāti p̄ducet tātūde sicut in p̄mo. vt si min^o cū illud includat i illo maiore q̄d p̄duxit i p̄mo. seq̄t q̄ i illo instāti p̄duxit infinitū. vt i medio intercepto inf̄ ill^o instāz 7 q̄d cūq̄z ali^o q̄d signabis.

In b̄ argumētō q̄uis sit apparētia p̄tē ē m̄plex fractura p̄mo negādo in luminoso p̄ducere lumē i instā

ti: q̄ cū ex p̄te passi sit resistētia 7 agēs sit finite acti unitatis dicere^o q̄ successiue p̄ducit. 7 tūc argumētū ē solutū. negato supposito in ea alio mō admisso illo supposito diceretur si luminoso successiue mouetur successiue successiue instāti p̄ducit lumē ab eo ita successiue corrupit p̄ abscētia ei^o luminoso a quo p̄debat tale lumē quātū ad p̄seruari. 7 ita nūq̄ habet infinita m̄tudo luminis q̄ infinitas p̄tes egle nō cōdicātes vni certe p̄ti date habeat. 7 q̄uis admittat luminoso p̄ducere lumē i vno instāti. nō tñ admittit fil^o in infinitis instātib^o p̄ducere luminoso diuersos grad^o vt p̄tes luminis. s̄z sicut cōtingit in alijs naturatib^o q̄ in tpe p̄ducit suos effect^o postq̄ in aliquo tpe p̄ducit rūt q̄cūt p̄seruādo p̄ducit. 7 ita si aliq̄ luminoso i aliquo instāti p̄ducit certū gradū luminis 7 q̄scat luminoso 7 mediū in quo lumē ē p̄ducit nō p̄ducet ab eo nouū lumē. Si vō mouet luminoso vt mediū si p̄ducit ill^o lumē corrupit lumē p̄s p̄ducit semp̄ tñ finitū p̄ducit. **C**Alia fractura possit eē in argumētō dicēdo luminoso semp̄ p̄ducere supposita egle dispositioe mediū p̄ q̄d p̄ducit lumē certe intēsiōis s̄z dū s̄z dispositioe quā tūc bz agēs q̄d si p̄ducit i aliq̄ p̄te mediū postq̄ luminoso mouet ad aliā p̄te eius dē mediū tātūde in aliq̄ p̄te p̄ducit. s̄z q̄ req̄rebat certa distātia ad p̄seruatiōe luminis p̄ p̄ducit. q̄ lumi nō s̄z mouetur 7 recedit p̄ maiore^o distātia q̄ ē illa q̄ sufficebat ad p̄seruādo lumē p̄s p̄ducit corrupit 7 non manebit cū p̄ore lumine. **C**Et si repuces 7 supponas sup̄ficiē mediū illuminati q̄scere q̄n i aliq̄ instāte cādela illuminat 7 postea accedat cādela successiue ad sup̄ficiē eiusdē mediū. si in quolibet instāti appropinquātib^o p̄ducit nouū lumē ab illo q̄d p̄ducit erat in illo instāti habebit intētiū argumētū. **C**Rñdēt sicut p̄ aliquā distātia sufficit cādela illuminare 7 p̄ aliquā nō sufficit p̄ discessum 7 separationē luminosa sup̄ficiē illuminata. ita p̄ accessū 7 p̄iunctiōe p̄ aliquā distātia sufficit illuminare sup̄ficiē cui appropinquat 7 p̄ aliā distātia nō sufficit. 7 ita p̄ aliq̄b^o instāz p̄ducit lumine p̄mo 7 postea per aliq̄ nōnē instāti intēdit successiue tāde cessat a noua p̄ductiōe q̄ foris tā ē luminoso in minima p̄p̄ngate p̄ q̄d p̄t p̄ducere: q̄ si est dat minimū spatū p̄ q̄d p̄t luminoso p̄ducere appropinquādo illud sup̄ficiē. ita dat maximū p̄ q̄d p̄t p̄ducere separādo i luminoso a sup̄ficiē. vt vide b̄m^o i libro d̄ celo in q̄stioe d̄ maximo 7 minimo. Et hec de formaz intēsiōe 7 remissione dicta sufficiat.

Candide lector qui vapi-

dam non geris in pectore vulpem te certiores reddimus calceographis p̄elo agitare p̄pediunt plura philosophice dogmata tum compendij ratio tum improbus p̄te exercit amentoz atqz durus labor 7 interpretandi finis que iam iam solis lactione asseruatois oxu. i. 520. attingimus 7 deniqz q̄d in voto est in Aristotelis philosophi maior quam cūdimus interpretatio cogit vella lassu volare antennis. Vale Soli mantice. 14. Junij.

